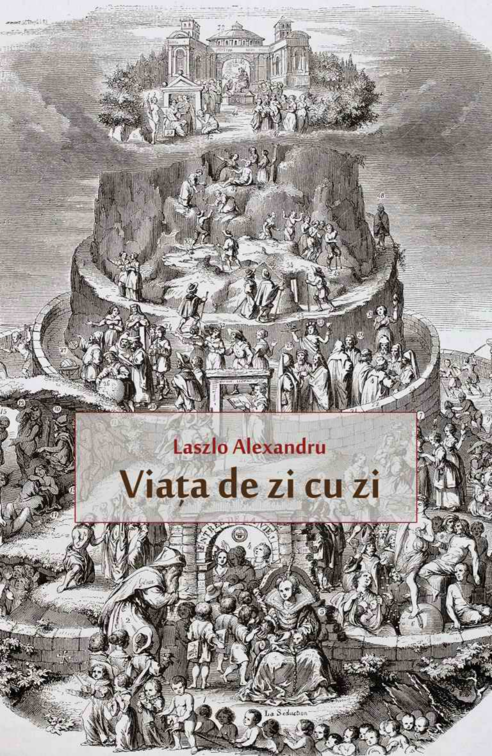

Laszlo Alexandru

Viața de zi cu zi

Colecția $\sqrt{9}$

HERG BENET
PUBLISHERS
2011

Herg Benet Publishers
Str. Dr. Burghelea 22, sector 2, Bucureşti, România
www.hergbenet.ro
editor@hergbenet.ro

Copertă și ilustrații: © _badcat

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LASZLO, ALEXANDRU
VIAȚA DE ZI CU ZI / Laszlo Alexandru.
– Bucureşti : Herg Benet, 2011
ISBN 978-606-8335-01-8

821.135.1-92

Tipărit în România

Laszlo Alexandru

VIAȚA DE ZI CU ZI

ÎNSEMNĂRI PE BLOG
(2010)

HERG BENET
PUBLISHERS

LASZLO Alexandru s-a născut în Cluj, la 04.05.1966. Absolvent al Facultății de Filologie a Universității "Babeș-Bolyai" Cluj (1989), cu specializarea limba și literatura română – limba și literatura italiană. Profesor de italiană la Colegiul Național "George Barițiu" din Cluj (din 1992). Doctor în Filologie al Universității "Babeș-Bolyai" (1999). Director al Fundației Culturale "Amici" Cluj (din 1996). Director al revistei româno-italiene *Amici* (1996-1997). Director al revistei culturale poliglote *E-Leonardo* (din 2003).

A publicat articole, studii literare, eseuri, polemici și traduceri în reviste culturale din România (București, Cluj, Oradea, Iași, Sibiu, Tîrgu Mureș, Tîrgu Jiu, Brăila), din Statele Unite (New York și California), din Israel (Tel Aviv), din Germania (Dietzenbach), din Italia (Roma).

Cărți: A. Literatura română: 1. *Între Icar și Anteu*, polemici, Cluj, Ed. Dacia, 1996. 2. *Orient Expres*, polemici, Cluj, Ed. Dacia, 1999. 3. *Grîul și neghina*, polemici și alte eseuri, Chișinău, Ed. Știința, 2002. 4. *Criticul literar Nicolae Manolescu*, studiu academic, Cluj, Ed. Dacia, 2003 (ediția a doua, revăzută și adăugită, Pitești, Ed. Paralela 45, 2009). 5. *Vorbind* (cu Gheorghe Grigurcu și Ovidiu Pecican), Cluj, Ed. Limes, 2004. 6. *Toate pînzele sus!*, polemici, Cluj, Ed. Grinta, 2005. 7. *Viceversa!*, polemici pro și contra lui Paul Goma, Timișoara, Ed. Bastion, 2009. 8. *Muzeul figurilor de ceară*, polemici, Pitești, Ed. Paralela 45, 2009. B. Limba-literatura italiană: 1. *Dicționar italian-român*, Cluj, Ed. Dacia, 1999. 2. *Dicționar practic italian-român și român-italian*, Cluj, Ed. Dacia, 2003. 3. *Dicționar italian-român, român-italian*, Chișinău, Ed. Știința, 2006. 4. *Memorator de limba italiană* (*Gramatică practică*), Cluj, Ed. Eikon, 2007. 5. *Prin pădurea întunecată. Dialoguri despre Dante* (cu Ovidiu Pecican), București, Ed. Vinea, 2011.

Traduceri: A. Din franceză în română: 1. Romain Gary, *Ai toată viața înainte*, roman, cu prefața și notele traducătorului, București, Ed. Univers, 1993; ed. a II-a: 2006. 2. Raymond Queneau, *Zazie în metrou*, roman, cu prefața lui Luca Pițu și pseudopostfața traducătorului, Pitești, Ed. Paralela 45, 2001; ed. a II-a: 2004 ; ed. a III-a: 2008. 3. Raymond Queneau, *Sîntem mereu prea buni cu femeile*, roman, cu prefața traducătorului, Pitești, Ed. Paralela 45, 2005. 4. Catherine Siguret, *Femei celebre pe divan*, București, Ed. Curtea Veche, 2009. B. Din română în italiană (în colaborare): *Omaggio a*

Dinu Adamesteanu, studii istorice sub auspiciile Academiei Române, Cluj, Ed. Clusium, 1996. C. Din italiană în română: 1. Luigi Accattoli, *Karol Wojtyla – omul sfîrșitului de mileniu*, Cluj, Casa de Editură Viața Creștină, 1999. 2. Renzo Allegri, *Padre Pio – omul speranței*, Cluj, Casa de Editură Unitas, 2001; ed. a II-a: 2002. 3. Umberto Eco, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, Iași, Ed. Polirom, 2008. 4. Giovanni Papini, *Dante viu*, Bistrița, Ed. Pergamon, 2009. 5. Patrizio Trequattrini, *Furio*, Cluj, Ed. Eikon, 2010. 6. Patrizio Trequattrini, Șantajul, București, Herg Benet Publishers, 2011.

Ediții: 1. *Coranul*, Cluj, Ed. ETA, 1991. 2. Paul Goma, *Scrisori întredeschise*, Oradea, Ed. Familia, 1995. 3. Teodor Boșca, *Poezia preromantică în Anglia, Franța, Germania, Italia și Spania*, antologie poliglotă, Cluj, Ed. Tribuna, 2007.

Prefețe sau postfețe: 1. Paul Goma, *Jurnal*, București, Ed. Nemira, 1997. 2. Giovanni Boccaccio, *Decameronul*, traducere și note de Eta Boeriu, Pitești, Ed. Paralela 45, 2000. 3. Egidio Corea, *Dicționar gramatical italian-român* și *Dicționar gramatical român-italian*, București, Ed. All Educational, 2000. 4. George Coșbuc, *Comentarii la "Divina Comedie"*, Cluj, Ed. Eikon, 2007.

Alte detalii la: www.laszloal.tk

“Passavo la sera seduto davanti allo specchio
per tenermi compagnia...”
Cesare Pavese

(Îmi petreceam seara așezat în fața oglinzii
pentru a-mi ține tovărășie...)

1 februarie 2010

Bun găsit

După vreo opt ani de site personal și vreo șapte ani de revistă electronică (*E-Leonardo*), încep aici o nouă etapă, cu însemnările și dialogul pe blog. Îi mulțumesc revistei de cultură *Tribuna*, care îmi găzduiește cu generozitate, de peste cinci ani, colaborările în paginile sale tipărite, pentru noua oportunitate pe care mi-o oferă, de a-mi găzdui și prezentul blog. M-aș bucura să pot comunica astfel, mai rapid, dar și în mod public, cu cititorii mei, ai revistei, ai internetului, în limitele bunei-cuviințe.

Lavric, Noica și încă vreo cîțiva

Aflu cu interes că polemica mea *Vivat Academia!* a fost publicată în Israel, pe site-ul *Anima News*, precum și în ziarul *Viața noastră*. Probabil că a produs ceva impresie indignarea mea, privind faptul că Premiul "Titu Maiorescu" al Academiei Române i s-a atribuit tocmai cărții neofasciste a lui Sorin Lavric, *Noica și mișcarea legionară*.

Mai aflu, cu același interes, că a urmat un protest, în același sens, și din partea d-lui dr. Shlomo Leibovici-Laiș, președintele Asociatiei Culturale Mondiale a Evreilor Originari din România, la postul de radio Kol Israel. Se zice că vestea din Israel a fost apoi preluată și difuzată la buletinul de știri al postului Radio România Actualități. Se mai aude că textul meu *Vivat Academia!* va apărea, peste cîteva zile, și în prestigioasa

revistă israeliană *Minimum*, cu difuzare mondială.

Ce mică e lumea… Asta da globalizare…

2 februarie 2010

O revizuire a lui Manolescu

E păcat să fie trecute cu vederea evoluțiile de gîndire ale personalităților noastre publice. Iată-l, de pildă, pe Nicolae Manolescu.

În 1994, pentru el ideea de polemică era inutilă, căci "la sfîrșitul bătăliei nu ne alegem de obicei cu convingeri noi, ci cu consacrarea unor convingeri vechi". De altfel, "nici un polemist nu vrea să-l aducă pe adversar la ideile lui, ci să-l lichideze". Într-o polemică se etalează un spectacol de personalitate: "Probează doar subiectivitatea iritată a polemiștilor, nu puterea lor de convingere". Trebuie să ne ferim de polemiști, căci ei luptă în favoarea propriei lor imagini: "De ei trebuie să ne fie frică, de exagerările, de minciunile, de violența subiectivității lor" (vezi *România literară*, nr. 28/1994).

În 2010, polemica devine brusc interesantă și utilă, și pentru ea N. Manolescu își proclamă de-a dreptul "un cult", deoarece "critica fără polemică nu se poate, nici polemica fără spirit critic. Premisa generală a oricărei polemici trebuie să fie respectul față de opinia celuilalt, cu alte cuvinte dezacordul cordial". În comparație cu calitățile artistice ale pamfletarilor, polemiștii par a fi mai presus, de această dată: "Dacă pamfletarii, artiști fiind, înving așa zicînd pe cont propriu, grație talentului, doar polemiștii care respiră aerul timpului își impun punctul de vedere, grație exploatării oportunităților". Ceea ce, odinioară, pe Manolescu îl înspăimînta, azi îl încîntă, căci ne vorbește de "plăcerea intelectuală pe care numai polemica ne-o procură" (vezi *România literară*, nr. 2/2010).

Cum nu poate să placă ceea ce înfricoșează – decît dacă ești cam pervers –, trebuie să salutăm acest pas înainte făcut de Nicolae Manolescu, pe tema polemicii culturale.

3 februarie 2010

Protexte

Citesc cu interes pledoaria (noua pledoarie) a lui Vladimir Tismăneanu, în favoarea cărții Martei Petreu despre "demonismul" și "extremismul" lui Mihail Sebastian. De data asta în revista *22*. Care este o reluare – tradusă – a intervenției politologului american tocmai din *Times Litterary Supplement*. Care constituia o sinteză a articolului scris de același Tismăneanu în *Evenimentul zilei*. Care concentra precedenta sa intervenție din revista *Orizont*. Ce sprinten e domnul politolog în exegeza literară! Un om mai superficial ar crede că d-sa se pretează la o adevărată campanie de sprijinire a Martei Petreu…

Dar cum o mînă spală pe alta, iar ambele, obrazul, abia au trecut cîteva ore de cînd același Vl. Tismăneanu a lansat, pe internet, o petiție în apărarea unui disident chinez și cine credeți că se năpustește cu semnătura pe vibrantul protest? Ați ghicit: scriitoarea Marta Petreu, de la Cluj. Am înțeles eu că internetul circulă cu viteze amețitoare, dar orișicîtuși. Cu ocazia asta se poate bifa și înălțătoarea premieră privind atragerea in zona activismului civic a unei autoare care, pînă atunci, își văzuse liniștită de propriul buletin. Mdeh, avantajele globalismului.

Întrucît se mai înghesuie și alte nume de răsunet să protesteze pe lista chinezească a lui Tismăneanu, se cuvine făcută o mică mențiune. Numele disidentului persecutat și arestat de autoritățile comuniste este nu Xioabo, pentru care semnează ai noștri, ca brazii, ci Xiaobo. Nu de alta, dar mă gîndesc ca nu cumva chinezii, înspăimîntați de protestul românașilor (fie ei și americani), să elibereze la repezeală pe altcineva.

4 februarie 2010

Tichie de mărgăritar

Aflu că un juriu compus din Nicolae Manolescu, Dan Cristea și Adrian Popescu tocmai a răsplătit cu premiul ARIEL (Asociația Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare) atît de amplu contestata carte a Martei Petreu despre Mihail Sebastian.

Se pare că, la noi, instituția premiilor e destinată în ultima vreme să recompenseze falimentele cele mai spectaculoase. Dacă Sorin Lavric s-a văzut onorat la Academie, de ce nu și Marta Petreu la Ariel? (”Ariel” nu cumva era brand-ul unui detergent cu clăbuci care curăță tot-tot-tot? Pentru că atunci explicația e limpede.) Iar criticii-etalon de pînă la 1989, Eugen Simion și Nicolae Manolescu, se află azi într-o acerbă concurență legată de “cine-răstoarnă-mai-zgomotos-percepția-corectă-a-realității”. Aferim!

Sînt convins că dacă, peste vreo săptămînă sau două, Nicolae Manolescu va avea inițiativa unui protest public, pe internet, legat de – să zicem – organizarea unui spectacol de balet pe Lună, sub auspiciile UNESCO, printre primii aderenți pe bază de semnătură o vom găsi mai ales pe scriitoarea Marta Petreu, de la Cluj.

Căci, la noi, marile solidarități se nasc din micile cîrdășii.

(P.S. Este așteptat cu drag și Volodea Tismăneanu să consemneze premiul-cu-clăbuci, pe rînd, în *New York Times*, în *Washington Post* și în buletinul oficial al Casei Albe.)

5 februarie 2010

“Dovada…! Dovada…!”

Nu știu de ce îmi mai sună în urechi vocea ascuțită, din “creier”, a țoapei dictatorului, în cadrul procesului-operetă de la 25 dec. 1989. Un procuror mai nărăvaș, înainte de a-i trimite pe amîndoi in fața plutonului de execuție, îi scuturase interogativ în legătură cu lungimea și lățimea conturilor din Elveția, deturnate din banii poporului muncitor. Iar Elena, cu cocul strîmb și nasul ascuțit, urlase (pentru prima dată scoasă din fire): “Dovada…! Dovada…!”.

Citesc în numărul 3/5 februarie 2010 al *României literare* despre nivelul la care se poartă polemica dintre Marta Petreu și criticii ei. Autoarea monografiei denigratoare despre Mihail Sebastian, în tentativa de-a se apăra împotriva evidențelor, alege să-și împroaște cu zoaie contestatarii. Așadar îi impută

Ioanei Pârvulescu, în numărul precedent al publicației, că un anumit articol interbelic al lui M. Sebastian, pe care îl amintise comentatoarea din București, nici nu e reperabil: "…aș vrea să îl citesc și eu, dacă există. Dar nu există: a fost inventat la minut de dna Pârvulescu". Sugestia privind rea-credința profesională a oponentei este evidentă.

Astăzi, însă, surprize-surprize: I. Pârvulescu produce "dovada!" și include în paginile *României literare* fotocopia paginii interbelice, cu semnătura lui Mihail Sebastian. Cititorul care nu e introdus în dedesubturile afacerii nu va mai pricepe nimic. Cine are dreptate? Cine minte?

Nimeni și toată lumea. În realitate, fotocopia produsă de I. Pârvulescu provine din partea finală a studiului amplu al lui M. Sebastian, *"Cuvîntul", de la 4 noiembrie 1924 pînă astăzi*, tipărit în ziarul *Cuvîntul* de luni, 6 noiembrie 1933, p. 3-10. Studiul – atît de extins – era segmentat în mai multe fragmente, fiecare cu un subtitlu. Ceea ce I.P. credea a fi un articol, de fapt era un pasaj dintr-un articol, iar titlul era, în realitate, un subtitlu. Eroarea ei, totuși, nu era de esență, ci doar de aparență. Nu de rea-credință, ci de neatenție.

Pe de altă parte, Marta Petreu, familiarizată cu publicistica interbelică a lui Mihail Sebastian, surprindea neglijența contestatarei sale și, tendențios, împlînta mai adînc cuțitul în rană. În loc s-o acuze (legitim) de neatenție, îi reproșa (ilegitim) falsificarea. Cu un drum, muta – prin vehemența prefabricată a reproșului exagerat – atenția publicului de la cartea ei, falsă de la început pînă la sfirșit, la persoana preopinentei.

Viclenii polemice balcanice…

6 februarie 2010

Arta care înfrumusețează

Mai zilele trecute se anunța că Institutul Internațional pentru Crimă Politică din Germania a pus în scenă o piesă de teatru despre cuplul dictatorial român, așa cum era el în fața judecății, la 25 decembrie 1989. S-au interpretat și cîte-

va spectacole, atît în Occident, cît și la Teatrul Odeon din București. Nu știm cu ce succes.

Fapt este că a intervenit beizadeaua Valentin, solicitînd suspendarea spectacolului, în virtutea împrejurării că el însuși a devenit, cu patalama de la OSIM, proprietar al "brand"-ului Ceaușescu. Fără acordul lui, nici țuică, nici slănină, nici odă lui Vodă, nici streptomicină cu un nume atît de hulit nu mai pot fi puse în circulație.

Ce-i drept, părinții și bunicii generației mele, cînd își vărsau oful pe cineva, recurgeau la serviciile dictatorului sovietic, cu un brand mai înspăimîntător și – încă – nerevendicat oficial ("futu-te Stalin!"). Dar trebuie spus, cu multă hotărîre, că deși numele Ceaușescu are cam multe silabe, inventivitatea lexicală a poporului nu trebuie minimalizată. Ar fi inuman ca nepoții noștri să dea fuga la beizadeaua Valentin, pentru aprobare, de cîte ori vor vrea sa-l nemurească pe tătînele său, în cadrul scînteierilor de ranchiună populară. La această nouă expropriere samavolnică a bunului obștesc nu putem asista cu pasivitate.

Unde mai pui că, în pozele de la spectacolul teatral, reproduse prin ziare, Elena Ceaușescu de pe scenă avea o figură aproape normală, aproape umană, fără acea inconfundabilă patină de maimuță isterică, din viața de zi cu zi. Iar după lăsarea cortinei, aș putea să pariez că regizorul nu-i așteaptă pe interpreții duetului final, prin culise, cu mitraliera. Că doar nu sîntem în tragedia greacă antică, unde actorul era substituit la sfîrșit de un sclav, care era într-adevăr ucis.

E totuși ciudat ce gusturi artistice selective are Valentin C., care s-a zbătut ani în șir prin instanțe, ca să pună gheara pe niște tablouri de valoare, în schimb vrea să blocheze virtuțile genuine ale teatrului contemporan. În numele sacrosanct al Esteticii, să spunem un NU hotărît celui ce împiedică readucerea la viață, prin artă, a unui criminal bîlbîit.

10 februarie 2010

Moș Nicolae, urmașul lui Roș Cocoș

Evenimentul zilei simte nevoia să ne prezinte, romanțios nevoie mare, sfîrșitul unui torționar. Li s-au terminat românilor lacrimile de milă, în marea boierie pe care o trăiesc, de-a venit vremea să-și plîngă propriii călăi. Aflăm că securistul Pleșiță era cam nostalgic, la azil, înainte de a-și da ultima suflare. Tăcut, nesociabil, dar – probabil – de o mare sensibilitate sufletească, s-a apucat să-i sărute mîna medicului său curant, în ultimele clipe înainte de moarte. Nimeni din clinică nu știa cine este cu adevărat, i se cunoștea doar prenumele: Nicolae. Ca să nu fie prea puțin, a fost poreclit Moș Nicolae. Un om scufundat în gînduri, trăind parcă în trecut, uneori cu un zîmbet misterios pe figură. Oare la ce se gîndea el, în singurătatea tristă dinaintea marii treceri?

Misterul morții fiind un prag de nepătruns cu mintea, inclusiv în situația mega-nemernicilor care ne scutesc pe rînd de abjecta lor existență, putem să ne lansăm doar în supoziții, de-aici, de pe partea ceastalaltă a frontierei. Poate că, cine mai știe?, Pleșiță stătea mereu cu ochii pironiți în gol și nu se lăsa distras, pentru că era ocupat să-și amintească de victimele sale. Sau poate că nu oamenii înșiși (în asemenea situații, chipurile își pierd importanța), cît metodele de schingiuire a lor se înghesuiau, toate, în acel punct fix de pe perete, pe care-l privea de-a lungul întregii zile.

"O palmă – peste urechea stîngă. Ochelarii îmi zboară, din fericire se opresc tot pe masă – masa neagră, desigur. / 'Tu-ț' cristuăsu' mă-ti dă fașis'-hî! Dă bandit-hî! Pii ce crediai, thu, bă?! / Încă o palmă. Acum îmi țiuie urechea stîngă. Îmi țiuie, dar l-am înregistrat – cam știu cum se grafiază… / Îmi țiuie, îmi țiuie, urechea. O, de-abia e începutul, mă încurajez. Asta a fost doar bună-ziua, pînă la să-ne-vedem-sănătoși mai este, mai este. / - Dhă ce nu thă uiți ăn uăichii miei, bă?! / Mă apucă de barbă. Își potrivește, îndelung (deși cam prea febril pentru un profesionist), degetele în barba mea – cam lungă, prea lungă,

nepermis de lungă, ar fi trebuit să prevăd, să iau măsuri – și începe să tragă: în sus, în dreapta, în stînga: / - Bohaiule! Io-te-te la thine com arăț': ca on bo-hai! / Trage, smucește, apasă, ridică. Simt că îmi dau lacrimile de durere – ce-a vrut să zică: buhai? (…) De astă dată, mă prinde cu totul nepregătit. Și dezechilibrat. Mă răstorn peste colțul mesei, apoi cad în patru labe, cu scaunul peste mine. Mi-am pierdut ochelarii din nou. / Mă lovește cu picioarele în coaste, în burtă. Nu grozav. Suportabil. Icnesc, totuși, cînd mă atinge, ascuțit, la subțioară. / - Scual' d-acolia, bă! Ce, numa dintr-atît-hî? Pii stai, tu, ban-di-t'le! / Nu trebuie să se jure, știu ce urmează. Tocmai de aceea nici nu mă ridic de jos. Îmi duc o mînă la gură, o apropii de ochi: sînge. / Încă un picior în coaste: / - Ce, 'ț dete buărșu? Pii, stai, ban-dit'le, să vez' ce mai vine! Asta-i numa-aperitivu'! (…) Mă apucă de barbă. Zmucește. O palmă. Un pumn. Încă o palmă. Un picior în fluierul piciorului. Și iar mă apucă de barbă. Mă trage după el, pînă aproape de ușă. Apoi mă împinge – de barbă – pînă la fereastră. Și iar spre ușă. (…) La început nu înțeleg ce vrea să-mi facă. Cu mîna stîngă mă ține de umărul drept, cu dreapta îmi umblă pe la barbă. Închid ochii de durere și mă străduiesc să nu-mi iau mîinile de la spate. / Ceva mă fulgeră în gît. A, da, asta li se făcea popilor ortodocși și călugărilor. Li se strivea traheea cu creasta degetelor încleștate în barbă, cu pumnul orientat în sus. «Frînge-Gît» i se spune. (…) Pînă una-alta, îmi dă drumul de barbă. Și încearcă altceva: / Mă calcă pe amîndouă labele cu un picior și îmi dă brînci pe spate. Instinctiv, îndoi genunchii. Cad rău, mă lovesc cu ceafa de parchet – dar «Frînge-Glezne» nu mi-a frînt gleznele – sau încă nu-mi dau seama." Iar cei curioși de marile capacități profesionale ale lui Nicolae în acțiune n-au decît să continue, pe cont propriu, lectura din cartea autobiografică a lui Paul Goma, *Culoarea curcubeului*.

Nu știm dacă, în iarna precedentă, pensionarii luxosului azil de bătrîni din Cluj-Napoca, unde a stat demn pînă la sfîrșit, cu ochii pe pereți, generalul securist Pleșiță, și-au scos sau

nu botoșeii la ușă, în amintirea vremilor copilăriei. Dar, dacă ar fi aflat cine le este vecin de apartament, poate că unii dintre ei, în loc să aștepte desaga plină de cadouri și ciocănitul emoționant în ușă, i-ar fi strigat îngroziți lui Moș Nicolae: “nu baaaateeee!! nu baaaateeee!!”.

11 februarie 2010

Marketing cu Marino

Scandalul într-un pahar cu apă, stîrnit în jurul “dezvăluirilor” făcute de și despre Adrian Marino își are părțile sale amuzante. Lumea n-a citit cartea care abia stă să apară, însă deja se ceartă în legătură cu ceea ce conține. O îndemînatică manevră a șefului de la Polirom seamănă vînt ca să culeagă furtună.

Așa-zisele dezvăluiri sînt de fapt niște truisme cotidiene. Fiindcă ce anume aflăm din scînteile presărate la ziar? Că Pleșu are operă cam subțire? Că Liiceanu se autoproclamă un model moral, ca să mulgă vaca profitului economic, cu mîna cealaltă? Că Noica a fost un “Căpitan” legionaro-ceaușist, în momente succesive, în funcție de cum bătea vîntul istoriei? Că Eugen Simion e un carierist implacabil, ahtiat după onoruri și salarii colosale de la buget, pe care le lopătează cu polonicul? Dar toate acestea se știau și se răscunoșteau. Le-au zis deja mulți alții, fără să aștepte pentru asta trecerea într-o lume mai bună…

Iar acuzațiile și cearta de “reflux”, care ne șoptesc că Marino a colaborat activ cu Securitatea, așadar dezvăluirile lui sînt lipsite de consistență etică, au o alură la fel de improvizată, indiferent că sînt sau nu adevărate. Pentru că nu vedem documentele pe care se bazează (ele continuă să rămînă prin culise) și pentru că prea sînt lansate la momentul “oportun”, ca o defensivă usturătoare, și nicidecum din… setea de adevăr public.

Cu acest prilej, Mircea Dinescu și-a demonstrat consecvența, bifînd un nou gest de incompatibilitate. Fiindcă, în conformitate cu legea, a fost incompatibil, atunci cînd a intrat să facă parte din CNSAS (ca fost membru de partid comunist), a fost incompatibil cît a lucrat la CNSAS (ca șef de sereleu)

și e incompatibil cînd îl acuză pe Marino de colaboraționism (tocmai el, ca angajat al CNSAS, care ar fi fost obligat să-și țină gura, în schimbul privilegiului de a… linge dosare).

În mijlocul furtunii, singura întrebare cu sînge rece care mai rămîne de formulat este: *cui prodest*? Răspunsul e la fel de simplu: celui care a declanșat totul. Căci adevărul public nu se îmbogățește prea mult din asta – în schimb editura…

12 februarie 2010

Așa grăit-a Lavricustra

“Camil este unic. Citindu-i *Jocul ielelor*, *Suflete tari* și *Joc venețian*, ai senzația francă că în fața ta se află un scriitor grandios” (vezi *Luceafărul de dimineață*).

Ba nu, ba nu. Citindu-l pe Lavric, ai senzația francă că în fața ta se află Titu-tu Maiorescu-cu. De la Acacademia Roromână.

14 februarie 2010

Perfectul acrobat

Cînd se strică menajul, ies la iveală caracterele. În contextul presiunilor pentru îndepărtarea/susținerea lui Marius Oprea la șefia Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din România, își face apariția prin culise și umbra lui Vladimir Tismăneanu. Care ar fi exercitat presiuni pentru mazilirea incomodului investigator și acapararea institutului, prin intermediul unor sateliți.

Nu atît lupta (feroce) dintre două personalități mă interesează aici, cît amprenta unui stil. Marius Oprea face publice manevrele de captare ale lui Tismăneanu, de pe vremea alianțelor cointeresate. Aflăm astfel despre sforăriile omului din Washington – citate dintr-un mail de-al său –, pentru a se cocoța în vîrful topurilor de popularitate: “Dacă nu s-a făcut, pe site la IICCR aș dori să puneți drept carte a lunii *Perfectul acrobat*, volumul despre Răutu, scris de mine și Cristi Vasile”. Iar indicațiile prețioase, incluzînd și laturile financiar-contabile

ale traficului de influență (căci obrazul scump cu cheltuială se ține), continuă cu seninătate: “Aș dori mult ca IICCR să achiziționeze și să distribuie circa 200 de exemplare din *Raportul final* și să facă același lucru, poate mai multe exemplare, din volumul de exemplare care va apărea la Humanitas”. Rezultatul? Conducătorul IICCR a executat directivele și a achiziționat volumele indicate, astăzi mărturisind cu obidă: “Mi se cere să cumpăr atîtea exemplare din *Raportul final*, dar eu nu am putut să cumpăr mănuși ca să umblăm între coastele morților, pentru că nu avem fonduri”.

Tot în aceste zile, profesorul Michael Shafir și-a exprimat, pe căi informale, stupoarea în legătură cu metodele balcanice îmbrățișate de politologul Tismăneanu. Noua poveste, pe scurt: invitat în decembrie 2008, de către Lavinia Stan și Lucian Turcescu, să răspundă la un șir de întrebări legate de realitățile social-politice est-europene, Shafir și-a permis să amintească, într-un colț de frază, nemulțumirea sa legată de unele detalii din *Raportul final* coordonat de Tismăneanu. Și cu ce s-a ales? După ce cartea “urmînd a vedea lumina tiparului la o respectabilă editură ieșeană” (cin' să fie? cin' să fie?) a fost “revăzută” de însuși washingtonianul menționat, lui Shafir i s-au oferit două versiuni: fie își elimină criticile, fie își retrage textul. Autorul a ales ultima variantă, neuitînd să amintească: “Nu este prima oară cînd dl. Tismăneanu exercită de la distanță același rol pe care Monica Lovinescu l-a exercitat după 1989: cel de cenzor neoficial (vezi cazul Norman Manea și demisia «protestatară» din colegiul revistei *22*)”.

Între cenzură (de la distanță, prin interpuși), trafic de influență sau campanie forțată de imagine, Perfectul Acrobat își deschide calea – fără scrupule – în cultura și politica românească. Pe cînd o recenzie hiperbolică, prin *Times Litterary Supplement*, eventual despre izbînda lui Sorin Lavric? Că doar politologului evreu nu i se pun bolovani în stomac, de scîrbă, nici măcar în fața unei cărți neofasciste. Așa se explică, parțial, și susținerea insistentă și deșănțată a altei minciuni spectacu-

loase, monografia în care Marta Petreu încerca, din răsputeri, să pună semnul egalității între victimă (evreul Sebastian) și călăi (unii intelectuali extremiști interbelici). Perfectul Acrobat a strigat entuziast, și la această grosolană manevră publică, “Prezent la datorie!”.

Niculăiță Minciună și-a cumpărat garsonieră în zgîrie-nori, pe malul Potomacului.

16 februarie 2010

Onoarea în Balcani

Primarul municipiului Rîmnicu Vîlcea, Mircia Gutău, deși a fost condamnat definitiv de instanță și se află deja după gratii, a fost declarat, de consiliul local de acolo, “cetățean de onoare”. În interval de două minute, consiliul dominat de un anumit partid politic a schimbat regulamentul de acordare a titlurilor onorifice (pînă atunci inaccesibile celor condamnați pentru infracțiuni de drept comun). În următoarele două minute, pe fondul stupefacției holbate a opoziției minoritare, prin vot democratic, primarul șpăgar a fost răsplătit cu onorurile comunității. O mică nedreptate s-a comis totuși cu viceprimarul, aflat și el după gratii, însă deocamdată lăsat neonorat. Știrea nu spune dacă au fost și focuri de artificii ori salve de tun.

Situația nu mi se pare neașteptată pentru orașul de baștină al criticului Nicolae Manolescu. De la poalele Feleacului, aș ridica două degete să-ntreb: primarul din Rîmnicu Vîlcea n-a scris vreo poezie? Să i se decerneze, cu un drum, și premiul “ARIEL”, cel care scoate petele la prespălare. N-are vreun studiu cacofonic? Să i se repartizeze premiul “Titu Maiorescu”.

La noi în Balcani – vorba lui I.D. Sîrbu: “Mai bine curvar și bețiv, decît celebru și lăudat”.

17 februarie 2010

Un comentariu

În numărul 179 al revistei *Tribuna*, apărut azi, se publică analiza Irinei Petraș despre două cărți recente, dedicate pre-

ședintelui Uniunii Scriitorilor. Aceea semnată de Ion Bogdan Lefter (*Nicolae Manolescu de la critica literară la "Istoria critică..."*) și aceea semnată de Laszlo Alexandru (*Criticul literar Nicolae Manolescu*). Îi adresez mulțumiri d-nei Irina Petraș, pentru toate cele – mai bune, mai rele – spuse. Reproduc aici pasajul care mă privește, pentru a-l pune la îndemîna cititorilor care nu au acces la versiunea tipărită a revistei *Tribuna*.

***Laszlo Alexandru**. Născut în Cluj, în 1966. Vremea studenției îi este deja una de conflicte și nemulțumiri. Cu un simț al dreptății peste medie, va înainta febril, dînd și încasînd lovituri. Cărțile sale sunt în primul rînd de atitudine și de opoziție, nu de analiză ori calmă, senină interpretare. "Am izbit roată cu frazele mele polemice", recunoaște cu o semeție tristă, în fond. Cărțile sale succesive sunt polemice încă de la debutul din 1996: **Între Icar și Anteu. Polemici**. Îi urmează **Orient Expres, polemici**, **Grîul și neghina, polemici și alte eseuri**, **Criticul literar Nicolae Manolescu**, studiu academic, **Vorbind**, împreună cu Gheorghe Grigurcu și Ovidiu Pecican, **Toate pînzele sus!, polemici**, **Viceversa!, polemici pro și contra lui Paul Goma**. Profesor de italiană la Colegiul Național G. Barițiu din Cluj, înființează eleganta revistă electronică **E-Leonardo**. Un singuratic măsurînd lumea în alb și negru, cu o intransigență – de pe altă lume și dintr-un timp ce încă n-a venit – care nu-i face drumul printre semeni trandafiriu. Pentru el, există legitim doar întregul culorii, "curatul" ei. Cele cîteva zeci de mii de nuanțe de gri existente nu-i spun mare lucru. Asta nu înseamnă nicidecum că nu e om al nuanțelor, că nu știe ori nu poate să fie subtil pînă la infinitezimal. Dar cu cîntarul etic pe care îl are la purtător, un singur procent negru poate elimina subiectul interpretării sale din zona albului. E de spus imediat, spre binele său, că își acordă libertatea de a se răzgîndi, o libertate a inteligenței vii, neliniștite,* in progress. *Iubește cu patimă, iar dezamăgirea îi e și ea pătimașă. Profesorul știe și vrea să corecteze. Creionul roșu a devenit prelungire a mîinii, a privirii, a judecății sale. Marchează erorile apăsat, amenințînd, cînd și cînd, să sfîșie coala de hârtie. Nu iubește*

nici "imobilismul apolinic impus de regimul dictatorial", dar nici "sarabanda dionisiacă a democrației". Nici un regim nu-i poate fi pe plac. Liviu Petrescu îl vedea ca pe un "copil teribil" al criticii, "mereu ofensiv, cîrtitor, arțăgos", un "spirit independent" cu o "retorică devastatoare". Manolescu îl acceptă ca pe un "comentator deplin credibil", sprijinit pe o informație copleșitoare, Grigurcu reține "sagacitatea, informația aprofundată, stringența analizei, talentul expresiv și [...] *inconformismul". Se recunoaște el însuși în portretul pe care i-l schițează Paul Cernat: "Laszlo Alexandru este unul dintre cei mai consecvenți polemiști literari ai României postdecembriste. Autorul și-a asumat de la bun început postura «revizionistului» de serviciu. Un spirit franc, tenace și aproape sinucigaș, care nu se sfiește să spună cu voce tare ceea ce alții vorbesc pe la colțuri. Își asumă – pe o linie iluministă, de «școală ardeleană» – imperativul responsabilității etice și al pedagogiei civice."*
*Deschisă de un **Avertisment** (nu Argument, nu Cuvînt înainte!), cartea despre Manolescu are două părți aproximativ egale ca întindere. Prima "citește" biografia și opera, intersectate, desenînd, aproape de text, dar cu aceeași obstinată punere de accent pe etică, un lanț de crochiuri de avut în vedere pentru dezvoltări ulterioare: **Eseistul**, **Monografistul**, **Polemistul**, **Istoricul literar**, **Teoreticianul literar**, **Cronicarul literar** sunt rînd pe rînd țintele comentariului său aplicat. Cum bine observa Paul Cornea, delimitarea nu e ușor de realizat, iar ordinea pe care o impune ipostazelor manolesciene e adesea constrîngătoare. Partea a doua este cea arhivistică, ea oferindu-se ca instrument pentru oricine ar fi interesat de chestiuni legate de literatura română în perspectivă manolesciană. **Bibliografia scriitorilor români** comentați de Manolescu e împănată, ici-colo, cu extrase din textele critice, cele la care a rezonat anume Laszlo Alexandru și pe care le pune astfel deoparte pentru a reveni cîndva asupra lor. **Bibliografia Nicolae Manolescu** inventariază cărțile lui Manolescu, cărți/studii despre el. Inventarul pare să se oprească în jurul anului 2004. În final, cîteva luări de cuvînt despre cartea lui Laszlo în mai multele sale variante: teza, cartea din 2004, cartea din 2009. Din "perspec-*

tiva foarte pragmatică a documentului", arhivistul lucrează în manieră descriptivă și aparent nepretențioasă. Crede, pe bune și pe bună dreptate, că "înainte de a revizui, trebuie să știm despre ce discutăm; iar înainte de a reciti, trebuie să chiar citim". Însă, chiar dacă "demersul nostru a fost prin urmare preponderent acela al unui istoric literar", acesta nu se petrece "de pe o poziție detașată, placidă și dezabuzată". Cum era de așteptat, de altminteri. Obiectivitatea abordării trebuie să fie absolută, însă nu în sensul neutralității ("orice neutralitate într-o cercetare științifică este deja semnul unui partizanat"), ci al mizei pe un "unic criteriu distinctiv, capacitatea noastră de judecată și de apreciere". Ea, obiectivitatea, e alt nume pentru sinceritate și onestitate. În plus, "polemica acestor rînduri, atunci cînd există, nu are o bază estetică de plecare, ci una preponderent etică". Distincția se operează între "corect și incorect", "adevăr și neadevăr". Nu-i de mirare că, sub un asemenea reactiv, vor ieși la iveală atitudini "duplicitare", semnalmente ianusiene, ezitări, fuga de realitate și, mai presus de toate, "obsesia antipolemică", de vreme ce pentru Manolescu, vai, "contează opera, nu demontarea unei imposturi", iar pentru Laszlo, aproape dimpotrivă. Polemica e "calea regală pentru demonstrarea eclipsei valorice", crede el; în vreme ce Manolescu "respinge teoretic înseși bazele polemicii. […] *Polemica îl interesează mai ales ca un spectacol burlesc, la scenă deschisă, și prea puțin ca modalitatea cea mai concentrată și directă a exprimării ideilor". Editorialul despre "genul supărăcios" la care trimite L.A. e proba seninătății manolesciene, a relativizării adevărului, lucru nicidecum pe placul lui Laszlo. Pagini întregi dezbat chestiunea, cu un pronunțat ton* pro domo. *Lovinescu e invocat cu un lung citat pe tema confuziei dintre «spiritul polemic» și «spiritul pamfletar». Lovinescian, "spiritul polemic are nevoie de nerv, nu însă și de nervi". Sigur pe acuratețea privirii sale și pe capacitatea ei de a distinge binele și răul, L.A. precizează: "M-am străduit mereu să disting în ordinea percepției pamfletul (umoral, pătimaș și afectiv) de polemică (lucidă, deliberată și rațională). Pamfletarul se enervează și scrie. Polemistul scrie și enervează pe alții. Am evitat*

din răsputeri să scriu pamflete – mi-am dat toată silința să public polemici. Am făcut-o nu din vreo sfidare personală, din vreo naivitate romantică, ci încercînd să contribui în mod pragmatic la modelarea corectă a adevărului public"; și "Nimeni nu mai deține monopolul legitimității și al bunei credințe în viața literaturii. Totul trebuie discutat, cîntărit și evaluat pe față, la vedere. Încerc să-mi fac auzită vocea rațională, fermă, limpede – fie chiar și tăioasă – în această uriașă cacofonie postdecembristă". Exersînd în trei variante, tot mai adăugite și mai exasperate, pe subiectul Manolescu, Laszlo speră să convertească opinia publică la muzica de sfere.

18 februarie 2010

Pe mine mie redă-mă

Nicolae Breban își lansează replica polemică din *România literară* (nr. 4/2010) în cel mai pur stil personal. Aproape că nici n-ar mai fi avut nevoie s-o semneze, îl recunoaștem la fix după stilul inconfundabil. "În articolul polemic pe care îl dedică eseului meu *Trădarea criticii*, apărut în nr. din 29 ianuarie, curent, în «R.L.», dl. Grigurcu, printre alte inexactități pe care nu le comentez aici, afirmă, sub semnul întrebării, retoric, că «aș fi jucat tenis cu generalul de securitate Pleșiță». Nu, bineînțeles că nu este adevărat, dl Grigurcu preia o afirmație mincinoasă a d-nei Ileana Mălăncioiu, din cartea d-sale cu Daniel Cristea-Enache. La întrebarea mea de unde deține această «informație», distinsa poetă s-a bîlbîit și nu știu să-și fi retras pînă azi calomnioasa frază."

Dacă tot ne-am pornit cu Nicolae Breban pe recensămîntul "inexactităților", apoi să le numărăm, Coane, pe baza frazeologiei. 1) În "R.L." din 29 ianuarie a apărut nu eseul brebanian *Trădarea criticii*, cum s-ar pricepe din exprimarea romancierului, ci, viceversa, critica lui Grigurcu. 2) Afirmația că Breban a fost, înainte de 1989, un agent de influență al lui Ceaușescu în Occident nu provine de la Ileana Mălăncioiu, ci a fost formulată de Dorin Tudoran, în eseul deja clasicizat

Frig sau frică… 3) Grigurcu nu afirma retoric, sub semnul întrebării (cum vine asta?), ci întreba pur și simplu: “E adevărat că Breban a jucat tenis cu generalul Pleșiță?”. Informația respectivă, Grigurcu nu trebuia s-o preia de la “distinsa poetă” Mălăncioiu, o găsea gata rotunjită în pamfletul lui Paul Goma, din 1991, *Capra și căprarul*: “De astă dată, [Breban] nu mai joacă tenis cu Pleșiță; de astă dată, și-a găsit un partener dublu în persoana lui Măgureanu, conjudețean notoriu – nu de Munchen, ci de Baia Mare”. 4) Păcat că nu se insistă, în recenta replică brebaniană, pe relațiile familiare ale romancierului cu alți politruci de succes ai acelor vremuri, cum au fost Cornel Burtică sau Dumitru Popescu “Dumnezeu” – și nici aici Grigurcu nu trebuia să se bazeze pe “distinsa poetă”, era suficient să-l citeze pe chiar titularul memorialisticii…

Din toate precizările formulate de autorul lui *Don Juan*, convingătoare mai rămîne doar semnătura: “Nicolae Breban, membru al Academiei Române, Dehesa de Campoamor, Spania”. Numai aceste indicații în sine au valoarea de-a contrabalansa trecutul de compromisuri al romancierului, atrăgîndune atenția că el s-a ajuns: social, ca academician, și geograficbalneo-climateric, la asta… la zi-i să-i zic… la… Campoamor.

Iar aici nu-l mai putem contrazice: Dehesa de Campoamor e cu adevărat incomparabil, față de azilul de bătrîni din Cluj-Napoca, unde Pleșiță s-a mulțumit, înainte de căderea cortinei, chiar și numai cu rolul de “Moș Nicolae”.

19 februarie 2010

Iluzii pierdute (1)

După decembrie 1989, în vremurile înverșunate cînd securiștii și comuniștii erau vînați de oprobriul public, Alexandru Paleologu a reușit să facă o figură cu totul surprinzătoare și imprevizibilă. Pe de o parte, s-a înscris cu hotărîre în tabăra anticomunistă, punîndu-și la bătaie farmecele și calitățile personale. Numit pe o înaltă treaptă diplomatică, n-a ezitat să-l critice, de la nivelul onorurilor de care dispunea, pe însuși cel

care-l desemnase, Ion Iliescu. La Paris, în bastionul democrației europene, Conu' Alecu s-a proclamat "ambasadorul golanilor", a condamnat fără ambiguități măcelul din Piața Universității și mineriadele care ne-au retrogradat în ochii lumii civilizate. Nonconformismul l-a costat funcția, căci primul gest al lui Iliescu, reales în "Duminica orbului", a fost să-l demită de la post pe ambasadorul Paleologu. Asta nu l-a împiedicat pe fascinantul personaj să tipărească, la Paris și la București, *Minunatele amintiri ale unui ambasador al golanilor*. Pe de altă parte, cu aceeași nonșalanță aristocrată, a permis publicarea dialogurilor sale incendiare cu Stelian Tănase, *Sfidarea memoriei*, în care își mărturisea, printre cei dintîi scriitori cu renume, trecuta colaborare cu Securitatea comunistă.

Această atît de amplă pendulare pe axa eticii publice i-a descumpănit pe cei cîțiva judecători ai moralității culturale, înclinați mai curînd să-l absolve de trecutele păcate pe Conu' Alecu. În fond, omul a greșit, dar o recunoaște singur, iar apoi se revanșează printr-o atitudine dîrză. Lucrurile par a fi limpezi. Vocea iritată a lui D. Țepeneag, care se mira de cota înaltă a onorurilor publice (Parlament, televiziuni, protipendadă etc.), de care continua să beneficieze un – totuși – fost turnător (auto)dovedit, s-a pierdut în hărmălaie.

Astăzi, un cercetător tenace - Tudorel Urian - s-a decis să compare spovedania publică a eseistului între timp dispărut dintre noi, cu realitatea documentelor conservate la CNSAS. Au ieșit la iveală detalii stupefiante. Constatînd entuziasmul aservirii sale comuniste, spre finalul detenției politice, căpitanul anchetator "ajunge la convingerea că deținutul Paleologu este superior condiției de simplu informator și propune recrutarea lui pe o treaptă superioară, ca agent de influență". Se subliniază totodată că "el s-a angajat de a colabora cu organele noastre, să fie obiectiv în relațiile sale cu noi, să nu facă provocări și deci treptat să treacă la înfăptuirea rolului său de a influența pozitiv pe ceilalți deținuti din camera 54 unde se află în prezent". După recrutarea sa și bunele servicii oferite,

“Alexandru Paleologu este unul dintre primii beneficiari ai Decretului nr. 310/1964 de amnistiere a pedepselor deținuților politici. Prinde primul val de liberări și iese din închisoare la 24 iunie 1964 (spre deosebire de Nicu Steinhardt, de pildă, care a mai rămas în penitenciar încă două luni)”. (Era diferența dintre colaboratorul benevol, răsplătit cu liberarea mai rapidă, și deținutul “nereeducat”, păstrat de comuniști după gratii printre ultimii.)

Securitatea se arată deranjată, apoi, de zelul sincer cu care Al. Paleologu, revenit în viața civilă, se apucă să elogieze comunismul. Îi impune o anumită reținere, pentru a nu-i afecta buna reputație și posibilitățile de influențare asupra mediilor ostile comunismului. Dacă pe unii îi impingeau securiștii, cu bună știință, spre o propagandă nărăvașă, iată că pe alții îi păstrau într-o discretă “rezervă de cadre”. Specialiștii de la butoane își nuanțau cu dibăcie tehnicile și strategia.

Concluzia cercetătorului, la capătul răscolirii arhivelor, ne transmite un gust amar: “Ca informator al Securității, Alexandru Paleologu a fost activ de la recrutare (5.11.1963) pînă la scoaterea din rețea (10.12.1984). În anul 1973 a fost trecut în subordinea unității care se ocupa de viața literară, iar numele de cod i-a fost schimbat din «Marin Oltescu» în «Alexandru»”. Cei douăzeci de ani de zeloasă colaborare cu poliția politică ceaușistă, a boierului nonconformist, sînt în măsură să azvîrle un pumn de bălegar urît mirositor peste insurgența sa anticomunistă de la senectute.

20 februarie 2010

Carul și boii

Mai zilele trecute am pomenit de mesajul e-mail indignat, trimis de profesorul Michael Shafir către cîteva duzini de destinatari. În el se plîngea că tinerii cercetători Lavinia Stan și Lucian Turcescu din Canada, după ce i-au luat cu doi ani în urmă un interviu politologic, spre publicarea într-un volum colectiv, s-au trezit taman acuma să i-l cenzureze. Și care era

problema lor? Banalitatea că, în textul lui Shafir, era menționat defavorabil însuși Vladimir Tismăneanu. Asta mi s-a zis (și mi s-a trimis inclusiv textul cenzurat, ca să văd despre ce era vorba), asta le-am zis cititorilor de pe blog. De ce-am făcut-o? Poate fiindcă am avut și eu de furcă, odinioară, cu excesul de zel al unor tovarăși îndrumători culturali care se chinuiau să plimbe pe hîrtie stiloul meu, cu mîna lor. I-am dat în gît atunci, la fel procedez și acum, cînd alții se izbesc de mentalitatea dirijistă.

Între timp Lavinia Stan, pe blogul ei canadian, mă trage de urechi că nu mi-am ținut gura. Dar fiindcă nu mi-o poate zice chiar așa, direct, o dă cotită pe după prun: "Recent dl. Laszlo Alexandru a relatat public în termeni tendențioși un incident regretabil, fără a se gîndi să ofere tuturor părților implicate dreptul la replică sau măcar posibilitatea de a-și prezenta punctul lor de vedere". Asta vine cam așa. Lavinia și cu soțiorul cenzurează, L.A. se informează, iar apoi bate cioc-cioc la ușa lor de bloc (de blog) și se interesează: "Bună ziua, primiți cu datul în vileag? Ah, nu? Bun, mă scuzați de deranj, nu se va mai repeta". Și-apoi, dacă le ceream voie în prealabil să-mi spun părerea despre fapta lor, nu cumva puneam carul în fața… boilor?

Deocamdată cel direct vizat de întreaga poveste, profesorul Michael Shafir, are și el ceva de spus, așa că îi dau cuvîntul, direct și nemijlocit. Oare vor posta și cenzorii canadieni replica lui Shafir, pe blogul lor, în semn de neclintită-deontologie-a-cenzorului-occidental-care-oferă-tuturor-părților-implicate… bla-bla-bla…?

Michael Shafir: *O precizare*

Într-un lung text publicat azi pe blogul dnei Lavinia Stan din Canada, se recurge la vechea metodă a "atacului preventiv". Este prea tîrziu, însă. Cititorii interesați din România vor avea foarte curînd ocazia să confrunte cele două adevăruri, mai precis, adevărul și minciuna. Domnul Laszlo Alexandru a avut la dispoziție acel text, l-a citit și a reacționat cum a găsit de cuviință.

Nu m-a consultat și nici nu avea de ce s-o facă. Din momentul în care pune "punct", autorul nu mai este responsabil pentru reacția cititorului, oricare ar fi acesta. Lăsînd însă la o parte insinuările despre "făcutul cu ochiul", doresc să precizez că în cazul de față dl. Laszlo Alexandru a înțeles exact care este miezul problemei.

1. Autorii precizează de la început că "Dl. Shafir a fost printre primii care ne-au trimis răspunsurile la întrebări, cu mențiunea că nu va accepta nici o modificare la el". De ce a fost, în acest caz, acceptat textul? Deoarece, se afirmă, "nu l-am citit integral la acel moment, preocupați fiind cu traducerea celorlalte contribuții". Îmi permit să comentez că cine aduce reproșuri de neseriozitate și lipsă de profesionalism editurilor sau editorilor din România, trezindu-se, doi ani mai tîrziu, la momentul corecturilor șpalturilor, că ceva nu este în regulă, nu oferă nici el un exemplu de seriozitate sau profesionalism. A afirma, așa cum se face în cazul prezentului text, că autorii lui au publicat la respectabile edituri engleze și că niciodată textele lor nu au fost publicate cuvînt cu cuvînt nu este, cum spunea Maiorescu, "în chestie". După cum știu, desigur, doamna Stan și domnul Turcescu, există sugestii acceptabile și sugestii inacceptabile din partea editorilor. Asta, cel puțin, este experiența mea, una nu chiar nesemnificativă în ce privește cutuma occidentală a travaliului editorial. Sugestia domnului Turcescu făcea parte din a doua categorie.

2. Nu m-aș fi împotrivit cu nimic la un "drept la replică" din partea dlui Tismăneanu. Numai că nu despre asta era vorba. Pretinzînd că ar putea să lase fără replică cuvintele mele în ce îl priveau, domnia sa a cerut scoaterea din text a unui pasaj ce se referea la Monica Lovinescu, pe motiv că aceasta nu mai poate să răspundă. De fapt, dl. Tismăneanu știa bine ce face. Era vorba de un pasaj în care mă refeream la lupta pentru moștenirea titlului de "cel mai silitor elev" al defunctei, luptă al cărei protagonist este. Motivația pe care o flutura era, cum bine știe, ridicolă. Am publicat ce cred despre pozițiile Monicăi Lovinescu post 1989 (pentru cele ante 1989, toată admirația!) cînd mai putea să răspundă. Nu sunt preocupat de motivul tăcerii ei.

3. Se mai afirmă în textul publicat pe blogul Laviniei Stan: "dl. Laszlo Alexandru se înșeală cînd sugerează că problema contribuției dlui Shafir la volum a fost dl. Tismăneanu, care ar fi orchestrat, pe post de păpușar suprem, eliminarea contribuției dlui Shafir din volum. Dl. Tismăneanu nu a avut nici o putere de decizie în această privință la acel moment, pentru că nu a fost consultat, deoarece nu dînsul este coordonatorul volumului". A se confrunta această afirmație cu următoarele, copy-paste dintr-un mesaj al domnului Turcescu către subsemnatul: "Știu că ne-ai avertizat despre faptul că comentariile tale vor atrage obiecții. Și am acceptat lucrul acesta și am decis să le sprijinim, cu toate implicațiile sale. Dar una dintre implicații ar fi pierderea unei alte contribuții la volum. Așadar din punct de vedere editorial, te putem ruga să reconsideri partea despre Monica Lovinescu pentru a nu pierde contribuția unui alt participant la volum? Vladimir mi-a confirmat în dimineața asta că e de acord să își mențină contribuția în volum dacă tu reconsideri referințele la Monica Lovinescu". Mai trebuie să explic ceva?

4. Nu consider retragerea mea din volumul căruia îi doresc succes drept o pierdere pentru cititori sau pentru mine. Consider, însă, că dacă aș fi acceptat propunerea domnului Lucian Turcescu de ceea ce dînsul a numit un "compromis", mi-aș fi mințit atît prietenii cît și adversarii. Sunt adeptul compromisurilor, nu însă al compromiterii. În nici un caz al auto-compromiterii.

21 februarie 2010

Iluzii pierdute (2)

În recentul număr 7/2010 al revistei *Academia Cațavencu*, ziaristul Ioan T. Morar face o dezvăluire tranșantă – o situație bănuită deja în cercurile de specialiști, dar utilă publicului larg – privind un alt colaborator de talie al Securității. Fost deținut politic, beneficiind prin aceasta de o solidă reputație de victimă a comunismului, fost comentator al postului de radio *Europa liberă*, figură familiară în rîndurile exilului cultural parizian și revenit după 1989 în politica anticomunistă

românească, agentul cu numele de cod "Someşan" avea toate atuurile de imagine ale unei poziţii "beton". Aflăm acum, la 20 de ani distanţă de la căderea ceauşismului, că **NICOLAE BALOTĂ** plecase de fapt cu misiune la Paris, pe lîngă Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, pentru a-i "influenţa pozitiv" pe cei doi (potrivit limbajului tehnic de-atunci), pentru a capta bunăvoinţa lui Nicolae Stroescu-Stînişoară, directorul secţiei române a cunoscutului post de radio etc.

Principalul capital de imagine al lui Nicolae Balotă a ţinut de afilierea sa din tinereţe la Cercul literar de la Sibiu. Pozele artistic-evocatoare cu tînărul literat, aflat în preajma lui Lucian Blaga, sau alături de I. Negoiţescu, Radu Stanca, Eta Boeriu, Ştefan Aug. Doinaş (dovedit el însuşi mai apoi ca turnător) şi alţii i-au conturat un nimb de intelectualitate. Hărnicia sa cantitativă în ale scrisului, rubricile permanente, numerele omagiale (abia săptămîna trecută îi dedica *România literară* pagini extinse, cu interviu, fotografii, scrieri inedite etc. – tot tacîmul legitimist) au făcut restul. Rămîneau uitate colaborările "limbiste" ale lui Balotă la *Scînteia* ceauşistă ori prin *România liberă*, oficiosul comunist de-atunci: "Aş aminti, în acest sens, apelul adresat oamenilor de artă de către secretarul general al partidului, în urmă cu doi ani, la Expunerea la Plenara din noiembrie a Comitetului Central. Artiştii erau îndemnaţi să redea în operele lor transformările socialiste, munca milioanelor de oameni, contradicţiile şi conflictele reale alături de faptele măreţe emoţionante, frumosul şi iubirea, astfel încît arta să contribuie la perfecţionarea continuă a societăţii, a omului, la afirmarea dreptăţii şi echităţii socialiste, a modului de viaţă socialistă şi comunistă. Nu este oare acesta rostul însuşi al iniţierii întru cultură, al introducerii în spaţiul spiritual?" (8 nov. 1973).

Se pare că documentele "de culise", ale CNSAS, dar şi scrisorile mai puţin cunoscute ale colegilor săi de generaţie, vin azi să ne picteze adevărata imagine a personajului. Iată bunăoară cum îl vedea un spirit dezinvolt ca Ion D. Sîrbu, el însuşi fost

deținut politic: "Pentru mine, Balotă e un mister antireligios: eu m-am convertit (cu discreție și modestie) la un creștinism al meu: m-am rugat mult acolo [în pușcărie - n.n.], aceste rugăciuni mi-au folosit enorm, am învățat să iert și să fiu bun. În jurul meu, țărani și semiintelectuali au trecut glorios același examen moral și religios: lichelele se aleg în primele luni, se developează rapid, sunt și recunoscuți, și clasați ca atare. Balotă, de care nu am încetat să mă interesez în acei ani, a trecut cu nota zece, după cîte știu: a fost demn, excelent dascăl de celule, nu i se atribuie nici un moment de slăbiciune sau lașitate. Ca după ieșire să devină un hămesit al parvenirii și gloriei și un total lipsit de scrupule ipochimen al tuturor concesiilor. Și-a pierdut caracterul, dacă așa ceva se poate pierde. Căsătoria cu Bianca (o poșetă plină de calcule și vanități) l-a împlinit, ajunsese atît de oficial (...) încît la Paris, unde am stat la același Cămin popesc, eu discutam cu ei ca și cu Ion Brad sau Mihnea. Adică prudent, circumspect, gura bate curu. Ei mă și țineau departe de orice confesiune sau intimă apropiere, vorbindumi de ambasadă, bîrfind meschinăria francezilor și stupiditatea germanilor". Sau: "nu am de gînd să rămîn [în Occident], pot să jur, a rămas Balotă, noi doi niciodată nu ne-am putut suferi unul pe celălalt, întrebați-l pe Nego ce crede despre acest armean minden szarba kanál". Pentru cei care nu stăpînesc limba maghiară, expresia citată de I.D. Sîrbu poate fi tradusă ori literar (Balotă era uns cu toate alifiile), ori literal (Balotă era lingura care amestecă în orice căcat).

Iar acum apare și moțul pe grămadă: Balotă e inclusiv harnicul informator securist pluridecenal cu numele de cod "Someșan". Cîtă mizerie se ascunde, totuși, prin mațele literaturii române...

22 februarie 2010

Tot despre Balotă

Din relatările epistolare fanteziste ale lui I.D. Sîrbu despre fostul coleg de la Cercul literar: "nevastă-sa intră în baie

și-l găsește făcînd Pipi (tot ce face Nicolae Balotă se scrie cu majuscule nemțești) în… chiuvetă, nu la locul potrivit. Strigă: Nicule, de ce acolo? Nicu, în sublimă revoltă: Să se termine odată cu oportunismul!”.

How to Do Things With Words

Sub ochii noștri s-a desfășurat, în aceste zile, o foarte elocventă manevră (ne)academică: un cunoscut profesor de la o universitate americană (Vladimir Tismăneanu), nemulțumit de faptul că, în paginile unui volum colectiv, este criticat de un coleg de la o universitate românească (Michael Shafir), s-a străduit să-l gonească dintre acele coperți. Cum a procedat el? Să-i urmărim explicațiile – pe puncte – deși vom constata că ne spune cam același lucru: 1) “Decizia mea a fost să nu particip la volum…”; 2) “Am dreptul moral de a NU participa la o lucrare…”; 3) “N-am cerut să fie cumva scos dl. Shafir din volum. Dar am dreptul să mă retrag eu, *n'est-ce pas*?” (ah, farmecul limbii franceze…); 4) “Am anunțat, cît am putut de limpede, că eu nu voi scrie acolo…”; 5) “Îmi este realmente imposibil, moral și profesional, să particip la un volum în care…”; 6) “Nu pot scrie într-un volum în care un autor…”.

După aceste șase lepădări succesive de… Satana, apare, ce-i drept, și o mică rază de speranță: “Prin urmare, particip la volum doar în condițiile în care se reconsideră referințele la Monica Lovinescu. Dl. Shafir poate găsi destule alte locuri unde să scrie articole întregi…”. Să remarcăm scînteietoarea coerență a celui care, după ce spune de șase ori NU, conchide totuși că DA, DACĂ… Să-i admirăm, de dragul conversației, logica uluitoare: “N-am cerut să fie cumva scos dl. Shafir din volum” vs. “Dl. Shafir poate găsi destule alte locuri unde să scrie articole întregi…”. Rezultatul? Michael Shafir, care și-a trimis printre primii contribuția la volum a fost lăsat pe dinafară, în schimb Vladimir Tismăneanu, care nu și nu și nu și nu și nu și nu voia să publice, a fost vîrît (cu de-a sila?) între coperți.

Niculăiță Minciună și-a cumpărat garsonieră în zgîrie-

nori, pe malul Potomacului.

23 februarie 2010

Lavinia și noua epistemă

Universitara canadiană Lavinia Stan ne demonstrează pe blogul ei că nu-și uită obîrșia: tot de la Balcani se trage. “A umbla cu fofîrlica” e expresia academică cea mai potrivită aici. Fiindcă ea ne ține o adevărată predică despre ce e bine și frumos, dar cînd trece la fapte, procedează taman pe dos. Iat-o asigurîndu-ne că l-a cenzurat pe Michael Shafir din pura dorință de concordie științifică, fără vreo intervenție din partea lui Vladimir Tismăneanu. Totuși iese pe neașteptate la suprafață e-mailul soțiorului complice, Lucian Turcescu, unde se condiționează publicarea în volum de executarea recomandărilor cenzoriale tismăniene. Iat-o cum ne flutură pe sub nas “multe edituri occidentale de primă mînă, inclusiv Oxford University Press și Cambridge University Press” unde “am publicat”, însă cu aceeași seninătate, în legătură cu volumul colectiv pe care cei doi îl îngrijesc pentru tipar aici, ni se spune că “am avut deplină încredere în dl. Shafir și textul era deja scris în limba română, [astfel încît] nu l-am citit integral la acel moment, preocupați fiind cu traducerea celorlalte contribuții”. Iar cei doi continuă să nu-l citească, timp de un an și jumătate, pînă hotărăsc să-l cenzureze… Șmecheria asta unde or fi învățat-o, la Oxford sau la Cambridge?

Dar Lavinia se cocoață zgomotos pe baricada dialogului și a toleranței epistemice. De-acolo, de la înălțime, ne dă minunate lecții de libertate a expresiei: “Recent dl. Laszlo Alexandru a relatat public în termeni tendențioși un incident regretabil, fără a se gîndi să ofere tuturor părților implicate dreptul la replică sau măcar posibilitatea de a-și prezenta punctul lor de vedere”. Ea deplînge în hohote faptul că “discursul public se menține la un nivel intelectual foarte scăzut[,] într-un peisaj cultural dominat de apartenența la grupuri coagulate de-a lungul axelor ideologice și partinice[,] și mai puțin științifice”. Că

bine le mai zice Lavinia! Micul amănunt pe care uită să-l adauge este că a primit un “drept la replică”, din partea lui Michael Shafir, încă de-acum cîteva zile, cu rugămintea să-l includă pe blogul ei setos de dialog și obiectivitate epistemică. Din păcate i s-a pus un junghi în deget, cînd a trebuit să transpună în practică ceea ce-a predicat cu multă clarviziune. Adică, pe scurt: după ce l-a cenzurat pe Shafir, în volum, l-a mai cenzurat odată, în replica pe blog. Pesemne că la Oxford și la Cambridge o fi luat lecții de limba germană: “Einmal ist keinmal”.

Într-un amuzant clip publicitar de mai demult, un vameș simpatic făcea ochii mari în fața unui cuplu de turiști din Elveția, patria ciocolatei, care încercau să introducă fraudulos în țara noastră o valiză plină de ciocolată românească “Poiana”. Replica sa uimită mi-a rămas în urechi: “Dar avem și noi aici, în România!”. Soților Lavinia Stan și Lucian Turcescu, după ce și-au umplut valiza cu o serie întreagă de trufandale proaspăt culese pe la Oxford și Cambridge (minciuna, cenzura, demagogia, suficiența), încercînd să le transporte fraudulos către “o respectabilă editură ieșeană”, le spun cu același zîmbet uimit al vameșului de odinioară: “Dar avem și noi aici, în România!”.

25 februarie 2010

Poetul și caprele

Dreptul la excentricitate e garantat în orice democrație. Poetul care își propune, în paralel, să-și treacă în cartea de muncă inclusiv activitatea de moșier, e liber s-o facă. Problema apare doar atunci cînd, în a treia direcție, la fel de surprinzătoare a activității sale, mai îndeplinește și funcția unui demnitar public, care facilitează studierea arhivelor securiste. Cîtă vreme ești pe barba ta, invocarea libertății absolute asupra destinului e sublimă. Însă atunci cînd vîri cu nonșalanță banul public în buzunar, trebuie să-ți asumi și servituțile funcției. Lamentațiile de mătușică veninoasă, lansate de Mircea Dinescu după ce-a fost dovedit în ilegalitate, prin incompatibilitatea cumulării funcției publice și a activităților comerciale, întrec li-

mitele dizgrațiosului. Întîlnirea întîmplătoare dintre o umbrelă și o mașină de cusut, pe masa de operație, poate fi incitantă în perimetrul operei de artă, dar nu în viața (și administrația financiară) publică. Or Mircea Dinescu nu poate invoca regulile și principiile democrației, dacă el însuși le încalcă zîmbind a batjocură. Căci fie crezi în acele reguli și atunci, pretinzîndu-le celorlalți, le respecți tu însuți, fie totul e doar o imensă demagogie, pentru obținerea unui loc la lojă, în spectacolul balcanic al sorții. Dar măcar să știm pe ce scîndură dormim.

Să privim problema și dintr-o altă perspectivă. Incompatibilitatea de moșier a lui Dinescu nu e de ieri-de azi, putea fi sancționată mai din timp. Să admitem, ca ipoteză de lucru, că e vorba de răzbunarea din culise a președintelui Băsescu, cel care a dat un bobîrnac și în această direcție. Dar oare Mircea Dinescu nu și-a asumat, la rîndul său, planul politic al încleștării, acum cîteva luni de zile cînd, în plină campanie electorală, l-a acuzat pe Traian Băsescu de faptul că și-ar bate nevasta? Ca o coincidență, cam în aceeași perioadă a explodat pe ecrane și făcătura lui Patriciu, cu copilul pleznit de candidatul portocaliu. Și nu grosolănia manevrei publice legate cu sfoară albă și presărate cu clopoței mă interesează. Vreau doar să subliniez că nici dacă ar fi vorba, acum, de-o eventuală sancțiune politică aplicată lui Dinescu, el n-ar avea legitimitatea să se plîngă: a intrat cu bună știință în confruntarea politică, a pierdut-o – de ce dă fuga să se ascundă sub mantia de poet blestemat? Dexteritatea polimorfă nu-ți oferă neapărat un succes garantat sută la sută; de pildă, e inutil să-ți invoci talentele de pictor, atunci cînd ai provocat un accident de circulație; sau vocea de primadonă, printre țăranii aflați la recolta cîmpului.

Schimbarea bruscă a registrului de semnificație, în cadrul disputei, constituie meșteșugul de căpătîi al artistului Mircea Dinescu. Asta nu ascunde însă evidența că, timp de cîțiva ani, el a cumulat abuziv veniturile din demnități publice și pe acelea din frenezii cîmpenești. Lamentațiile lui de azi – “Eu sunt incompatibil pentru că[,] zic ei[,] nu pot să citesc dosare la

CNSAS cît timp mă ocup de agricultură. Nu este incompatibilă creșterea caprelor cu citirea unui dosar la CNSAS" – nu sînt doar lipsite de legitimitate etică. Ci, prin viclenia retorică a juxtapunerii de registre, ne fac să rîdem mînzește. Sau căprește: be-he-he…

26 februarie 2010

Revizuirea revizuirii

Minunile țin de obicei trei zile. Cam tot cît și convingerile ferme ale lui Nicolae Manolescu. Odinioară ne asigura că el nu este adeptul polemicilor, întrucît acestea sînt subiective și umorale. Acum cîteva săptămîni, descoperea însă pe neașteptate virtuțile ascunse ale exprimării polemice, care îi procurau o adevărată "plăcere intelectuală". Iată-l azi reîngropînd ceea ce dezgropase și anunțînd sfîrșitul sezonului de polemici la *România literară*, din cauza prea încinselor și numeroaselor replici primite spre publicare.

De fapt, de unde s-a pornit și unde s-a ajuns? În nr. 2/2010, s-au tipărit două intervenții mai extinse: Gheorghe Grigurcu împotriva lui Nicolae Breban, respectiv Marta Petreu împotriva unora dintre cei care îi contestă buna-credință în documentarea și redactarea monografiei despre Mihail Sebastian. Pentru a-i răspunde lui Grigurcu, Breban (de la… Campoamor) a primit apoi urgent spațiu tipografic. În schimb "avalanșa de replici și contrareplici" ce o iau în vizor pe Marta Petreu, N. Manolescu a "comis impolitețea de a [le] opri" de la publicare. Irupția impetuoasă a șefei de la *Apostrof*, chichițele și hachițele ei, obișnuitele serpentine de șlefuire a paiului din ochii vecinului, pentru a face uitată bîrna din ai săi, meritau din plin această pereche de pamperși multi-absorbanți.

Explicația zigzagurilor manolesciene în jurul ideii de polemică ține, totuși, de o situație ceva mai veche. Pe vremea cînd Marta Petreu își publica (tot în *România literară*, ce coincidență!) pasajele mai scandaloase despre Sebastian, istoricul literar Manolescu i-a dat un credit deplin. Deși ipotezele ei, încă de-

atunci neverosimile și suspect înverșunate, erau însoțite de citate lipsite de orice trimitere științifică (titlu, publicație, an, pagină), Nicolae Manolescu le-a îmbrățișat cu fervoare, ba chiar le-a pus la loc de cinste în *Istoria critică a literaturii române*! A fost singurul caz văzut de mine vreodată, în cercetarea profesionistă, cînd speculațiile tendențioase erau "consacrate", într-o sinteză de proporții, înainte de-a fi fost analizate de recenzenți, în presa de specialitate. Ba chiar înainte de-a fi fost publicate într-o carte! Ce amuzantă ciudățenie: deși multă lume i-a reproșat lui Nicolae Manolescu faptul că a exclus din *Istoria critică a literaturii române* cărți semnificative, nimeni n-a băgat de seamă că el a inclus fraudulos, în contrapartidă, o carte încă nici măcar apărută pe-atunci! A Martei Petreu… Mai rar asemenea cinste.

Acum, cînd monografia falsificatoare despre Sebastian s-a tipărit, cînd citatele ei răstălmăcitoare s-au verificat, cînd ipotezele ei de rea-credință s-au comentat, cînd lacunele ei de documentare și interpretările ei parțializate s-au dezbătut în mai toate publicațiile literare, Nicolae Manolescu se vedea pus în delicata situație de a-și "înghiți" pasajele – tot atît de nedrepte – despre Mihail Sebastian, din *Istoria critică…* Dar cartea e cam groasă, retipărirea durează. Așa că e mai simplu să ne jucăm de-a polemica, în curtea grădiniței. Îi dăm cuvîntul autoarei cu falsificările, ca să și le "apere", le luăm cuvîntul contestatarilor, fiindcă sînt prea pătimași. Și astfel, ba ne place polemica, ba nu ne place. În funcție de ce anume se spune.

27 februarie 2010

Cel mai vizibil

Într-un comentariu pe cunoscuta linie a exaltărilor sale adolescentine, Alex. Ștefănescu se extaziază tardiv în legătură cu personalitatea lui George Pruteanu. Că ar fi vorba, dragă Doamne, despre "Cel mai cunoscut critic literar din toate timpurile". Nici mai mult, nici mai puțin.

Nu știm cum a făcut Ștefănescu recensămîntul criticilor

literari din toate timpurile, cu ce criterii și după ce strategii, dar Pruteanu, dacă nu cel mai cunoscut, vizibil a fost fără doar și poate. De pildă, a fost vizibil (fără s-o vrea!), pe cînd umbla noaptea, prin Iași, la furat prin casele oamenilor: zacuscă, ghidoane de bicicletă, penițe tip "fantezie" etc. A fost apoi vizibil în fața instanței, care l-a trimis după gratii. Ceva mai vizibil a devenit odată intrat în politică, după 1989, cînd a îmbrățișat cu amplă detentă întregul spectru, de la dreapta și pînă la stînga. Astfel, partenerul de dialog al stalinistului Petru Dumitriu s-a înșurubat, inițial, fix în partidul victimelor stalinismului (PNȚCD). Dar, capricios și cu gura mare, și-a stricat singur aranjamentele, încît a trebuit să treacă iute pe stînga, la partidul lui Ion Iliescu. De unde, cu obișnuitele șuturi în dos, a derapat pe extremă, la Vadim. De unde a deviat spre diverse televiziuni. Mereu grăbit, mereu vehement, mereu pe spuma valului.

E inutil să mai pomenim aici scandalurile sexuale de care i s-a legat numele, în la fel de efemera sa carieră universitară, în calitate de… examinator al studentelor.

Dar iată că timpul i-a cam trecut, Pruteanu a cam murit și, din atît de vizibil, a ajuns, bietul de el, că abia un adolescent întîrziat ca Alex. Ștefănescu îl mai evocă, în obișnuitele sale exerciții de estetizare forțată a tristelor falimente.

28 februarie 2010

Traducere și adaptare

Pe vremea studenției mele de la Facultatea de Filologie, acum mai bine de douăzeci de ani, am frecventat cu interes "Cercul de traduceri" organizat de asistentul Tudor Ionescu, de la catedra de franceză. Una dintre simpaticele lui explicații, pe care le-am reținut, a fost că o traducere de calitate are nevoie, mai totdeauna, și de adaptarea la mentalitatea, obiceiurile și realitățile comunității căreia i se adresează. Exemplul cel mai elocvent era acela cu transpunerea rugăciunii "Tatăl nostru" în limba chineză. Profesorul ne explica uimirea traducătorului,

care vedea cum mulțimea rămîne indiferentă în fața pasajului "pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi". După o perioadă de reflecție, și-a dat seama că e nevoie de intervenția lui suplimentară în conținutul rugăciunii, care a fost modificată, pentru uzul chinezilor, în versiunea: "orezul nostru cel de toate zilele dă-ni-l nouă astăzi". Așa, da! Brusc, forța de impact a rugăciunii li s-a revelat asiaticilor: e foarte important să ai parte de orezul cotidian…

Nu știu cît de adevărat era exemplul oferit de profesorul nostru de-atunci (fiindcă sugestiv era, fără îndoială!), dar el mi-a revenit în minte zilele trecute. Cînd am citit o declarație aparent șocantă a cîntărețului Elton John. Artistul le spunea tuturor, fără nici un fel de reținere, că Isus Cristos a fost homosexual! De unde o fi dedus el povestea asta, n-am priceput din conținutul știrii transmise. Prevala mai curînd aspectul ei neașteptat, stupefiant, sacrileg.

După un prim moment de uluire, mi-am amintit însă de povestea cu "Tatăl nostru" în limba chineză. Și mi-am zis că, foarte probabil, artistul Elton John încearcă să facă "traducerea și adaptarea" mitologiei biblice la limba comunității sexuale din care el însuși face parte.

1 martie 2010

Pe tron

În primul său comentariu pe blog, după luptele seculare privind numirea în fruntea institutului guvernamental pentru studierea comunismului, politologul Vladimir Tismăneanu ține să ne asigure: "De îndată ce noua conducere își va prelua mandatul[,] sunt convins că dialogul public și dezbaterea intelectuală va continua…".

Urrra! strigăm noi cu satisfacție, adăugînd pe dată, dintr-un colț al camerei, *in petto* și *sotto voce*: un intelectual așa de mare putea face totuși fleacul de efort către vorbirea citeață, încît să acorde predicatul ("va continua") cu subiectele sale ("dialogul public" și "dezbaterea intelectuală"). Nu de alta, dar

gramatica limbii române încă n-a primit carnet de partid.

P.S. (Cîteva ore mai tîrziu) Salutăm cu bucurie revenirea filosofului la sentimente gramaticale mai bune, prin includerea pe blogul său a acordului între subiect și predicat.

2 martie 2010

O căpușă cu buletin (1)

De cîteva săptămîni, discuția culturală e dominată de o situație incredibilă. Două nepoate din Franța, moștenitoare ale scriitorului Mihail Sebastian, s-au văzut date în judecată de Copyro, Societatea de Gestiune Colectivă a Drepturilor de Autor, care își revendică de la București drepturile asupra operei autorului evreu. Este bine de știut, înaintea altor considerații, că acest domeniu de discuție, al drepturilor de autor, este limpede reglementat de Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe (cu ulterioarele sale completări). În textul legii respective sînt prevăzute atît crearea Oficiului Român pentru Drepturile de Autor (ORDA), cît și atribuțiile acestuia (art. 137-138). Ca subordonate ale ORDA, care le avizează apariția și activitatea, apar organismele de gestiune colectivă (printre care Copyro). Aceste detalii sînt importante pentru a plasa în spațiu, pe nivelul ierarhiilor, diversele instituții, calitatea lor și autoritățile de care dispun. Să vedem așadar ce probleme s-au creat, în mod concret, și cum ar fi trebuit ele gestionate, pe baza legii.

Din cele arătate de doamnele Micky Sebastian și Michèle Hechter, nepoatele lui Sebastian au scos din cufărul familiei, păstrat cu sfințenie timp de 50 de ani, *Jurnalul* autorului interbelic și l-au incredințat spre publicare Editurii Humanitas din București, care a realizat astfel o adevărată lovitură de piață. Dar capodopera lui Mihail Sebastian nici n-a apărut bine "că ne și trezim cu o scrisoare (avînd în antet COPYRO) în care se oferă, în stilul reverențios al companiilor private, să se ocupe ei de contractele și de drepturile din România, dat fiind că noi nu cunoaștem țara și că locuim foarte departe. Nefiind

interesate de gestionarea financiară, nu răspundem scrisorii. Dar COPYRO insistă, însă pe un alt ton. Ne contestă legitimitatea, în stilul impersonal și amenințător al unei citații la tribunal".

După moartea lui Sebastian, strivit de un camion pe stradă, la 29 mai 1945, s-au perfectat formalitățile de moștenire în favoarea familiei sale. Totuși, potrivit lui Eugen Uricaru, președintele Copyro, "Din punctul nostru de vedere, discuțiile pentru acest subiect nu fac decît să inflameze opinia publică și să încerce să influențeze decizia justiției. Succesiunea din 1954 este valabilă 50 de ani. Nici o lege nu este retroactivă". Să privim textul Legii nr. 8/1996, actualmente în vigoare. Art. 25: "Drepturile patrimoniale (…) durează tot timpul vieții autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moștenire, potrivit legislației civile, pe o perioadă de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusă la cunoștința publică în mod legal".

E straniu că președintele Copyro se revendică și azi de la vechea lege comunistă, care proteja doar 50 de ani drepturile de autor, cînd Legea 8/1996 o spune foarte limpede, la art. 149 (2): "Beneficiază de protecția prezentei legi și operele create anterior intrării în vigoare a acesteia…". Așadar noua lege nu acționează retroactiv, dar prelungește perioada de protecție, de la 50 la 70 de ani. Să nu cunoască Eugen Uricaru tocmai textul de lege care a permis înființarea ORDA, instituție care a autorizat apoi crearea Copyro?! Femei cochete care să-și ascundă în public vîrsta am mai văzut, dar instituții care să-și măsluiască, de ochii lumii, certificatul de naștere – încă nu!

3 martie 2010

O căpușă cu buletin (2)

O altă ciudățenie, pe care Eugen Uricaru ar fi dator s-o explice publicului, este cum se face că Societatea Copyro s-a oferit, în primul moment, să le reprezinte pe moștenitoare, pentru încheierea contractelor din România, însă, după ce-a fost refu-

zată prin ignorare, și-a dat brusc seama că nepoatele lui Mihail Sebastian nu mai sînt îndreptățite la nimic? Și că tot legea a' veche e cea bună?

Dar lucrurile se rostogolesc mai departe. Nepoatele scriitorului îi trimit bătăioasei societăți private "actul notarial prin care s-a realizat, de către frați, succesiunea lui M. Sebastian, în Paris, 1959. Actul e nul! – pretextează COPYRO. Dat fiind că M. Sebastian nu are nici un moștenitor în România, COPYRO este singurul deținător al drepturilor unchiului nostru". Așa să fie oare? Reluăm lectura art. 25 din Legea 8/1996: "Drepturile patrimoniale (…) durează tot timpul vieții autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moștenire, potrivit legislației civile, pe o perioadă de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusă la cunoștința publică în mod legal. Dacă nu există moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă mandatat în timpul vieții de către autor sau, în lipsa unui mandat, organismului de gestiune colectivă cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație". Legea nu spune nicăieri că societatea de gestiune a drepturilor de autor poate să încalce drepturile succesorilor. Ea nu afirmă că drepturile sînt valabile doar pentru… moștenitorii din România. Bizară și tendențioasă abordare, din partea Copyro! Dreptul de proprietate se stinge la granițele patriei? Acționează doar între Constanța și Episcopia Bihor?

Pentru ca efectul conspirativ al căpușei să fie și mai devastator, ea atacă însă nu doar drepturile financiare ale urmașilor autorului, ci însăși existența fizică a operei! Astfel, Copyro "s-a năpustit asupra Editurii Humanitas (primul editor al *Jurnalului*) ca să-și ceară tainul. Fiind prea costisitor, editorul a renunțat la orice altă reeditare și și-a delegat juristul ca să ne anunțe următoarele: «a te pretinde succesor nu înseamnă că ești succesor». Și brusc, editorul a întrerupt orice corespondență cu noi, hoațele și uzurpatoarele *Jurnalului* pe care noi i l-am încredințat spre publicare!".

În acest nou abuz, textul Legii 8/1996, art. 25 (2) este cît

se poate de limpede: "Persoana care, după încetarea protecției dreptului de autor, aduce la cunoștința publică, în mod legal, pentru prima oară, o operă nepublicată înainte, beneficiază de protecția echivalentă cu cea a drepturilor patrimoniale ale autorului. Durata protecției acestor drepturi este de 25 de ani începînd din momentul în care a fost adusă pentru prima oară la cunoștința publică, în mod legal". Chiar dacă nepoatele lui Mihail Sebastian n-ar fi fost moștenitoarele sale de drept, prin simplul fapt că i-au publicat legal, în 1996, *Jurnalul* inedit, se bucură deja de protecție, în privința respectivei opere!

Dar Copyro înțelege să sfideze, cu seninătate, numeroase prevederi ale legii de pe urma căreia ea însăși s-a înființat: durata de 70 de ani a drepturilor de autor (art. 25, par. 1), extinderea protecției legale de 70 de ani inclusiv asupra operelor anterior create (art. 149, par. 2), protecția pe 25 de ani a operelor publicate ulterior (art. 25, par. 2). Dacă nu activitatea în limitele impuse de legalitate, atunci care sînt ambițiile Societății Copyro?

4 martie 2010

Second hand

Străbătînd în fiecare zi drumul spre școala unde predau, am observat cu ceva timp în urmă că s-a deschis, pe o străduță lăturalnică, o prăvălioară cu haine purtate. Magazinul e mic, cîrpele prăpădite, strada necirculată. De cîte ori mă uit prin vitrină, văd doar vînzătoarea cum se plictisește de una singură, zgîindu-se pe pereți. Totdeauna mi-au creat repulsie aceste business-uri second hand, nu știu de ce, poate de groază să nu mă procopsesc cu niscaiva păduchi sau alte lighioane dăunătoare.

Faza mai simpatică e că, nu demult, trecînd iarăși întîmplător prin acea pustietate, am zărit în colțul de jos al vitrinei o bucată de carton, pe care scria cu litere mari: "PATRONUL MAGAZINULUI NOSTRU ÎȘI REZERVĂ DREPTUL DE A-ȘI SELECTA CLIENTELA". (Sau cam așa ceva.)

De cîte ori sînt abătut, indispus sau deprimat, mă duc

pe străduța de lîngă școala mea și recitesc zîmbind inscripția. Sîntem doar noi doi, ea și cu mine, pe ulița pustie din centrul orașului. Nimeni nu încearcă să ia cu asalt dugheana, nimeni nu salivează de dorința hainelor second hand. Și totuși, patronul ne avertizează că e cu ochii pe noi.

Mă gîndesc nostalgic că am avut și eu parte, acum cîțiva ani, de asemenea chioșcuri culturale, pe cînd încercam să public la o revistă sau alta. Le sufla vîntul prin bătătură, onorarii firește că nu plăteau, însăși apariția sau existența lor era un miracol cotidian. Însă patronul era vigilent. Mă bătea cu rigla în palmă, că de ce scriu aia, că de ce-l înțep pe ăla, că de ce nu-l respect pe ălalalt, că de ce una și de ce alta. Sindromul caprei rîioase care ține coada ridicată a mare falā.

5 martie 2010

O căpușă cu buletin (3)

Să mai stăruim puțin asupra acestei struțo-cămile numite Copyro. Existența sa hibridă este dintre cele mai ciudate. Conform statutului și prevederilor legale, ea este o "persoană juridică română fără scop lucrativ (non profit)". Dar, pe de altă parte, nu se înscrie, alături de alte asociații și fundații, în bătălia de pe piața liberă pentru obținerea de resurse și finanțări, ci e sprijinită de stat în această direcție. Căci, pe lîngă gestionarea drepturilor de autor, cu care este împuternicită de scriitori și urmașii acestora, Copyro colectează drepturile de difuzare a operelor în diverse domenii publice, precum și taxele rezultate din copia privată.

Puțină lume a aflat că aceeași Lege 8/1996 prevede ca fabricanții sau importatorii de aparate ce permit multiplicarea – fotocopiatoare, imprimante, multifuncționale, faxuri – să fie obligați a plăti 5% din prețul de vînzare al fiecărui aparat, către autorii de opere scrise. (Ulterior cifra a fost redusă la 1% pentru fiecare fotocopiator, respectiv 0,5% pentru fiecare aparat de multiplicare, din celelalte categorii. S-a inclus obligația de plată către Copyro a unui tarif și de către importatorii de hîrtie A4

pentru fotocopiatoare. S-au strîns astfel sume frumoase. Doar în urma procesului cu firma Alpha Leasing, Copyro a cîștigat în instanță un fleac de 27.027.804 lei.)

Ideea legiuitorului a fost de a-i despăgubi pe autorii care își văd veniturile diminuate, atunci cînd cititorul ar prefera să fotocopieze cartea sau pasaje ale ei, în loc s-o achiziționeze. Taxa pentru copia privată se colectează, prin lege, de către organismul de gestiune colectivă a drepturilor de autor. O dată suma adunată, ea trebuie împărțită jumi-juma, între editori și autori. Legea 8/1996, art. 109, alin. 3: “Remunerația prevăzută la alin. (1) se repartizează prin intermediul organismelor de gestiune colectivă a dreptului de autor, în mod egal, între autor și editor”. Legea 285/2004 abrogă acest articol, în schimb include, cu un conținut aproape similar, art. I, pct. 69, lit. c): “în cazul copiilor înregistrate, prin procedeu analogic, pe hîrtie, remunerația se împarte în mod egal între autori și editori, iar sumele cuvenite editorilor se repartizează prin asociațiile de editori, pe baza unui protocol încheiat cu acestea”. Cum procedează însă Copyro?

6 martie 2010

O căpușă cu buletin (4)

Să amintim încă o dată dispunerea ierarhică a actorilor în această piesă, de sus în jos: 1) Legea drepturilor de autor; 2) ORDA; 3) Copyro. Legea prevede așadar împărțirea taxei pentru copia privată, în mod egal, între autori și editori. Atunci cînd ORDA autorizează funcționarea Copyro (sub forma numită pe-atunci “Fondul literar”), se îngrijește explicit de felia care le revine editorilor: “Din remunerația colectată potrivit art. 2 din prezenta decizie de la cei care o datorează conform art. 109 (2) din Legea nr. 8/1996, «Fondul Literar» va repartiza 50%, în condițiile prevăzute la art. 109 (3), asociațiilor constituite ale editorilor din România în baza unui protocol negociat cu acestea și care va fi prezentat pentru avizare la Oficiul Român pentru Drepturile de Autor în termen de 90 de zile de

la publicarea prezentei decizii”.

Dacă editorii primesc 50%, iar legea spune că suma se împarte egal, înseamnă că și autorilor – adică: tuturor autorilor – ar trebui să le revină restul de 50% din suma colectată. Dar aici intervine cu hotărîre Statutul Copyro, art. 6.3., lit. a): (…) “Din sumele colectate din remunerația compensatorie pentru copia privată Copyro va reține: 30% comision procentual administrativ aprobat de Adunarea Generală; 30% pentru burse, premii, promovarea literaturii în străinătate; 40% se repartizează semestrial către membrii [sic!! – L.A.] potrivit criteriilor de repartizare”.

Legea și ORDA hotărau să-i despăgubească pe editorii români, eventual prejudiciați de activitatea fotocopiatoarelor. Copyro decide, prin Statut, să-și rețină pentru sine un usturător comision de administrare, plus un exorbitant procentaj pentru o nebuloasă promovare literară în străinătate. Legea prevedea despăgubirea tuturor autorilor, eventual prejudiciați prin fotocopierea scrierilor lor. Copyro stabilește, prin Statut, să-și recompenseze – semestrial – doar propriii membri.

Acest Statut uluitor e avizat, fără dificultăți, la ORDA, e înregistrat la Judecătorie, și societatea Copyro funcționează astfel bine mersi, ani întregi, fără a fi luată de nimeni la puricat. Îi las pe specialiștii în drept să stabilească denumirea procedurii prin care sumele destinate de lege unui anumit scop sînt folosite, de o firmă privată, într-un cu totul alt scop, vizînd propria înavuțire.

7 martie 2010

O căpușă cu buletin (5)

Cititorii naivi își vor spune, probabil, că e normal ca Societatea Copyro să-și păstreze un comision administrativ – altfel cum ar supraviețui? Totuși Statutul (art. 9) o indică limpede că veniturile sale se constituie din comisioane prelevate de la membri, dobînzi bancare, donații, sponsorizări, taxe de adeziune etc. În fond, ca orice fundație sau ONG, Copyro

s-ar putea înscrie în competiții de proiecte, pentru obținerea de fonduri. În loc de așa ceva, societatea privată, consolidată de sprijinul statal, prin intermediul legii, presează firmele private din domeniul tehnic pentru încasarea sumelor. Ea nu candidează în vederea finanțării, ci o pretinde imperativ, recurgînd la ajutorul instanței. Iar după ce suma a fost încasată (chipurile: în vederea redistribuirii ei către editori și autori), Copyro își autoatribuie o parte consistentă a acesteia.

Tot cititorii naivi își vor mai spune: în regulă, o parte din sumă e palmată de colector. Fie și așa! Nu toți autorii sînt despăgubiți pentru copia privată – dar măcar membrii Copyro tot o primesc. În realitate, însă, noi și noi obstacole artificiale se ridică în calea celui căruia i s-ar cuveni bani. Deși legea nu stabilește o limită de timp, Statutul Copyro include "principiul repartizării, în cazul gestiunii colective, în timp de 3 ani de la colectare. După acest termen, sumele nerepartizate sau nerevendicate sunt utilizate potrivit Hotărîrii Adunării Generale" (art. 6.3). Din păcate pentru toată lumea, acum, în 2010, pe site-ul Copyro sînt expuse doar anumite situații vagi și parțiale în legătură cu colectarea copiei private din 2007. Întrucît probabil e nevoie de acest interval mare de timp în vederea strîngerii sumei cu pricina, mai devreme de trei ani e inutil să-ți soliciți partea de la Copyro, dar mai tîrziu de trei ani e iarăși inutil, căci intri în perioada de prescripție. Ca să nu mai vorbim de toți cei care habar n-au că, în calitate de autori, li s-ar cuveni bani pentru copia privată și, prin urmare, nu se deplasează personal pînă la sediul instituției, zilnic, între orele 9 și 16 (cum o precizează anunțul lor expus pe site numai de vreo săptămînă, adică numai după ce revista *Observator cultural* a publicat articolul devastator despre Copyro).

Dar, ce să-i faci, așa e viața în România. Legea spune că toți autorii trebuie despăgubiți (fie că o știu, fie că nu). Statutul Copyro zice, în schimb, că cel care vrea ceva, trebuie să vină și să ceară, într-un anumit interval, în funcție de un anumit orar. De altfel, e lucru cunoscut că una e să ceri și cu totul altceva e să capeți.

8 martie 2010

O căpușă cu buletin (6)

Mai spune Legea drepturilor de autor și alte lucruri frumoase, destinate liberei informări a cetățenilor. De pildă, prin art. 134 al legii, membrii Copyro au dreptul să consulte liber, cu 30 de zile înainte de Adunarea Generală, o serie întreagă de documente: darea de seamă contabilă, bilanțul contabil, raportul organelor de conducere, salariile individuale ale angajaților etc. Toate acestea se cuprind și în Statutul Copyro. Dar, surprize-surprize, cînd apare vorba despre aflarea "salariilor individuale ale angajaților", Statutul Copyro (art. 5.3.4., lit. e) adaugă scrupulos precizarea: "cu respectarea art. 40, alin. 2, lit. i din Codul Muncii". Urra! ne grăbim să jubilăm. În sfîrșit legea a fost ameliorată, pentru a ne oferi un plus de avantaje. Și dăm fuga la invocatul articol din Codul Muncii, unde citim cu uluire că, printre alte obligații, angajatorului îi revine și aceea "să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal ale salariaților".

Asta ce înseamnă oare? Că dacă, înainte de periodica și ritualica realegere a lui Eugen Uricaru în funcția de Președinte, vreun membru Copyro ar fi curios să știe cît palmează șeful lunar pe statul de plată, bietului curios i se va comunica suma exactă, totuși fără a se insista pe numărul de la pantofi al bossului ori pe marca automobilului său preferat (ele reprezentînd, nu-i așa, date confidențiale, cu caracter personal)?

Mai curînd am zice că, atunci cînd legea românească înlesnește o situație, pe dată se găsește un șmecher să facă un Statut prin care s-o complice la loc. Fiindcă la noi se practică în draci conceptul de transparență opacă.

9 martie 2010

O căpușă cu buletin (7)

O scurtă recapitulare se impune. Copyro a ajuns, în activitatea sa de azi, să sfideze chiar obligațiile pentru care a fost constituită. A) În loc să-i protejeze pe urmașii drepturilor de

autor, îi șicanează abuziv (pretinde că drepturile le expiră după 50 de ani, în loc de 70; susține că proprietatea asupra drepturilor de autor este valabilă doar pe teritoriul românesc; se oferă să reprezinte interesele urmașilor și, în cazul unui refuz, le contestă în instanță calitățile pe care tocmai se pregătea să le sprijine). B) În loc să ocrotească opera literară, îi blochează reeditarea și îi limitează circulația publică (vezi cazul *Jurnalului* scris de Mihail Sebastian). C) În loc să distribuie echivalent, între editori și autori, taxele strînse din copia privată (50%-50%, conform legii), își autoatribuie un exorbitant comision de autoadministrare. D) În loc să repartizeze cu bună-credință sumele provenite din recoltarea taxei pe copia privată, își permite să confere abuziv burse și sponsorizări, după criterii echivoce. E) În loc să-și exercite în mod transparent atribuțiile, își secretizează suspect și nejustificat activitatea, rezultatele și veniturile salariale. F) În loc să fie disponibilă unei categorii cît mai largi de autori, pe o perioadă neprecizată de timp – conform rolului pentru care a fost prevăzută existența sa, prin textul legii – Copyro le restrînge aproape tuturor informarea onestă și accesul neîngrădit.

Trebuie menționat că, în comiterea abuzurilor, Societatea Copyro se ascunde adesea, cu feciorelnică sfială, în spatele votului primit de la Adunarea sa Generală – de parcă aceasta ar avea autoritatea să voteze încălcarea legii! (Sau ce, dacă Adunarea Generală va decide prin vot unanim că Eugen Uricaru este un papagal, președintele Copyro își va lua zborul pe deasupra mesei de consiliu?)

10 martie 2010

O căpușă cu buletin (8)

Este evident că în activitatea Copyro nu s-ar fi înregistrat o asemenea piramidală nesimțire, fără sprijinul consistent (măcar prin politica “ochilor închiși”) din partea ORDA. Căci asta era (vezi Legea drepturilor de autor, art. 138) instituția obligată să țină hățurile cu fermitate: “f) avizează constituirea și suprave-

ghează funcționarea organismelor de gestiune colectivă; (…) h) controlează funcționarea organismelor de gestiune colectivă și stabilește măsurile de intrare în legalitate sau aplică sancțiuni, după caz”.

Întrucît ORDA e în directa subordine a Guvernului României, iar șefii săi n-au mai fost schimbați de zece ani, este limpede că soluția de-acolo trebuie să vină. Destituirea directorului general și a directorului general adjunct ORDA, de către Primul Ministru Emil Boc și de către Ministrul Culturii Kelemen Hunor, ar marca un moment fericit în lupta de rotire a cadrelor.

Noua conducere ORDA va trebui – conform atribuțiilor pe care agenția guvernamentală le deține – să someze Copyro să descopere limitele bunului-simț, măcar prin următoarele măsuri de primă urgență: A) Să înceteze căpușarea taxei pe copia privată, oprind șterpelirea comisionului de autoadministrare. B) Să suspende jumulirea taxei pe copia privată, blocînd răspîndirea ilegală de burse și sponsorizări (multe și mărunte), pentru cîștigarea de complici și aderenți. C) Să-și transparentizeze activitatea, prin afișarea pe site a declarației de venit și a declarației de interese a conducătorilor Copyro. D) Să impună limite decente de salarizare, pentru conducerea Copyro, în echivalență cu veniturile funcționarilor publici.

Cînd vom vedea și aceste miracole făptuite în fața ochilor, s-ar zice că am mai întors o brazdă.

11 martie 2010

O veste tristă

Aflu din Israel că tocmai s-a stins din viață ziaristul Alexandru Mirodan.

În ultimele decenii, după plecarea sa din România, devenise omul-orchestră care a dat viață publicației lunare *Minimum*. Conferindu-i structura diversificată a unui magazin ce cuprindea de toate (comentarii politice, știri, vești mărunte, eseuri culturale, rețete culinare, bîrfe, noutăți, topuri de simpatie și

antipatie, caricaturi, ba chiar și poșta redacției), Mirodan făcea o treabă deosebită. Înainte de toate, reușea să mențină o punte vie de comunicare între vorbitorii de limba română de pe cele mai diverse meridiane, din Israel și pînă în America, din Australia și pînă în Africa. Fără a-și propune să fie o publicație elitistă, foarte scrobită, *Minimum* devenise una dintre vocile cele mai cunoscute din diaspora românească.

Aceeași structură compozită (constituind marca specifică a revistei confecționate, în cea mai mare măsură, de el singur) o imprimase și cărții publicate cu vreun an în urmă, *Dicționar neconvențional al scriitorilor evrei de limba română*, vol. III, G-H-I. Ediția cu pricina rămîne un nesecat izvor de surprize: picante detalii biografice de scriitori, citate ample din lucrări de specialitate, pasaje de polemică istorică, fotografii, desene, schițe, evocări etc. Cîte puțin din cîte de toate.

Mirodan avea nerv de ziarist, știa să-și focalizeze atenția pe detaliul cotidian tensionat, să dea glas amănuntelor litigioase. El a fost cel care mi-a "introdus" polemicile și luările de poziție în presa israeliană. Fără a mă fi întîlnit vreodată personal, pur și simplu m-a citit, i-a plăcut ce-a găsit și a început să mă publice. Iar dacă, în ultimele luni, textele mele s-au tipărit deja fără nici un fel de restricții, în cele mai diverse periodice din Israel: *Minimum*, *Jurnalul săptămînii*, *Viața noastră*, știu că acest lucru se datorează creditului pe care mi-l acordase inițial Alexandru Mirodan. I-am mulțumit de cîteva ori pentru asta, în corespondența mea privată. Îi mulțumesc public, azi, cînd nu mai poate să mă citească. Odihnească-se în pace!

12 martie 2010

Înghesuială pe extremă (1)

Gîlceava în jurul lui Mihail Sebastian continuă. Mihai Iovănel, de la *Cultura*, o blagoslovește din nou pe Marta Petreu. Pornit să-i corecteze un citat imprecis, el insistă să reafirme aiureala că, în prima jumătate a secolului XX, "…extrema dreaptă din România se suprapune aproape perfect peste doctrina

legionară”.

Trebuie spus că ipoteza lui Iovănel e, din păcate, complet neadevărată. Guvernul Goga-Cuza, pe cît de efemer ca existență, s-a dovedit de un extremism virulent, bunăoară în promulgarea legislației antisemite. Ciudățenia e că, pe cît îi detestau cuziștii pe evrei, la fel de mult îi urau și pe legionari (probabil conform criteriului că, în politică, e mai important să te păzești nu de orientarea adversă, ci de aceea concurentă). Sînt cunoscute ciocnirile de stradă dintre legionari și cuziști, în confiscarea monopolului asupra crimelor politice. Apoi, guvernarea dictatorială a lui Carol al II-lea tot pe linia extremismului de dreapta poate fi încadrată, deși regele a fost un neostoit dușman al legionarilor (ba a pus umărul și la lichidarea fizică a Căpitanului și a celorlalți Nicadori asasini). Iar dictatura lui Antonescu, prin alianța cu nazismul german și fascismul italian, unde altundeva, decît de asemeni pe extrema dreaptă trebuie plasată? În prima jumătate a secolului trecut, a fost o înghesuială extremistă de dreapta, ceva de speriat! Legionarii au fost, ce-i drept, niște exaltați cu spume la gură, dar erau departe de-a monopoliza imbecilitatea și crima.

13 martie 2010

Înghesuială pe extremă (2)

Extremiștii s-au călcat pe picioare, fără milă, în îmbulzeala din interbelic. O constatăm aruncînd o privire spre destinul lui Vintilă Horia. Protejat de Nichifor Crainic, care era un proeminent combatant în tabăra cuzistă, ca Ministru al Informațiilor și al Propagandei, tînărul rinocer ajunge atașat de presă la Legația României din Italia. Pentru asta, și-a plătit cu entuziasm obolul de lingușeală (“E cu neputință astăzi să desparți noțiunea de artă de aceea de fascism. Opera lui Mussolini, oricît de abundent și nedrept a fost criticată, va rămîne peste veacuri mai ales ca o desăvîrșită realizare artistică… Ordinea fascistă înseamnă înainte de toate ordine spirituală”).

Dar, îndată ce la București s-a înscăunat guvernul legio-

nar-antonescian, iar cuziștii au căzut în dizgrație, Vintilă Horia a fost destituit de la post. Rivalitățile extremiste au fost urgent tranșate.

Prin urmare n-au mințit – decît prin ascunderea adevărului întreg – intelectualii care, acum cîțiva ani, au cerut reabilitarea lui Vintilă Horia, pe motiv că autorul exilat n-a fost legionar. Așa este! El a fost fascist, dar nu și legionar. N-a fost apologet al lui Zelea-Codreanu, ci hitlerist sadea ("Adolf Hitler, și nu Napoleon Bonaparte, este primul om politic al epocii moderne care merită calificativul de Mare European").

Aceste nuanțe ale extremismului au fost sesizate cu minunată acuratețe de către Eugen Ionesco. Îndemnat de cîțiva intelectuali din exil să sară public în sprijinul proaspătului premiat Goncourt, acuzat pe nedrept de legionarism, autorul *Rinocerilor* le-a replicat, cu sarcasmul său caracteristic, în legătură cu Vintilă Horia: "Dacă ar fi fost legionar, poate că aș fi intervenit. Dar a fost cuzist".

14 martie 2010

Metempsihoză

Încă n-am ajuns în asemenea hal de disperare încît să-l citesc pe Ion Coja. Există niveluri ale turpitudinii la care greața nu-mi permite să mă scufund. Iată, însă, că revista *Observator cultural* consemnează, cu uimire, că Editura Humanitas își organizează lansările de carte recurgînd la serviciile funestului personaj. Și, pentru a ne aminti tuturor despre cine e vorba în realitate, ne reproduce și un fragment din gîndirea sa antologică: "poporul român își poate asuma cu bucurie și satisfacție acest capitol de istorie care se cheamă Mișcarea Legionară. Poporul român nu are nici un motiv să repudieze Mișcarea Legionară, ci dimpotrivă, are toate motivele să meargă pe mîna legionarilor, așa cum a făcut-o și electoratul român care, în 1937 a votat, practic, pentru venirea legionarilor la guvernarea Țării. Un vot istoric".

Din cîte știu, în religiile orientale există credința că suflete-

le, după moarte, se reîncarnează în alte persoane. Mă întreb cum s-ar simți sufletelul lui Ion Coja, să se trezească la nouă viață în straiele unui tînăr evreu, hăituit pe străzile Bucureștiului de pitecantropii cu cămăși verzi? Să-și vadă în piept steaua galbenă? Să fie umilit, bătut și schingiuit? Să fie sfîșiat în bucăți de viu? Înainte de-a fi atîrnat, de ceafă, în cîrligele folosite de parlagii la abator, va avea oare puterea să mai horcăie: "pho-pho-rhul îhși phoa-the ah-suh-mah cuh buh-cuh-rhie-e-e-e…"?

15 martie 2010

Infernul criticii literare

Paradoxul – nu singurul – din memoriile postume ale lui Adrian Marino (*Viața unui om singur*) ține de prăpastia căscată între teorie și practică. Pe de o parte, ideologul literaturii afirmă cu insistență prioritatea raționalismului, a spiritului critic. Pe de altă parte, îi ciomăgește sarcastic pe absolut toți criticii literari. Cutare (Marian Popa) e agresiv doar datorită încadrării sale la Securitate. Cutare (Alex. Ștefănescu) e abject și incompetent, fiindcă este un "executant servil al Consiliului Culturii".

Nu scapă de vituperările sale nici cronicarii literari consacrați: "Cu Gheorghe Grigurcu, de pildă, nu am polemizat niciodată. «N-am răspuns» la nici un «atac». Iar despre prolixitatea cronicilor sale – după mine insuportabilă – am păstrat toată discreția posibilă. Dar astăzi, dacă m-ar întreba cineva cum îmi imaginez «infernul critic» aș răspunde: «Să mi se citească, în dreapta, o cronică de Gheorghe Grigurcu, iar în stînga, o cronică de Dan C. Mihăilescu. Sau invers»."

Pur și simplu.

16 martie 2010

Logică metafizică

Rațiunea care omite etica este învinsă și pedepsită. Aceasta e pe scurt motivația damnării lui Guido da Montefeltro, expusă în povestea lui Dante (*Infern*, XXVII).

Guido e luptătorul viclean, lipsit complet de limite ("faptele mele n-au fost de leu, ci de vulpe" – "l'opere mie / non furon leonine, ma di volpe"). După o viață întreagă de înșelătorii și minciuni sfruntate, își calculează pînă și mîntuirea: la bătrînețe devine franciscan, se călugărește în vederea furișării pe poarta raiului. Doar că un Papă și mai netrebnic, Bonifaciu al VIII-lea, îl recheamă de la schit pentru a-i cere sfatul, în bătălia sa împotriva nobililor ce-i sfidau autoritatea. Îi promite, la schimb, că îi va ierta, cu anticipație, orice păcat.

Guido își stoarce iarăși creierii, pentru a alege varianta cea mai bună: dacă nu-l ajută pe Bonifaciu, trufașul Papă îl va excomunica, azvîrlindu-l în Infern, iar întregul său efort de mîntuire a fost zadarnic. Dacă, în schimb, îl învață să promită multe și să țină puține ("lunga promessa con l'attender corto"), escrocheria lui va fi din nou răsplătită. Alege a doua variantă.

La moartea lui Guido, cazul său ajunge obiect de dispută între Paradis și Infern. Sfîntul Francisc vine să-l recupereze, dar rămîne fără argumente în fața diavolului hotărît să-l tîrască jos, printre meschini, pe cel ce-a dat sfaturi de înșelăciune. Satana expune o logică inexorabilă: "nu te poți mîntui dacă nu te căiești, dar nici nu poți să te căiești și totodată să păcătuiești, din cauza contradicției ce nu ți-o permite" – "assolver non si può chi non si pente, / né pentere e volere insieme puossi / per la contradizion che nol consente".

Rațiunea perversă, vicioasă, e învinsă cu propriile ei arme, înainte de-a sfîrși în flăcări.

18 martie 2010

Le moi est haïssable

Un comentator se referă în trecere la ultima carte a lui Adrian Marino, *Viața unui om singur*. Ioan Lascu observă uimit că o galerie întreagă de personalități este luată în colimator de incomodul memorialist și scuturată: G. Călinescu, Constantin Noica, Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Simion, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Horia Roman Patapievici, Mircea

Dinescu, Fănuș Neagu, Mircea Zaciu și alții. Singurul care scapă cu o imagine acceptabilă din ghearele lui Marino este Nicolae Manolescu. Dar, cum notează întemeiat I. Lascu, dacă Marino ar fi apucat viu anul 2009, cînd Manolescu l-a exclus din *Istoria critică a literaturii române* și l-a persiflat în diverse prilejuri, probabil că mult mai violentă ar fi fost reacția bătrînului hermeneut.

Și, într-adevăr, acesta e unul din reproșurile de căpătîi ce pot fi formulate la adresa cărții lui Adrian Marino. Deși autorul se proclamă un nobil adept al raționalismului, al teoriei și al judecăților globale, generoase, umaniste, evaluarea celorlalți intelectuali se realizează, în primul rînd, e drept, pe baza ideologiei la care ei subscriu, dar apoi invariabil se ajunge la momentul hachițelor personale. Întrucît acela a afirmat că…, și eu zic aici, postum, despre el că… Alura de răfuială personală șubrezește și umbrește legitimitatea unor critici, în ciuda elaboratei lor fundamentări.

Cel care a frecventat cu atîta insistență bibliografia franceză ar fi trebuit să aprofundeze și preceptul *"Le moi est haïssable"*. Dar un Adrian Marino hibridat cu umilința Sfintului Francisc ar fi fost probabil ca o halbă de bere, fără spumă, sorbită cu biberonul.

19 martie 2010

O mică inconsecvență (1)

Ieri a fost postat pe site-ul ministerului de profil, în vederea dezbaterii publice, proiectul Legii Educației Naționale. Firește că s-au criticat deja multe și mărunte, pe această temă. Un lucru important trebuie subliniat, totuși, în ceea ce privește strategia de descentralizare a viitoarei legi. Pe de o parte, ministerul își propune cu toată seriozitatea să se debaraseze de o mulțime de atribuții ale sale, pe care le trimite acum spre ograda puterilor locale, la nivelul școlilor și al universităților. Recrutarea cadrelor didactice potrivite, în cadrul instituției de învățămînt, autoritatea sporită a elevilor și a părinților, se află

printre asemenea tentative limpezi de reformă.

Pe de altă parte, se încearcă evitarea abuzurilor locale, ce ar rezulta din acumularea excesivă a puterilor într-o singură mînă. Se dorește împiedicarea apariției unor mici despoți de cartier. Astfel că puterea descentralizată este… bifurcată în cadrul instituțiilor de învățămînt. Directorul de școală are atribuții executive, dar e chemat să dea socoteală în fața consiliului de administrație al școlii respective, care e condus în mod obligatoriu de altcineva. Rectorul de universitate are competențe de execuție, dar e obligat să întocmească rapoarte periodice de activitate, să țină seama de opiniile conducătorului senatului și poate fi demis prin decizia întemeiată a ministrului.

20 martie 2010

O mică inconsecvență (2)

Avînd în vedere acest principiu general al descentralizării învățămîntului, rămîne totuși ciudată încremenirea în proiect(ul de lege), pe subiectul manualelor școlare. Spre deosebire de celelalte eforturi de delegare a autorității, în acest domeniu articolul 55 ne anunță sever că "În unitățile de învățămînt public sau privat se utilizează numai manuale școlare aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului".

Cu alte cuvinte, sînt pasate spre teritoriu competențele de management în educație, dar e păstrată neștirbită prerogativa ideologică a onor ministerului. Ne mai persistă în memorie scandalul furibund de acum cîțiva ani, cînd un manual de istorie își permitea să includă două rînduri frivole despre buzele senzuale ale unui domnitor. Atîta le-a trebuit! De la comisiile parlamentare și pînă la talk-show-urile televizate, lumea a fremătat de indignare. Pentru a nu se mai scăpa acum din mîini căpăstrul ideologizării "soft", toate manualele vor trebui să-și continue anevoiosul drum către acreditare. Însă, ca de obicei, pînă vor urca Golgota, se va schimba ministrul. Și (de două ori) programa…

Învățămîntul italian, de pildă, nu-și face asemenea probleme de centralism (ne)democratic, în privința administrării manualelor. Orice editură e liberă să le tipărească și să le propună școlilor. Se oferă obișnuitele exemplare gratuite, pentru uzul profesorilor de specialitate, care selectează ei înșiși ediția cea mai potrivită, o prezintă în fața consiliului profesoral, iar după obținerea acordului votat al colegilor, le solicită elevilor să și-o cumpere.

Statele occidentale pesemne că au știut să evite reflexele centralismului ideologic, care la noi mai persistă chiar și la douăzeci de ani de la căderea comunismului.

21 martie 2010

Tactica sconcsului (1)

În debutul freneziei din ultima vreme, privind identificarea scriitorilor colaboraționiști, Bujor Nedelcovici a presărat încă din 2003, în volumul său *Un tigru de hîrtie*, anumite indiscreții usturătoare. Prozatorul stabilit la Paris, după ce-a avut prilejul să-și studieze propriul dosar de la Securitate, a aflat stupefiat că bunul său prieten, criticul literar I.M. de la *România literară*, l-a turnat de-a lungul anilor către oculta instituție. Prevalîndu-se de amiciția dintre ei, I.M. a raportat intențiile subversive ale lui Nedelcovici, ori a acționat pentru moderarea gesturilor de exasperare politică ale acestuia.

Firește că vulgara deconspirare a trecutului de dalmațian e ultimul lucru pe care și-l dorește un scriitor, ce (supra)viețuiește de pe urma reputației sale. Ce-a avut de răspuns Mircea Iorgulescu la aceste acuzații precise și transparente? Cum și-a reparat imaginea șifonată, de personalitate duplicitară, care pe de-o parte propovăduiește spiritul critic și demnitatea individului, iar pe de altă parte clocește, pe bani buni, editorialele de prima pagină despre Epoca de Aur, la jumătatea anilor '80, iar în culise își toarnă sau își manipulează amicii?

Atacul e cea mai bună apărare. Chițibușarul gazetar pornește să-l ridiculizeze pe acuzatorul său. Vom afla, așadar, că

Bujor Nedelcovici e cam excesiv, întrucît amplifică în ochii publicului gravitatea retorsiunilor pe care le-a avut de suferit în comunism. E și cam emfatic, căci "umflă" artificial numărul anilor în care a fost retrogradat să lucreze pe șantier, unde n-a fost "simplu muncitor", ci de-a dreptul un "merceolog", care avea "biroul lui". E și cam aiurit, căci anumite date calendaristice pe care le indică pot fi inexacte. Mai scrie și după ureche, amintind bunăoară de cartea lui François Mitterrand, *Revoluția permanentă*, cînd de fapt Mitterrand a scris volumul *Lovitura de stat permanentă*. E și cam fanfaron, căci pretinde că, la arestarea tatălui său, și-a pus pe birou un citat, în limba franceză, din Virginia Woolf (*"Je suis seul dans un monde hostile. La face humaine est atroce"*), cînd se știe că era imposibil să găsești, în anul 1958, la Ploiești, un exemplar franțuzesc al romanului *Valurile*.

După ce rîdem bine-bine la chichițele avocățești ale lui Mircea Iorgulescu, ne întrebăm totuși, scărpinîndu-ne cu mîna stîngă după ceafă: merita oare acest emfatic, acest fanfaron, acest aiurit, acest excesiv și acest "urechist" de Bujor Nedelcovici să fie turnat cu atîta abjecție, de bunul său prieten, criticul literar I.M., la Securitate?!

22 martie 2010

Tactica sconcsului (2)

Și de unde s-a reîncălzit toată ciorba? Ziarul *Adevărul* relata, acum cîteva zile, că CNSAS a trimis la Curtea de Apel București dosarul lui Mircea Iorgulescu, pentru ca instanța să se pronunțe despre eventuala calitate a acestuia de colaborator al poliției politice. Ambiguitatea situației constă în faptul că, deși criticul literar s-a slujit în delațiunile sale de numele conspirative "Dorin" și "Mirel", nu i s-a regăsit totuși semnătura pe un angajament propriu-zis. Calitatea de membru PCR îl scutea de dubla afiliere oficială.

Demersul CNSAS s-a derulat la solicitarea lui Bujor Nedelcovici, a fiicei poetului Eugen Jebeleanu, precum și a fi-

ului prozatorului Dumitru Țepeneag. Cu toții, consultînd dosarele la care aveau acces, au constatat că ei sau părinții lor au fost turnați la Securitate de Mircea Iorgulescu. O altă victimă a conștiinciosului informator a fost Dorin Tudoran, care de asemeni confirmă pe blog că a regăsit, în paginile dosarului său, urmele de "bunăvoință" ale lui Iorgulescu.

Acum pe unde va mai scoate cămeșa prolificul editorialist comunist al *României literare*? Ne va povesti iarăși despre "emfaza" lui Bujor Nedelcovici? Sau despre "fanfaronada" lui Eugen Jebeleanu? Sau despre "excesele" lui D. Țepeneag? Sau despre "impresionismele" lui Dorin Tudoran?

23 martie 2010

Do ut des

Gheorghe Grigurcu a reușit să-și perplexeze cititorii, acum doi ani, cînd în plin scandal în jurul unei cărți neofasciste dedicate lui C. Noica, se preta la șocante gudureli: "Minuțios documentată, învederînd o remarcabilă vervă demonstrativă, scrierea lui Sorin Lavric e infuzată în marea majoritate a paginilor sale de un spirit de justiție, care e, vorba lui Camus, «în același timp o idee și o căldură sufletească»". De la Sorin Lavric pînă la Titu Maiorescu, obrazul gros al literaturii române a făcut o haltă de reajustare inclusiv pe la raftul lui Camus. Și nimeni n-a făcut apoplexie.

De-atunci a mai trecut ceva timp, iar impresariatul reciproc se mișcă natural (ca tenișii Adidas). Acum e Lavric cel care, în cunoscutul stil bolovănos-guduros, scrie despre Grigurcu în *România literară*, pentru a-i întoarce elogiile. Dar în ce hal? Să trecem peste greșelile gramaticale frapante: "împrejurimile cenușii al [sic! – L.A.] micului tîrg"; "portretul criticului, așa cum se desprinde din convorbirile cu Dora Pavel, e acela a [sic! – L.A.] unui inadaptat". Să-i neglijăm cacofoniile mari cît o zi de post: "cu remarca că [sic! – L.A.]". Să-i ocolim pleonasmele copleșitoare: "sensul semantic [sic! – L.A.] al cuvintelor"; criticul "scrie greu și laborios, cu o lentoare trădînd ruminația înceată"

(pesemne că Lavric ar fi preferat o scriere ușurică, de o sprinteneală trădînd ruminația… rapidă). Să-i omitem stupiditățile amuzante – ca aceea cînd ne spune că Gh. Grigurcu ar fi "un autor corosiv, vertical și inavuabil". (Atîta vreme cît "inavuabil" desemnează, cu dicționarul în mînă, ceva "rușinos, nedemn", cu greu ar face insulta respectivă casă bună cu… verticalitatea.)

Să insistăm, în lavricitate, doar pentru un ultim sfert de enunț ghiduș, ce merită premiul special pentru neghiobie. Aflăm așadar că, în scrierile lui Gh. Grigurcu "…frazele nu-i pot fi anticipate în desfășurarea lor logică, de parcă cutele viiturii verbale formează niște pliuri…". De notat: 1) cacofonia: "parcă cutele"; 2) incongruența: "cutele viiturii"; 3) tautologia: "cutele formează pliuri".

Do ut des. Un critic reputat s-a simțit obligat să introducă fraudulos în cetate o scriere extremistă, plasînd-o în vecinătatea lui… Albert Camus. Junele protejat îl îngroapă, în contrapartidă, sub un potop de insanități cu ifose și de aberații cu panaș. Doar ăsta e nivelul la *România literară*? Doar ăsta e nivelul în cultura română?

24 martie 2010

Se non è vero, è ben trovato

Ultima carte a lui Adrian Marino e relevantă ca sumă a idiosincraziilor sale. Dar, prin intermediul lor, se conturează apoi, în subsidiar, imaginea *telle quelle* a societății românești. Iată, spre exemplu, o bîrfă aparent frivolă, care ne conduce gîndul spre alte detalii. "Dintr-odată îmi ajunge la ureche o știre care – după cum m-am convins repede – a făcut ocolul orașului. Profesoara de română, Monica Onojescu, la liceul unde era în ultima clasă fiul lui M.P., Adrian, dictează la un moment dat o anume bibliografie școlară. Printre care și una sau două dintre cărțile mele. Cînd Adrian Papahagi se ridică dintr-odată și exclamă furios: «Acesta nu, căci este penețist». La care profesoara are o replică extraordinară, formidabilă: «Și tatăl dumitale este fesenist». Ilaritate generală în clasă. Dar episodul

ilustrează gradul de fanatism și intoleranță, care se instalase în familiile acestor proaspeți guvernamentali «feseniști», carieriști, miniștri, directori, diplomați culturali etc.”.

Ca să fiu sincer, pe vremea întîmplărilor evocate eram tocmai profesor la respectivul liceu (Gh. Șincai), și n-am auzit de acest episod picant. Dar, chiar de n-ar fi autentic, e pe deplin sugestiv pentru stilul unui intelectual care și-a făcut drum prin viață, presărînd coate în gură celor dimprejur. Țin la îndemîna postumității (ba poate chiar și a antumității) detalii jenante legate de felul în care profesorul Marian Papahagi, tatăl elevului revoltat împotriva lui A.M., mi-a blocat obținerea unor burse de specializare profesională în Italia, după 1989, sau alte amănunte, la fel de penibile, ținînd de blocarea accesului meu în învățămîntul universitar, din partea aceluiași Marian Papahagi.

Dacă Famiglia a protestat împotriva includerii lui Adrian Marino pe o listă bibliografică, în schimb *Il Capo di tutti i capi* s-a războit nu doar cu mine (admit: puteam fi, să zicem, o figură dezagreabilă), dar și cu elevii pregătiți de mine. Unii dintre ei au fost picați abuziv, la examenul de admitere în facultate, pentru simpla vină de-a fi studiat limba italiană cu mine, în timp ce alții, întîmplător trecuți de barajul vigilent, au fost radiați ulterior de la bursele în străinătate.

Ah, “generozitatea” intelectualului lipsit de scrupule!…

25 martie 2010

De ce, nene Papahache?

Și, chiar așa, de fapt ce treabă avusese cu mine Marian Papahagi, de s-a străduit ani în șir să mă faulteze? Pe mine personal (burse blocate, situație universitară compromisă, două cărți traduse de mine, preluate de el în vederea publicării, iar apoi uitate prin sertarele sale încăpătoare etc.), pe soția mea de-atunci (care a demisionat de la catedra lui, unde ea era asistentă, precum și de la doctoratul coordonat de el), pe elevii mei, care visau cu naivitate să-și continue studiile de italiană (structura subiectelor de la admitere a fost modificată unila-

teral, fără ca ei să fie anunțați, pentru a fi defavorizați și apoi picați; cei reușiți aveau de trecut, obligatoriu, primul test al curiozității maladive: "cu cine ați studiat italiana?", "unde ați studiat italiana?", "cine v-a fost profesor?" etc. – pentru a se ști cum se vor constitui "taberele" în facultate, cine va primi burse și note mari, cine va primi doar tifle arogante… Ajunsesem să-i sfătuim să nu mai zică nimănui că ne cunosc, ori că de la noi au învățat ce știu…) De unde această ură feroce și perseverentă, împotriva mea, care nu-i făcusem nici un rău, ba chiar îl admirasem profesional, pe vremea cînd îmi predase, etalîndu-și farmecele histrionice?

La urma urmelor, de ce să aștept și eu, ca Adrian Marino, cinci ani după moartea mea, ca să strig cu voce tare că mă doare? Că am fost furat la drumul mare? Că aranjeorii și trișorii își fac, în România, statuie și bulevard, pe cînd cei stîlciți sub bocanci trebuie să stea cu ochii pironiți la luminița din tunel?

26 martie 2010

O victorie a lui Papa Pirus

Dacă tot am deschis discuția pe tema asta, să-mi amintesc aici de "succesul" meu universitar de odinioară. Candidam în 1994 pentru postul de asistent, la catedra de limbi romanice a Facultății de Litere din Cluj. Întrucît soția mea de-atunci, A.C., era deja asistentă acolo, știam că e nevoie de vreo doi-trei oameni pentru a acoperi mulțimea de ore. Totuși, profesorul Papahagi a hotărît să scoată un singur post la concurs, cu "dedicație" pentru I.S. (fosta mea colegă de liceu și facultate – bună cunoscătoare a limbii italiene, dar complet lipsită de publicații de specialitate). Eu pe-atunci aveam deja cîteva articole tipărite în presa literară din capitală, o traducere din franceză tocmai apărută la Ed. Univers din București, alte două cărți traduse și predate chiar la Editura Echinox, condusă de M. Papahagi, iar în manuscris un *Dicționar italian-român și român-italian*.

Decizia unanimă a comisiei animate de Papahagi a fost în favoarea lui I.S. și în defavoarea mea. Doar că hotărîrea cu

pricina a fost blocată de Consiliul facultății, care a constatat discrepanța de activitate științifică a celor doi candidați. Un an mai tîrziu, postul a fost din nou scos la concurs, eu nu m-am mai prezentat, I.S. a trecut de comisie și de Consiliu, dar a picat la Senatul universității: publicațiile ei continuau să fie insuficiente. Peste încă un an, cînd postul a apărut a treia oară la concurs, I.S. s-a plictisit de sportul respectiv și a plecat de la catedră și din țară.

În contextul nervozității extreme din peisaj, cu represaliile aplicate elevilor noștri și toate celelalte “delicatesuri” asupra cărora nu insist acum, A.C. a hotărît să plece și ea de-acolo, prin demisie. Astfel că, în loc să-și ia doi oameni care să-l ajute, M. Papahagi a rămas, dimpotrivă, fără trei specialiști. Cînd i-a apărut noua oportunitate a job-ului de la Roma, avea de fugit acasă, din capitala Italiei, în weekend, pentru a-și ține avalanșa de cursuri și seminarii. Falimentul era inevitabil. În cazul lui, am înțeles că a fost vorba despre un infarct.

P.S. Regele Pirus al Epirului i-a învins pe romani la Heraclea și Asculum, în 279 a.Cr., dar cu prețul unor pierderi atît de însemnate încît, la urmă, a pierdut întregul război. De-atunci datează cunoscuta expresie: “încă o victorie ca asta și sîntem terminați”.

27 martie 2010

Tactica sconcsului – reloaded

Mircea Iorgulescu își prelungește zbaterea pe uscat, oferindu-ne noi prilejuri de perplexitate. Acum cîteva zile profețeam, mai degrabă cu ironie, că îl vom revedea pesemne înhățîndu-și toți acuzatorii și reacuzîndu-i, la rîndul lui, de cele mai fanteziste ori spectaculoase deviații, pentru a se lustra pe sine. Glumeam eu, ce-i drept, dar iată că Iorgulescu nu glumește!

A fost uitat, deocamdată, din jetul țîșnitoarei buboase, poetul Dorin Tudoran, care a apucat de-asemeni să confirme că și-a văzut dosarul de la Securitate, ce includea turnătoriile lui I.M. Dar să nu disperăm în legătură cu obrazul gros al unor

contemporani. Dexteritățile de-acum ale fofilistului M.I. confirmă duplicitățile de-atunci ale lui I.M. În fond, de ce-am fi sperat că o revoluție poate schimba un caracter? Sau că poate repara o lipsă de caracter?

Aiurea! Cel mult schimbă topica unor inițiale…

28 martie 2010

Vaca psihanalizei dă lapte praf

Volumul de memorii al lui Adrian Marino ne-ar putea oferi, în sfîrșit, piatra de hotar pentru examinarea penumbrelor jenante ale culturii române. Spre deosebire de privitorii naivi, care admiră desenul din covorul agitației publice, autorul clujean a răsucit totul pe dos și ne arată, cu încăpățînare, tehnicile cusăturii. Dispunerea punctelor de tensiune, la vedere, e argumentată prin împletirile de ațe, ițe și fițe colorate, în dedesubturi.

O adevărată cercetare a *Vieții unui om singur* ar presupune asumarea premiselor protagonistului, urmată de analiza comparată. Care e configurația reală a culiselor? Unde o redă corect Marino? Unde, în schimb, o stîlcește și o caricaturizează (din ranchiună, din egocentrism, din resentiment)?

În locul unui asemenea demers matur, constat amuzat că se recurge la expedientul psihanalizei. În recenta dezbatere de la Uniunea Scriitorilor din Cluj, s-a vorbit despre de toate și despre nimic, amintindu-se “relațiile proaste cu mama lui, care nu-l iubea, tatăl său care nu-i arăta afecțiune… Astfel el și-a căutat părinți de substitut: cultura și recunoașterea în străinătate. Apoi, el vorbește despre cum lucra în schimbul de noapte la fabrică, cum a fost urmărit de Securitate și de colegii lui, ceea ce uneori e același lucru. Avînd aceste experiențe, el nu a fost liber lăuntric. Nimic nu a mai estompat ulterior dezamăgirea și suspiciunile sale”.

Întrucît, mai devreme sau mai tîrziu, cu o moarte sîntem cu toții datori, aș vrea să vin în sprijinul celor care, vreodată, se vor întreba în legătură cu polemicile literare pe care le tot

public de douăzeci de ani încoace. Așa că țin să precizez foarte limpede, pentru publicul cititor, că eu unul am avut relații calde cu mama mea, care mă iubește, tatăl meu mi-a arătat afecțiune, n-am lucrat la fabrică (ci doar la un depozit de alimente, în vacanțele de vară) și nici în schimburi de noapte, nu știu dacă am fost sau nu urmărit de Securitate (iar dintr-o adresă primită de la CNSAS, s-ar părea că mai degrabă nu). Cît despre colegii binevoitori… dacă n-am făcut carieră, datorită sprijinului lor dezinteresat, în orice caz m-am considerat și mă consider pe deplin liber lăuntric. Trăiască Freud!

29 martie 2010

Limba dulce mult aduce

Am trăit s-o vedem și pe asta. Numărul pe martie al revistei *Historia* tratează pe larg despre *O afacere: cultul lui Ceaușescu*. Tema e atacată de istorici (Adrian Cioroianu, Zoe Petre), e descrisă de ziariștii de-atunci și de-acum (Romulus Căplescu, Ovidiu Nahoi). Tonul și orientarea critică a abordărilor se descifrează încă din titluri: *Industria slugărniciei*; *Cine a profitat de cultul lui Ceaușescu?*; *Burebista, folosit în interesul ceaușist*; *Omagiul, pașaport pentru publicare* etc. Ideea este că unii contemporani ai noștri s-au cocoțat, cu obrazul gros, pe loitra carului triumfal pentru a-și rezolva, implicit, și o mică problemă personală de carierism, după cum se arată încă din editorial: "Cultul personalității nu ar fi fost posibil fără contribuțiile, adesea voluntare, ale unui mare număr de români – unii chiar talentați, alții simpli veleitari. Cultul Conducătorului nu era pentru toți o corvoadă".

Ne frecăm la ochi și nu ne vine să credem ce citim, tocmai în mensualul pe a cărui copertă stă scris cu litere mari DIRECTOR: ION CRISTOIU. Nu că dom' șef n-ar face o treabă bună, dar cum de s-a coborît și Măria-Sa printre noi, muritorii de rînd, de la înălțimea biroului său, ca să ne relateze una-alta din proprie experiență, de pe la *Scînteia tineretului*? A ajuns adjunctul lui Nicu Ceaușescu să muște mîna care l-a hră-

nit. Un mic pas înainte pentru istorie, un alt pas înapoi pentru igiena etică individuală.

Printre diverse picturi cu flori și tricolori, printre amuzante citate reluate în exergă din Ovidiu Genaru, Ion Dodu Bălan, Horia Firănescu, Victor Tulbure ori Sandu Alexandru, elev la Liceul Militar "Dimitrie Cantemir", iată și un instructiv tricotaj din poetul Adrian Popescu: "Fiul superb al unei generații / Veni pe lume iarna – ca bărbații / Acestei țări ca un inel, o țară / La care înnimbînd Carpații / Destinul lor e piatră rară". Probabil e vorba de o coincidență de nume, altfel cum să credem că actualul șef al revistei *Steaua*, membrul reales în Consiliul Uniunii Scriitorilor, membrul în juriul pentru decernarea premiilor U.S.R., membrul care a desemnat recent cîștigătorii premiului Ariel (de amuzantă pomenire) e una și aceeași persoană cu meșteșugarul carierist de odinioară?

Trăim în miezul unui ev aprins.

30 martie 2010

Brambureală

Înaintea alegerilor parlamentare, actualul partid de guvernămînt s-a angajat să mărească salariile din învățămînt cu 50%, pentru a respecta legea votată în unanimitate de Parlamentul României. Inclusiv pe baza acestei promisiuni, alegerile au fost cîștigate, iar șeful partidului respectiv a devenit șef al executivului. După cîteva luni de tatonări și amînări, s-a ajuns totuși la concluzia că această promisiune electorală a fost greșită și ea nu poate fi onorată. Legea a fost suspendată.

Între adoptarea și suspendarea ei, s-a scurs oricum o perioadă de timp, în care legea a existat, dar n-a fost aplicată. Pentru această scurtă etapă s-au inițiat și s-au cîștigat deja cîteva mii de procese, în favoarea cîtorva sute de mii de profesori. Sentințele au caracter definitiv și executoriu. Primul-ministru a ieșit în fața publicului și a promis că drepturile salariale obținute de profesori prin sentințele judecătorești vor fi onorate de guvern, eșalonat, în anii 2011 (34%), 2012 (33%) și 2013 (33%).

Acum sîntem în momentul în care alte cîteva sute de mii de profesori – printre care mă aflu și eu – ne pregătim să acționăm, la rîndul nostru, guvernul în justiție, pentru aplicarea uniformă a legii, prin extinderea efectului sentințelor, în mod echitabil, asupra întregii categorii profesionale. E oare chiar necesară această nouă măsură de forță? Nu există cineva cu scaun la cap, care să ia o decizie de bun-simț, înaintea noului val de procese?

31 martie 2010

Putere de sacrificiu

Revoluționarul Teodor Mărieș a anunțat în conferința de presă de ieri că iese din greva foamei, după cîteva zeci de zile. El recursese la gestul extrem pentru a da un brînci organismelor statului în direcția democratizării. Mărieș a protestat, mai întîi, împotriva nepedepsirii criminalilor din decembrie 1989, solicitînd urgentarea proceselor și transparența cercetărilor. Printr-un scandal internațional, Asociația 21 Decembrie 1989 a reușit pînă la urmă să intre în posesia unor copii după actele de cercetare, în vederea limpezirii evenimentelor revoluționare. Probabil că, la publicarea lor pe internet, vom avea cu toții o serie de surprize consistente.

A doua țintă a lui Teodor Mărieș a vizat stabilirea calendarului precis pentru adoptarea legii lustrației. Prin această măsură ar urma să fie îndepărtați din funcțiile publice foștii demnitari comuniști, care mai zac prin posturi călduțe. În urma întîlnirii cu președinta Camerei Deputaților, se pare că și acest obiectiv al protestatarului a fost atins.

În România, țară din zona Balcanilor, nici măcar votarea unanimă a unei legi nu garantează aplicarea ei. Așadar nimeni nu-i mai naiv decît e cazul, punîndu-și speranțele în viitoarea adoptare a unei viitoare legi, care să fie respectată… în viitor. Însă militantismul disperat și energia tenace a unui om care și-a riscat sănătatea, pentru ca nouă, tuturor, să ne fie ceva mai bine, merită un moment de reflecție impresionată și măcar atît, un singur cuvînt: “mulțumesc”.

1 aprilie 2010

Papini despre Dante

Mă bucur să anunț că, după o lungă așteptare, a fost în sfîrșit publicată în limba română cartea lui Giovanni Papini, *Dante viu*. Eu i-am așteptat apariția aproape zece ani, de cînd am tradus-o și am schimbat cu ea vreo trei editori, pînă l-am găsit pe cel potrivit, care nu doar să promită, ci să și aplice concret cele zise: Editura Pergamon din Bistrița. Dar profesorul Alexandru Marcu, bun prieten cu însuși Papini, în comentariul dedicat versiunii originale încă la 3 iunie 1933 (!), îi prevedea o rapidă transpunere românească și un binemeritat succes. Iată că a fost nevoie totuși de vreo… 77 de ani. *Habent sua fata libelli*.

Pentru edificarea cititorilor reiau aici prezentările de pe ultima copertă: "Trebuie să facem pentru Dante, la urma urmelor, ceea ce-a făcut Socrate pentru filosofie: să-l coborîm din cer pe pămînt. Am înălțat, cu cele mai bune intenții, o statuie mai înaltă decît în realitate: ar fi timpul să readucem la viață omul adevărat, omul viu. Nu pentru a-l diminua – căci ceea ce e în mod etern mare în el rezistă la orice tentativă a mărunților de noi –, ci pentru a-l înțelege mai bine. Un gigant cum e Dante nu are nevoie de tocuri false, catalige sau farduri" (Giovanni Papini). "Din viața ilustrului său concetățean, Papini știe că se cunosc prea puține amănunte sigure; din viața exterioară. Și atunci, se va resemna să înfățișeze un tablou moral, spiritual, al existenței lăuntrice, reconstituit cu ajutorul operei lui Dante, dar, să nu omitem, și cu ajutorul dantofililor ori dantiștilor, ori pedanților istorici literari, cei atît de ocărîți (…). Cartea aceasta are meritul de-a dovedi curajul inovării, într-o materie sacrosanctă și intangibilă, cum este critica dantescă oficială. O carte de atitudine, ca toate ale lui Papini, la care se adaugă, invariabil, savoarea autobiografică atît de căutată astăzi" (Alexandru Marcu). "Autorul își propune, încă din premise, să contureze o imagine «umanizată» a poetului medieval, pe baza trăirilor lui cotidiene (eșecuri personale, iubiri neîmpărtășite), în lo-

cul obișnuitei statui încruntate a artistului luptător" (Laszlo Alexandru).

Întrucît versiunea română va fi difuzată mai ales în rețeaua bibliotecilor publice, ea poate fi parcursă, în format electronic, și pe site-ul meu.

2 aprilie 2010

Spiritualitate

În mașină sau acasă, mi-am format reflexul de-a schimba instantaneu postul de radio, atunci cînd încep reclamele. Azi dimineață n-am fost suficient de sprinten și am apucat, cu jumătate de ureche, primul slogan. Lumea era îndemnată să-și cumpere ghidul de călătorie tipărit de ziarul *Adevărul*, cam în felul următor: "Vrei să cunoști spiritualitatea lui Che Guevara? Vino în Cuba!".

După ce-am izbucnit într-un rîs instantaneu, mi-am zis că povestea e totuși prea de tot neghioabă. Oare cum aș reacționa, mergînd în Salvador, Chile ori Africa de Sud și auzind acolo, la vreun post de radio, sloganul corespondent întru gogomănie? "Vrei să cunoști spiritualitatea lui Ceaușescu? Hai cu noi în România!"

Angajații nătărăi mănîncă aguridă, iar șefilor li se strepezesc dinții. Te pomenești că de-asta și-a dat demisia azi, în bloc, toată ștăbimea de la *Adevărul*…

3 aprilie 2010

Porecle

Se pare că fantezia onomastică românească e inepuizabilă. Citesc despre tineri mondeni porecliți "Syda", "Poponeț" etc. Marin Preda are un personaj cu sculă mare, numit de ceilalți "Puloș". În școala mea era un flăcău înalt, un vlăjgan, pe care colegii îl porecleau "Pizdu". Ilaritatea involuntară se producea mai ales la partidele de fotbal din curte, cînd spiritele erau încinse, iar juniorii urlau fără rețineri: "Hai, Pizdu!", "Dă mingea, bă Pizdule!". Strict autentic.

4 aprilie 2010

Amintiri din copilărie (1)

Probabil că, între cei care am supraviețuit în ultimii ani ai dictaturii lui Ceaușescu, fiecare aveam un anumit motiv de acută nemulțumire. Unii acuzau frigul din case, alții foamea, alții sărăcia, alții cenzura, alții umilințele de nedescris, alții înghesuiala pe troleibuzul care venea cînd și cînd, alții frica difuză și permanentă, alții lipsa de perspective. Și tot așa mai departe. Pe mine mă deranjau variantele rare de a-mi exersa limbile străine, pe care le învățam din pasiune și dintr-o anumită înclinație înnăscută. În oceanul de conformism și uniformitate, care se întinsese peste capetele noastre, procurarea unei cărți în altă limbă decît româna era un eveniment, iar revistele și ziarele străine erau complet inexistente. Politica stalinistă de izolare totală față de restul Europei izbea, mai întîi, în posibilitățile de comunicare.

Internet și computere oricum nu existau, iar mașinile de scris erau înregistrate la miliție, unde în fiecare an trebuia să te prezinți cu "mostre" dactilografiate, la obișnuitul control. Pentru a scrie, lumea se refugia în fața caietului și a stiloului (creioanele aveau mină subțire, care se tocea ori se rupea ușor, iar pixurile, din plastic ordinar, curgeau și lăsau pete pe hîrtie). În schimb stilourile!… Mă gîndesc la cele chinezești, aduse pe furiș din Ungaria, cu penița suflată în aur și capacul sclipitor. O minune.

După al doilea stilou distrus, l-am descoperit pe meșterul Maniu. Era unicul meșteșugar privat care mai exista în Cluj. Toate celelalte servicii fuseseră demult naționalizate, doar el mai rezista, reparînd stilouri. Avea o odaie în centrul orașului, cu ieșire pe străduța din fața Casei lui Matei, vizavi de restaurantul Intim (care se numea așa, fiindcă doar femeile aveau voie să intre acolo, la un pahar de Cico). Atelierul meșterului Maniu era liliputan, abia încăpea el însuși în cămăruță, plus încă un client. Ceilalți așteptau la rînd, afară, în stradă.

5 aprilie 2010

Amintiri din copilărie (2)

Aveam-n-aveam treabă la meșterul Maniu, mă duceam să repar stilouri. Mă impresiona atmosfera absolut unică pe care o găseam acolo. Vînzătoarele de la alimentara te primeau pe vremea aia scîrbite și te repezeau îndată ce intrai în prăvălie: "N-avem!". El te observa cu o privire curioasă, poate ușor ironică, o atitudine respectuoasă și plină de solicitudine. Era un bărbat slab, cu tenul negricios și niște mîini uriașe pentru statura lui pipernicită. Niște ochi vii și mereu prietenoși. În opinia mea de elev, părea un om în pragul bătrîneții. Totdeauna purta un halat albastru-închis. (Odată am ajuns împreună cu el, la ora deschiderii, m-a poftit amabil să intru, dar n-a luat stiloul să-l vadă pînă ce nu și-a îmbrăcat tacticos halatul.)

De obicei desfăcea cu gesturi sigure stiloul, îl examina cu mare precizie și în cîteva secunde stabilea diagnosticul: trebuie schimbată penița, trebuie înlocuit capacul fiindcă i s-a dislocat arcul interior, e rupt filetul din corpul principal etc. Eu îl ascultam fascinat de siguranța și profesionalismul lui fără greș, aproape că nu-mi mai păsa ce anume zice. Apoi se răsucea spre una (ori spre alta) dintre cutiuțele lui, înhăța dintr-o mișcare piesa exact necesară, o monta cu aceeași precizie, încărca stiloul cu o cerneală specială, Pelikan, hașura cîteva linii pe o foaie, de probă – gata! În două-trei minute, pe o sumă foarte modestă, aveai un stilou ca și nou.

Iar chilioara lui era o minunăție: de la pilele, șurubelnițele și patentele miniaturale de care se slujea, pînă la miile de șuruburi, arculețe, capace, penițe care-și așteptau rîndul pentru a fi utilizate. Mai încolo erau ceasul pe perete, cîteva diplome în ramă, cîteva articole de ziar sub sticlă înrămată, care vorbeau cu entuziasm despre îndemînarea meșterului. Atît apucam de obicei să văd, examinîndu-i în paralel mîinile harnice și ascultîndu-i explicațiile precise, în cele cîteva minute.

6 aprilie 2010

Amintiri din copilărie (3)

Cred că abia la a zecea vizită, pe cînd mă pregăteam să plec, ameţit de gesturile lui vrăjitoreşti, mi-am ridicat ochii. Drept în faţa mea, la un metru deasupra capului său, pe perete, se lăbărţa o fotografie imensă a lui Ceauşescu. Avea atitudinea aceea marţială bine cunoscută, de preşedinte înfăşurat cu tricolorul peste piept, dar ţinînd triumfător în mîini un sceptru regal. Doar mutra porcină, rînjitoare, trăda satisfacţia groasă a parvenitului şi dădea un mic contrast întregii făcături.

Am ieşit de-acolo complet zăpăcit. Ce voia să spună meşterul Maniu cu poza aia, expusă la loc de cinste? Era taxa de protecţie, pe care o plătea cu inima strînsă, în lumea propagandei, pentru a nu-i fi închis măruntul atelier de reparat stilouri, din centrul Clujului? Sau era mai curînd forma sa de sarcasm anticeauşist? (Căci imbecilitatea expresiei de pe chipul prezidenţial era de domeniul evidenţei.) Trebuia să aflu neapărat.

La următoarea ocazie, îndată ce l-am revăzut, i-am căutat privirile, să citesc în ele mica sclipire de complicitate. Dar nu. Aceleaşi gesturi politicoase, precise, corecte, aceeaşi căutătură prietenoasă – nimic mai mult. Atunci m-a apucat stînjeneala. Am început să-mi învîrt ochii prin atelier, ca să nu-l mai văd. Şi brusc, în dreapta mea, am fost atras de o inscripţie în limba franceză. Mi s-a părut un detaliu supranatural, în acea realitate dictatorială a anilor ‘80 care exilase orice frază sau sunet în vreo limbă străină. Mi-am năpustit atenţia într-acolo.

Era un afiş despre malul mării, foarte albastru, cu cerul şi valurile ca-n filme. Doi tineri frumoşi (el şi ea) alergau cinematografic pe nisip, rîzîndu-şi fericiţi. Iar sloganul zicea: VIVEZ VOTRE VIE! VENEZ EN ROUMANIE!

Textul îl am şi-acum în faţa ochilor, după douăzeci şi cinci de ani. Dar am făcut eforturi serioase pentru a uita scîrba copleşitoare cu care am ieşit din atelierul meşterului Maniu, spre a nu mai reveni acolo niciodată. După ce mi s-a defectat ultimul stilou reparat, am reînceput să scriu cu pixul.

7 aprilie 2010

Necazuri în Paradis?

Mircea Cărtărescu e, de cîteva decenii bune, favorizatul tuturor clasamentelor literare. Odinioară, pe cînd începuse cu poezii, era de departe cel mai talentat poet român contemporan (împins pe tron de insistențele lui Nicolae Manolescu). De cînd s-a făcut prozator, nu există altul mai bun ca el. De la un triumf la altul, gloria internă i s-a tot pîrguit, în așteptarea consacrării internaționale. Lumea îl venera pioasă, îl aplauda respectuoasă și aștepta încrezătoare măcar blazonul unui Nobel.

Dar titlul mondial l-a primit Herta Müller, care a optat pentru implicarea etică în realitatea înconjurătoare, nu pentru refugiul prudent în lumile paralele. Pentru deconstruirea, prin scris, a efectelor nocive ale dictaturii, nu pentru nombrilismul estetic.

Locurile fruntașe, în clasamentele interne, continuă să-i fie rezervate lui Cărtărescu. Însă parcă nici gustul succesului nu mai e același. Artistul se apucă să-și cravașeze criticii: "Nu poți găsi o fărîmă de adevăr, măcar, într-o glumă proastă ca Iovănel sau într-un carierist îngîmfat gen Cristea-Enache. În cazul lor, verdictul trebuie luat întotdeauna invers ca să devină credibil. Odinioară, blestemul suprem în literatură era «lăuda-te-ar Bogdan-Duică», acum, dacă te laudă Cristea-Enache, poți fi sigur că ai dat un rateu. Sunt foarte mîndru că unii critici m-au pus pe primul loc, dar la fel de mîndru că alții nu m-au menționat deloc sau au găsit cărțile mele submediocre. M-a amuzat foarte tare Paul Cernat, care-a reușit performanța de contorsionist să mă pună pe primul loc cu o parte a cărții mele, fără să uite să menționeze – a suta oară – că o altă parte a ei e proastă. Așa e cînd vrei să împaci prea multă lume".

Cu sudalma pe buze, duios Cărtărescu trecea…

8 aprilie 2010

De la Václav Havel la… Alessandro Manzoni

Unul dintre conceptele de bază ale disidentului Václav

Havel, expus în eseistica sa anticomunistă, era acela despre "puterea celor fără de putere". În contextul regimului totalitar, care fărîmițează relațiile interumane, ca refugiu extrem poate fi încă folosită arma onestității profesionale. În societatea care încurajează abuzurile și selecția inversă, motivată prin obediență politică, meșterul berar făcîndu-și conștiincios treaba va ajunge inevitabil în conflict cu ceilalți. Va reclama furnizorii necinstiți, clienții abuzivi, fluxul economic înțepenit și, din una în alta, va intra oricum în coliziune cu mecanismul statal. Soluția? Dacă toată lumea și-ar face bine treaba, dictatura s-ar eroda și, după o vreme, s-ar prăbuși.

Recitesc în aceste zile romanul lui Manzoni, *Logodnicii*, și regăsesc unele idei înrudite, exprimate însă cu 150 de ani mai devreme (!). Federigo Borromeo îl ceartă pe parohul Don Abbondio, care a refuzat, de frică, să încheie mult așteptata căsătorie dintre Renzo și Lucia, întrucît fusese amenințat de abuzivul Rodrigo. Cardinalul îl admonestează pe preot, pentru lașitatea de care s-a lăsat călăuzit, spunîndu-i printre altele: "Fără îndoială, nu vei fi întrebat niciodată dacă i-ai silit sau nu pe cei puternici să-și facă datoria, căci nu ți-au fost date nici chemarea, nici mijloacele pentru aceasta. Dar vei fi întrebat dacă ai folosit mijloacele care-ți stăteau în putere ca să faci ceea ce era de datoria dumitale, chiar atunci cînd cei tari ar fi avut îndrăzneala să te oprească".

O nuanță de gîndire foarte actuală și în zilele noastre.

9 aprilie 2010

Parlez-vous passaresté?

Vorbiți păsărește? Asta mi-a venit să-ntreb, azvîrlindu-mă în lectura cărții publicate de Ioana Macrea-Toma, *Privilighenția*. Mă interesa tema, mă interesa epoca – dar pînă acuma n-am reușit să trec de primul șuvoi, *Introducerea*. Unde am găsit adevărurile spuse cam așa:

"Opțiunile politico-literare ale scriitorilor români în comunism nu fac neapărat dovada unui deficit de verticalitate

morală sau a unei retractilități lucrative, ci sunt înscrise și chiar prescrise de o anumită stare socio-instituțională a cîmpului literar, ce formatează într-un chip diferit de alte cîmpuri culturale orizontul și elasticitatea de acțiune a agenților săi" (p. 7). Ufff! Am transpirat instantaneu văzînd ce m-așteaptă. Am zis să fac totuși încă o încercare. Am citit mai departe:

"Ceea ce vrem să sugerăm, în fond, este că există corelații între beligeranța autocentrată a generației '60, investițiile energetice majore în negocierile intra-literare de publicare, articularea unei autonomii instituționale revendicată ca proiect de rezistență și substituirea rețelelor orizontale clandestine de afirmare printr-o relaționare verticală cu redactorii culturali ai *Europei libere*, toate fiind subsumabile unei înțelegeri culturale a faptului politic, cu efecte în plan estetic și mai ales în cel socio-politic" (p. 10-11). Mă scuzați, despre ce-i vorba în fraza asta?

Singurul lucru amuzant pînă acum e pompoasa Tabula Gratulatoria, unde autoarea le mulțumește "profesorilor mei de la Facultatea de Litere" (indicați și nominal), pentru cartea de față, care "poate figura ca un ecou sau ca o continuare a discuțiilor seminale și problematizante". Mă rog, dacă e vorba de "discuții seminale și problematizante", atunci într-adevăr unde sînt doi, al treilea e de prisos.

10 aprilie 2010

Paradis cu pete de culoare

Poetul Vasile Dan evocă, în tonuri nostalgic-luminoase, un colț de Italie. Pentru a-și convinge cititorii, își ia în sprijin și cîteva personalități literare. "Lordul Byron a atins Paradisul, nu departe de republica florentină, cu piciorul său bolnav, în «Cinque Terre», în Monterosso, Vernazza, Corniglia, Manarola și Riomaggiore, în «Il golfo dei poeti» din fața portului La Spezia, scăldat în azurul infinit al Mării Ligurice, pe Rivieră, între Carrara și Genova. După Lordul Byron aici a respirat liric și Eugenio Montale (premiul Nobel pentru literatură în 1975)

care a și lăsat înscris pe o placă de Carrara – se putea altfel? – un superb poem, *Portovenere*, în piațeta care acum i-a și împrumutat numele."

Denumiri rezonante, ecouri poetice, impresii lirice.

Asta îmi amintește excursia de anul trecut, la Genova, cînd am vizitat orașul și cîteva din frumusețile sale turistice (am trecut cu mașina prin fața casei unde s-a născut Eugenio Montale). Într-una din zile prevăzusem chiar o escapadă, cu vaporașul, pînă la Portofino. Vremea nu era turbată, nici marea furtunoasă. Prudent din fire, nu mîncasem nimic în dimineața respectivă, pentru a mă feri de surprize. Totuși, după vreo jumătate de oră, hîțînat și răsucit de tangajul navei, a trebuit să mă ridic din mijlocul elevilor și al colegilor pentru a da fuga la pupă. În graba mare, n-am mai apucat nici să-mi scot ochelarii, înainte de-a voma peste bord.

11 aprilie 2010

Comparaison n'est pas raison

"Tot a mea era mai «mare»" – jubilează Nicolae Manolescu în *România literară*, făcînd o comparație între a lui și a lui Alex. Ștefănescu.

Să adăugăm, pentru a fi corecți, că exclamația se referea la dimensiunile… cărților scrise de cei doi: "Ceea ce mi-a pus însă capac a fost socoteala cu meritele *Istoriei literaturii*. A lui, nu a mea. I-a numărat paginile, semnele, a cîntărit-o, a măsurat-o. Nu m-a mirat neapărat o astfel de cantitativă judecată critică. Fusesem și eu invitatul emisiunii lui de tv intitulată, în același spirit mercantil, *Un metru cub de cultură*. Dar eram sigur că voia să-mi concureze *Istoria critică*. Calculul nu i-a reușit, din fericire. Tot a mea era mai «mare»".

Acești flăcăi, la vîrsta senectuții, se pare că îi aplică și istoriei literare principiul prazului: alb la cap, dar verde la coadă…

12 aprilie 2010

Privatizarea modelelor

Probabil că marile nume ale literaturii, ale culturii, ar trebui să rămînă undeva sus, într-o ramă, ca puncte luminoase de reper pentru toată lumea. Doar într-o cultură visceral mediocră pot fi privatizate modelele, în beneficiul cîtorva hrăpăreți aroganți. Bătaia reciprocă pe burtă le crește oare cota pariurilor? Odinioară H.-R. Patapievici era declarat (cu seriozitate) un Kierkegaard de București, Andrei Pleșu era un Montaigne român, iar Gabriel Liiceanu, un Heidegger (de Dîmbovița, probabil). Ulterior, pe cînd sărea puricele potcovit la ceruri, iar Vladimir Tismăneanu își tipărea volumul de dialoguri cu Ion Iliescu, politologul american a fost proclamat de Cărtărescu "un Proust al comunismului românesc". Pur și simplu.

A venit azi rîndul aceluiași Cărtărescu de-a fi comparat cu poetul Dante! Ca ce chestie? Păi, de cînd a fost criticat de mai tinerii Daniel Cristea-Enache și Paul Cernat, și-a amintit istețul C. Stănescu, vezi Doamne, că la fel a pățit și florentinul din Trecento, cînd a fost prezentat în lumini și umbre de către Boccaccio. Așadar Alteța Sa postmodernă n-ar trebui să protesteze, ci să se simtă adînc flatat(ă) de intensitatea criticilor.

Lăsînd la o parte ipocrizia complimentului, ne scărpinăm cu deștu-n țeastă și ne întrebăm cu nedumerire: dacă pe fotoliul lui Dante și-a așezat nonșalant posteriorul Mircea Cărtărescu, atunci care anume organe de-ale lui Boccaccio le-ar reveni, la preț de mercurial, celorlalți doi? Ficatul? Splina? Genunchiul stîng? Mărul lui Adam? Ptiu, drace!

13 aprilie 2010

Oulipo

Oulipo e o societate culturală franceză cu totul trăznită, preocupată de fenomenele lingvistice bizare și confluența lor cu matematica: jocurile de cuvinte, lipogramele, cuvintele încrucișate, calambururile, cuvintele-valiză etc. Printre fondatori, cel mai cunoscut era prozatorul Raymond Queneau.

Regulile după care se conduce confreria – așa cum le găsesc descrise pe un site – mi-o fac cu atît mai simpatică: “Poți deveni membru Oulipo prin cooptare. Un membru nou trebuie să fie ales în unanimitate, cu condiția să nu fi cerut niciodată să facă parte din Oulipo. Fiecare «cooptat» e desigur liber să refuze adeziunea (refuzul său e, din clipa aceea, definitiv) dar, odată ales, el nu mai poate demisiona decît dacă se sinucide în fața aprozilor (cel puțin doi). Membrii societății rămîn oulipieni chiar și după moartea lor: atunci ei sînt, potrivit formulei consacrate, «scuzați din motive de deces»”.

Principiile astea poate că ar trebui introduse și la Academia Română.

14 aprilie 2010

Școala ipocriziei

Revista electronică *Acum* a avut inițiativa de-a relua textele mele polemice despre monografia lui Sorin Lavric și tentativa sa de reabilitare forțată a lui C. Noica, a tinereții legionare a acestuia. La secțiunea de comentarii, un cititor subliniază, cu oarecare cinism, cochetăria gînditorilor occidentali cu diversele dictaturi. “Nimic nou sub soare: un intelectual strălucit, fascinat de violența (legionară) ca soluție la problemele puse de democrație, cedînd cînd violența (comunistă) i-a fost aplicată, constant în nevoia de a rămîne pe scenă și în centrul unui cerc de admiratori. Franța, în care trăiesc, e plină de astfel de oameni (majoritar au fost fascinați de violența comunistă, iar de cedat, nu violenței capitaliste i-au cedat, ci ispitei banilor și televiziunii). Și toți se citează și studiază unii pe alții, chiar cînd nu se iubesc și se critică, astfel că mereu aceleași nume ocupă fața scenei și sunt în programul învățămîntului. Și cînd mor, devin bulevarde, teatre, cinematografe, centre culturale. Nu văd de ce societatea românească i-ar refuza lui Noica, ceea ce societatea franceză le acordă lui Sartre și atîtor altora…”

În răspunsul pe care i l-am formulat, am încercat să punctez nu doar constanta atracție totalitară, din gîndirea lui Noica,

dar și frapanta ipocrizie a ucenicilor săi, care după 1989 ni-l tot reîmpachetează pe gînditorul de la Păltiniș în ambalajul democrației, al europenismului și al drepturilor omului: “Mă bucur că domnul C. a ajuns la concluzia că Noica a fost fascinat de violența legionară (și împotriva soluțiilor democratice), iar acum ciracii lui Noica încearcă menținerea sa cu orice preț în primul plan al discuției publice. Tocmai despre asta cred și eu că este vorba. Cu o mică diferență esențială, față de realitățile occidentale. La noi, în România, intelectualul care mai întîi a fost legionar, iar apoi a devenit agent de influență al lui Ceaușescu este prezentat, în lumea snoabă, ca un mare gînditor de talie europeană și un model demn de urmat în prezent. Iar o carte care, pentru a atenua păcatele publice ale lui Noica, elogiază spiritul Mișcării Legionare, este recompensată de însăși Academia Română. Cu un premiu purtînd numele lui Titu Maiorescu (unul, totuși, dintre marii democrați ai culturii române…). Pînă la urmă, poate că nu ticăloșia deranjează mai mult, ci ipocrizia. Vorba unui francez de-al d-lui C.: *J'appelle un chat un chat, et Rollet un fripon*”.

15 aprilie 2010

Cip-cirip! Cip-cirip!

“Nu trecerea pură și simplă a vremii face distanțarea necesară aprecierii trecutului, ci expansiunea acesteia, cumularea vremurilor petrecute, a viziunilor compoziționale care să-i întregească, prin spațializare, procesarea sensului și cît mai complet înțelesul. Și raționalist și indeterminist și relativist etc., nu numai dualist – prin excelență maniheist, dialogul polemic superficial și obtuz (escalada încrîncenării polemice ducînd, în speță, în ridicolul combaterii unui naționalism cu altul, sau, la grotesc, cu ultranaționalismul) prin refractaritățile sale, ci redobîndind favoarea compozițională a sfatului din agora, adîncitor și revelator.”

În caz că nu v-ați prins, păsăreasca de mai sus reprezintă critica feroce pe care un anume Rogobete mi-o adresează în

revista *Argeș*. După ce-și va traduce poliloghia (din imbecileză în română), îi promit că voi răspunde mai elaborat. Pînă atunci pot să-i spun doar: "hîșșș!".

16 aprilie 2010

Martor ocular

Pînă la urmă am intuit totuși, cu eforturi disproporționate, de ce s-a supărat Rogobetele pe articolul meu despre Noica. El nu e deloc convins că meditatorul din Păltiniș a fost sedus de ispitele totalitare. Ar fi fost, dimpotrivă, un filosof sfios și blajin, în măsură să-ți taie răsuflarea de cumsecădenie. Și ne spune asta, cu experiența sigură a martorului ocular: "Personal, prin jocul întîmplării, am strîns, în redacția unei reviste antedecembriste bucureștene, mîna cuminţeniei sale care și-a șoptit numele cu asemenea liniște sufletească încît am surzit".

Poate i se mai destupă urechile surdului, dacă vede și pasaje în care Noica-cel-tînăr-și-extremist face elogiul crimelor legionare, găsindu-le motivații nobile: "Unde sînt actele de violență, sau pur și simplu de huliganism și indisciplină ce le-au fost reproșate legionarilor? Căci violența nu ține întotdeauna de orbire; ține, uneori, de setea purității. Căpitanul și Moța au lovit. Mulți dintre cei de tot buni au lovit. Dar au lovit fiindcă gestul lor avea un sens purificator pentru sufletul neamului".

Asta îmi amintește o altă experiență recentă. Într-o sesiune de comunicări științifice (internaționale!), unul dintre participanți s-a disociat iritat de prezentarea și citatele mele din legionarul Noica. El ne-a asigurat mînios, pe toți cei prezenți, că l-a cunoscut bine pe filosof la senectute, cînd era chiar un om cumsecade. Și că avea un loden șifonat. Și că s-au dus împreună la ștrand. (N-am aflat dacă apa era încălzită ori făcea bulbuci.)

La sfîrșitul dezbaterilor, am rămas fiecare cu ale sale: eu cu lecturile, el cu amintirile. L-am îndemnat chiar să facă data viitoare o comunicare științifică unde să arate, cu citate și bibliografie, că nu putea fi extremist la tinerețe cel care mergea la ștrand, la bătrînețe.

17 aprilie 2010

Pe cînd era bunica fată

H.-R. Patapievici își tipărește în presa literară un discurs bombastic, livrat inițial pentru urechile publicului de la Societatea Austriacă-Română (Österreichisch-Rumänische Gesellschaft), ce trudește la consolidarea legăturilor bilaterale. Firește că nu hiperbolele viguroase, destinate să capteze bunăvoința auditoriului, sînt de natură să șocheze – deși frenezia exagerărilor pare, în sintonie cu stilul autorului, fără limite: "vă invidiez că vorbiți limba germană: e ca și cum ați poseda două lucruri de preț dintr-o dată: o superbă limbă maternă și, în același timp, cea mai inteligentă limbă dintre toate limbile moderne" (pur și simplu!).

Ideea principală a expozeului se structurează pe exaltata lingușeală bivalentă: voi sînteți mari – noi sîntem mici; voi sînteți tari – noi sîntem slabi; voi sînteți în centru – noi sîntem la periferie; voi sînteți dezvoltați – noi sîntem retardați. Ce-i drept, cu detaliul atenuant că plasarea periferică și subdezvoltată permite dubla percepție, asupra a ceea ce ești și asupra a ceea ce ai vrea să fii: "oamenii aflați într-o zonă de înapoiere suferă de toate dezavantajele reale și imediate ale unei modernități întîrziate și defazate; și beneficiază de avantajele care ar putea rezulta din strădania de a învinge prin cultură decalajele impuse de înapoiere".

Imaginea piramidală este aceea a modernității în expansiune, a colonizării de la cei tari spre cei slabi, de la șefi către subordonați: "problema centrală a modernizării este aceea a raportului dintre Centru și Periferie. Toate lucrurile care decurg din acest raport exprimă dezavantajele reale și imediate ale periferiei". (În fundal parcă se întrezărește și basca lui Noica, plus binecunoscuta exclamație de obidă, adaptată la noile împrejurări: Austria untului, fire-ați ai dracu'!).

Din păcate pentru castelul de nisip al vorbitorului bucureștean, realitatea construită de el ține de ce-a fost acum cîteva decenii, pe cînd era bunica fată. Acum nu modernismul ne

captează atenția, ci sfidările postmodernismului. Lumea nu se mai ierarhizează pe verticală, ci e descentrată în diverse puncte de influență și interes. Globalizarea a ucis centralismul geografic, iar dinamismul accelerat aruncă în desuetudine clasamentele cu miză pe eternitate. Cît privește limba germană, ea a cam rămas pe nicăieri, în urma limbii engleze.

În loc de filosofia civilizației, H.-R. Patapievici ar trebui să se apuce de gramatică și de conjugarea verbelor: eu lingușesc – tu lingușești – el lingușește: voi ne credeți?

18 aprilie 2010

Alba-neagra (1)

Cînd eram militar la Constanța, acum vreo treizeci de ani, mi s-a întîmplat o poveste iritantă. Am ieșit din cazarmă cu colegii, într-o învoire. La puținii bani de buzunar pe care-i aveam de la părinții noștri, ne-am lipit de un grup de localnici. Cîțiva stăteau de strajă, iar unul mai tuciuriu, ghemuit lîngă un scăunel, arunca, învîrtea și răsucea cu dibăcie trei cărți de joc pe o bucată de carton. Din cele trei cărți, două erau negre și una albă – iar pe spate erau, firește, identice. În timp ce le vrăjea și le descînta, scamatorul întorcea pe rînd cîte una, pe care o arăta publicului fascinat, mormăind totodată în viteză: "Uite alba! Care-i alba? Asta-i alba? Nu e alba! Asta-i neagra! Unde-i alba? Care-i alba? Asta-i neagra! Iară-i neagra! Unde-i alba? Asta-i alba! Pune banu'! Care-i alba?".

Ideea era să pui jos o bancnotă cu valoare destul de mare, iar dacă nimereai alba, primeai înapoi dublu. Dacă n-o nimereai, rămîneai fără suma pusă în joc. I-am urmărit o vreme prestidigitația și apoi m-am hotărît să sar cu banul. Cînd a terminat o tură de amestecat cu "Asta-i alba!", a trîntit cartea norocoasă, cu fața-n jos pe carton și s-a oprit din agitație. Mi-am zis că ăla era momentul. Notasem limpede: cartea albă era în dreapta. Numai că, în fracțiunea de secundă cînd mi-am privit buzunarul, pentru a scoate în înghesuială banii, șmecherul a învîrtit suportul de carton, schimbînd toată configurația.

M-am năpustit orbește, am azvîrlit bancnota și am răsucit triumfător cartea. Dar… am văzut negru în fața ochilor… Mi s-a tăiat respirația. Rămăsesem fără ultimii bani, pentru următoarele săptămîni.

Colegul Ovidiu Ursa, un lord flegmatic, dovedea mereu o perfectă stăpînire de sine. M-a văzut că-s disperat și mi-a zis că nu-i nimic, mă ajută el. Se va prinde în joc, dar nu pentru a se îmbogăți, ci pentru a recîștiga și a-mi restitui suma pierdută. L-am rugat insistent să nu facă așa ceva, fiindcă va rămîne de asemeni fără bani. Mi-a zîmbit, foarte sigur pe el, și a-nceput să analizeze profesionist rumba degetelor tuciurii. Pe scurt: a pierdut de vreo trei ori mai mult decît mine. (Pesemne că era mai înstărit de-acasă.)

Cînd am plecat de-acolo, eram mai mici și mai transpirați amîndoi.

19 aprilie 2010

Alba-neagra (2)

Cunoscutul refren de la Constanța îmi răsună și azi în urechi, pe cînd citesc opiniile lui Paul Cernat despre nostima carte cu *Privilighenția*. Comentatorul remarcă, în cazul tinerei autoare, că “apropierea prea rapidă a limbajului sociologic s-a grefat pe un limbaj critic prețios și încă imatur, plin de stîngăcii și presărat pe alocuri cu licențe gramaticale” (**Asta-i neagra! Care-i alba?**). În plus, “Ioana Macrea-Toma vădește destule naivități și stîngăcii, îndeosebi cînd abordează producțiile literare ale epocii” (**Iară-i neagra! Unde-i alba?**).

Este adevărat că, pe-un alt blog cu tupeu, interpretul Iovănel a plasat cartea respectivă printre marile evenimente editoriale ale anului, deși mărturisea că încă nici n-a citit-o (**Asta-i alba? Asta-i neagra? Cin’ s-o știe?**). Însă Paul Cernat, în ce-l privește, aplaudă “baza de date riguros sistematizată și interpretată”, “cercetarea sociologică meticuloasă, de tip interacționist [sic! – L.A.], cu numeroase abordări cantitative și statistice dublate de cercetări de arhivă și anchete de istorie

orală”, “inovațiile metodologice” și “mizele intelectuale puse în joc, servite de o impresionantă bibliografie teoretică și istorică internațională” (**Asta-i alba! Chiar că-i alba!**). Iată așadar că “lucrarea are șanse să confirme evaluările «anticipative» (…) și să se impună drept «cartea anului 2010», deși în caseta sa redacțională stă scris «2009»”. (**Asta-i alba? Asta-i neagra? Cine mai știe? Curată bășcălie!**)

“Aspirînd ca un burete cam tot ce s-a scris pe această temă la noi, *Privilighenția…* reușește chiar să depășească, prin amploarea investigației, abordările existente” (**Asta-i alba!**). “Păcat că autoarea evită să menționeze paternitatea formulei-titlu datorate, se pare, lui Sorin Antohi…” (**Brrr! L-a plagiat pe un mare conducător de doctorate de la Budapesta, care NU a colaborat cu Securitatea din România? Asta-i neagra!**)

Dar culmea prestidigitației o atinge Paul Cernat abia în pasajele unde o laudă pe autoare fiindcă știe să… tacă din gură… Cînd vorbește, ea ne supune la suplicii, în schimb cînd desenează, e minunată: “Pentru cei ce vor izbuti să treacă de supliciul *Introducerii*, cu abundența ei conștiincioasă de referințe teoretice și concepte amalgamate de peste tot, lectura este mai mult decît profitabilă, chiar dacă nu atît comentariile autoarei, cît datele concrete sînt cele care suscită interesul. Odată depășită parada academică de protocol, textul se limpezește, iar pagina se încarcă de tabele, scheme, grafice și statistici”. Dacă pagina se limpezește, atunci cînd se încarcă de tabele și scheme, de grafice și statistici, atunci cum o fi fost pe cînd conținea doar… cuvinte?

Stimați spectatori, telespectatori și internet-spectatori, tocmai ați asistat la interpretarea stereofonică a tinerei critici din România: una la piculină, celălalt la contrabas. Vă dorim, în continuare, somn ușor!

P.S. Îi mulțumesc lui Paul Cernat că n-a uitat să mă citeze, în debutul textului său. Dacă îmi transcria numele corect, îi mulțumeam de două ori.

20 aprilie 2010

O culme

O culme a cercetării literare din România: să-l plagiezi pe un escroc…

21 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (1)

Vreo două bloguri și-au amintit ieri că tocmai se împlinesc doi ani de la stingerea din viață a Monicăi Lovinescu. Acesta a fost și un bun prilej, în cazul lor, pentru lansarea altor litanii înflăcărate, beatificante, sub pretextul pioșeniei față de scumpa defunctă. Dar Monica Lovinescu merită probabil ceva mai multă franchețe, din partea noastră, a tuturor. O rememorare a luminilor și a umbrelor ei poate fi mai semnificativă decît o tămîiere scurtă și exaltată.

Unul dintre lucrurile cele mai importante pe care, probabil, le-am învățat de la Monica Lovinescu, din activitatea sa publică, a fost tenacitatea împotrivirii față de mecanismul totalitar. Chiar și atunci cînd totul era lipsit de perspectivă, iar comunismul hidos părea instaurat pentru eternitate la noi, ea n-a cedat și n-a disperat. A continuat să-și facă datoria, la microfon, răspîndind speranța. Duplicitățile și cedările, printre scriitorii români, se înmulțeau de la o zi la alta. Ea persevera imperturbabil în biciuirea lașităților. De unde își extrăgea oare zilnic seva de vitalitate justițiară? Acea femeie de statură măruntă, dar cu vocea groasă a unui uriaș, nu lăsa o țară întreagă să adoarmă. Pe undele scurte radiofonice, denivelate de bruiaj, ne dădea de știre că mai există cineva, acolo în depărtare, care ține strîns în fața ochilor balanța. Că mai trebuie păstrată o măsură a lucrurilor.

22 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (2)

E foarte posibil ca tragedia mamei sale să fi contribuit la înverșunarea anticomunistă a Monicăi Lovinescu. Unde e moar-

te de om, nu mai rămîne loc de întors. Dar la fel de tendențios ar fi să pui elanul polemic, civic, al proeminentei personalități de la *Europa liberă* doar pe seama unor traume personale (cum își permitea să creadă G. Pruteanu). Se vede treaba că, în cultura română, dorința de justiție, care stă la temelia activității publice și o propulsează, mai are încă nevoie de scuze, explicații și circumstanțe atenuante.

Însă, dincolo de asemenea adevăruri evidente, am mai învățat și cîteva nuanțe importante. De data aceasta, prin disociere. Personalitatea incasantă a Monicăi Lovinescu, în lupta sa permanentă cu un macrosistem criminal, comunismul, s-a confruntat și cu imperativul opțiunilor mai subtile. Cum a reacționat ea?

În anul 1960, prozatorul Vintilă Horia a primit în Franța Premiul Goncourt, pentru romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. Era vorba, din păcate, despre un notoriu simpatizant al nazismului și al fascismului, din anii celui de-al doilea război mondial. Printr-o serie de articole delirante, de proslăvire a lui Mussolini, iar apoi a lui Adolf Hitler, tînărul scriitor își deschisese drumul în diplomația externă română – mai întîi la Roma, iar apoi la Viena. Sfîrșitul războiului l-a prins în occidentul Europei, de unde, ca orice hitlerist care se respectă, s-a refugiat o vreme în Argentina. Cînd valurile justiției s-au mai potolit (deși în țară fusese condamnat în contumacie, pentru partizanatul său extremist, la închisoare pe viață), Vintilă Horia s-a întors pe continent și s-a stabilit un timp în Spania. După care i-a picat pe cap premiul franțuzesc.

Autoritățile comuniste din România au reacționat cu iritare, punînd la îndemîna presei străine un voluminos dosar cu activitatea hitleristă a lui V. Horia. Exilații parizieni ai anilor ‘60 au avut de tranșat atunci o dilemă delicată. Să-l repudieze pe noul premiat Goncourt, ori să conteste adevărul trecutului său deocheat, în numele sfintei lupte anticomuniste? Ce conta mai mult: realitatea istorică ori “strategia” politică? Întrucît exilul însuși era întesat cu foști legionari nostalgici, opțiunea n-a

fost grea. Poate că e util de rememorat că Monica Lovinescu a fost, cu acel prilej, o purtătoare de stindard. S-a remarcat prin zelul cu care, împotriva adevărului punctual, a pledat în favoarea interesului strategic, anticomunist.

23 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (3)

Și nu-i adevărat că implicarea ipocrită, de partea lui V. Horia, ar fi ținut de obligația inevitabilă a exilului militant. Un spirit lucid ca Eugen Ionesco a știut să facă pasul înapoi și i-a zeflemisit pe înfierbîntații manipulatori (vezi și însemnările mele anterioare, din 13 martie). Ba chiar a rupt relațiile de prietenie cu cei ce nu vedeau copacii, din cauza pădurii. O admite însăși Monica Lovinescu: "Și Eugen se supărase că am luat partea lui Vintilă Horia în scandalul premiului Goncourt. Am închis telefonul și închis a rămas…" (vezi *La apa Vavilonului*, Humanitas, 1999).

Am învățat din această eroare (pe care, iată, Monica Lovinescu nu și-o asumă și n-o regretă nici după 40 de ani, cînd își publică memoriile!), faptul că adevărul general nu trebuie apărat cu prețul minciunilor conjuncturale. Sau, cu o formulă mai cunoscută, dar adaptată: scopul nu scuză mijloacele.

24 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (4)

După decembrie 1989, cînd n-a mai beneficiat de monopolul pe libertatea cuvîntului, cariera de reper public a Monicăi Lovinescu s-a apropiat vertiginos de apus. E adevărat că, în frenezia recuceririi adevărului, prea puțini români mai trăgeau cu urechea la radio și la ce li se transmitea din Paris. Lumea era ocupată să urle și să țipe, să protesteze și să parvină la București. Desființarea *Europei libere* (întîi studioul din Paris, apoi cel din München, în final și cel de la Praga, eșuat pe post de bibelou) a avut, de asemeni, o uriașă semnificație simbolică.

În contextul multiplicării centrelor de activitate și in-

fluență social-culturală din România, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu mai aveau cum să acopere, imparțial, diversitatea punctelor de vedere. A fost logică, prin urmare, opțiunea lor pentru un alt vîrf de notorietate și prestigiu (Editura Humanitas). Dar de ce trebuiau să-i gireze pînă la capăt, și în pofida bunului-simț, abuzurile? De ce, spre exemplu, în conflictul public dintre Liiceanu și Goma, s-au simțit obligați să-i ia partea editorului samavolnic (care a tipărit, a difuzat lacunar, iar apoi a topit volumul *Culorile curcubeului*), și împotriva autorului abuzat? Ce legătură mai exista între ultimele opțiuni ale Monicăi Lovinescu și conceptul de est-etică?

Noile scopuri – urmărite de această conștiință mai bună a românilor de odinioară – deveneau tot mai străvezii și deprimante: reclădirea unei alte tribune de vizibilitate, menținerea cu orice preț în prim-plan, impunerea apetențelor dirijiste. Cu (aproape) orice mijloace și în pofida vechilor principii.

25 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (5)

Se poate afirma, fără teama de-a greși, că una dintre cele mai inutile și otrăvitoare dezbateri din perioada postdecembristă a izbucnit datorită Monicăi Lovinescu. Ea s-a implicat, cu trup și suflet, în apărarea tinereții fasciste a lui Mircea Eliade. O făcea din prietenie personală? din obligații de grup? din rațiuni de echivalență și compensație? (de genul: "tu m-ai sprijinit atunci, eu te sprijin acum"?) din orbire și fanatism? Probabil că nu vom ști cu precizie niciodată.

În orice caz, odată cu eseul lui Norman Manea, *Felix culpa*, și cu replica dură dată de Monica Lovinescu, s-a declanșat o păguboasă rivalitate între criticarea și condamnarea comunismului, la concurență cu criticarea și condamnarea fascismului. Sîmburele acestei aberații de procedură trebuie atribuit integral noii gîndiri contorsioniste, practicate de modelul moral de altădată, care se străduia acum să îndese pumnul în gura criticilor nazismului, sub pretextul că se impunea, întîi de toa-

te, combaterea comunismului: “Îți vine să te întrebi dacă nu cumva ești victima unei halucinații. Nu cumva România a stat ea jumătate de veac sub o stăpînire legionară, iar comuniștii sînt aceia care au deținut puterea doar vreo cîteva luni de zile și apoi, băgați prin închisoare de Antonescu, n-au mai ieșit decît prin 1964 din temnițe? Nu cumva am visat, și tot Estul european a scăpat, din 1989 încoace, nu de teroarea comunistă, ci de cea… fascistă? Atunci, și numai atunci, totul ar fi normal” (vezi *Insula șerpilor*, Humanitas, 1996).

Ce simplu ar fi fost, pentru Monica Lovinescu, să constate evidența că, de-a lungul deceniilor de dictatură, dezbaterea onestă fusese blocată. Că lipsea o analiză corectă, în spațiul public, a ambelor aberații criminale ce-au însîngerat secolul XX: fascismul și comunismul. Că se impunea luciditatea investigării lor paralele. Dar, o dată mai mult, interesele ei de manevră publică (dublate, probabil, și de obligațiile personale) au împins-o în fundătura argumentelor falacioase. Imaginea venerată se mai prăvălea cîteva trepte, înspre cenușiul cotidian.

26 aprilie 2010

Ce am învățat de la Monica Lovinescu? (6)

Iar încăpățînarea tendențioasă nu i-a adus, firește, mari avantaje. Ba dimpotrivă. Unii dintre cei ce se apropiau entuziasmați de ea – dorind parcă să soarbă, cu întîrziere, o picătură de curaj și obiectivitate – se lămureau cum stau lucrurile și băteau în retragere. *Jurnal 1990-1993*, care consemnează minuțios omagiile aderenților necondiționați, dar și “defecțiunile” unor confrați, nu-și pune o secundă întrebarea dacă problema nu cumva era și la autoarea însemnărilor.

Gabriela Adameșteanu se hotărăște să tipărească, în revista *22*, eseul lui Norman Manea. De la Paris, Monica Lovinescu i-o… “reproșează amical” (p. 219). Cînd prozatoarea persistă în opțiunile sale, soții Lovinescu-Ierunca demisionează din colegiul onorific al publicației GDS. Dar și *Contrapunct*, consistenta revistă a tinerilor scriitori de-atunci, pregătește un grupaj

pe subiectul cu pricina, reluînd textul lui Norman Manea, mai incluzînd și alte comentarii critice, din partea lui Ion Bogdan Lefter, Andrei Cornea, Victor Eskenazy sau Zigu Ornea. Reacție enervată a diaristei: “Halucinant”. Îndată ce-o vede pe Elena Ștefoi, o ceartă cu iritare pentru ceea ce s-a publicat acolo (p. 258). Se bucură însă cînd Toma Pavel, într-o discuție privată, îi ține partea lui Eliade (p. 288). Rediscutarea simpatiilor fasciste ale lui Mircea Eliade se extinde și în publicațiile pariziene, iar Monica Lovinescu își notează furioasă în jurnal: “E o campanie dezgustătoare. (…) În presa română l-am apărat împotriva lui Norman Manea. Aici, nici V., nici eu n-avem un nume” (p. 297). Îl întîlnește pe Andrei Cornea și face eforturi să nu-i reproșeze poziția exprimată pe subiectul adeziunii legionare a lui M. Eliade (p. 299).

Și tot așa mai departe. Exemplele sînt probabil suficiente. În acei ani, Monica Lovinescu a fost mai prietenă cu Mircea Eliade, decît cu discuția liberă despre complicitățile totalitare. Despre toate complicitățile totalitare. A depus o rară sîrguință pentru a influența, în direcția dorită de ea, opțiunile presei culturale românești. Cînd tentativele nu i-au fost încununate de succes, s-a retras bosumflată sub carapace, acuzînd vremurile ieșite din țîțîni.

Stau azi și mă întreb “Ce am învățat de la Monica Lovinescu?”. Pot da un singur răspuns, scurt și cuprinzător: “M-am învățat minte!”.

27 aprilie 2010

Ironia istoriei

“I love Israel” – așa se numește editorialul semnat de gazetarul Ioan T. Morar într-un ziar local clujean. Autorul își relatează cu entuziasm vizita, ca turist, în frămîntata țară orientală. “Eu iubesc Israelul civil, modern, cu o dezvoltare impetuoasă, cu o infrastructură foarte bine pusă la punct. Israelul cu o agricultură intensivă, făcută, în cele mai multe locuri, cu picătura de apă venind pe furtun de cauciuc direct la rădăcină. Am

văzut, în drum spre Marea Moartă, hectare de pămînt smulse deșertului, pline de curmali și bananieri, de sere în care agricultura acestei țări reușește să-i hrănească pe toți, fără să apeleze la import. Ba, mai mult, reușind să și exporte fructe și legume. Iubesc această țară care a făcut din inteligență, din fructificarea ei în cercetare de tot felul, una dintre rațiunile de stat. (…) Da, iubesc Israelul. Și orașele lui moderne. Tel Avivul, cu doar un secol de existență, e o mare metropolă. Și plaja amplă, lată și lungă care-l deservește este una dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut. Și Haiffa, cățărată pe muntele Carmel, cu uluitoarele grădini Bahai, cu portul impunător. Orașe vii, înflorite, moderne."

Partea amuzantă este că Ioan T. Morar și-a verificat trăirile înălțătoare despre Israel cu ajutorul lui… Ion Antonescu. Este vorba de patronul firmei românești numite Marshall Turism. Desigur, în comparație cu agențiile de turism poloneze, care le propun excursioniștilor momente horror prin ghetourile și lagărele naziste de odinioară (un fel de mit al lui Dracula, valorificat la alți parametri), să te duci cu tizul lui Ion Antonescu în adevăratul Israel pare chiar o aventură benignă.

Dar rămîne, apăsător, gîndul că veritabilul Mareșal le-a rezervat alt tip de excursie, spre Transnistria, bunicilor și străbunicilor acestor harnici imigranți, ce-au fost obligați mai apoi să colonizeze deșertul, cu ajutorul furtunului de cauciuc, direct la rădăcină. Ion Antonescu, patronul turist de-acum, le prezintă mușteriilor săi, în mod implicit, eșecul politicii de genocid practicate de mareșalul hitlerist de odinioară. Pe oasele și sufletele morților inocenți se construiește noua civilizație. Turiștii europeni, înghesuiți în autocarele aseptice, dotate cu televiziune, frigider și aer condiționat, pe care scrie cu litere mari numele patronilor de agenție (Adolf Hitler, Benito Mussolini, Ion Antonescu), sînt invitați să facă poze fără blitz. Pentru a nu mai deteriora culoarea naturală.

28 aprilie 2010

Un lapsus al lui Borges (1)

În adolescența și tinerețea mea, toată lumea îl citea cu venerație pe Borges. Poate că era și dictatura comunistă, care ne plasa într-o relație privilegiată cu literatura sud-americană, a spațiului lipsit de libertăți democratice, căutîndu-și defularea în onirism, fantezie, fantastic, fabulație. Era, în tot cazul, impresionantă și demnă de respect panorama enciclopedică realizată de scriitorul argentinian. Părea că a citit deja totul, în toate direcțiile, cunoaște amănuntele cele mai ascunse, realitățile cele mai nebănuite. Efectul era garantat: te copleșea. Dacă mai adăugai și aspectul că era un savant orb, mitologia fabuloasă (pe linie homerică) era evidentă.

Cînd am citit prima dată romanul *Numele trandafirului*, nu mi-a fost greu să fac legătura între bătrînul călugăr orb, cu o gîndire fanatică, retrogradă, prefăcîndu-se a le ști pe toate, și cel ce publicase *Moartea și busola*. Trimiterea onomastică era transparentă: Jorge da Burgos – Jorge Luís Borges. Nu înțelegeam, însă, de ce devenise el personaj negativ? Explicitîndu-și – pe alocuri ironic, pe alocuri indirect – intențiile, Umberto Eco recunoștea că, în cazul monahului malefic, aluzia răutăcioasă constituia plata unei polițe. Dar pentru ce?

Am încercat, în aceste zile, să citesc cîteva eseuri și comentarii literare ale lui Borges, grupate în ediția de *Texte captive* (Polirom, 2010). Punctul de ispită, pentru mine, erau mai ales conferințele ținute pe tema lui Dante și a *Divinei Comedii*. Trebuie să recunosc că am rămas dezamăgit. Nu pentru covîrșitoarea sa erudiție ce continuă să se etaleze – tot la două rînduri se schimbă referința livrescă, autorul menționat, secolul literar evocat, continentul cultural invocat. Dar parcă totul se învîrte în gol și nu mai apare finalizarea percutantă. Mi-a amintit de uriașa urnă în care, pe vremuri, la televiziunea ceaușistă, se învîrteau bilele de loto. Ici-colo se mai zărea, printre gratiile nichelate, sclipirea unei cifre, care dispărea apoi repede în vîrtejul nebunesc, ce parcă nu se mai încheia. Așteptam, cu răsuflarea

tăiată a copilului naiv, să cadă bila în farfurioară – și nimic. Mecanismul huruia mai departe, scînteierile se întrezăreau pe rînd, însă nimic nu se alegea.

Am remarcat, firește, săgeata autoironică prin care Borges încearcă să cocheteze cu publicul. În realitate, prin acest *clin d'oeil*, el se caracterizează cu mare precizie: "sar de la o carte la alta, amintirile mele sînt superioare gîndurilor mele" (p. 229). Gura păcătosului adevăr grăiește.

29 aprilie 2010

Un lapsus al lui Borges (2)

E o fabulație simpatică întîlnirea biografică a lui Borges cu capodopera lui Dante. Avînd de călătorit zilnic la serviciu cu tramvaiul, pe un traseu foarte lung, prin Buenos Aires, și-a luat în buzunar o ediție bilingvă a *Divinei Comedii*. A ajuns astfel s-o cunoască în profunzime, ba chiar să învețe limba italiană, prin poezia dantescă. Apoi și-a nuanțat firește cunoștințele, din edițiile Momigliano și Grabher. Dar, după ce orbirea s-a instalat, scriitorul a trebuit să-și hrănească intelectul doar cu amintirea lecturilor din tinerețe (probabil actualizate ici și colo de sprijinul unor binevoitori).

Un savant care se mărturisește, în repetate rînduri, profund influențat de poezia lui Dante, e totuși surprinzător să-l vezi că se limitează, în conferințele sale, la descrieri generale, locuri comune și banalități previzibile, pe seama *Divinei Comedii*. Ba chiar să constați că, la un moment dat, stăpînește imprecis conținutul poetic prezentat.

Este cazul celebrului Cînt IV din *Infern*, un pasaj clasic, în care protagonistul Dante întîlnește personalitățile culturale ale lumii antice. Borges ne expune astfel episodul: "Se îndreaptă către ei patru umbre, umbrele marilor poeți ai Antichității. Iată-l pe Homer, cu spada în mînă; iată-i pe Ovidiu, Lucan, Horațiu. Virgiliu îi spune să-l salute pe Homer, pe care Dante l-a venerat nespus, dar nu l-a citit niciodată [? – L.A.]. Îi spune: *Onorate l'altissimo poeta*. Homer înaintează, cu spada în mînă,

și-l acceptă pe Dante ca pe cel de-al cincilea în compania lui” (p. 239).

În *Divina Comedie*, replica amintită nu era însă nicidecum rostită de Virgiliu, în atenția lui Dante, pentru a-l îndemna să-l respecte pe înaltul poet Homer (pe care l-a venerat, deși nu l-a citit… – mdeh, mai adoarme și logica bunului Borges). Virgiliu își părăsise locul din Limb, de lîngă ceilalți patru, la rugămințile Beatricei, pentru a merge în căutarea și îndrumarea lui Dante. Acum revenea, împreună cu el, pe acolo. O voce neprecizată (ca un fel de șambelan, sau maestru de ceremonii) îi previne pe ceilalți că Virgiliu se întoarce și trebuie primit cu respect: *“Intanto voce fu per me udita: / «Onorate l'altissimo poeta; / l'ombra sua torna, ch'era dipartita»”* (“Între timp o voce a fost de mine auzită: / «Onorați-l pe preaînaltul poet; / umbra lui revine, care fusese plecată»” – *Inf.* IV, 79-81).

Între ce ne spune Dante și ce ne povestește Borges, diferența e considerabilă.

30 aprilie 2010

Un lapsus al lui Borges (3)

Lasă că nici gramatical nu stătea în picioare ipoteza argentinianului. De ce să-i vorbească Virgiliu lui Dante la plural (*“onorate”*)? Încă de la prima lor întîlnire, cînd protagonistul fusese înspăimîntat de cele trei fiare – Leopardul, Leul și Lupoaica – și ezita să meargă înainte, călăuza îl tutuiește, pentru a se impune cu hotărîre: *“Ma tu perché ritorni a tanta noia?”* (“Dar tu de ce te-ntorci la atîta suferință?” – *Inf.* I, 76); *“A te convien tenere altro viaggio”* (“Tu trebuie s-o pornești pe altă cale” – *Inf.* I, 91). De ce-ar fi trecut aici, pe neașteptate, la pluralul politeții?

Dar și alte detalii prezentate de conferențiarul neglijent lasă mult de dorit. El amestecă, surprinzător, evenimente și personaje din Cîntul IV al *Infernului*, cu situații și personaje din Cîntul V. El contopește haotic cercul I, care-i conține pe Nebotezați, cu cercul al II-lea, care-i cuprinde pe Desfrînați:

"Ei bine, acolo se află Homer, Platon, alți mari bărbați iluștri. Însă Dante vede două ființe pe care nu le cunoaște, mai puțin ilustre și care aparțin lumii contemporane lui: Paolo și Francesca. Știe cum au murit cei doi adulteri. Îi strigă și ei vin" (p. 219; aceeași încurcătură și la p. 218).

În realitate confuzia nu e lipsită de importanță, în sfera discuțiilor serioase despre *Divina Comedie*. Diferențele sînt chiar consistente. În Cîntul IV, în Limb, sînt pedepsite marile personalități ale culturii, care și-au construit gloria ignorîndu-l pe Dumnezeu. Valoarea lor profesională e recunoscută, dar necredința lor e sancționată: ei stau la sfat, în atitudini impunătoare și într-un loc ferit de tortură fizică, lîngă un foc uriaș (menit, simbolic, să-i pună suplimentar în lumină). Ei oftează însă mereu cu nostalgie, căci pedeapsa lor e de natură spirituală: nu vor cunoaște niciodată binele suprem, pe Dumnezeu, pentru că l-au ignorat și de-a lungul vieții: *"Per tai difetti, non per altro rio, / semo perduti, e sol di tanto offesi / che sanza speme vivemo in disio"* ("Pentru aceste defecte, și nu pentru alte păcate / sîntem pierduți, și doar cu atîta frămîntați / că fără speranță, trăim cu dorința" – *Inf.* IV, 40-42). Întregul ritm al Cîntului IV e lent, sobru, impunător.

Pe de altă parte, Cîntul V e tulburat de un dinamism bezmetic, menit să scoată în evidență mișcările dezordonate ale amanților inconstanți, ale desfrînaților care și-au schimbat fără zăbavă partenerii. Spiritele zboară, sub formă de păsări purtate de o năprasnică furtună, care le izbește pe unele de altele și pe toate de stîncile din jur, fără nici o clipă de odihnă, în eternitate: *"quel fiato li spiriti mali / di qua, di là, di giù, di su li mena; / nulla speranza li conforta mai, / non che di posa, ma di minor pena"* ("acea vijelie spiritele păcătoase / încoace, încolo, în jos, în sus le poartă; / nici o speranță nu-i alină vreodată, / nu de odihnă, ci măcar de pedeapsă mai blîndă" – *Inf.* V, 42-45).

Confuziile lui Borges, în ce privește anumite situații din *Divina Comedie*, nu țin de simpla scăpare de memorie, ci de ignorarea unor împrejurări fundamentale din capodopera lui Dante.

1 mai 2010

Primus inter pares (1)

"Primus inter pares" e o inspirată expresie latină, pe cît de scurtă, pe atît de echilibrată în tensiunea pe care o conține. "Cel dintîi între egali" ne arată faptul că, într-o adunare cu totul onorabilă, membrii componenți au în aceeași măsură dreptul de-a fi venerați. Fiind la fel de importanți, totuși unul dintre ei se desprinde, ca fiind primul. El e deasupra celorlalți, dar e totodată asemeni lor, ca prestigiu și semnificație. O situație paradoxală, comprimată într-o fericită exprimare artistică, de o mirabilă omogenitate (2 + 2 + 2 silabe).

Dante reușește performanța de-a transpune în poezie această situație, atunci cînd descrie, în Cîntul IV al *Infernului*, pleiada poeților antici pe care-i întîlnește pe drumul său: *"Lo buon maestro cominciò a dire: / «Mira colui con quella spada in mano, / che vien dinanzi ai tre sì come sire: / quelli è Omero poeta sovrano; / l'altro è Orazio satiro che viene; / Ovidio è 'l terzo, e l'ultimo Lucano»"* ("Bunul învățător începu să spună: / «Privește-l pe cel cu spada în mînă, / care în fața celorlalți trei vine ca un rege: / acela e Homer, poetul suveran; / celălalt care vine e Horațiu, satiricul; / Ovidiu e al treilea, iar ultimul Lucan»" – 85-90).

Ieșiți cu toții în întîmpinarea lui Virgiliu, care-i părăsise pentru scurtă vreme spre a merge în ajutorul lui Dante, ei se retrag împreună pentru a afla de la poetul latin cine e noul venit, iar apoi îl primesc și pe acesta cu prietenie între ei: *"Da ch'ebber ragionato insieme alquanto, / volsersi a me con salutevol cenno, / e 'l mio maestro sorrise di tanto; / e più d'onore ancora assai mi fenno, / ch'e' sì mi fecer de la loro schiera, / sì ch'io fui sesto tra cotanto senno"* ("După ce-au discutat o vreme împreună, / s-au întors spre mine cu un semn de salut, / iar călăuza mea a zîmbit atunci; / ba chiar și mai mare onoare mi-au făcut, / căci astfel m-au primit între ei, / încît am fost al șaselea în această grupare" – 97-102).

2 mai 2010

Primus inter pares (2)

A curs multă cerneală în comentariile care notau că Dante se include, pe sine însuși, în propriile versuri, printre marile nume ale literaturii universale. Unii i-au reproșat orgoliul autoelogiator, cu totul lipsit de proporții. Alții i-au luat apărarea: poetul – deși încă nu terminase de scris *Divina Comedie* – era perfect conștient de valoarea sa artistică. Dincolo de toate aceste dezbateri, e de remarcat însă performanța ilustrării estetice a conceptului *"Primus inter pares"*: Homer pășește în fața tuturor, pentru a-și marca preeminența, dar e urmat îndeaproape de ceilalți, care-i sînt egali.

Cum prezintă Borges complexitatea situației respective, în conferința sa dantescă? "Homer înaintează, cu spada în mînă, și-l acceptă pe Dante ca pe cel de-al cincilea în compania lui" (p. 239). Autorul italian o spusese limpede: "am fost al șaselea în această grupare". În schimb eseistul sud-american îl vede ca fiind "cel de-al cincilea". O eroare de numărătoare? Nicidecum. Ci o diferență netă de abordare a situației! Florentinul îi numără pe toți marii autori antici laolaltă (incluzîndu-se apoi și pe sine), el construiește o "democrație" a valorii literare, în care toți sînt egali, deși unul îi întrece. Argentinianul edifică o "aristocrație" a valorii literare, în care Homer e suveranul incontestabil, care-i primește pe ceilalți în preajma sa. De aceea medievalul poate spune, fără a greși, că au fost cu toții în număr de șase, pe cînd contemporanul ne povestește că, pe lîngă unul, au mai stat încă cinci.

Iar concluzia uimitoare a acestei comparații este că scriitorul din secolul al XIV-lea se vădește mult mai tolerant în gîndirea sa publică (și mai complex, în abordarea sa artistică), decît comentatorul din secolul XX. De la Jorge Luís Borges la Jorge da Burgos, personajul orb, dar mereu încruntat al lui Umberto Eco, distanța a devenit foarte mică.

3 mai 2010

De rîsu' curcilor

Revista *Verso* publică un grupaj de comentarii, dedicate recentei cărți memorialistice a lui Adrian Marino. Cel dintîi printre autorii incluși în pagină tună și fulgeră împotriva imposturii din mediile universitare și academice românești: "d-l Marino are un dezavantaj major: el publică într-o țară în care instituția universitară e în mare suferință de o jumătate de secol. Dacă treburile noastre academice (începînd chiar cu Academia noastră fascinată de spelling) ar decurge cum se cuvine, ne-am putea imagina mai mulți studenți în Litere care ar primi de la profesorii lor, în diverse universități – și, slavă Domnului, avem universități în toate tîrgurile, ba încep să mă tem de dispariția deosebirilor dintre sat și oraș! –, liste de lecturi obligatorii ori recomandate". Criticul nu se sfiește, în cazul lui Adrian Marino, să salute cu entuziasm "acest caz exemplar de rigoare academică într-o lume alergică la rigoare".

Semnatarul gîndurilor însetate de izbîndă științifică și onestitate academică este nimeni altul decît Sorin Antohi. După cum bine se știe, Sorin Antohi a devenit notoriu pe plan național, după ce-a recunoscut în presă că a fost colaborator al Securității, unde și-a turnat fără scrupule amicii și colegii. El a devenit celebru pe plan internațional, după ce s-a aflat că și-a falsificat CV-ul profesional, pretinzînd că a tipărit cărți niciodată publicate și că și-a luat doctoratul la Iași, în 1995, cînd în realitate fusese exmatriculat de la doctorat în 2000. Ca urmare a acestor lamentabile șnapanerii, ahtiatul de rigoare academică a trebuit să coboare în goană treptele carierismului, uitînd să mai închidă ușa după sine la C.E.U. Budapesta, unde fusese mare director de institut, mare șef de catedră, mare conducător de doctorate, mare conducător de masterate etc.

Iar acum iată-l aterizat și pe-aici, să ne fericească justițiar cu meditația sa cristalină. Revista *Verso*, tipărită cu sprijinul Universității "Babeș-Bolyai", i-a reperat deja vreo funcție de decan? vreo șefie de catedră, de unde să ne predice rigoarea

și performanța? Nu știu cum rîd curcile din Iași, ori cele din Budapesta, dar la Cluj, în fața blocului meu, le-am auzit făcînd: hap-hap-hap-hap-hap-hap-hap-hap-hap…

4 mai 2010

Despre caracter (o ecuație și cîteva necunoscute)

Avînd în vedere că despre Adrian Marino se arată în presa din 2010, pe baza actelor de la CNSAS, că "a fost un informator prodigios al Securității și al Direcției de Informații Externe, sub numele de cod «Brătescu» și «Bratosin»";

Avînd în vedere că Sorin Antohi recunoștea, în presa din 2006, că "am informat în scris Securitatea despre unii dintre prieteni și unele dintre cunoștințe, fără să-i previn, fără să le-o mărturisesc *post festum* pînă la scrierea acestui text, fără să-mi cer iertare, fără să-mi asum public acest trecut nedemn și dureros";

Avînd în vedere că Marino avea o părere superlativă despre Antohi, care "oferă încă un exemplu de comportament intelectual modern și «internaționalist», în cel mai bun sens al cuvîntului. Abil, diplomat, discret, adaptabil, dar și plin de prestanță, foarte sigur de sine, el a izbutit – și social vorbind – o dublă performanță. Să-și păstreze independența de spirit și inițiativă, publicînd studii despre mine cu toate că face parte din cercuri și medii despre care [sic! – L.A.] știe bine că nu sînt simpatizat (GDS și Nemira)";

Avînd în vedere că Antohi avea o opinie elogioasă despre Marino: "Opera substanțială și provocatoare a lui Adrian Marino îl poate fascina pe analistul culturii române";

Să se estimeze rezultatul corect: a) Marino l-a turnat pe Antohi la Securitate?; b) Antohi l-a turnat pe Marino la Securitate?; c) fiecare l-a turnat pe fiecare?; d) nici unul nu l-a turnat pe celălalt?

5 mai 2010

Globalizare

Printre cele cîteva surprize plăcute, de care am avut parte

ieri, de ziua mea, s-a numărat și faptul că am primit numărul 276, ultimul, al revistei *Minimum*. Publicația, dedicată memoriei ziaristului Al. Mirodan, stins recent din viață, include și o scurtă intervenție a mea. Spuneam că a fost o surpriză că am mai primit-o, fiindcă pornise la drum, din Israel încoace, încă din 28 martie. Dacă venea înot pe mare, probabil făcea tot cam atîta.

Am examinat plicul, să văd dacă pricep ceva. Adresa mea era scrisă impecabil, doar că nu fusese menționată… țara de destinație. Cineva adăugase cu majuscule: YUGOSLAVIA. Pe urmă era o ștampilă albastră, pe față și pe spate, cu precizarea: MISSENT TO INDIA. În cele din urmă, o nouă precizare: RUMUNIJA. Se învîrtise biata revistă, în căutarea mea, pe tot globul.

Am răsfoit-o rapid. La rubrica intitulată "Bursa personalităților din trib" apare categoria "În scădere", cu o cunoscută fotografie încercănată și următoarea precizare: "Vladimir Tismăneanu, politolog, profesor la Universitatea din Maryland, SUA: așa cum arătasem în numărul trecut, elogiile aduse de el cărții fasciste *C. Noica și mișcarea legionară* [de Sorin Lavric] i-au surprins și dezamăgit pe admiratorii săi, iar refuzul său de a ține seama de obiecțiile grave aduse lucrării au făcut ca la «Bursă» cota lui V.T. să mai scadă cu 5 puncte".

Criză teribilă, monșer. Toate se depreciază văzînd cu ochii.

6 mai 2010

Meandrele concretului (1)

Două articole, recent publicate în presă, merită considerate cu ceva mai multă atenție. Ele reușesc să surprindă, cu admirabilă acuitate, o stare de lucruri păguboasă de la noi. Identificînd boala, ele o descriu, deși nu furnizează încă medicamentele în vederea vindecării. Chiar și astfel, nu e puțin lucru. Citite în mod complementar și prin însumarea simptomelor semnalate, le permit și altora efortul analitic, în vederea găsirii de soluții.

Intervenția lui H.-R. Patapievici, din *Evenimentul zilei*, semnalează noile strategii de implementare a fărădelegii în România. Infractorii banali, obișnuiți să încalce legea și apoi să încerce influențarea justiției, pentru evitarea pedepsei, reprezintă deja o situație mult prea banală. Există metode mai subtile de-atît, pentru impunerea bunului-plac. De pildă, construirea deliberată a unor legi sau decizii strîmbe, destinate să-i favorizeze doar pe unii, prin intermediul votului abuziv din Parlament. Sau, tot pe linia jocurilor de-a masacrul, contestarea unor întregi instituții (CNSAS, ANI etc.) menite să verifice culisele actorilor publici din România, dar care sînt declarate peste noapte neconstituționale și obligate să-și blocheze ori să-și restrîngă activitatea. Cu ajutorul puterilor tradițional democratice (Parlamentul, Curtea Constituțională), sînt restrînse libertățile democratice ale întregii societăți, în favoarea intereselor de manevră ale unor grupuri de indivizi. În cuvintele percutante ale analistului, "pe scurt, în ultimii ani, de la fărădelegea prin încălcarea legii s-a trecut la fărădelegea prin înlăturarea legii".

Cum ar trebui oare să reacționăm pentru a demonta noile mecanisme de pervertire a democrației?

7 mai 2010

Meandrele concretului (2)

Nu doar anumite instituții ale statului au trecut la știrbirea libertăților democratice ale colectivității. Observînd pesemne că autoapărarea e cea mai bună armă, în condițiile haotice și imprevizibile de azi, la fel procedează și "corpurile constituite" autonome, după cum o demonstrează analiza incisivă a lui Andrei Cornea. Despre ce este vorba?

Organismele profesionale reprezintă în statele occidentale, de cîteva sute de ani, pîrghia de legătură între suveran (sau guvern) și poporul de rînd, ele veghează la prezervarea libertăților sociale. Întrucît reflectă unirea benevolă a meseriașilor, ele dispun de o solidă legitimitate publică, pe calapodul demo-

crației participative. În zilele noastre, asemenea "corpuri constituite" românești ar fi, în opinia lui Andrei Cornea, Consiliul Superior al Magistraturii ("garantul independenței justiției"), Colegiul Medicilor ("garant al independenței actului medical"), ori instituția autonomiei universitare ("manifestată prin sistemul colegial (prin alegeri) de desemnare a senatelor, rectorilor și decanilor – garant al libertății academice").

Dar ce se întîmplă dacă asemenea "instrumente" ale democrației sînt pervertite de la adevărata lor menire și sînt puse să acționeze deformat? În cuvintele lui Andrei Cornea: "Ce e de făcut atunci cînd aceste «corpuri constituite» autonome încep să funcționeze degenerat, împotriva interesului public? De exemplu, membrii grupului conducător încep să fie aleși sau cooptați nu pentru meritele lor profesionale și morale, ci pentru capacitatea lor de a-i servi pe cei în funcție; mai rău, ei sunt cooptați fiindcă nu au merite profesionale, ceea ce îi face automat dependenți de grupul conducător căruia îi datorează cariera. E limpede că procesul se va amplifica prin ceea ce se numește *feedback* pozitiv: cei fără valoare vor fi selectați să ajungă în funcții de conducere; iar odată ajunși acolo, ei vor căuta să-i selecteze pe cei asemenea lor (deoarece nu doresc o concurență reală), ceea ce va face ca procesul degenerării grupului să se accentueze mereu. Acesta va fi tot mai puțin dedicat servirii interesului public, deoarece tot mai mulți dintre conducători au fost cooptați nu pentru a servi acest interes, ci pentru a-și servi vechii protectori".

8 mai 2010

Meandrele concretului (3)

Problema este de-a defini în mod corect sfera de acțiune a conceptului de democrație. Care, după toate aparențele, se referă la puterea și interesul întregii comunități, nu doar la avantajele unor fragmente ale comunității, asociate spre a-și prezerva privilegiile. Fiindcă un lucru trebuie spus limpede. Parlamentarii care croiesc legi tendențioase, pentru a favoriza

o anumită grupare, nu acționează în spiritul democrației, chiar dacă se prevalează de statutul lor de agenți democratici. Nici acea presă de scandal care, cu toată deliberarea, deformează chipul realității, implicîndu-se în lupta politică spre a susține interesele economice ale finanțatorilor săi. Nici acele "corpuri (profesional) constituite", care tind să-și perpetueze dominația arbitrară în propria sferă de activitate.

În copilărie m-a fascinat felul în care poate fi verificată corectitudinea operațiilor aritmetice. Asta îți dădea imediat un sentiment de siguranță și confortul că te afli pe drumul cel bun. Este adevărat oare că 3 + 1 = 4? Să facem proba, auzeam îndată vocea profesorului: 4 – 1 = 3. Da, prima operațiune a fost corectă.

Tot astfel putem verifica falsul caracter democratic al unor acțiuni ale "corpurilor constituite" din România, examinînd rezultatele internaționale ale eforturilor lor de autoprotecție. Consiliul Superior al Magistraturii, care tinde să-i acopere pe magistrații corupți, a aruncat în deriziune actul de justiție din România, înmulțind uluitor numărul de procese la instanțele internaționale, unde își caută dreptatea numeroși concetățeni de-ai noștri. Acestea – și multe altele – au impus plasarea sistemului judiciar românesc sub controlul forurilor europene. Unde scrie oare că democrația constă doar în autonomia și inamovibilitatea judecătorilor, nu și în dreptul tuturor cetățenilor țării la procese rapide, corecte și echitabile?!

Instituția autonomiei universitare a permis, timp de 20 de ani, libera gospodărire administrativ-științifică a școlilor superioare românești, după criteriul "statul ne dă banii, noi facem ce vrem cu ei, fiindcă așa-i democrația". Rezultatele acestor principii se văd cu ochiul liber, de la nepotismul universitar cvasi-generalizat, pînă la selecția inversă, condiționată de obediența și servilismul frenetic al noilor veniți. Care, la rîndul lor, vor prelungi, ca o răzbunare și o secretă revanșă, etalonul docilității slugarnice printre succesivii recruți.

9 mai 2010

Meandrele concretului (4)

De altfel servilismul face rareori casă bună cu performanța profesională. Iar selecția și propulsarea cadrelor – în spiritul… autonomiei universitare – pune accentul pe coloana vertebrală flască. Restul nu contează.

Tocmai a ieșit la suprafață o urîtă poveste de plagiat academic. Conferențiarul doctor Laura Stanciu, secretarul științific al Universității “1 Decembrie” din Alba Iulia, și-a întocmit sinteza despre *Iluminism central european* copiind cu nerușinare alineate întregi din cărțile lui Ovidiu Ghitta, Pompiliu Teodor și Keith Hitchins. Din cîte se-aude, primul îi este coleg-istoric, al doilea i-a fost profesor, iar al treilea referent științific al cercetării publicate. Evoluăm în familie, cu alte cuvinte. Pentru a pune capac tupeului, parvenita și-a mai și oferit rodul muncii, cu dedicații elogioase, unora dintre cei jumuliți.

În tentativa sa de apărare, plagiatoarea își încropește o frenetică autorecenzie, în care se elogiază pentru… părțile totuși originale ale lucrării! Să te crucești, nu alta. A doua intervenție acuzatoare a lui Ovidiu Ghitta este în măsură să spulbere resturile de ipocrizie: Laura Stanciu și-a plagiat și precedentele publicații, în situațiile cu pricina pescuind din cercetări realizate de C. Ghișa, Delia Marga sau Nicolae Bocșan.

Cazul punctual – scandalos – este în măsură să arunce însă un fascicol asupra contextului în care el apare. Comentariile de pe blogul revistei nu lasă loc de iluzii prea multe, în legătură cu rezultatele autonomiei universitare *à la roumaine*: “Vreau să mă folosesc de acest prilej să vă spun că pe noi, studenții de la UAB, nu ne mai surprinde nimic. Vrem să vă zicem bun venit în facultatea tuturor posibilităților, aici țăranul este intelectual, turnătorul rege, ultimul admis are 10 pe linie, plagiatul este ridicat la rang de artă, cei de la ID iau bursă, iar tu faci doi ani de istorie, unu’ de arheologie și la final ai terminat muzeologia, așa, ca să ne păstrăm secțiile. Asta ca să nu intru în detalii de genu’ profesorii dau licențe gata făcute la «turnătorii ucenici».

Mai multe detalii nu pot să dau, dar sunt destule cît să vă imaginați ipocrizia". Dar ne putem oare imagina toată ipocrizia?

10 mai 2010

Meandrele concretului (5)

Ar fi o naivitate să tratăm plagiatul Laurei Stanciu ca pe-un caz punctual. Autoarea n-ar fi ajuns la pozițiile și onorurile pe care le deține, fără complicitatea activă a mafiei locale, care s-a prevalat de dreptul la… autonomia universitară pentru a perpetua o agresivă contraselecție. De-asta probabil că specialista iluministă nu va păți mare brînză, acuma c-a fost divulgată.

Iar povestea nu e nici măcar izolată la nivelul Universității din Alba Iulia. Cunosc situația unui concurs din 2009, pentru un post de conferențiar la Facultatea de Litere a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj. În competiție era o candidată din interiorul facultății, care tocmai ce-și publicase cartea de debut, cu o lună mai devreme, și avea încă șapte articole prin presă (capitole din respectivul unic volum). Pe de altă parte era un candidat din afara facultății, cu 12 volume publicate, 158 de articole în presa din țară și 26 de articole în presa din străinătate (SUA, Marea Britanie, Israel, Germania, Italia). Comisia de specialiști era chemată să compare cele două dosare științifice și să formuleze concluzii. În unanimitate, cu decanul Corin Braga în frunte (plus două simandicoase doamne din București), onor comisia a conchis, în scris, că 1 e mai mult decît 12, că 7 e mai relevant decît 158. Decizia s-a implementat, cu ușurință, în numele… autonomiei universitare.

Dacă mîine îmi deschid o gogoșerie și devin patron, îmi rezerv dreptul exclusiv de-a angaja vînzătoarea de la tejghea după criteriile stabilite de mine (90-60-90). Vorba aia: pe banii mei fac ce vreau. Dar acești domni și aceste doamne cu pretenții și fumuri se declară, în mod abuziv, patroni în gogoșeria statului, ai cărui bani îi folosesc, dar ale cărui principii le stîlcesc după bunul lor plac arbitrar. Ei își promovează acolo soțiile și nepoții, mătușile și netoții. Dacă i-ar întreba cineva de ce fac

asta, ar răspunde arogant: autonomia universitară! Iar la urmă de tot, ajunși între patru ochi, s-ar mira ipocrit: cum naiba de nu sîntem încă printre primii 500 din lume? Ba da, sînteți – dar numai dacă începeți numărătoarea de la coadă în față! Cu moravurile voastre cristaline, vă suflă Bangladeshu-n ceafă.

11 mai 2010

Alina cu spume (1)

Rareori mi-a fost dat să citesc ceva mai revoltător decît intervenția Alinei Mungiu-Pippidi pe marginea preconizatei legi a lustrației din România. Ziarista acerbă, care odinioară se remarcase prin ferocele partizanat pro-Băsescu, și-a schimbat apoi peste noapte azimutul. Să nu fi primit ciolanul rîvnit? Cine mai știe. Fapt este că, pornind de la candidatura europeană plină de ezitări gramaticale a silfidei EBA, pe care Alina Mungiu a penalizat-o cu urlete, țintele ei s-au reorientat. Parul cu noduri, mînuit de vînjoasa artistă a cuvîntului, s-a abătut în repetate rînduri peste căpșorul blond al Elenei Udrea, fără a-i scuti nici pe alți aliați ori subordonați de-ai lui Traian Băsescu. De la o vreme, a început să nici nu mai conteze subiectul dezbaterii, important era să fie menținută energic direcția “anti”.

De la scriitoarea cu apucături de rugbyst în stare să care în spinare tot meleul, mă așteptam totuși la ceva mai multe nuanțe, atunci cînd vine vorba despre lustrație. Adică atunci cînd se discută eliminarea comuniștilor din viața publică românească. Nu de alta, dar aceeași Alina Mungiu, pe vremea cînd custodea raionul suflete, îl făcea arșice în direct, la televiziunea națională, pe alde Ion Iliescu. Să lingi unde-ai scuipat nu e tocmai hobby-ul cel mai grațios pentru o reprezentantă de frunte a intelighenției. Adică a inteligenței.

Alina Mungiu are impresia că cel mai bun lucru de făcut, la ora actuală, e să tîrască în derizoriu lustrația din societatea balcano-autohtonă. Fie și așa, dar cu ce argumente? La o revistă UASCR-istă a anilor ‘80, pe unde ucenicea gazetara de azi, învîrtindu-și penița prin cerneală, cel mai vajnic anticomunist

era taman redactorul-şef (de ce nu-i dă şi numele?), care într-o împrejurare eroică s-a suit pe-o statuie din Iaşi ca să îşi zbiere oful anticeauşist. Însă iată că el riscă azi, în virtutea funcţiei politice de odinioară, să păţească o nedreptate. Înfiorător! Lustrarea lui Coriolan Drăgănescu va fi crima secolului. Faptul că, pe lîngă acel unic UASCR-ist, lansat în căţărări antidictatoriale, au mai trudit cîteva sute de propagandişti care, printre altele, chiar au suspendat revista *Opinia studenţească*, nu pare s-o deranjeze pe comentatoare. Că zeloşii pălmaşi ai regimului represiv ar merita, fie şi cu întîrziere, o mică sancţiune simbolică, nu-i trece prin cap furibundei creaturi. Pentru ea, excepţia e mai semnificativă decît regula. Decît să-l lustrăm pe curajosul de-o după-masă, mai bine să iertăm toată categoria.

12 mai 2010

Alina cu spume (2)

E foarte adevărat că viaţa e complexă, precum ne explică analista *României libere*. După membrul pecerist Paul Goma, a apărut disidentul Paul Goma. Ba chiar – să adăugăm – şi antisemitul Paul Goma. După anticeauşistul Mircea Dinescu a venit iliescianul Mircea Dinescu. Brucan a fost stalinist, pentru a deveni mai apoi complotist. Pe unde tăiem cu bisturiul, în cazul lor? Pînă la tranşarea dilemei metafizico-existenţiale, este suficient totuşi, în plan social-politic, să aruncăm o privire peste gard, spre a vedea cum şi-au rezolvat de multişor problema cehii sau polonezii, pentru a le veni pe urme. Iar în plan biografic, ne consolăm ştiindu-l pe Brucan indisponibil la funcţiile ministeriale, "din motive de deces", pe Goma preocupat (şi prea ocupat) cu limpezirea problemelor evreieşti, iar pe Dinescu absorbit să-şi vadă de pescuit şi grădinărit, pe veşnicele-i plaiuri ale vînătoarei. Nici unul dintre ei nu va fi jugulat de depresie, la adoptarea legii lustraţiei în România – şi atunci pe cine deplînge de fapt Alina Mungiu-Pippidi?

"Ne rămîn, în schimb, morţii, care nu se pot apăra. Bravi cum suntem, aicea o să ne arătăm muşchii, cum văd deja din

campania contra lui Adrian Marino, fost deținut politic, fost deportat (paisprezece ani cu totul) și a cărui reputație e terfelită pe baza unor note scrise de niște securiști” – ne probozește această conștiință elansată. După ce i-a inocentat subit pe toți activiștii comuniști din ultimii cincizeci de ani, împărțindu-i în două categorii (disidenți care s-au suit pe statui, ca să protesteze, și disidenți care nu s-au cățărat, din motive de rău de înălțime), iat-o rasolind și discuția în jurul lui Adrian Marino. Pînă la publicarea unor documente “mai presus de orice dubii”, îți trebuie oricum multă naivitate pentru a-l vedea pe meșterul propagandei culturale externe (poliglote!) a regimului Ceaușescu, în postura de Pico della Mirandola pe Someș. Chipul de activist-cu-imaginea-țărișoarei-peste-hotare de ce nu ne este detaliat, în legătură cu fostul deținut politic Marino? Alina Mungiu-Pippidi poate da multe de înțeles, dar nicidecum că a fost vreodată naivă. Se crede poate subtilă nevoie-mare, cînd ne prezintă tendențios, unilateral, imagini din realitatea înconjurătoare.

13 mai 2010

Alina cu spume (3)

Am înțeles eu, pînă la urmă, că modelul de activism moral și dreptate civică al Alinei Mungiu este Adam Michnik. Am totuși o veste frisonantă pentru gazetara bucureșteană. Fostul disident polonez n-a ezitat să-l pupe (cu limba?) pe călăul său de odinioară, generalul Jaruzelski, după căderea aceluia de la putere. În schimb, pentru opinionista *României libere*, singurul loc de pupături fierbinți, lipite pe dictatura comunistă românească, ar rămîne doar la Ghencea Militar, unde tovarășul Nicolae Ceaușescu ar întîmpina-o cu anumită răceală.

Iar evaluările surprinzătoare continuă în trombă: “Sincer, după ce Iliescu și-a tradus în limbi străine lungul interviu respectuos luat de Tismăneanu în ultimul lui mandat și a umplut cu maculatura asta toate ambasadele noastre – ca versiunea de lemn a propagandei despre perioada lui –, nu mă entuzias-

mez cînd îl văd tot pe Tismăneanu azi ca prim-procuror al lui Iliescu. Dimpotrivă, mă uit în altă parte. De jenă". Tocmai asta e și diferența dintre noi. Eu mă jenam – în scris – de frenezia lui Tismăneanu, pe vremea cînd se gudura pe lîngă pulpana lui Iliescu. Alina Mungiu se simte deranjată abia azi, cînd același politolog îl combate mînios pe aparatcik. "A trecut baba cu colacii!", se șoptește prin părțile noastre, atunci cînd se plimbă mofluzul pe stradă.

14 mai 2010

Alina cu spume (4)

Adoptarea legii lustrației, de către Parlamentul României, fie și cu o întîrziere de cîteva decenii, a reprezentat unul dintre obiectivele revoluționarului Teodor Mărieș. Pentru idealul respectiv care părea, la vremea aceea, utopic, protestatarul n-a ezitat să se mortifice printr-o impresionantă grevă a foamei de cîteva zeci de zile, punîndu-și sănătatea și viața în pericol. Unii scriitori (Ana Blandiana, Vladimir Tismăneanu, Dorin Tudoran ș.a.) i-au sărit în ajutor, adresîndu-se instituțiilor statului și solicitînd o dovadă de – măcar – respect pentru sacrificiul unui cetățean. După negocierile dintre partidele politice, purtate sub presiunea timpului, spre a se evita o ipoteză tragică, s-a ajuns, incredibil, în linie dreaptă cu adoptarea lustrației în România.

Protestele furioase de-acum ale lui Ion Iliescu, pe ideea că se face o geană de lumină, lansate la pachet cu vicleniile ațoase ale Alinei Mungiu-Pippidi, vin să picteze imaginea schizofrenică a realității noastre contemporane. Aterizată de la Berlin ca să ne explice oleacă de Wissenschaft, doamna profesor doctor n-a băgat de seamă că, în graba mare, și-a agățat ramele ochelarilor în oasele costale ale unui grevist al foamei.

15 mai 2010

Panta rhei

În contextul dezvăluirilor incendiare legate de Adrian

Marino, a fost invocat și Constantin Noica, alt intelectual ce lasă de bănuit o vastă galerie de complicități subterane. Performer absolut în direcția comentării lui Noica se dovedește Gabriel Andreescu. În numai cîteva săptămîni, gazetarul cultural reușește să schițeze două portrete care se bat cap în cap.

În revista *Verso* din martie 2010, G. Andreescu insistă pe o sumă întreagă de nobile calități ale magistrului din Păltiniș, care însă, din păcate, au fost răstălmăcite și deturnate de discipolii săi abuzivi. “Mă gîndesc la vocația austerității, la devoțiunea reală pentru bunurile intelectuale și la această autentică tradiție occidentală care este *fair-play*-ul; atribute de personalitate complet contrare emulilor lui Noica, arivișți, fățarnici și frivoli, maeștrii loviturilor pe la spate. Noica, asupra căruia cade calificarea radicală a lui Marino, nu e persoana, ci constructul cultural asumat de alții.”

Abia trec săptămînile și G. Andreescu se năpustește într-o bizară aventură de recoafare a lui Adrian Marino, sub girul lui Cornel Nistorescu. Mă rog, *de gustibus…* Cu această ocazie, recurgînd și la efectul retoric de contrast, neprihănitul hermeneut de pe Someș îi este opus machiavelicului gînditor naționalist: “Filozoful de la Păltiniș a făcut numeroase drumuri pe la activiștii partidului în speranța de a primi sprijin pentru proiectele sale culturale. A avut numeroase contacte cu ofițerii de Securitate, multe confidențiale, legate de aspirația posturii de antrenor intelectual. Acesta este contextul în care Noica a devenit un agent de influență al regimului, ceea ce Marino, după cît se știe, n-a fost niciodată [?! – L.A.]. Agenda lui Noica nu consta doar în aducerea lui Mircea Eliade în țară – i s-a cerut și lui Marino, dar în cazul ultimului nu există proba că ar fi încercat [?! – L.A.]. Noica a asumat chiar și ideea, pe cît de extravagantă, pe atît de penibilă, de mobilizare a exilului pentru acordarea lui Nicolae Ceaușescu a Premiului Nobel pentru Pace. / O și mai mare diferență dintre cei doi oameni de cultură este faptul că Noica a servit politica naționalistă a regimului și simultan punea într-o lumină derizorie actele de rezistență

față de regim”.

Pe cît de încredințat era G. Andreescu, în luna martie, de “vocația austerității” și “devoțiunea reală” ale lui Noica, pe atît de convins a devenit, în luna mai, de vocația “extravagantă” și “penibilă” de “agent de influență al regimului” dictatorial, a aceluiași.

Dacă tot l-au elogiat prietenii în presă, poate că a venit vremea ca, după o teză și-o antiteză, Gabriel Andreescu să ne dea în sfîrșit și o sinteză.

16 mai 2010

Promovări telectuale

Lui Paul Cernat i s-au terminat subiectele de critică literară și s-a gîndit să-l împingă la înaintare taman pe Sorin Antohi. Gazeta de perete a GDS-ului e locul potrivit pentru albit conștiințe tulburi. Așa că hop și el în schemă, la revista 22, cu niște… *Provocări intelectuale*.

Cum l-o fi stimulat, pe Cernat, paginile pe care le contemplă – conversațiile berlineze dintre Virgil Nemoianu și Sorin Antohi – nu prea rezultă. E limpede însă cu ce trucuri ieftine sfidează recenzentul atenția și răbdarea cititorilor săi. Prefăcîndu-se absorbit de-o carte, el de fapt ne plimbă pe sub ochi o hahaleră, pe care o stropește duios cu agheasmă: “Sorin Antohi a fost deja lustrat moral după «revelațiile negative» din urmă cu trei ani (în mod regretabil, aproape nimeni nu-i mai solicită azi expertiza…)”.

Pe un picior de plai de la porțile Balcanilor, firește că Paul Cernat are tot dreptul să regrete că un escroc notoriu, care și-a falsificat titlurile de studii – după ce și-a turnat și amicii, timp de cîteva decenii, la Securitate – nu e măcar decan sau prorector. La urma urmelor, pe lîngă atîția șnapani sub acoperire, un pungaș deconspirat, dar încă nereabilitat, e un surprinzător obstacol în peisaj. Dar că lui Sorin Antohi nimeni nu i-ar mai fi solicitat… cum îi zice… expertiza, după epifania numeroaselor sale calități, nu e tocmai adevărat. Că doar nu de pomană s-au

indignat Herta Müller în *Frankfurter Rundschau* (*Turnători la Academia de Vară*) și Richard Wagner în *Der Tagesspiegel* (*A învăța de la turnători*).

Cu o minciunică și două-trei naivități trucate, Paul Cernat pune și el umărul, după capacități, la nește promovări telectuale.

17 mai 2010

O istorie despre istorie (1)

Am ajuns pe la începutul anilor ‘90 să predau italiana, la secția specială a unui liceu prestigios din Cluj. Pe lîngă cele 6 ore săptămînale de limbă-literatură, fiecare clasă avea de studiat, după curriculum, și cîte două ore de istorie a Italiei, respectiv două ore de geografie în italiană. Aceste materii ne-au dat destule bătăi de cap, fiindcă nu existau profesori care să le predea: absolvenții facultăților de istorie sau geografie nu știau italiană și invers. Pînă la urmă, timp de vreo doi ani, mi-am asumat eu istoria (iar cu geografia nu mai țin minte ce soluție s-a găsit).

Cînd s-a pus problema acreditării internaționale a liceelor bilingve italo-române, în anul 1996, școala mea a fost vizitată, spre a fi evaluată, de două inspectoare în Ministerul Instrucției Publice de la Roma, precum și de o directoare în Ministerul Afacerilor Externe al Italiei. Cele trei personaje oficiale au dorit să vadă baza noastră materială, clădirea, dotările, efectivele de elevi și profesori, traseul de studii parcurs, manualele utilizate etc. Au stat de vorbă cu copiii, cu adulții. Tot cu acea ocazie le-am luat un interviu pentru numărul 2 al revistei *Amici*, pe care o realizam împreună cu elevii mei.

18 mai 2010

O istorie despre istorie (2)

Înainte de-a pleca, inspectoarele ne-au solicitat să le spunem concret de ce anume avem nevoie, din partea lor și a statului italian, pentru a ne desfășura mai departe activitatea.

Eu le-am răspuns că, prin eforturi proprii, reușiserăm în anii precedenți să construim relații cu diverse școli și instituții din Italia, care ne dăruiseră numeroase cărți și materiale didactice. De pildă, aveam în bibliotecă vreo cinci-șase ediții diferite de manuale de istorie universală pentru liceu. Cu toate acestea, nu găseam nicăieri un singur volum în care să fie tratată, în mod exclusiv, istoria Italiei. Pentru a-mi pregăti lecțiile la catedră, eram nevoit să "pescuiesc", din diverse cărți și diferite lecții, conținutul științific cu aplicație strictă la această materie. Le rugam așadar să-mi trimită, de la Roma, un manual de istorie a Italiei.

Am observat că inspectoarele au rămas surprinse de solicitare. M-au întrebat la ce-mi trebuie un astfel de manual. Le-am răspuns: pentru a-mi preda lecțiile. M-au întrebat: la ce materie? Le-am răspuns: la materia numită "Istoria Italiei", care se predă la noi cîte două ore pe săptămînă, în clasele de liceu bilingv. Ele s-au privit din nou. Responsabila cu disciplinele socio-istorice din Ministerul Instrucției Publice de la Roma mi-a zis că, de cîțiva ani buni deja, în Italia nu se mai predă la nici o școală disciplina respectivă! Așa că le era imposibil să-mi trimită un manual pentru o materie care la ei este inexistentă.

Nu mi-a venit să cred ce auzeam și am întrebat în gura mare, hohotind ca de-o enormitate: cum adică, în Italia nu se predă "Istoria Italiei"? Ele s-au privit stînjenite și mi-au răspuns, cu delicatețe, cam așa. Știți, noi, în Italia, am aderat la Uniunea Europeană. Prin urmare nu ne mai interesează cercetarea unui trecut autohtonist, clar delimitat etnico-geografic și strict izolat de ceilalți vecini. Încurajăm studierea faptelor istorice întemeiate pe valori regionale. De pildă: Europa Centrală și Occidentală în secolul al XIV-lea. Sau: Mișcarea de reformă în statele europene. Scopul nostru nu este să dezvoltăm, în percepția tinerilor italieni, orgoliul pentru anumite figuri locale, care au luptat cu vecinii și au pus umărul la trasarea unor granițe geografice rigide. Ci să insistăm pe momentele de colaborare regională, pe influențele reciproce din anumite secole precedente.

19 mai 2010

O istorie despre istorie (3)

Explicația primită m-a descumpănit, prin coerența ei. M-am limitat să-ntreb: noi de ce mai predăm atunci, la Cluj, "Istoria Italiei"? Mi-au răspuns că tocmai ăsta era scopul turneului lor, să extindă rețeaua europeană de licee italiene bilingve, prin noi cooptări: "Ustavni" din Cehia, "Gorna Banja" din Bulgaria, "Saru" din Slovacia, "Szent László" din Budapesta și "Zoltán" din Pécs, Ungaria, "Dante Alighieri" din București și "G. Barițiu" din Cluj, România. Ministerul de Externe al Italiei își propunea să sprijine colaborarea dintre aceste școli, prin adoptarea unui curriculum unitar și a unor programe de studii convergente, publicarea de manuale valabile în respectivele secții, recunoașterea internațională a diplomelor de studii etc.

Mi s-a spus că delegația italiană și-a atins, în linii mari, obiectivele, pînă cînd a ajuns și la București. În capitala românească, factorii de decizie politică n-au vrut nicicum să accepte un consens, pe tema orelor de istorie și geografie universală, care să abordeze, în limba italiană, realitățile convergente ale trecutului continental comun. Cu toată stăruința și insistența părții italiene, politicienii noștri au perseverat în cerința ca, în cadrul secției internaționale, să se studieze neapărat istoria și geografia României, în limba română. Cel mult, pentru a se atinge totuși un compromis, ai noștri au decis să mai includă suplimentar istoria și geografia Italiei, predate în limba italiană. Programul elevilor români de la specializările respective a fost astfel încărcat suplimentar, patru ore pe săptămînă, cu două materii care nu se mai studiază nicăieri în lume…

După un moment de reculegere, care mi s-a impus pentru a digera toată ciudățenia acestor vești, am încercat să relansez discuția sub o formă colocvială. Cu un zîmbet degajat, le-am întrebat pe cele trei doamne, mai în glumă, mai în serios, dacă ele nu se simt flatate că, în acest colțișor pierdut al continentului, istoria Italiei, adică a patriei lor, e totuși studiată de cîțiva

tineri români entuziaști. Mi-au aruncat instantaneu o privire atît de acră, încît mi s-a șters zîmbetul de pe față. Iar una dintre ele mi-a replicat, tăios, că ar prefera să vadă funcționînd, în mod profesionist și omogen, proiectul european la care lucrează din greu de atîta vreme. Am înțeles că ne spuseserăm tot ce era de spus. Ne-am despărțit în termenii cei mai cordiali.

20 mai 2010

O istorie despre istorie (4)

Din 1996 și pînă azi, îmi vine greu să le explic tuturor elevilor mei de ce trebuie să facă patru ore în plus, săptămînal, față de colegii lor de la celelalte specialități. De ce, atunci cînd alții pleacă fluierînd acasă, la ora amiezii, cei de la secția de italiană își continuă orele pînă după-masa tîrziu, în condiții psihologice frustrante, de semidetenție. Ce să le spun? Că au de plătit nostalgiile ceaușiste de gîndire ale politicienilor din București, care negociază proiecte de studii internaționale în funcție de mizele lor patriotarde, obtuze?

Privind totul de la firul ierbii, ideea poate că nici nu pare neroadă. Dar 4 ore ori 4 clase dau 12 ore în plus pe săptămînă. Ori 34 de săptămîni fac 408 ore pe an. Ori 14 ani de perseverență în eroare dau un total de 5712 ore. Neghiobia măruntă, întinsă ca pelteaua, devine monumentală.

M-am gîndit să relatez această mică experiență personală, citind mai zilele trecute, în presă, un mesaj foarte îngrijorat de eventuala diminuare a numărului de ore dedicate studierii istoriei naționale. Este vorba despre alarmata *Pledoarie pentru viitor*, adresată Președintelui României și membrilor Parlamentului. Semnatarii sînt, după cum ni se spune, în număr de peste 1.200: "academicieni, universitari, cercetători, muzeografi, profesori din sistemul preuniversitar, studenți ai facultăților de istorie din întreaga țară (aproximativ jumătate dintre semnături sînt ale studenților)". O fi ea, pledoaria, pentru viitor, dar se hrănește la temelii din repere mentale ale trecutului, pe care nu mai reușim să le depășim. Unele cute

stilistice rămîn inconfundabile: “Toate momentele importante ale fondării statului modern, toate deciziile hotărîtoare care au făcut România să progreseze în ultimii două sute de ani s-au bazat, la fel ca în cazul oricărei alte națiuni, pe conștiința istorică, pe credința în dreptul nostru de a avea un destin.”

Efortul de-a schimba în bine viitorul, luînd ca etalon reperele trecutului, ar fi amuzant, dacă nu s-ar aplica tot pe spinarea tinerilor. Farfuridi și-a găsit 1.200 de admiratori: “Iată dar opinia mea. Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume… în punctele… esențiale… Din această dilemă nu puteți ieși… Am zis!”.

21 mai 2010

Pardon!

O amuzantă greșeală de tipar, în textul unui literator de vază. Ne vorbește de tinerețea lui Eugen Ionescu și aflăm de la el că autorul lui *Nu* face “critica culturii față de matefizică”. De fapt se vorbea de metafizică…

22 mai 2010

Parașută

Cuvinte dintr-un șlagăr foarte difuzat la radio în prezent: *“Baby, if I've got you / I don't need a parachute”*. Oare cum s-ar traduce pe românește? “Iubito, dacă te am pe tine / Nu-mi trebe altă parașută”…

23 mai 2010

Zigzagzig (1)

Individul poate fi cunoscut mai ales în circumstanțe dificile. Banalitatea cotidiană ne imprimă tuturor același tip de reacții, perfect comune și previzibile. Abia provocarea unui moment-limită ne obligă la opțiuni tranșante (e laie ori bălaie?), ne impune să ne dez-văluim. Cînd situația tensională se

regăsește în presa literară, iar cei puși să soluționeze o împrejurare delicată sînt scriitorii, evenimentul merită examinat cu atenție.

Cartea de memorii a lui Adrian Marino, incomodă, agresivă, pe alocuri sarcastică la adresa ierarhiilor culturale înțepenite, a mentalităților provinciale, a fost amplu comentată. Unele reviste i-au consacrat chiar entuziaste numere speciale. Dar, în mijlocul interpretărilor surescitate, s-a prăvălit serialul din *Evenimentul zilei*. Jurnalista Mirela Corlățan îl acuza pe autor, după studierea dosarului său de la CNSAS, că a fost un informator zelos al Securității. Firește că suspiciunile stîrnite în rîndul publicului au fost numeroase: *cui prodest?*, de ce tocmai acum? cine a izbit din umbră? etc. Nu e mai puțin adevărat că elanul justițiar postum al lui Marino s-a dezumflat cu o singură înțepătură de ac, bine plasată. Aruncîndu-se în derizoriu statura etică a condeierului, îi erau decredibilizate ieremiadele.

À trompeur, trompeur et demi. Riposta săptămînalului *Observator cultural* merită fără ezitări epitetul de “antologică”. Redactorul-șef adjunct Ovidiu Șimonca a sunat goarna spre cei care, în săptămînile precedente, apucaseră să-l elogieze pe Marino și i-a întrebat dacă, în noile circumstanțe, și-au schimbat cumva părerile. Viclenia psihologică era savuroasă și complexă. Care scriitor (persoană cu pondere, mă-nțelegi) ar admite de bună voie, în fața publicului, că s-a înșelat și dorește să își modifice judecățile, în virtutea recentelor fapte scoase la lumină? Care publicist s-ar hazarda să se pronunțe împotriva curentului promovat de revista-gazdă? Care intelectual n-ar fi gîdilat de gîndul de-a contrabalansa, alături de companionii săi, prin avalanșa estimărilor unilaterale, vocea incomodă a celui care a examinat arhive (semi)secrete?

24 mai 2010

Zigzagzig (2)

Liviu Antonesei e convins că toate criticile formulate de paginile memorialistice ale lui Adrian Marino rămîn nealte-

rate de eventualul său statut de informator al poliției politice comuniste (“Pe scurt, acestea rămîn valabile în esența lor și dacă Marino a colaborat cu Secu, și dacă n-a colaborat”). Certitudinea gazetarului ieșean e demnă de invidiat. Nu și strategia lui – cam transparentă – de-a recalibra mizele discuției, prin includerea unor false exagerări, însoțite de ferme dezmințiri: “Ce nu cred eu? Nu cred că un om închis 14 ani a devenit comunist și fan al Securității”. Numai că nimeni n-a contestat cei 14 ani de detenție politică ai lui Marino. Acuzele se refereau la eventuala sa înregimentare din anul 1969, după liberarea din închisoare, pentru a achita prețul reabilitării, al publicării și al circulației internaționale. Nimeni nu i-a reproșat lui Marino gîndirea comunistă sau entuziasmul aservirii. În discuție era, pur și simplu, calitatea morală a opțiunii sale, nu intensitatea malpraxisului.

E ca și cînd cineva mi-ar cere părerea: “Tu ce crezi, lui Liviu Antonesei îi șade bine cu barbă?”. Iar eu, de colo: “Avînd în vedere că e un om de ispravă și un harnic publicist, eu nu cred că Liviu Antonesei își detestă bărbierul”. Ce-am fost întrebat – și ce răspuns am dat?

Șerban Axinte, în ce-l privește, mărturisește că nu se simte în stare să aprecieze o situație atît de dificilă cum e cea pusă în discuție: “ce m-ar fi recomandat pe mine (sau pe oricare alt intelectual din generația mea) ca să mă pot erija în instanță morală și să judec superior și suficient o problemă atît de controversată, de sensibilă și de complexă cum este posibila colaborare a lui Adrian Marino cu Securitatea”. Cu toată incapacitatea sa de procedură, analistul umple totuși aliniate întregi cu sfielile și ezitările sale feciorelnice de judecată. Pe cît e de nesigur în premise, pe-atît e de peremptoriu în concluzii: “Nu am ce retracta sau reinterpreta”. O fi adeptul unei noi situații de comunicare: eu cînd mă-ntreb dacă să fluier, nu fluier, ca să nu greșesc, dar mișc din urechi pînă se face un vînt de șuieră.

25 mai 2010

Zigzagzig (3)

Paul Cernat optează pentru alte strategii, aruncînd dezvăluirile stingheritoare din presă în zona derizoriului perimat, deja arhi-comentat: "Nu sînt atît de naiv ca să mă mir de «revelațiile» Mirelei Corlățean [sic! – L.A.] din *Evenimentul zilei*. Sînt lucruri care se știau de mult, din folclorul lumii literare, din memorialistica și diaristica epocii. Nu cred că a mirat pe nimeni din lumea culturală ce a apărut despre «turnătorul Someșan» sau, mult mai înainte, despre C. Noica, Ion Caraion, Valeriu Anania sau Ștefan Aug. Doinaș. Am scris eu însumi despre «ambasadorii itineranți» ai regimului național-comunist, folosiți de Securitatea care le vămuia ieșirile în afară". Diferența este că informațiile apărute, în legătură cu serviciile prestate de Adrian Marino în folosul Securității, constituiau o reală premieră publicistică, prin detaliile precise și tulburătoare, documentate direct de la sursă. Încercarea de-a le banaliza, opunîndu-le unor aluzii ezoterice, exprimate anterior din vîrful buzelor, echivalează cu o scurtă manipulare din partea criticului literar.

De altminteri, Paul Cernat e și cel mai productiv, dintre toți semnatarii, în lansarea de fumigene circumstanțiale, pentru a distrage atenția publicului de la colaboraționismul frapant: 1) înainte de-a fi devenit turnător, scriitorul a avut multe de suferit ("E adevărat, Marino și alții au fost niște instrumente ale Securității, însă după ce au fost victime ale ei"); 2) nu stăpînim ansamblul detaliilor pe tema discutată ("sîntem încă foarte departe de a avea informații suficiente despre totalitatea colaboratorilor Securității din lumea culturală"); 3) teoria conspirației ("Marii vinovați și marii păpușari sînt în umbră, acoperiți, și își rîd de noi"); 4) e o situație complexă, mult deasupra capacităților noastre de pricepere ("Chestiunea colaboraționismului intelectual autohton e, oricum, mult prea complicată, ca și aceea a angajărilor totalitare, de extremă dreaptă sau comuniste"); 5) opera culturală e totuși în măsură să atenueze slăbiciunile

omenești ("discernămînt înseamnă să nu amesteci planurile. Adică să nu speculezi păcatele moral-politice ale oamenilor pentru delegitimarea unor opere valabile"); 6) nici acuzatorii înșiși n-ar fi fost mai buni, în situații similare ("cum s-ar fi comportat oare procurorii morali din oficiu și vitejii de după război dacă s-ar fi aflat în circumstanțele lui Adrian Marino?"); 7) deconspirarea colaboraționiștilor e făcută aleator și ascunde avantaje de culise ("demascările selective, cu țîrîita, orientate în funcție de interese strategice, vendete ideologice sau personale și conjuncturi politice dubioase, sînt contraproductive și nu fac decît să dezorienteze").

Ce argumentație densă, profundă, subtilă și tendențioasă are Paul Cernat!

26 mai 2010

Zigzagzig (4)

Daniel Cristea-Enache e mai expeditiv și succint în partizanatul său, pe care ni-l dezvăluie încă din titlu: *Nu pot să-l judec*. Iată un critic care nu poate să judece. Mai urmează să cunoaștem un croitor care nu poate să croiască, un bucătar care nu poate să gătească și un șofer care nu poate să șofeze. Cum se explică autoamputarea principalei obligații profesionale? "O analiză critică este cu totul altceva decît o investigație jurnalistică. Avem a discuta cărțile unui autor, opera lui, nu compromisurile omenești pe care le-a făcut." Acest principiu a reprezentat concepția de căpătîi a criticii literare românești de pînă la 1989. În practică, ea a permis reelaborarea cunoscutei doctrine culturale pașoptiste: "Mîncați, băieți, mîncați orice, că noi vă proclamăm geniali și nu vă mai caută nimeni între dinți". E nevoie de multă naivitate pentru a crede că, în condițiile actuale, de libertate a cuvîntului, refugiul sublim în turnul de fildeș al esteticii mai poate bloca analiza compromisurilor etice, de la temelia edificiului.

Iar abordarea lui Daniel Cristea-Enache e nu doar desuetă, ci și parțializantă. Spre exemplu, e suficient să amintim violen-

țele verbale ale lui Adrian Marino la adresa unor Paul Goma, N. Steinhardt sau I.D. Sîrbu. Dacă recurgem la grila exclusiv culturală (fluturată și azi cu încăpățînare de Cristea-Enache), punem tensiunile respective doar pe seama unor diferențe ideologice dintre Marino și ceilalți. Dacă aruncăm însă o privire în culisele etice frămîntate, putem recunoaște situația fostului pușcăriaș politic care, după liberare, a acceptat compromisul colaborării cu regimul detestabil (Marino), iar acum își revarsă ura asupra foștilor pușcăriași politici care, după liberare, nu și-au traficat conștiința (Goma, Steinhardt, Sîrbu). Dubla grilă, etică-estetică, ne oferă o perspectivă mai amplă de judecată, o înțelegere mai precisă a fenomenelor.

27 mai 2010

Zigzagzig (5)

Adina Dinițoiu, cînd îi arată cineva soarele cu degetul, preferă să admire calitatea ojei de pe unghie. Prin urmare își găsește de lucru nu cu Adrian Marino și colaboraționismele acestuia, ci cu jurnalista Mirela Corlățan și "tendențiozitatea articolului respectiv, publicat «la timp»". Așa e, dar nu despre asta era vorba. Altminteri, "cît privește conduita morală în comunism, subiectul e delicat și plin de nuanțe" – iar cu asta am epuizat toate părerile Adinei Dinițoiu.

Cezar Gheorghe sare din baie și ne urlă că "opera unui intelectual trebuie separată de conduita sa morală". Pentru a fi și mai aspru în amoralismul său pedestru, el ne asigură că vorbește în numele "unei generații care s-a format după Revoluție, la sfîrșitul anilor '90 și începutul anilor 2000". Tristă generație, cu asemenea purtător de cuvinte…

Marius Ghilezan ne povestește foarte senin că toată lumea a turnat la Securitate, mai mult sau mai puțin ("cîți dintre intelectualii publici de acum pot jura cu mîna pe Biblie că nu au fost colaboratori ai poliției politice?"). Așa că, poftim!, prinde dacă poți pisica neagră, pe-o stradă întunecată, noaptea, după ce s-a luat curentul. Pentru a ne convinge că păcatul delațiunii

securiste era chiar o banalitate, condeierul mai sfîrtecă o halcă de sinceritate de pe spinare și ne face o confidență, “pentru prima oară în public”: propriul său tată, medic de fotbaliști, trebuia să ciripească la organe, pentru a se deplasa cu echipa în străinătate. Asta am înțeles-o, dar ce legătură are cu Adrian Marino? A jucat și el fotbal?

Bedros Horasangian ne vinde aceeași poveste cu pisica neagră, însă costumînd-o în veșmintele interogației filosofice: “Cîți dintre noi au avut tăria să renunțe la funcții și cariere ca să ocolească înregimentarea în PCR, fără de care nu se putea face mai nimic? Cîți dintre noi au refuzat orice compromis precum și colaborarea cu «organele» și «structurile» vechiului regim comunist? Cîți dintre noi pot spune, cu mîna pe inimă, că sînt cu sufletul curat și cu conștiința împăcată?”. Psihologia omului asudat care, oriîncotro se răsucește, simte că toate-i put.

28 mai 2010

Zigzagzig (6)

Antonio Patraș dă un brînci scurt la percepția realității. El răstoarnă ordinea de gravități și priorități a faptelor: “Pe mine unul mă surprinde neplăcut mai puțin faptul că Adrian Marino ar fi fost colaborator al Securității (…), cît maniera în care CNSAS-ul a înțeles să-și facă treaba, dînd la gazetă dosarul…” etc. Pe mine unul mă surprinde neplăcut faptul că analistul înțelege să blameze nu colaborarea lui Marino cu Securitatea, ci felul, forma și circumstanțele în care colaborarea cu pricina a fost dezvăluită.

Ovidiu Pecican, în calitate de istoric, ne amintește importanța delațiunilor din trecut pentru cunoașterea realităților locale, așa cum au fost ele restabilite în lucrări ale lui Emmanuel Le Roy Ladurie sau Carlo Ginzburg. Are dreptate. Probabil că, după condamnarea servituților morale incluse în turnătoriile lui Marino, vom trece cîndva și la descoperirea virtuților lor documentare. Dar ordinea cronologică a judecăților noastre aceasta va trebui să fie. Analiza rece a istoricului poate sur-

veni doar la cîțiva ani după notația indignată a gazetarului. Decantarea morală a faptelor realității trebuie să preceadă arhivarea lor epistemologică.

Bogdan-Alexandru Stănescu optează pentru argumente din zona latrinară: “Sub condamnarea plină de intransigență a unui ziar care mai nou încape în prohab, se ascunde foarte multă prostie, un noian de ideologie deloc mascată, plus doza obișnuită de influențe din partea Senatorilor Evz”. Considerațiile de asemenea calibru nu merită replică.

Ovidiu Șimonca mimează convingător neghiobia, atunci cînd lansează retoric un șir de exagerări prăpăstioase, pentru a distorsiona percepția cititorilor săi: “îmi pun cîteva întrebări: a bătut-o Marino pe Monica Lovinescu în fața casei sale în 1977? A fost Marino la originea atentatului terorist împotriva *Europei libere*, inițiat de Carlos în 1981? A pregătit sau a organizat Marino bătaia încasată de Emil Georgescu? L-a iradiat Marino pe Vlad Georgescu, grăbindu-i moartea? A desenat Marino – cum a făcut, cu mîna lui, Constantin Bălăceanu-Stolnici –, planul casei lui Vlad Georgescu?”. De parcă asemenea gesturi, de extremă violență securistă, nu tot prin activitatea prealabilă a culegerii de informații s-ar fi pregătit!

29 mai 2010

Zigzagzig (7)

Ciprian Șiulea bagatelizează fără multe ezitări revelațiile incomode: “Pentru mine, dezvăluirile recente despre trecutul lui Adrian Marino nu au avut aproape nici o importanță. (…) pentru mine cel puțin, ele produc mai degrabă empatie decît aversiune față de cel deconspirat”. Nimic surprinzător din partea celui ce-i luase în tirul mitralierei vocale pe intelectualii critici la adresa comunismului. Amantlîcurile cu secera și ciocanul atrag după sine, din cîte se vede, și empatia față de informatorii Securității. Ce propagandist comunist locvace s-a pierdut în Șiulea, pentru simplul ghinion că s-a născut prea tîrziu, iar realitățile de după ‘89 îi contrazic nostalgiile!

Șirul de articole din *Evenimentul zilei* consemna de asemeni dezamăgirea unor amici ai lui Adrian Marino, la aflarea preocupărilor sale de culise. Potrivit lui Mircea Carp, fost ziarist la *Europa liberă*, "în cursul relației noastre în Occident, am bănuit de la început că vechiul meu prieten dădea informații, voluntar sau constrîns. Cu vremea, datorită poziției și rolului meu în cei mai bine de 45 de ani de exil, nu mi-a fost greu să am confirmarea acestor bănuieli. (...) Oricum, ceea ce a făcut Adrian Marino, ca intelectual de frunte, a dăunat grav rolului și activității exilului. Profunzimea activității sale, chiar dacă la un moment dat a încetat să mai fie agentul docil, m-a întristat".

E cunoscută strategia propagandistică a mărturiei, cînd se invocă opinia unei persoane autorizate, care să confirme sau să infirme anumite informații, pentru un plus de credibilitate. Dacă *Evenimentul zilei* l-a citat pe Mircea Carp, în contrapartidă *Observatorul cultural* ni-l propulsează pe Neculai Constantin Munteanu. Acesta subliniază calitățile aristocratice ale voiajorului: "Adrian Marino era un «domn». Și cum arăta, și cum se purta, și în tot ce făcea. Noi l-am tratat ca atare. Întîmplător, mi-a căzut în mînă instructajul unui trimis special al Securității la *Europa liberă*, cu ce trebuia să ne spună, să nu ne spună și să afle. Adrian Marino nu corespundea acestui portret de vulgar provocator în misiune, după cum nu corespundea nici portretului tipic al agentului de influență «patriot»".

Și pentru ce toată această încleștare de orgolii de presă? De ce să mobilizezi o sumă de scriitori, care să evolueze acrobatic în speculații de circumstanță? De ce să opui mărturia unui gazetar de la *Europa liberă* unei alte opinii, de sens contrar, a altui ziarist de la *Europa liberă*? Mai mare daraua decît ocaua. Apretarea postumității lui Adrian Marino, pentru a se lovi – ca la popice – cu mîna mortului țintele (politice) proeminente de azi e un spectacol absolut dezolant. Energiile latente ar fi trebuit să-și găsească alt iaz pentru zbenguială.

30 mai 2010

Pas de barză (1)

De cînd ne-a explicat însuși Conu' Leonida complexitatea politicii europene, nimic nu ne mai sperie. E lucru știut că "unul e Galibardi: om, o dată și jumătate! (…) De ce a băgat el în răcori, gîndești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma?". Confruntat cu strivitoarele probleme ale secolului al XIX-lea și nedîndu-le nicicum de capăt, "Papa – iezuit, altminteri nu-i prost! – (…) l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil". Lucrurile devin înduioșător de simple pe scena mondială, în versiunea à la Caragiale. Cutare îl cunoaște pe Cutărică, mai stau la un pahar de vorbă, devin cumetri și bat iute palma. Ce păcat că e totul doar un vodevil. Rîdem și ne veselim, dar pe urmă ne întoarcem la viața reală, care ne așteaptă cu surprizele ei răcoroase.

Îmi amintesc inevitabil lumea persiflată, prin simplificare, a lui I.L. Caragiale, atunci cînd îmi mai arunc uneori privirile pe cîte un articol de gazetă semnat de Alina Mungiu-Pippidi. Scriitoarea se pricepe la cîte-n lună și-n stele. Ne servește sfaturi trepidante în cele mai diferite sectoare ale activității: politica, finanțele, turismul, diplomația externă, sistemul medical, elaborarea legislației, managementul universitar, agenda sindicală, jurnalismul, Fondul Monetar Internațional, Euronews, TVA etc. etc. Totul cu aere de mare expertă, copleșită de griji mai serioase, care însă ne lansează în trecere aceste mizilicuri, pe care am face bine să le băgăm la cap și să le notăm în carnețel, cu sîrguință.

31 mai 2010

Pas de barză (2)

Problema nu e că Leonarda da Vinci le știe superior pe toate, și încă ceva pe deasupra. Cu adevărat amuzant e reflexul ei de-a se bate pe burtă săptămînal cu o pleiadă de personalități mondiale, pe care le pomenește cu simulată neglijență. Vine vorba cumva de reformarea conducerii universitare din

România, înglodate în familisme tentaculare și afaceri salariale stupefiante? Nu se poate, mă-nțelegi! “Am fost membru al facultății la Harvard și Oxford, pe lîngă universitatea mea din Berlin, niciodată nu am avut drept președinte un «manager», pentru că nu e de conceput ca niște academici să fie conduși de un neacademic.” Ne confruntăm cumva cu dificultăți economice, care le impun guvernanților curbe de sacrificiu impopulare? “Toți economiștii din Oxford îmi spun că noi nu avem probleme, ca grecii, nu suntem în euro, deci putem devalua. Discuția a fost chiar publică, cu ocazia unei cine cu vicepremierul grec, dl. Pangalos, care a vizitat colegiul nostru săptămîna trecută și ne-a spus mai multe bancuri bune despre clientelism. «Ieșiți din euro, declarați faliment, devaluați!», răcnea economistul cel mai faimos în materie de crize financiare asiatice, care în timpul discursului lui Pangalos mi-a șuierat de mai multe ori la ureche: «Greșit!» sau «Minte!», deși ne întîlneam pentru prima dată în viață.”

Ce mai veste-poveste, toată Europa se învîrte la picioarele Alinei Mungiu-Pippidi, universul atîrnă de judecățile ei epocale: “Am lipsit din Oxford două zile după alegerile cu rezultate nehotărîte, care aruncaseră piețele financiare în aer. Cînd am plecat cu Eurostarul la Bruxelles, ziarele aveau pe pagina 1 știrea demisiei lui Gordon Brown, cu bănuiala că e strategică, pentru înlesnirea unui guvern de stînga laburiști-liberali, deși le lipsea majoritatea. Cînd am luat trenul de întors, seara, deja vedeai oamenii de afaceri mai relaxați. A doua zi am ținut o conferință unor jurnaliști într-o sală a reprezentanței UE în Marea Britanie, lîngă Westminster: curgeau SMS-urile după prînz, iar cînd am ieșit deja era un guvern complet de coaliție conservatori-liberali, unic în istorie. Eram înconjurată de ziariști cu mare experiență”.

Încheie sau nu România acordul cu FMI, iată frămîntarea înaltelor sfere europene, după cum ne-o relatează comentatoarea în transmisiune directă: “Vorba redactorului-șef de la Externe de la *Le Monde*, cu care cinam în acea seară (la

Sarajevo): «De ce se ocupă *Euronews* atîta de România în seara asta?»".

1 iunie 2010

Pas de barză (3)

Dacă eșuează țara în dezechilibru financiar, soluția e cît se poate de simplă pentru Alina Mungiu-Pippidi: mai trebuie închise niște clădiri de ambasade prin străinătate, fiindcă e prea mare chiria plătită de stat pe-acolo. Iar cînd persistă dubiile în privința căii de urmat, "dacă intrați în dificultăți, îi voluntarizez pe doi autori cărora tocmai le-am publicat o lucrare într-o revistă academică despre deficitele bugetare din Europa Centrală: unul e coleg cu mine de universitate și un foarte citat autor în fiscalitate europeană, celălalt e ministrul de Finanțe al Finlandei".

Caragiale ar hohoti cu lacrimi în fața dezinvolturii stupefiante de-a rasoli orice discuție, pe orice subiect, prin autoplasarea vanitoasă în coasta unor vedete proeminente. Cîștigă sau nu CFR Cluj campionatul de fotbal? După cum îi spuneam săptămîna trecută lui Barack, în timpul unui supeu de lucru în Taiwan, trebuie insistat pe stimularea fotbaliștilor din Cornul Africii. Mai crește oare la anul rapița prin Ialomița? Tocmai asta îi povesteam Carlei, în timp ce-l așteptam pe Nicolas, înainte să intrăm la o degustare de calamari în centrul diplomatic din Johannesburg. Există oare asemănări între marea criză din 1929-1933 și impasul economic mondial de-acum? Le-am explicat-o limpede celor trei premianți Nobel pentru economie, colegii mei de catedră de la Berlin, care veniseră cu decanii de la Oxford și Harvard, alături de cei doi prorectori, cînd am susținut acea conferință în care le-am atras atenția să nu se mai hazardeze în macroestimări nesprijinite pe cifrele realității.

Atunci cînd de sus, din sferele înalte, barza își întinde picioroangele spre a traversa, din doi în doi, ținuturile gloduroase pe unde își pescuiește viermișorii și peștișorii, bătaia ciocului răsună caraghios și ușor paranoic.

2 iunie 2010

Doar o șoaptă să-ți mai spun

Comunitatea culturală îi va fi recunoscătoare istoricului literar Alex. Ștefănescu pentru diagrama asupra personalității lui Nicolae Balotă: biografia zbuciumată, adeziunea la Cercul literar de la Sibiu, detenția politică, evoluția în cariera universitară din România și din Occident, semnificația literară a scrierilor memorialistice etc.

Păcat că sintezomanul n-a abordat și aspectul colaborării lui Nicolae Balotă cu Securitatea ceaușistă, în calitate de informator, sub numele de cod Someșan, după cum o indică unele indiscreții din presa contemporană.

Că doar istoricul literar Alex. Ștefănescu nu și-o fi propus să inducă în eroare comunitatea culturală, prin (dez)informare parțială. Nu-i așa?

3 iunie 2010

În tanc

Am văzut aseară, în cadrul TIFF, un film israelian absolut impresionant: *LEBANON* al lui Samuel Maoz, distins deja cu Leul de Aur. Toată acțiunea se petrece în interiorul unui tanc, în timpul primului război din Liban. Plutonul de infanteriști israelieni în ofensivă trebuie sprijinit de-un car blindat care, dintr-o mașinărie performantă, garanție a siguranței personale, în centrul schimbului de focuri, se transformă într-o uriașă capcană pe roți, hodorogită și bombardată din toate direcțiile. Motorul pornește doar cîteodată, cînd are chef, uleiul se prelinge de pe pereții metalici, zăduful e sufocant, mizeria băltește. Oamenii supraviețuiesc înăuntru, cu trupul lipit de bombele cu fosfor – avînd speranța de-a apuca să le expedieze spre inamic, înainte ca ele să le explodeze în brațe. Cînd au timp, urinează într-o cutie luată de pe-un raft și închisă la loc după folosire.

Mai toată gama sentimentelor umane e surprinsă dramatic, în acest spațiu blocat. Naivitatea (cînd tînărul recrut ajunge

în noul mediu infect), frustrarea (cînd ofițerul le ordonă sec cele mai absurde lucruri, ce trebuie executate orbește), groaza (cînd dușmanul trage spre tanc, iar grenada vine-vine-vine și face bum!), disperarea impasului etic (cînd toți îi urlă să apese pe butonul "Foc!", iar în bătaia tunului se află doi teroriști cu mitraliere, care au ca ostateci o familie tînără, mama-tata-fetița – moartea nu lovește în zigzag), oroarea (cînd cadavrul hărtănit, șiroind de sînge, al unui camarad e adăpostit pentru scurt timp, lipit de ei, înainte de-a fi recuperat cu elicopterul), ura speriată (cînd arabul care încercase să-i arunce în aer e capturat și depozitat în același loc strîmt). Printre toate își face loc compasiunea grotescă (atunci cînd prizonierul sirian, imobilizat cu mîinile încătușate la spate, e ajutat să urineze în cutie).

Samuel Maoz a semnat scenariul și regia acestui film ce-ți taie respirația și-ți face părul măciucă. El și-a expus pe ecran propriile experiențe de combatant pe front. A avut nevoie de 20 de ani după lăsarea la vatră, pentru a depăși travaliul propriilor traume, și încă de vreo cîțiva pentru a contura nuanțele capodoperei. De unde toată această forță șocantă a ororii, scoasă din cotloanele existenței umane și proiectată în obrazul spectatorilor? Regizorul a explicat pe scurt publicului clujean că tinerii din generația sa au avut parte, la școală, de profesori care nu i-au menajat. Care supraviețuiseră ca prin miracol Holocaustului de pe "civilizatul" continent european, înainte de-a se refugia în Orient. Care le-au arătat, de la catedră, numerele tatuate pe braț, cu care rămăseseră din lagărele de concentrare naziste. Care le-au repetat că, dacă vor o țară a lor, pentru a nu mai fi doar niște tolerați printre străini, în eternul provizorat, trebuie să lupte pe viață și pe moarte.

Se pare că în Israel există o generație întreagă de veterani ai primului război libanez, ce se confruntă acum cu ei înșiși pentru a-și depăși traumatismele fizice și spirituale. Ele li s-au imprimat în carne și în suflet, asemeni tatuajelor exterminatoare purtate de părinții și bunicii lor.

4 iunie 2010

Contrarevoluție

Aflu că, în China, e pe cale să se abandoneze clasicul apelativ "tovarăș", în favoarea celui de "domn" sau "doamnă". În febra exploziei economice, se pare că e nevoie de-o mai mare deschidere, de-o focalizare pe… clientelă. Prin urmare cetățenii galbeni vor folosi, în mijloacele de transport în comun, apelativul "pasagerule". Și, într-adevăr, e incontestabil că un călător cu autobuzul e, pur și simplu, un pasager. Tinerilor li se va spune, în funcție de vîrstă, "micuțule prieten", apoi "școlarule" și în fine "studentule". (Las deoparte nuanța că a-i spune cuiva "micuțule prieten" subîntinde o plajă lubrică absolut decadentă.) Pensionarii au la dispoziție varianta "bătrîne maestru" sau, pentru cei cu nostalgii, reminiscentul "tovarășe vîrstnic".

Este profund regretabil că însăși Țara Orezului a ajuns să întineze nobilele idealuri ale socialismului. O asemenea diversitate apelativă poate induce confuzia, harababura, nesiguranța social-politică. Ar trebui stîrpită cu hotărîre. Pentru ce-au murit ilegaliștii noștri la Doftana? Unde mai merge Ion Cristoiu la schimb de experiență? Să le transmită tovarășul Ciprian Șiulea o notă de protest.

5 iunie 2010

Autoplagiat fără glorie (1)

E lucru obișnuit ca autorul să-și reia, după un număr de ani, o carte considerată importantă. Eventual o mai drege stilistic, o completează la conținut, dar își anunță publicul, pe pagina de titlu, că e vorba de ediția a doua, revăzută și adăugită. Astfel am procedat și eu cu teza mea de doctorat, *Criticul literar Nicolae Manolescu*, publicată într-o formulă amplificată la Editura Paralela 45, în anul 2009 (după prima tipărire la Editura Dacia, în 2003).

Am văzut multe în viața literară autohtonă. Am rămas totuși uluit să constat că Andrei Terian vine senin și își plagiază (în *Ziarul financiar* de duminică, nr. 22/4-10 iunie 2010), cu o

dezinvoltură siderantă, comentariul depreciativ la adresa mea, pe care-l publicase și cu șase ani mai devreme (în *Cultura*, nr. 9/12-18 mai 2004, p. 5). Deosebirea constă în faptul că ziaristul nu-și avertizează cititorii că le servește supa reîncălzită. Oricum n-a mai pomenit nimeni cronică literară revăzută și adăugită. Fenomenul se cheamă, pe șleau, autoplagiat. Să vedem cîteva exemple. Subliniez pasajele asezonate.

“**În ultimii ani** au apărut trei cărți despre Nicolae Manolescu. Scrisă pe un ton minor-empatic, cea a lui Mihai Vakulovski (*Nicolae Manolescu*, Aula, 2000) se **află** sub semnul improvizației. Mult mai substanțială e întreprinderea lui Mircea Mihăieș (*Scutul lui Perseu*, Curtea Veche, 2003): volumul **reprezintă** cu adevărat o abordare critică, dar, **din păcate, nici una din secțiunile sale nu e inedită. De o veritabilă** tentativă monografică **putem vorbi doar o dată cu** cartea lui Laszlo Alexandru” (vezi *Cultura*, 2004).

“**La începutul anilor 2000** au apărut trei cărți despre Nicolae Manolescu. Scrisă pe un ton minor-empatic, cea a lui Mihai Vakulovski (*Nicolae Manolescu*, Aula, 2000) se **afla încă** sub semnul improvizației. Mult mai substanțială era întreprinderea lui Mircea Mihăieș (*Scutul lui Perseu*, Curtea Veche, 2003): volumul **reprezenta** cu adevărat o abordare critică, dar **neglija, în schimb, componenta de istorie literară. Tocmai din aceste motive, prima** tentativă monografică **a constituit-o abia** cartea lui Laszlo Alexandru (*Criticul literar Nicolae Manolescu*, 2003), **ajunsă acum la a doua ediție**” (vezi *Ziarul financiar*, 2010).

Pînă aici, cu excepția transcrierii verbelor la trecut, singurul aport de originalitate al cronicarului literar e pleonasmul: “**dar** neglija **în schimb**”.

6 iunie 2010

Autoplagiat fără glorie (2)

Practic întregul text al comentariului tipărit acum de Andrei Terian e reluat, prin sistemul copy-paste, după pre-

cedenta publicație (în descrierile sale, în aprecierile sale, în obiecțiile sale tendențioase). Să examinăm alt pasaj edificator: "În *Avertisment*-ul preliminar, Laszlo Alexandru afirmă că tomul reprezintă «o analiză de istorie literară» efectuată «din perspectiva foarte pragmatică a documentului». Aserțiunea e parțial probată de efortul **notabil** al autorului, care adaugă comentariului propriu-zis un inventar exhaustiv al cronicilor lui **Nicolae** Manolescu. Pe de altă parte, structura cărții se revendică de la partiția clasică a studiului monografic; **astfel,** după un scurt excurs biografic, sunt analizate «genurile» criticii manolesciene: eseul, monografia, polemica, istoria literară, teoria literară și cronica" (vezi *Cultura*, 2004).

Aceleași amănunte, cu o scurtă actualizare, le aflăm și azi: "În *Avertisment*-ul preliminar, Laszlo Alexandru afirmă că tomul **său** reprezintă «o analiză de istorie literară» **(p. 12)** efectuată «din perspectiva foarte pragmatică a documentului» **(p. 11)**. Aserțiunea e **doar** parțial probată de efortul autorului, care adaugă comentariului propriu-zis un inventar exhaustiv al cronicilor lui N. Manolescu. Pe de altă parte, structura cărții se revendică de la partiția clasică a studiului monografic, **dat fiind că,** după un scurt excurs biografic, sunt analizate **rînd pe rînd** «genurile» criticii manolesciene: eseul, monografia, polemica, istoria literară (**unde e luată acum în calcul și ediția «integrală» a** *Istoriei critice*), teoria literară și cronica" (vezi *Ziarul financiar*, 2010).

Autoplagierea lui Andrei Terian continuă pe întregul spațiu al textului, cu aceeași nerușinare netulburată de vreo tresărire de conștiință profesională: "Defectul major al cărții lui Laszlo Alexandru provine dintr-o vădită incompatibilitate între profilul intelectual al autorului și exigențele abordării monografice. Laszlo Alexandru **este, în esență, un polemist (nu fără sclipiri de inteligență)**, care și-a cîștigat o anume **popularitate** prin articolele reunite în **trei** volume subintitulate «polemici». De altfel, «polemică» e unul din cuvintele ce **revine** obsedant în paginile cărții: «Polemica am îndreptat-o în repetate rînduri

nu doar spre unii comentatori ai lui Manolescu, ci chiar spre protagonistul cercetării noastre», declară belicos autorul” (vezi *Cultura*, 2004).

La fel stau lucrurile și acum: “Defectul major al cărții lui Laszlo Alexandru provine dintr-o vădită incompatibilitate între profilul intelectual al autorului și exigențele abordării monografice. Laszlo Alexandru **s-a afirmat la începutul anilor ‘90 drept un spirit combativ**, care și-a cîștigat **apoi** o anume **notorietate** prin articolele reunite în **șase** volume subintitulate «polemici». De altfel, «polemică» e unul **dintre** cuvintele ce **revin** obsedant în paginile cărții: «Polemica am îndreptat-o în repetate rînduri nu doar spre unii comentatori ai lui Manolescu, ci chiar spre protagonistul cercetării noastre» – declară belicos autorul **la p. 13 a volumului**” (vezi *Ziarul financiar*, 2010).

7 iunie 2010

Autoplagiat fără glorie (3)

Nu mi-am propus să contrazic cele două-trei păreri căznite, lansate de Andrei Terian pe seama mea (atunci și acum). Fiecare are dreptul la libertatea de opinie, în limitele cu care l-a înzestrat mama natură. Aș putea înțelege, la o rigoare, și partida de popice, pusă în scenă de el. Publicist la început de drum, cu proiectul unui doctorat ambițios, derulat sub coordonarea lui Nicolae Manolescu, omul și-o fi spus că era momentul să se facă util. Tocmai apăruse monografia unde criticul Manolescu era examinat, pe față și pe dos, cu cele bune și cu cele rele. Era un prilej ca învățăcelul să presteze reverențe slugarnice, șoptind precipitat: “Să trăiți-să trăiți! Sînt aici, am văzut tot! Lăsați pe mine, mă ocup eu! Nici o grijă, se rezolvă îndată! Să trăiți-cu respect!”.

Dar de-atunci au trecut niște ani. Terian a apucat să-și dea doctoratul cela. De ce-o fi rămas tot tînăr și neliniștit? Atît de aspră a devenit economia de piață încît, pentru niște mărunțiș în plus, bani de tramvai prin București, e împins universitarul imberb să-și fure singur căciula, autoplagiindu-se în mod veros?

Cercetarea mea, publicată de Editura Paralela 45, a fost lansată la Tîrgul Gaudeamus din București, la 27 noiembrie 2009, tocmai cînd Nicolae Manolescu făcea 70 de ani. Sărbătoritul ne-a spus tuturor, rîzînd, că asta-i un fleac, mama sa împlinea, în aceleași zile, frumoasa vîrstă de 100 de ani. Iar apoi ne-a amenințat, șugubăț, că în asemenea condiții e posibil să ne revedem și peste 30 de ani. Cînd mi-a venit rîndul să vorbesc, am asigurat asistența, pe același ton glumeț, că mă simt obligat să urmăresc în continuare scrierile lui Nicolae Manolescu pentru ca, peste alți 30 de ani, să vin cu ediția a treia, completată și adăugită, a cărții mele.

Totuși mi-ar plăcea să sper – adaug azi, cu seriozitate – că nu voi mai citi în viitor, prin alte și alte publicații, una și aceeași cronică literară a lui Andrei Terian, reîncălzită și re-autoplagiată.

8 iunie 2010

Ironia istoriei

Duminică seara mi-am propus să văd închiderea oficială a TIFF, cu *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*, în regia lui Andrei Ujică. După lansarea de la Cannes, presa era mai curînd elogioasă față de această creație ce folosea, din cîte se pare, numeroase imagini preluate din arhive despre tiranul comunist.

Am ajuns cu o jumătate de oră mai devreme, dar am aflat că nu mai sînt bilete. Întreaga sală, imensă, a cinematografului Republica era deja ocupată. O coadă unduită de spectatori se formase oricum afară, pe trotuar. Varianta era că, eventual, după începutul filmului, s-ar putea să se mai dea niște bilete pentru cei care apoi vor sta pe trepte.

Cu ocazia asta mi-am amintit că, în urmă cu peste 30 de ani, Ceaușescu inaugurase anul școlar cu o mare adunare populară la Cluj, tocmai acolo. Tribuna oficială fusese înălțată la capătul străzii Barițiu, în intersecție. Am fost adus să asist și să aplaud, ca elev, împreună cu toată școala: obligat-ca-de-voie-bună. Stăteam undeva la botul calului lui Mihai Viteazul

și, împreună cu cîțiva colegi, ne pierduserăm prin mulțime. Eram copii, nu vedeam în față de ceilalți, ne plictisea gălăgia (și prostia) – am hotărît s-o ștergem. Ne-am strecurat spre un colț al pieței, numai că, spre surprinderea noastră, ieșirea era păzită cu un lanț de "tovarăși vigilenți" care ne îmbrînceau înapoi, la panaramă. Am luat la rînd colțurile pieței și, într-un final, eu am reușit să mă fofilez pe strada cu "Fierul", către magazinul "Sora". Nici că m-am uitat înapoi.

Ideea de-a sta acum la coadă, sub curul calului lui Mihai Viteazul, pentru a-l vedea – pe ecran lat – pe dictatorul imbecil care mă enervase oricum, în carne și oase, mi s-a părut de-o infinită stupizenie. Așa că m-am cărat naibii, pe-aceeași stradă care duce și azi către magazinul "Sora".

9 iunie 2010

La pescuit

Încerc să citesc – fără să pricep nici ce spune, nici despre ce e vorba – articolul unuia, Rogobete, prin revista *Argeș*: "Terțiul inclus este una cu cel exclus. Cursivitatea continuumului mental a fost, rînd pe rînd și verbal mai întîi, dar nu numai din nevoile simplei comunicări, divizată în fraze, (idei), propoziții, (înțelesuri), cuvinte, (nume, noțiuni), silabe, litere – interdiviziunile fiind «incluse» prin semnele de punctuație pentru a virtualiza originaritatea entității; din nevoia comunicării transverbale a partiției mentalităților: tautologică, dualist-maniheică, raționalistă, relativistă, indeterministă, intuitivă și/sau revelativă. Și, incluzîndu-și tocmai prin diviziuni principiile divizării, mentalul își conservă potențialitatea continuității pe care și-o exercită ca presiune autoregeneratoare".

Butonul site-ului mă îndeamnă: "Citește mai departe". Eu strig copleșit: "Doamne ferește!".

10 iunie 2010

Of, anatomia!

În revista *Familia* din aprilie, Alex. Ștefănescu include un

story autobiografic intitulat *Cu pistolul la tîmplă*. Ce năzdrăvănie trepidantă o mai fi pățit? Pe cînd îl conducea într-o zi cu mașina pe colegul Dimisianu, șoferul-scriitor a intrat pe sens interzis și-a fost oprit de-un polițist. Să-l ascultăm: "Știind că sunt vinovat, m-am pierdut cu firea și n-am observat că polițistul era descheiat la haină și avea aerul cuiva care băuse. Am făcut greșeala să-i dau actele, iar el, cu actele în mînă, amenințîndu-mă cu luarea permisului de conducere, mi-a spus: / – Du-mă imediat la Gara de Nord. Dacă mă duci, nu-ți mai iau carnetul. / Am răsuflat ușurat. Polițistul, despre care mi-era tot mai clar că nu mai avea deloc discernămînt din cauza alcoolului, mi-a înapoiat documentele și s-a așezat pe bancheta din spate (Gabriel se afla în dreapta mea). Aglomerația de pe stradă mă împiedica să merg repede cu mașina. Atunci s-a petrecut ceva ieșit din comun: polițistul a scos un pistol și mi l-a proptit în ceafă. / – Mișcă, nenorocitule, mi-a spus el pronunțînd cu dificultate cuvintele. Ce faci?! Crezi că poți să mă păcălești?!".

Las cititorul să se delecteze pe cont propriu cu deznodămîntul aventurii: cum agresorul a fost depozitat la destinație, cum A.Ș. a demarat în trombă, cum a aflat pe urmă că fusese vorba despre un dezertor periculos etc. Pe mine mă interesează acum un singur detaliu. Polițistul unde anume i-a proptit naratorului pistolu' cela? În ceafă, cum ne povestește? Sau la tîmplă, cum ne spune în titlu? Nu de alta, dar ceafa-i la spate și tîmplai pe laterală. Iar "Gabriel se afla în dreapta mea". Ce aventuri palpitante – de logică și consecvență a povestirii – trăiește Alex. Ștefănescu!

Să nu-l compătimim, totuși. Se află într-o companie ilustră, de n-ar fi să evocăm decît celebrele versuri ale lui Eminescu, persiflate suculent de detractorii săi, încă pe vremea compunerii lor: "Fruntea albă-n părul galben / Pe-al meu braț încet s-o culci, / Lăsînd pradă gurii mele / Ale tale buze dulci". În condițiile anatomice descrise de poet, iubita putea lăsa pradă gurii sale doar, eventual, ale sale… cefe dulci. Sau tîmple dulci?

11 iunie 2010

Chambre à louer

A rămas de pomină, în bîrfologia literară, nerozia de traducător a lui Eugen Barbu. Romancierul securist izbutise să echivaleze, într-una din cărțile sale, tradiționala expresie franțuzească în care se oferă cameră de închiriat, "chambre à louer", prin… cameră de lăudat.

Aud însă că, în Statele Unite, e anunțată spre închiriere garsoniera minusculă unde locuise, pe vremea studenției, președintele Obama. În ciuda condițiilor rudimentare și a mediului sărăcăcios, proprietarul chichineței pretinde nu mai puțin de 1.900 dolari pe lună. În schimbul sumei respective, oricine poate constata de unde au pornit pașii celui mai important om de pe planetă, poate încerca să-și împletească destinul cu traiectoria glorioasă a celui care bla-bla-bla…

Te pomenești că, peste decenii, maestrul Eugen Barbu se revelează a fi un mare vizionar: camerele de închiriat trebuie – cum să nu – vîrtos lăudate.

12 iunie 2010

Vîrstele iubirii

Aceleași obiecte, aceleași obiceiuri și gesturi de tandrețe sînt văzute în mod diferit, pe măsură ce iubirea trece și se stinge, sub apăsarea timpului. Poezia lui Stefano Benni, *Le piccole cose*, surprinde ironic întregul fenomen.

"Le piccole cose / che amo di te / quel tuo sorriso / un po' lontano / il gesto lento della mano / con cui mi accarezzi i capelli / e dici: vorrei / averli anch'io così belli / e io dico: caro / sei un po' matto / e a letto svegliarsi / col tuo respiro vicino / e sul comodino / il giornale della sera / la tua caffettiera / che canta, in cucina / l'odore di pipa / che fumi la mattina / il tuo profumo / un po' blasé / il tuo buffo gilet / le piccole cose / che amo di te.

Quel tuo sorriso strano / il gesto continuo della mano / con cui mi tocchi i capelli / e ripeti: vorrei / averli anch'io così belli / e io dico: caro / me l'hai già detto / e a letto sveglia /

sentendo il tuo respiro / un po' affannato / e sul comodino / il bicarbonato / la tua caffettiera / che sibila in cucina / l'odore di pipa / anche la mattina / il tuo profumo / un po' démodé / le piccole cose / che amo di te.

Quel tuo sorriso beota / la mania idiota / di tirarmi i capelli / e dici: vorrei / averli anch'io così belli / e ti dico: cretino, / comprati un parrucchino! / E a letto stare sveglia / a sentirti russare / e sul comodino / un tuo calzino / e la tua caffettiera / che è esplosa / finalmente, in cucina! / La pipa che impesta / fin dalla mattina / il tuo profumo / di scimpanzé / quell'orrendo gilet / le piccole cose / che amo di te."

13 iunie 2010

Autonomie universitară

Istoricul Constantin C. Giurescu readuce în *Amintirile* sale cîteva momente picante din viața academică dintre cele două războaie. Bunăoară conflictul intelectual dintre Mihail Dragomirescu și Nicolae Iorga, pornit de la o disensiune de păreri literare în presă, ajunsese atît de ascuțit încît, la un moment dat, cei doi venerabili profesori s-au năpustit fizic unul asupra celuilalt pe coridoarele facultății, luîndu-se la scatoalce și picioare. Conul Mihalache, mai vînjos, îl copleșise pe Iorga și, ținîndu-l sub sine doborît la pămînt, îi căra la pumni și striga: "Te-am învins și moralicește și fizicește" (!!).

O altă polemică specifică. Istoricul Giorge Pascu îi ataca în *Revista critică* publicată la Iași pe toți colegii din țară. Unul din cei atacați, slavistul Ilie Bărbulescu, îl vede pe stradă și trece să-i aplice o viguroasă corecție cu bastonul în plin centru al orașului. La țipetele lui Pascu: "Săriți că mă omoară", umoristul Păstorel Teodoreanu, de pe trotuarul celălalt, îi răspunde mucalit: "Nu mă amestec, autonomia universitară!".

14 iunie 2010

Crimă cu repetiție

În aceste zile a fost doborît un nou record de sfidare a

decenței publice. Din păcate, tocmai în domeniul așa-zis cultural, în cadrul tîrgului de carte Bookfest. Ziaristul Grigore Cartianu, de la *Adevărul*, l-a transportat acolo – direct de la pușcăria Jilava – pe Victor Stănculescu să participe, ca… invitat de onoare (?), la lansarea unei cărți despre *Sfîrșitul Ceaușeștilor*. Autorul de genocid, condamnat definitiv de justiția română după decenii de tergiversare, și-a mai întrerupt și anterior detenția, pentru a da cîte-o raită prin crîșmele bucureștene sau la jocurile electronice intelectual denumite "păcănele". Era vorba atunci de escapade fulgurante, la limita aventurii incognito. Dar să aduci ditamai criminalul în serie și să-l cocoți în fruntea mesei pentru a da autografe, pe tipăritura altuia, într-un tîrg internațional de carte, depășește limitele nemerniciei acceptate de-o societate blazată de cîte aiureli fistichii a văzut deja.

La tămîierea de carte au fost poftiți, de asemeni, Ion Caramitru și Liviu Antonesei care, orișicîtuși, în agitația din decembrie '89 s-au remarcat mai curînd pe cealaltă costișă a baricadei. Astfel, aproape toate punctele de vedere au fost reprezentate, conform sacrosanctei deontologii jurnalistice.

Grégoire, simpaticule, pentru a avea asistența completă mai trebuia să aduci și cîteva urne de scrum, de la Crematoriul "Cenușa", pe post de victime împușcate ale fostului general. Ce-i drept, inițiativa asta ar fi prezentat și oarece riscuri. Trăgînd aerul în piept înainte de-a ridica vocea în fața asistenței entuziaste, la momentul festiv, criminalul Stănculescu putea să inhaleze niscaiva impurități dezagreabile. Și era păcat să-l supui la asemenea cazne, sub formă de tuse convulsivă, pe omul bătrîn, zîmbitor, care vine cu plăcere să le povestească nepoțeilor despre satisfacția de-a apăsa pe trăgaci.

15 iunie 2010

Vești de la Spitalul de Psihiatrie

Cultura română s-a îmbogățit cu un nou critic și istoric literar. El se numește Gheorghe Funar. Fostul primar naționalist al Clujului și actualul adjunct al lui Corneliu Vadim Tudor

anunță, într-o conferință de presă, că tocmai a aflat o veste importantă: Mihai Eminescu a fost ucis, în 1889, de către evrei. Iar asasinii ar face bine să-și ceară scuze, pe chestia asta, de la poporul român.

Cum adică, de unde știe Ghiță? Păi a fost acolo. A văzut cu ochii lui.

16 iunie 2010

Ce e viața?

O superbă tîmpenie, pescuită dintr-un tratat academic și oferită ca ilustrație pentru definiția pletorică: “Viața este un fenomen biologic de esență materială, deocamdată necunoscut, care înglobează sub un aspect depășit și subordonat fenomene chimice, fizice și mecanice, dar se distinge de acestea și se manifestă numai în cadrul materiei vii, a cărei natură încă nu este pe deplin elucidată”! Iar moartea o fi ceva exact invers.

17 iunie 2010

Fasciștii, între ei

Mircea Eliade își relatează, într-o succesiune de articole din presa anului 1928, periplul prin Italia, impresiile pe care i le-a lăsat Veneția, convorbirile purtate cu personalități ale momentului etc. Printre acestea se numără Giovanni Gentile, proeminentul ideolog mussolinian. Tînărul scriitor român îl chestionează despre cîte și de toate: mersul ideilor din Peninsulă, ponderea polemicilor în opera filosofului, soarta impunătoarei enciclopedii fasciste pe care colocutorul său o coordonează etc.

Întrevederea se încheie triumfător, dacă ar fi să dăm crezare cuvintelor lui M. Eliade: “Trecuse de mult jumătatea de ceas îngăduită interviewului. Profesorul m-a întovărășit pînă la ușă și, după ce i-am mulțumit și l-am salutat romanamente (salutul fascist și universitar), adaogă: / - Dacă pleci, amintește-ți de țara mea” (*De vorbă cu Giovanni Gentile*…, în *Cuvîntul*, joi, 17 mai 1928, p. 1-2).

Păcat că nu ne mai spune Mircea Eliade și dacă, la plecare,

a făcut stînga-mprejur și-a bătut gîscă-pas pe trepte-n jos.

18 iunie 2010

Nu mă zgudui, că amețesc!

Numai lucruri surprinzătoare aflăm din direcția lui Paul Cernat. Deja titlul răbufnirii sale din *Observator cultural* ne proiectează în plin paradox: *Justițiarismul mahalalelor*. Adică asta cum vine? A voiajat cumva Paul Cernat prin mahalalele Bucureștiului și s-a șocat de aviditatea lor după ideea de justiție?! Greu de crezut. Sau poate, invers, dorința unor autori de-a propune ideea de justiție în cultura română îi pare cumva abominabilă (ah, sufixul peiorativ al termenului justițiarism!), de exilat în zona dubioasă a mahalalei?! La fel de incredibil. Deocamdată, pînă la clarificarea conceptelor scriitorului, sfîșiat între absurd și inacceptabil, plutim pe aripile paradoxului.

Dar nu pretextul care-l frămîntă pe Paul Cernat merită a fi repus în discuție (măștile lui Adrian Marino și colaboraționismele aceluia cu Securitatea). În febra manipulării subtile a faptelor, ungherele stilistice dezvăluie o gîndire îngrijorătoare. Aflăm astfel că, “într-un elan justițiar pe cît de pripit, pe atît de nedeontologic, unii comentatori s-au repezit să ia drept adevăr absolut informațiile preluate de Mirela Corlățan din arhiva CNSAS”. Ce ar trebui să înțelegem? Că intenția de-a promova dreptatea în spațiul cultural este condamnabilă, întrucît e… pripită și… nedeontologică? Îi las atunci lui Paul Cernat satisfacția deplină de-a propulsa, în ce-l privește, nedreptatea, în chip migălos și profesionist, în epicentrul intelighenției bucureștene.

S-a pomenit lăutarul și lăudătorul securistului Sorin Antohi îngrijorat de cota morală a culturii române. Vorba Cetățeanului turmentat: “Nu mă zgudui, că amețesc!”.

19 iunie 2010

Recapitulări (1)

Dacă tot a venit vorba, iarăși, despre povestea lui Adrian

Marino, fie!, s-o lămurim totuși. Ce s-a petrecut sub ochii noștri, în ultimele luni de dezbateri culturale, merită recapitulat. La cinci ani după decesul lui Marino, s-a publicat volumul său memorialistic exploziv, pe cît de complex, pe-atît de discutabil. Pe cît de limpede, pe-atît de contestabil. Un ghemotoc de frustrări, înfășurate într-un edificiu liberal-progresist. Un șuvoi de ranchiune, propulsate în numele denunțării mafiilor culturale. Ce era de făcut?

Mircea Dinescu, de-o minunată delicatețe publică, ne-a asigurat că “Marino minte și mort!”, căci avem de-a face, în fapt, cu un impenitent informator al Securității ceaușiste. Așadar toate dezvăluirile incendiare formulate de spiritul justițiar sînt lovite de nulitate, prin însăși fragilitatea tribunei etice pe care el s-a cocoțat. Iar de-aici discuția s-a mutat pe terenul – mult prea lunecos – al arhivelor secrete.

Lumea s-a năpustit la dosarele din custodia CNSAS, spre a zvîrli priviri curioase în Gura Adevărului. Spinoasă întreprindere! Din mai multe motive. În primul rînd, fiindcă e o frapantă indecență să creditezi cu valori etico-științifice documentele întocmite de organele represive comuniste. Îi cerem lupului să ne elibereze “Certificate de bună purtare” la adresa mielului pe care l-a avut în grijă? Îi pretindem tigrului să facă propagandă ecologist-vegetariană?

20 iunie 2010

Recapitulări (2)

În al doilea rînd, nu avem nici o garanție că documentele patronate de CNSAS ar fi complete și corecte. Ba dimpotrivă, nu o dată s-au ivit situații de dosare jumulite, acte văzute de victimele persecuțiilor, care dispăreau apoi ca prin farmec dintre coperți etc. Ar fi naiv să-i conferim autoritate absolută unei asemenea surse paralele de informare.

Unde mai pui că oameni diferiți, citind hîrtii identice, ajung la concluzii radical diferite?! Căci am avut parte și de-așa ceva. Mirela Corlățan a ieșit din arhivele CNSAS cu în-

credințarea că Adrian Marino a fost "un informator prodigios al Securității și al Direcției de Informații Externe". Gabriel Andreescu a părăsit același loc de studiu, convins că a văzut "eforturile dramatice ale lui Adrian Marino de a da un sens superior existenței". Ptiu, drace! Nimica nu se mai pricepe.

Noroc că apare, din aceleași arhive, și alde Simona-Maria Pop, doctoriță pe tema Adrian Marino. După una caldă și una rece, ni se servește acum una lălăită și răsucită. Doamna doctor citește și citează limpede că Adrian Marino a fost expediat de organele comuniste, cu instrucțiuni precise de influențare a exilului militant, în speță a unor ziariști de la *Europa liberă*, cum sînt Mircea Carp, Gabany Maria Annelise și alții ("Brătescu va încuraja pe Mircea Carp să efectueze o vizită în România, eventual în calitate de corespondent pentru *Vocea Americii*. În cadrul discuțiilor va lansa versiunea potrivit căreia Noel Bernard, prin emisiunile ce le difuzează privind situația internă din România, acționează împotriva politicii de independență promovată de țara noastră pe plan extern și face jocul unor puteri străine interesate în slăbirea pozițiilor economice de independență cîștigate în timp de România" etc.).

Simona-Maria Pop citește toate acestea – precum și multe altele –, dar ne povestește cu o seninătate care ne taie răsuflarea: "Adrian Marino, devenit între timp un critic de talie internațională, liber să călătorească în străinătate pentru stadii de documentare la diverse biblioteci europene, îi trimite prietenului său [Mircea Carp] o scrisoare în care își anunță proiectata vizită la München". Păi, stimată specialistă, dacă Adrian Marino a fost trimis de serviciile secrete, cu misiuni precise, la adrese exacte – după cum ne ziceați dumneavoastră și documentele, adineaori –, atunci ipoteza dv. cu criticul "de talie", care e "liber să călătorească în străinătate" pur și simplu nu stă în picioare. Vorba lui Dante: *"assolver non si può chi non si pente, / né pentere e volere insieme puossi / per la contradizion che nol consente"* ("nu te poți mîntui dacă nu te căiești, dar nici nu poți să te căiești și totodată să păcătuiești, din cauza contradicției ce

nu ți-o permite”).

Pînă la urmă, se pare că problema nu stă în ce anume zic arhivele, ci în dioptriile care observă doar ce anume vor stăpînii lor să găsească.

21 iunie 2010

Recapitulări (3)

În acest haos de ipoteze și contraipoteze, alimentate prin intermediul unor specialiști cu doctorate ori gazetari sau universitari, avem doar cîteva date certe, incontestabile. Și anume că, după ieșirea din detenția pe care i-a impus-o regimul comunist, Adrian Marino a început să circule frenetic în Occident (amănunt, orice s-ar zice, deloc banal sau normal în perioada ceaușistă). Că alți foști deținuți politici n-au primit – decît accidental – mult doritul pașaport. Că Marino i-a agresat, cu uluitoare violență, tocmai pe acești refuzați de la excursionismul cultural, care și-au continuat destinul de marginalizați și după ieșirea din pușcărie (Paul Goma, N. Steinhardt, I.D. Sîrbu). Că autorul *Hermeneuticii lui Mircea Eliade* intra în trepidație furibundă, îndată ce venea vorba despre colaboraționismul cu autoritățile, despre ideea de-a se aprinde lumina în culisele culturii române dinainte de 1989. Toate aceste detalii, precum și alte cîteva, ne conduc la ipoteza că Adrian Marino și-a plătit obolul, pe altarul serviciilor ceaușiste. Așadar situațiile prezentate de Mirela Corlățan în *Evenimentul zilei* pot fi supărătoare, prin tonul lor bombastic, jurnalistic, dar probabil că nu lovesc prea departe de țintă.

De altminteri nici cruciații care sar în apărarea hermeneutului clujean nu par să ignore culisele, chiar dacă mai rivalizează în *pizzicato* asupra detaliilor. Ni se spune că analizele cărturarului dedicate culturii române rămîn valabile, “și dacă Marino a colaborat cu Secu, și dacă n-a colaborat (…), indiferent de relațiile pe care Marino le-a avut cu instituția” (Liviu Antonesei); “o problemă atît de controversată, de sensibilă și de complexă cum este posibila colaborare a lui Adrian

Marino cu Securitatea…" (Șerban Axinte); "sînt lucruri care se știau de mult, din folclorul lumii literare, din memorialistica și diaristica epocii" (Paul Cernat); "eu nu pot să-l judec pe Adrian Marino, fost deținut politic și cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan, pentru pactul cu Securitatea" (Daniel Cristea-Enache); "că va fi mers Marino și mai departe, în acest «pact» cu Securitatea, rămîne de văzut" (Adina Dinițoiu); "pentru mine, Adrian Marino nu a fost niciodată un reper moral, nici nu văd utilitatea reperelor de acest tip" (Cezar Gheorghe); "cărțile lui nu au fost influențate de Securitate" (Marius Ghilezan); "dacă Adrian Marino a călcat strîmb, doar el știe exact adevărul. (…) Să-i lăsăm pe foștii pușcăriași să se judece, eventual, ei între ei, cine a fost mai tare și cine a cedat" (Bedros Horasangian); "pe mine unul mă surprinde neplăcut mai puțin faptul că Adrian Marino ar fi fost colaborator al Securității…" (Antonio Patraș); "presupunînd că Marino ar fi fost un «colaboraționist» (…). Să fi turnat Marino?" (Ovidiu Pecican) etc.

Vreau să sper că, după ce se va depăși etapa de-acum, a interogațiilor stingherite și a explicațiilor circumstanțiale, adică după ce se va stabili "mai presus de orice îndoială rezonabilă" activitatea tenebroasă a lui Adrian Marino, vom face un pas înainte, înălțînd pe viitor ștacheta exigențelor etice, în privința figurii publice a scriitorului român.

22 iunie 2010

Alegere de rector

Citesc un anunț despre felul în care se desfășura, în perioada democrației interbelice, selectarea șefului universității: "Astăzi are loc la universitatea din Capitală alegerea de rector în locul d-lui Ermil Pangrati, al cărui mandat a expirat. Candidează următorii d-ni profesori: N. Iorga, dr. Ștefan Minovici, M. Vlădescu, dr. N. Gheorghiu, Dragomir Hurmuzescu, Paul Negulescu și Iulian Teodorescu. / Votarea va începe la ora 9 dimineața în cancelaria consiliului profesoral de la facultatea de științe. Au drept de vot 113 profesori. Trei dintre candidați

cari vor întruni mai multe voturi vor fi recomandați de universitate ministerului instrucțiunii. / În conformitate cu legea învățămîntului superior, ministerul are dreptul de a confirma pe unul din cei trei candidați recomandați. / Votarea se va sfîrși la ora 5 d.a." (vezi *Cuvîntul*, joi, 28 febr. 1929, p. 3).

Acest mic anunț explică foarte clar de ce pe-atunci nu putea cineva să înțepenească, timp de 20 de ani, în poziția de rector, să-și clădească un imperiu de subordonați obedienți, să taie și să spînzure la discreție, să transforme demagogia și contraselecția într-o artă (decadentă). Mai avem foarte mult pînă să ajungem din urmă interbelicul.

P.S. Cu acea ocazie, a fost ales rector Nicolae Iorga.

23 iunie 2010

Disidentul demagog (1)

După cum unii știu, iar cei mai mulți ignoră – pe bună dreptate – cu desăvîrșire, în aceste zile se judecă la Tribunalul București apelul înaintat de Paul Goma împotriva celor care i-au catalogat recentele producții scrise în zona antisemitismului: Administrația Prezidențială, Gabriel Andreescu, Editura Polirom Iași, Federația Comunităților Evreiești din România, Alexandru Florian, Horia Gârbea, Mihai Dinu Gheorghiu, Radu Ioanid, Laszlo Alexandru, Ion Bogdan Lefter, Nicolae Manolescu, Boris Marian, Mircea Mihăieș, Carmen Mușat, Andrei Oișteanu, Revista *22*, Fundația "Cultural 21", Revista *Realitatea evreiască*, Fundația "Timpul", Michael Shafir, William Totok, Ion Vianu, Elie Wiesel, Ziarul *Cotidianul*.

Fostul luptător anticomunist pentru drepturile tuturor oamenilor (deci inclusiv ale minorităților) și fostul militant pentru libertatea cuvîntului (deci inclusiv a afirmațiilor cu care nu ești de-acord), cu trecerea timpului a năpîrlit. La Judecătorie, în cadrul primei etape din procesul de operetă pe care l-a declanșat, n-a convins instanța că e necesar ca toți cei ce nu împărtășesc noile lui idei (antisemite) să încaseze un călus în gură.

Grăuntele de absurditate scandaloasă al întregii încercări se vede de la o poștă. Paul Goma, el, trebuie să se bucure de toată libertatea democratică de-a insulta o comunitate decimată, măcelărită. În schimb nimeni pe lume nu are dreptul să-i pună aberațiile sub semnul întrebării, minciunile sub lupa îndoielii – fiindcă asta-i lezează, lui personal, străfundurile sensibilității. Și pac! la *Războiul*.

Haida-de! A se slăbi.

24 iunie 2010

Disidentul demagog (2)

Dar la tribunal nu poți merge: "Cioc! Cioc! Vă rog să-i dați un pumn în cap lui Nelu că mă enervează!". Trebuie să-ți conceptualizezi nemulțumirile. Să le susții cu probe. Așa că Paul Goma se lamentează, în reclamația adresată instanței, că a rămas nepublicat ("Editurile din România ezită să-l publice pe Paul Goma din cauza acuzațiilor de antisemitism care i-au fost aduse pe nedrept"). Și pentru a-și convinge judecătorii, autorul anexează o impresionantă *Bio-bibliografie*, din care rezultă că, în perioada 1990-2005, marelui persecutat i-au apărut în țară numai vreo 33 (treizeci și trei) de cărți, dintre care unele chiar în 2 sau 3 ediții! Normal că pierde procesul, așa că merge la apel. Ideea e aceeași: nu e publicat în țară, fiindcă e acuzat de antisemitism. Doar că – surprize-surprize! – între timp Editura Curtea Veche din București inaugurează seria de autor Paul Goma, unde se tipăresc în ultima vreme *Infarct* (2008), *Adameva* (2008), *Gherla-Lătești* (2008) și *Roman intim* (2009). Nu mai vorbesc de volumele de *Jurnal*, actualizate cu ultimele flegme, ori de scîrboasa *Săptămîna Roșie…*, aflată la a N-șpea reeditare, tot mai umflată, tot mai expandată.

Păi, nene Paule, dacă sub persecuție ca antisemit publici cîte trei-patru cărți pe an, ce te faci cînd scapi pe tarlaua democrației, bidiviule?!

25 iunie 2010

Disidentul demagog (3)

Însă nu numai obstacole concrete, ținînd de nepublicarea cărților sale, ar fi avut de îndurat Paul Goma, ca urmare a reproșurilor – legitime – de antisemitism cu care s-a confruntat. Scriitorul acuză și discreditul moral pe care-l resimte și care-i provoacă "un prejudiciu care-i lezează pînă la ultimele resorturi nu numai reputația, imaginea publică, ci și demnitatea de om". Tribunalul ar trebui, prin urmare, să aplece urechea înduioșată spre cel ce clamează surescitat: Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la domn' Marinescu Bragadiru din piață…

E totuși greu de apreciat – în fața instanței – cîte pătimesc imaginea publică și demnitatea de om ale lui Paul Goma, avînd în vedere că, în aceeași perioadă cînd se jelea de suferința acestora, Consiliul local din Timișoara decidea, în ianuarie 2007, să-i confere aceluiași Paul Goma "Titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Timișoara". Iar hotărîrea de elogiere publică, semnată de Primar, s-a bazat inclusiv pe teoriile hocus-pocusiste ale reclamagiului: "Explicația autorului pentru fermitatea cu care regimul antonescian îi pedepsise pe evrei, după 22 iunie 1941, consta în răzbunarea pentru faptele reprobabile din anul precedent [sic! – L.A.]. Totodată Paul Goma militează pentru asumarea responsabilității evreilor pentru crimele comise contra românilor [sic! – L.A.]" etc.

Să facem o scurtă recapitulare. Avem așadar un cetățean indignat, care publică vreo patruzeci de cărți în România, dar își dă în judecată contestatarii, motivînd că, din pricina lor, nu-și poate edita scrierile. Avem un personaj revoltat, care acuză linșarea demnității sale de om, dar care în aceeași perioadă greblează senin titluri de cetățean de onoare, decernate de autoritățile publice locale. Avem un luptător înverșunat pentru libertatea cuvîntului și drepturile omului, care solicită la tribunal interzicerea libertății de cuvînt și a drepturilor umane ale

celor ce nu-i împărtășesc aberațiile.

Urmînd o asemenea logică demagogică și dîndu-i curs printr-o decizie pozitivă, “s-ar ajunge la situația absurdă de a se recunoaște reclamantului dreptul de a beneficia de libertate de expresie, dar să se interzică și să se sancționeze orice fel de reacții față de afirmațiile reclamantului, pe motiv că aduc atingere reputației acestuia” (după cum se arată în Sentința Judecătoriei).

Va trece și această furtună într-o ceașcă, la fel cum au trecut deja multe altele. Va mai rămîne poate o singură concluzie: antisemitismul și demagogia sînt frați de sînge.

26 iunie 2010

Puntea filosofiei

Găsesc printre hîrtiile mele un pasaj amuzant, dintr-un interviu mai vechi al lui Mihai Ursachi: “Am început să scriu poezii, în relativa libertate de după ‘64, cînd mi-am dat seama că în filosofie nu voi putea face nimic. Mi-am dat seama că nu se poate merge decît pe calea pe care au ales-o Constantin Noica și echipa lui. O cale care mie, care eram destul de pregătit în filosofie, nu-mi convenea. La înțelegerea mea, ei au dorit să construiască o punte între filosofia ființei și materialismul dialectic și istoric. Din punctul meu de vedere, o punte nu poate fi construită decît acolo unde există două țărmuri: filosofia ființei este un țărm, cu siguranță, dar o filosofie materialist-dialectică nu a existat și nu există. Așa că nu poți construi o punte pe un singur țărm”.

27 iunie 2010

Soluția

Două știri recente au fost difuzate în presă: “Guvernul majorează TVA de la 19% la 24%”. Și imediat după aceea: “Germania legalizează eutanasia”.

Iată soluția care se profilează pentru noi: vom face o scurtă vizită în Germania.

28 iunie 2010

Joaca de-a legea

După decizia Curții Constituționale de-a bloca micșorarea cu 15% a pensiilor din România, un europarlamentar al partidului de guvernămînt reacționează vehement. El subliniază că, sub umbrela menținerii neatinse a veniturilor deplorabile ale celor mulți, judecătorii au hotărît de fapt perpetuarea pensiilor lor uriașe, subvenționate de la stat: "Judecătorii Curții și-au declarat pensiile intangibile și, pentru a masca abuzul, au comis un abuz încă mai mare, declarînd toate pensiile intangibile".

Este, indiscutabil, o apreciere perspicace asupra esenței fenomenului. Din păcate, nu e vorba de-o premieră absolută. O stratagemă asemănătoare e consemnată în capodopera lui Dante, *Divina Comedie*. Regina Semiramida, ce stăpînea în Antichitate peste mai multe popoare, era totodată o teribilă desfrînată. Astfel încît, pentru a șterge rușinea propriei necumpătări trupești, a decretat prin lege că orice iubire între supușii săi e permisă: *"A vizio di lussuria fu sì rotta / che libito fé licito in sua legge, / per torre il biasmo in che era condotta"* (De viciul desfrînării a fost așa coruptă / încît a declarat permisă prin lege orice plăcere / pentru a ascunde pata comportării sale – *Inf.* V, 55-57).

Să iei ca unitate-etalon bunul tău plac ori propria ta plăcere și – aflîndu-te în poziție de forță – să le impui prin lege tuturor celorlalți se pare că a fost o ispită veche de cînd lumea. Dante o revede în poemul său pe Semiramida, după moarte, în Infern. Ce-i drept, osîndită pentru desfrînare, nu pentru viclenie legislativă…

P.S. Nu înseamnă, pe de altă parte, că o eventuală reducere cu 15% a pensiilor din România ar fi fost o măsură cîtuși de puțin acceptabilă.

29 iunie 2010

Accident de limba română

Citesc în ziarul de azi: M.O. "care conducea un moped

pe strada Bucegi, nu a acordat prioritate de trecere unei autoutilitare conduse regulamentar pe strada Câmpiei și a intrat în coliziune cu aceasta”. Mda, cred că e nasol să intri în coliziune cu strada Cîmpiei, care-i o arteră feroce, se agită mereu stînga-dreapta.

30 iunie 2010

Coana Alina față cu reacțiunea cetățeniei

Aventurile Alinei Mungiu-Pippidi, în reinterpretarea după ureche a realităților ce-o înconjoară, continuă netulburat. Ultima victimă a profundelor sale analize e problema lansată de guvernul maghiar, privind acordarea cetățeniei pentru conaționalii minoritari din țările vecine.

Alina Mungiu ne descrie minuțios ce-ar fi să fie cu chestia de cetățenie. “Cetățeanul este cel care plătește impozite și, în schimbul lor, votează, alegîndu-i pe cei care administrează banii lui. Asta e tot. Cine e el, de unde îi vin strămoșii, în ce limbă visează și ce sex îl atrage nu ne interesează, cîtă vreme el își respectă contractul cu statul și statul îi dă ce i se cuvine.” Tentativa guvernului vecin – care vine pe urmele inițiativelor similare, promovate de guvernul nostru, față de moldovenii basarabeni – intră în coliziune cu însăși esența conceptului: “Acordarea deplinei cetățenii, inclusiv dreptul la vot, unor cetățeni ai unor alte state este incompatibilă cu concepția civică a națiunii. Asta înseamnă să-i aduci în spațiul național pe niște neplătitori care au dreptul să voteze, dar nu vor fi guvernați de cei pe care îi votează și deci nu vor suferi consecințele alegerii lor”. Iar de-aici încolo, dă-i tot-nainte pe arătură. “De ce ar vota la alegerile din Ungaria maghiarul din Voivodina sîrbească, sau de la Kosice, sau de la Sf. Gheorghe, și dacă va vota, pe ce bază o să o facă? Ca noi toți, pe bază de interes, numai că interesul cînd locuiești în altă țară e mai îngust, privește doar tratamentul tău, și nu și alte politici publice din Ungaria. (…) Orice extindere a drepturilor politice la cetățenii unei țări vecine cu care există sau a existat un conflict riscă să aprindă

naționalismul, care nu se stinge niciodată. (…) Asigurîndu-se de votul ungurilor din străinătate, transformîndu-i în clienții lui prin acest cadou, dl. Orban își asigură realegerea de lungă durată și îi sabotează pe votanții rezidenți în Ungaria, devalorizîndu-le voturile”.

Iar noi, cei de-aici, nu putem nici măcar să protestăm împotriva unei asemenea felonii îngrozitoare, căci sîntem – din punctul de vedere al politicii internaționale – legați de mîini și de picioare (noroc că o avem pe Alina Mungiu, călare pe sirena de alarmă): “Dacă noi tăcem, deși dl. Orban după asta va cere și mai vocal autonomia pentru cetățenii lui din regiunea secuiască, este pentru că dl. Băsescu a practicat o politică identică față de Republica Moldova”. În sfîrșit a ajuns comentatoarea unde voia s-o aducă din condei. De vină pentru inițiativele unguresti cu cetățenia e tot Băsescu, nimeni altul. Păi de ce n-a băgat ideea asta direct în premisele articolului, măcar o pricepeam mai limpede!

Problema este că, după cum tocmai l-a asigurat ministrul de externe maghiar pe omologul său român, noua lege ungară a cetățeniei NU acordă drepturi de vot cetățenilor domiciliați în afara teritoriului Ungariei! Ba nici chiar dreptul la asigurări sociale, că doar n-or fi complet nebuni politicienii de-acolo să-și lege de gît o asemenea piatră de moară… Așadar toată simandicoasa dezbatere a coanei Alina – privind acordarea drepturilor de vot unor cetățeni din alte state, privind sabotarea cetățenilor dintre propriile granițe naționale, privind exportul de naționalism și lovitura de stat camuflată – reflectă o intensă gargară. Căci e lipsită de o bază reală, din cauza carenței frapante de documentare a autoarei pe problemele despre care se pronunță.

Singurul avantaj ar consta doar în eventualul onorariu, încasat pesemne de înțeleapta jurnalistă, pentru serviciul de-a fi umplut cîteva coloane de ziar cu gogoșile ei fanteziste.

1 iulie 2010

Furio

Tocmai a apărut la Editura Eikon din Cluj cartea lui Patrizio Trequattrini, *Furio*, tradusă și prefațată de mine. Mă bucur s-o aduc în atenția cititorilor.

Este vorba de o impresionantă piesă de teatru, o tragedie în două acte, inspirată din situația personală a scriitorului. Firește că, asemeni oricărei opere artistice care se respectă, realitatea autobiografică e îmbogățită de meditațiile autorului asupra subiectelor esențiale: viața, moartea, iubirea fără limite, boala, singurătatea, rolul familiei, imposibilitatea de-a fugi de propriul destin. Nu soarta generală a omenirii îl preocupă, în această tragedie, pe Patrizio Trequattrini, ci parcursul individului confruntat cu arbitrariul existenței. Nu cunoscutul conflict tragic își face apariția aici, între datorie și pasiune, sau între individ și societate. Căci protagonistul nu are nici urmă de îndoială ori șovăială, atunci cînd trebuie să-și asume obligația îngrijirii fiului bolnav, de-a lungul întregii vieți. Tragedia rezultă mai curînd din caracterul implacabil și iremediabil al loviturii destinului, care îi retează omului posibilitatea opțiunii libere. Victimă a situației sale, Bruno demonstrează, în egală măsură, oboseala blazată față de realitățile gălăgioase din jur (discoteci, concerte, excursii, vizite), precum și obsesia tenace a părintelui de familie, dispus la sacrificarea propriei existențe pe altarul tandrei afecțiuni pentru fiul său. Alături de el, Carla personifică feminitatea confruntată cu spectrul mai amplu al sentimentelor opuse, iubirea și groaza, fidelitatea și trădarea, perseverența și dezertarea. Toate ajung să fie devorate de spaima singurătății.

Personajele foarte puține, decorurile invariabile și strict utilitare, acțiunea "blocată" în limitele aceluiași impas de netrecut (în ciuda timpului care se scurge), limbajul elevat și îngrijit ne semnalează că autorul nu și-a propus neapărat edificarea unui alt univers, fictiv, limpede circumscris în coordonate paralele. Avem de-a face mai curînd cu o piesă "descărnată",

esențializată, cu un teatru filosofic, "de idei", care urmărește nu să-l fascineze pe spectator, transportîndu-l într-un univers compensatoriu ci, tocmai dimpotrivă, să-l sensibilizeze în legătură cu temele din imediata sa vecinătate.

E discutabilă ipoteza lui George Steiner că, în societatea noastră postmodernă, tragedia nu-și mai găsește locul. Că am fi atrași doar de subiectele minore, de preocupările cotidiene, de ritmurile intense ale supraviețuirii, care juguleaza vena tragică. Patrizio Trequattrini ne demonstrează că măsurile aulice ale teatrului antic pot fi împletite cu noile teme de reflecție ale secolului XXI. Căci, după oribilul secol XX, care a văzut desfășurarea a două războaie mondiale, cu milioane de victime inocente, în numele vitejiei naționale, al purității rasiale, al emancipării unei clase sociale pe spinarea celorlalte – tot atîtea pretexte mincinoase, formulate în sprijinul crimei generalizate –, probabil că înaintăm azi spre un liman mai senin. Este de sperat că noile valori ale viitorului vor fi îndreptate spre (re) descoperirea ecologiei, a toleranței față de individ, precum și față de categoriile defavorizate: bătrînii, copiii, bolnavii, diversele minorități (sociale, etnice etc.). În contextul care se prefigurează, postmodernismul probabil că își va asuma și această tragedie, *Furio*, situată la contopirea dintre pasiune și rațiune, la confluența dintre iubirea nelimitată pentru propriul fiu și datoria fanatică de părinte, împinsă chiar pînă la crimă.

Vocea artistică a lui Patrizio Trequattrini, aflată la maturitatea sa creatoare, merită pe deplin să fie cunoscută de cititorul român.

2 iulie 2010

Cinism morbid

"Am scris pe scurt, ca să nu pierd trenul."

Așa se exprimă în mesajul de adio un sinucigaș, înainte de-a se arunca în fața locomotivei. Se numea Nae Ioan, avea 54 de ani și și-a luat viața pentru că era dator cu 170 de Euro.

3 iulie 2010

Folclor nepieritor

Un partid de buzunar cere demisia unor oficialități, datorită prestației țării noastre la Expoziția Mondială de la Shanghai. Cu obișnuita retorică inflamată, ni se spune că “manelistul Baconschi și pornograful Patapievici nu numai că nu respectă valorile acestui neam și imaginea României în lume, dar fac tot posibilul să arunce cu noroi în această țară pe care o disprețuiesc pe față”.

Care ar fi vina celor doi? Faptul că, la standul nostru național, formația “10 Prăjini” a interpretat manele de succes, cuprinzînd versurile “Ridică Tanțo piciorul, ca să-ți văd televizorul”.

Eu unul nu știu care e problema cu repertoriul, atîta vreme cît nu e tradus și-n limba chineză, pentru a se percepe savoarea folclorului nostru nepieritor dintre blocuri: “Hi-hi-hă Ha-ho hi-ho-hu, ha hă hă he-he-hi-ho-hu”.

4 iulie 2010

Dilema nouă

După lupte de decenii, care au durat săptămîni întregi, pentru a reduce salariile bugetarilor cu 25% și banii pensionarilor cu 15%, după încleștarea de la Curtea Constituțională, care a emasculat inițiativa legată de supraviețuitorii vîrstnici, dar a consfințit scalparea salariaților, după umflarea TVA peste noapte la 24 de procente, guvernul rămîne iarăși în ofsaid. Abia ce trebuia să aplice în sfîrșit scăderea de salariu și-i parvine notificarea din partea sindicatelor din învățămînt.

Ideea e uluitor de simplă, în caraghioslîcul ei. Profesorii, peste vară, nu primesc salarii, ci indemnizații de concediu de odihnă. Acestea, potrivit Codului Muncii (art. 145), “reprezintă media zilnică a drepturilor salariale din ultimele 3 luni anterioare celei în care este efectuat concediul, multiplicată cu numărul de zile de concediu”. Mai pe scurt: prin legea inițiată de Guvern, adoptată de Parlament și acceptată (parțial) de Curtea

Constituțională se reduc salariile, nu banii de concediu, cuveniți pentru activitatea deja prestată. Iar dacă mai există cumva neclarități, ne vedem – din nou – la tribunal.

Și acum ce va face guvernul? Se va călăuzi după legile economice, care-i cer să ia omului banii din buzunar, sau după cele juridice, care i-o interzic deocamdată? *Hic Rhodus, hic salta.* Sau în traducere autohtonă: "Ridică Tanțo piciorul, ca să-ți văd televizorul".

5 iulie 2010

De sus

Întîmplările de fiecare zi ne par imprevizibile și istovitoare, în formele variate cu care torturează atenția și răbdarea noastră. Între o infamie politică stupefiantă, o sinucidere descumpănitoare, o inundație devastatoare, o criză economică interminabilă și un atentat terorist îngrozitor, parcă nu mai există limite pe calea spre Apocalips.

Echilibrul sufletesc poate fi regăsit abia printr-o privire "de sus". Toate-s vechi și noi sînt toate. Am trecut printr-o revoluție televizată, cu schimbarea șefilor și a alianțelor internaționale, în decembrie 1989, tot astfel cum părinții noștri au trecut printr-o lovitură de stat radiodifuzată, în august 1944: "nu părăsiți aparatele de radio, va urma un comunicat important pentru țară". Traversăm o recesiune probabil la fel de severă ca aceea trăită de bunicii noștri, în 1929-1933, sau cu aceleași simptome: instituțiile stabile devin fluide, banii de salarii se spală pe gîrlă, loviturile de imagine ascund eșecuri de caracter, prieteniile se transformă în dușmănii.

Singura deosebire ține de viteza evenimentelor. Trăim într-o singură viață cîte au pătimit alte trei generații dinaintea noastră.

6 iulie 2010

Să mănînce cozonac!

În vizită prin Moldova aflată sub inundații, Traian Băsescu

le-a indicat unor oameni cu casa dărîmată că le era mai ușor dacă-și făceau dinainte asigurări de locuință. Vorbim de același președinte care tocmai a promulgat legea de scădere cu 25% a salariilor, deși cîștigase alegerile promițînd, dimpotrivă, majorări salariale de 50%.

Povestea amintește de replica reginei Maria Antoaneta, confruntată cu revolta parizienilor înfometați: "Dacă n-au pîine, să mănînce cozonac!". Prin puhoaiele care le-au măturat casele și rămași cu salariul ciuntit pe sfert, se pare că moldovenilor noștri le-a venit într-adevăr timpul să semneze polițele de asigurări pentru locuință.

7 iulie 2010

E-Leonardo, nr. 16/2010

A apărut numărul cel mai recent al revistei culturale electronice *E-Leonardo*, pe care l-am structurat, iar acum li-l recomand cititorilor. Veți găsi, sub aceeași înfățișare inconfundabilă, diverse tipuri de expresie culturală: literatură, pictură, muzică etc. Publicația se adresează în egală măsură publicului internațional, prin contribuțiile foarte variate, în diferite limbi străine, pe lîngă româna predominantă: engleză, franceză, italiană.

Spicuiesc dintre temele și colaboratorii revistei: însemnări politice (Vlad Solomon), documente din trecutul comunist opresiv (Luca Pițu, Alexandra Tomiță), analize critico-literare și/sau polemice (Iulian Boldea, Laszlo Alexandru), reflecții istorice (Ovidiu Pecican), eseuri filosofice (Ana Bazac), explorări pe marginea didacticii (Patrizio Trequattrini, Laszlo Alexandru), publicistică interbelică recuperată (Mihail Sebastian), eseistică surprinzătoare (Chris Lawson), pagini de proză (Flavia Teoc), meditații în jurul lui Dante (Giovanni Papini, Laszlo Alexandru), traduceri (Teodor Boșca), pictură (Liana Saxone-Horodi, Alexandru Pecican).

Vă doresc o lectură-vizionare-audiție plăcută!

8 iulie 2010

Zazi(e) în metrou

Acum vreo 20 de ani am tradus cunoscuta carte a lui Raymond Queneau, *Zazie în metrou*. Romanul a apărut inițial în 1959 și e considerat un clasic al literaturii franceze contemporane. S-a făcut și un film simpatic după el. Povestea e despre o puștoaică obraznică și afurisită, Zazie, care vine de la țară în vizită la Paris, cu unicul scop mărturisit de-a se plimba cu metroul. Din păcate pentru ea, a nimerit tocmai o perioadă de grevă, așa că dorința sa cea mai fierbinte rămîne neîmplinită. Lucrurile banale fiindu-i inaccesibile, va avea parte, în schimb, de un șir de experiențe extraordinare: o evadare din casa unchiului care doarme, ostenit după orele de muncă, o incursiune fabuloasă în piața de vechituri de la periferie, în vederea procurării unei perechi de blugi fenomenali, o ascensiune pe Turnul Eiffel, alături de unchiul Gabriel și de amicul acestuia, Charles, pilotarea unui grup de turiști străini zăpăciți, printr-un Paris haotic și labirintic, totul încununat cu o neuitată noapte de cabaret, într-un bar de homosexuali, cu găliganul Gabriel performînd pe scenă, în tutu, momente de balet din *Moartea lebedei*. Ăsta e, pe scurt, volumul lui Queneau, care poate fi citit cu interes și amuzament.

Pe de altă parte, aflu azi că poliția americană a arestat un grup de 5 teroriști Al Qaida, care proiectau un atentat devastator în metroul din New York. Printre ei se află un anumit Najibullah Zazi, care în cursul anchetei și-a recunoscut contribuția la proiectarea atacului sîngeros. Viața concurează cartea. Nu-mi rămîne decît să aștept publicarea versiunii americane, actualizate și adaptate, a romanului *Zazi în metrou*.

9 iulie 2010

Critică chioară (1)

Anul trecut, prin aprilie, am primit un mail din partea Angelei Furtună, pe care n-o cunosc personal. Îmi povestea, pe ton exaltat, că a instituit la Suceava “Zilele Monica Lovinescu”,

îi va atribui un premiu special lui Gheorghe Grigurcu, va invita la manifestări un public select, din țară și din străinătate, vor audia cu toții o conferință, vor lansa niște cărți, vor merge în pelerinaj pios la mormîntul soților Lovinescu-Ierunca etc. Totuși, din cauza constrîngerilor crizei mondiale, nu mă poate invita și pe mine, dar "nutrește speranța" că la anul, în 2010, mai mult ca sigur o să mă cheme, fiind și eu "un adept al eticii neuitării".

M-am scărpinat în cap la așa o bizară intrare în vorbă, de tipul "hai la noi, dar nu chiar acum". Mi-a amintit de bancurile cu ședințele de partid comunist din anii '50, evocate de I.D. Sîrbu. Se scoală vorbitorul înflăcărat și zice: "Tovarăși, eu am să vă spun părerea mea sinceră, dar țin să vă avertizez dinainte că, personal, nu sînt de acord cu această părere a mea!". Așa că i-am răspuns furtunoasei corespondente, urîndu-i mult succes în ceea ce întreprinde. Ea m-a asigurat din nou, pe calea internetului, că este "un admirator constant" al meu, că îmi mulțumește pentru "privilegiul" de-a mă citi. Și-a mai trecut un an.

10 iulie 2010

Critică chioară (2)

Din felul cum au evoluat între timp lucrurile, aș fi preferat, foarte sincer, nici să nu mă invite, nici să nu mă elogieze ipocrit în corespondența particulară. Căci Angela Furtună s-a cocoțat, în ultima vreme, pe tribuna exagerărilor patetice și a mitologizărilor frenetice, emise pe spinarea regretatei jurnaliste de la *Europa liberă* ("Monica Lovinescu rămîne unul dintre cei mai mari gînditori români și un strălucit filosof politic" etc.). Sînt primul care s-o recunosc, Monica Lovinescu n-are parte de recunoașterea senină, în postumitate, a rolului proeminent pe care l-a jucat în creuzetul ideilor de pînă la 1989. Dar soluția nu cred să constea în hiperbolele exaltate, pe care le împroașcă în direcția ei admiratoarea postfabricată, de dată nouă.

Pe o asemenea dublă direcție am insistat în recenta mea luare de cuvînt (*Ce am învățat de la Monica Lovinescu?*), încercînd

să arăt ce anume văd încă valabil, dar și ce anume consider deja vetust în activitatea importantei comentatoare culturale. Nu eram decît consecvent cu mine însumi. În același registru dual, lăudînd plusurile, criticînd minusurile, m-am exprimat încă pe cînd scriitoarea trăia și, la o adică, avea toată libertatea de-a mă corecta (vezi *Grîul și neghina*, eseu care a dat apoi și titlul unui volum al meu de polemici, tipărit în 2002). Însă discursul critic echilibrat, argumentat și rațional – fie și incomod – reprezintă dușmanul de căpătîi al firilor frenetice. Așa că persoana care mă chema, fără să mă invite, și mă elogia, fără să mă citească, a sărit acum pe versantul celălalt, al insultelor. Ea are impresia de-a găsi, în textul meu recent, "o mică tămîiere nesinceră", emisă de "un pitbull pur sînge al atacului decisiv". Și tot așa mai departe. Nu duceam dorul laudelor, cum nu-mi lipsea nici insolența grațioasei doamne Furtună.

11 iulie 2010

Critică chioară (3)

În coasta ofenselor șade bine și neadevărul. Principala obiecție pe care Angela Furtună știe să mi-o aducă este că aș practica o critică ideologică, întrucît îi reproșez Monicăi Lovinescu antisemitismul ("Discuția aceasta centrată de L.A. pe pretinsul antisemitism al Monicăi Lovinescu este prin ea însăși o deformare nedreaptă și grotescă a statutului ei de gînditoare și militantă…"). E simptomatic că mînioasa exegetă nu oferă nici un citat din textul meu, care să-i susțină ipoteza.

Mă simt jenat să repet aici ce-am spus deja, suficient de limpede, data trecută. Monica Lovinescu m-a dezamăgit mai ales din următoarele motive: 1) A apărat cu furoare, în pofida faptelor din realitate, junețea hitleristă a lui Vintilă Horia (și a mers, în angajamentul său, pînă la ruptura de unii amici exilați ce nu-i împărtășeau partizanatul). 2) A apărat cu furoare, în pofida faptelor din realitate, junețea legionară a lui Mircea Eliade (și a mers, în angajamentul său, pînă la ruptura de unii colegi de condei ce nu-i împărtășeau partizanatul). Faptul că

aceeași Monica Lovinescu i-a luat apărarea editorului Gabriel Liiceanu, care a topit volumul *Culorile curcubeului*, și nu scriitorului Paul Goma, care tocmai fusese abuzat, reprezintă pe ansamblu doar un mizilic.

Dacă publicista suceveană îmi va spune că a despărți adevărul de minciună, a separa binele de rău și a deosebi grîul de neghină reprezintă un demers "ideologic", îi voi răspunde foarte simplu: nu e adevărat. Angela Furtună (ce nume predestinat oximoronic!), pe blogul ei și prin revista lui Grigurcu, le vinde cititorilor apă chioară, sub pretextul că le oferă critică literară.

12 iulie 2010

Do ut des

Angela Furtună, în 2009, îl cheamă pe Gheorghe Grigurcu la Suceava ca să-i dea, în plic, premiul special Monica Lovinescu. Gheorghe Grigurcu, în 2010, îi publică Angelei Furtună, la *Acolada* din Satu Mare, o seamă de gogoși umflate despre Monica Lovinescu.

Asta e cultura română contemporană. Pam-pam.

13 iulie 2010

Love

Pescuită de pe internet: "Kiss me once, kiss me twice, but let me fuck your life".

14 iulie 2010

Adevăruri (1)

Mă bucur să aflu că Nicolae Manolescu citește cărțile despre Nicolae Manolescu. Regret totuși că o face tardiv. În editorialul *României literare*, nr. 25/9 iulie 2010, p. 3, intitulat *Neadevăruri*, directorul publicației stabilește coordonatele dezbaterii: "Am citit, cu oarecare întîrziere, «ediția a doua, revăzută și adăugită» a cărții lui Laszlo Alexandru, *Criticul literar Nicolae Manolescu*, de la Editura Paralela 45, 2009. Știam de la cea dintîi ediție care este opinia autorului despre mine: origi-

nală și documentată".

În ciuda startului pozitiv, ca să spun așa, N. Manolescu se grăbește (încet) să-și expună și indispoziția. Nu neapărat judecățile mele despre *Istoria critică a literaturii române* par să-l zgîrie la guler. Am avut de altminteri prilejul să-mi expun, suficient de nuanțat, atît argumentele favorabile, cît și pe acelea defavorabile la adresa monumentalei lucrări. Capitolul de vreo 50 de pagini din monografia mea actualizată, precum și cele vreo 15 pagini din intervenția *Cum am citit eu «Istoria critică a literaturii române» (o conferință)*, incluse în volumul colectiv *Nicolae Manolescu – 70* (Editura Paralela 45, 2009), sînt probabil în măsură să contureze o apreciere mai curînd policromă, diversificată, intrînd pînă la detalii. A conchide unilateral, în aceste împrejurări, că "apariția *Istoriei critice* (...) l-a dezamăgit pe Laszlo Alexandru" reflectă o impresie ușor pripită. Indiferent că vine din partea însuși subiectului comentariilor mele.

15 iulie 2010

Adevăruri (2)

Dar criticul înțelege să se delimiteze mai ales de un alt pasaj al cărții mele, pe care îl citează: "Poate că acestei poziționări *au-dessus de la mêlée* i se datorează și consternanta opțiune recentă a lui Nicolae Manolescu, în calitate de președinte al U.S.R., cînd s-a străduit să blocheze tentativele de deconspirare a scriitorilor turnători. Mai marele peste literați a preferat, în acea ocazie, să se zbată pentru a prelungi păguboasele ambiguități și pentru a menține un regretabil *statu quo* (i)moral. A făcut-o, inventînd cele mai năstrușnice subterfugii de salvare a propriei sale imagini publice" (p. 129).

Nu ne concentrăm atenția, prin urmare, pe opiniile despre literatură ale istoricului Manolescu, ci pe opțiunile din viața publică ale intelectualului Manolescu. Nu pe comentariile sale despre poezie, ci pe intervențiile, ca reprezentant al inteligheției, despre informatorii Securității. Fie și-așa. În pe-

rimetrul respectiv, protestul autorului împotriva reproşurilor mele răsună ferm: "Totul este riguros neadevărat. Nu numai că o astfel de ocazie [a păguboaselor ambiguităţi, a tentativelor de blocare a deconspirării turnătorilor – nota mea, L.A.] n-a existat. Dar, de fiecare dată cînd am avut ocazia, am făcut tot ce a depins de mine pentru clarificarea lucrurilor. Am publicat în *România literară* numeroase pagini din dosarele de Securitate ale scriitorilor (…). Cît priveşte subterfugiile la care aş fi recurs, îi sugerez lui Laszlo Alexandru să le probeze". Acuşica!

16 iulie 2010

Adevăruri (3)

Faptul că N. Manolescu citeşte tîrziu sau deloc ce anume se scrie despre el, mai treacă-meargă. Omul e ocupat pînă peste cap (funcţiile executive, panseurile despre fotbal prin ziare etc.). Dar ca acelaşi N. Manolescu să uite ceea ce el însuşi a spus, a scris şi a făcut mi se pare de tot bizar. Să-i amintesc o situaţie din trecutul recent. A fost ales, în iunie 2005, preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România, pe baza unui program ce-şi propunea redarea demnităţii condeierilor, reconstruirea prestigiului lor şi instituirea unui for al discuţiilor civice. La puţin timp după succesul repurtat sub asemenea nobile auspicii, a explodat dezbaterea despre deconspirarea foştilor colaboratori ai Securităţii. Erau vizate trei importante categorii profesionale – politicienii, clerul şi scriitorii – care, tocmai, exercitau o influenţă semnificativă asupra configurării societăţii democratice. Cum a înţeles noul preşedinte al U.S.R. să-şi transpună în practică ideile pentru care fusese ales?

La 30 august 2006, Nicolae Manolescu a organizat, alături de Eugen Simion, o întrunire în Sala Oglinzilor de la U.S.R. Aici, în loc să sprijine ideea transparenţei, a cîntat litania indulgenţei faţă de colaboraţionişti. Ei au fost, de fapt, nişte victime. Era nevoie, mai întîi, de un proces al comunismului, al întregii societăţi, al întregii Securităţi ca poliţie politică, şi abia la urmă trebuia să vină rîndul scriitoriilor, dacă le mai venea vreodată…

În ciuda exercițiilor de șarm personal, președintele U.S. a fost contrazis din sală, cu argumente ascuțite, de Stelian Tănase, Varujan Vosganian, Bujor Nedelcovici și alții. Acrobațiile sale de imagine s-au încheiat cam într-o dungă.

17 iulie 2010

Adevăruri (4)

Perseverent din cale-afară, Nicolae Manolescu și-a reluat ipotezele în editorialul *Scriitorii și securitatea* (vezi *România literară*, nr. 36/8 septembrie 2006). Ideile nu-s multe, dar cam aceleași: "Cred că desecretizarea dosarelor era necesară [**excelent!**]. Mai cred și că secretizarea lor, cu ani în urmă, va trebui explicată de către cei care au hotărît-o [**minunat! și totuși:**]… nu poate fi vorba de a supune desecretizării categorii (politicieni, preoți, sportivi, scriitori etc.), ci persoane [**de ce?**], și anume pe acelea care ocupă funcții publice, fie politice, fie administrative, fie spirituale, nicidecum, la grămadă, pe toți cei care aparțin unei clase socio-profesionale [**așadar deconspirarea se referă la prezent, nu la trecut?**]… Ar fi la fel de absurd să cerem dosarele tuturor celor aproape 2500 de membri ai USR [**că unii dintre ei au turnat era normal, dar ca noi să-i știm azi pe cei ce-au făcut-o, de ce-ar fi absurd?**]… Puțini dintre ei s-au dovedit și călăi [**perfect, dar nu despre asta era vorba**]…" etc. etc.

Rămas probabil nemulțumit de percutanța mesajului său, Nicolae Manolescu a întocmit apoi un *Comunicat* pe această temă, ca din partea conducerii Uniunii Scriitorilor. Textul a fost publicat în cîteva reviste culturale, din diverse localități ale țării, precum și în *România literară*, nr. 38/22 septembrie 2006. Abia în această etapă m-am decis să întreb și eu cu voce tare cît e ceasul, în textul intitulat *Zece sofisme* (vezi *Tribuna*, nr. 99 și 100/octombrie-noiembrie 2006). Nici o reacție. Mi-am reluat criticile, ca editorial în limbile română, engleză și italiană, în nr. 10/2006 al revistei *E-Leonardo* pe internet (ca să se poată citi și la UNESCO). Tot nimic. Am inclus eseul

Zece sofisme în volumul *Muzeul figurilor de ceară* (Ed. Paralela 45, 2009, p. 168-175). Liniște totală. Mi-am reformulat reproșul, fără a mai repeta buchetul de exemple, în ediția revăzută a monografiei *Criticul literar Nicolae Manolescu* (Ed. Paralela 45, 2009, p. 129). Pace și prietenie. Iar acum, după încă vreun an, apare ca o floare directorul *României literare* și îmi povestește că a reușit, în sfîrșit, să mă citească. Și îmi "sugerează" să "probez" "subterfugiile" la care el ar fi "recurs". Se sparie gîndul…

18 iulie 2010

Adevăruri (5)

Complicitatea scriitorilor cu Securitatea comunistă reprezintă oricum un punct sensibil pentru N. Manolescu, nu doar în prestațiile lui cu public, dar și în paginile *Istoriei critice…* Eu unul nu cred ca el să aibă o problemă de conștiință încărcată, ci pur și simplu subiectul îi vine ca un cartof fierbinte. Îl plimbă stînga-dreapta prin palme și nu știe ce să-i facă. Nu-l azvîrle, că-i păcat, nu-l înghite, că-i stă-n gît. Merită remarcat, o secundă, cum se raportează la acesta, în paginile din cartea-vieții. Cînd îl analizează pe C. Noica, notele informative date la Securitate de omul cu bască reprezintă doar un prilej suplimentar, pentru Manolescu, să dezaprobe naționalismul și antiraționalismul manifestate de filosoful păltinișan. Cînd ne vorbește despre Șt. Aug. Doinaș, informările securiste semnate de poetul zîmbetului frînt constituie un detaliu banal, abia pomenit pe fugă, și nu-i umbresc valoarea creației. În schimb, mamă-mamă!, numai tunete și trăsnete cînd vine vorba despre securismele lui Ion Caraion: "Tipărirea unora dintre notele informative n-a mai lăsat însă nici o speranță celor care au încercat să apere imaginea scriitorului: nimic, în acest nou gen, deloc literar, dar atît de abundent și de variat, nu întrece în mîrșăvie notele informative ale lui Artur – numele de cod al informatorului. (…) În astfel de cazuri, întrebarea care se pune este dacă valoarea operei răscumpără comportamentul omului. În cazul lui Caraion, răspunsul nu e sigur".

Președintele Uniunii Scriitorilor ne îndemna în public să nu ne pripim, ne povestea că toți informatorii au fost niște victime (sau, oricum, nu toți au fost niște călăi) și n-ar trebui să ne mai deranjăm cu atîtea curiozități tardive, iar cînd ajunge cu principiile la *Istoria critică a literaturii române*, învîrte scalpelul cam inconsecvent. Și pentru astea sînt tot eu de vină?

19 iulie 2010

Adevăruri (6)

Cu totul înduioșătoare sînt argumentele prin care încearcă să se apere azi Nicolae Manolescu: "de fiecare dată cînd am avut ocazia, am făcut tot ce a depins de mine pentru clarificarea lucrurilor. Am publicat în *România literară* numeroase pagini din dosarele de Securitate ale scriitorilor. De pildă, într-un număr recent, pagini din dosarul lui Dorin Tudoran". Așa o fi. Doar că publicul larg voia să-i știe, în primul rînd, nu pe cei care au fost turnați, ci pe aceia care au turnat. Nu pe victime, ci pe complicii călăilor. Probabil că se percepe o anume diferență între ce-i reproșam eu președintelui U.S.R. și ce-mi răspunde el acum, cu întîrziere.

"Îl informez pe Laszlo Alexandru că două Consilii consecutive au răspuns în unanimitate apelului meu de a solicita CNSAS un răspuns în problema scriitorilor turnători. La aproximativ 60 de cereri individuale, cum obligă legea, ale membrilor Consiliilor dintre 2005-2009 și 2009-2013, am primit pînă acum 40 de răspunsuri oficiale. Din 40, doar două reprezentau decizii judecătorești care indicau colaborarea cu Securitatea. Nu le-am făcut publice, pentru că una se referă la un scriitor decedat între timp, iar a doua la un scriitor care nu mai era membru în Consiliu și a cărui dezvăluire nu mai intra în prevederile legii." Bravo, la cifre stăm minunat cu producția de scriitori turnători la hectar. Dar șeful breslei nu ne comunică nici măcar acum, în ceasul al doisprezecelea, cînd mă scutură pe mine, pentru a se scuza pe sine, cine anume sînt cei doi grafomani cu pete pe chelie, dați în vileag de CNSAS.

Ăsta să fie oare faimosul for al dezbaterilor civice, instituit la U.S.R., în vederea deconspirării colaboraționiștilor, spre a se reconstrui prestigiul șifonat al literaților în societate? O mică șușă confidențială, ca să-i afle boss-ul pe cei care, în vremea comunismului, au trecut strada pe roșu?! Dar atunci de ce se mai supără directorul *României literare*, cînd citește din cartea mea că "Nicolae Manolescu, în calitate de președinte al U.S.R., s-a străduit să blocheze tentativele de deconspirare a scriitorilor turnători"? Care anume sînt condeierii pe care N. Manolescu – în calitatea pe care o deține și în baza informațiilor de culise la care are acces – i-a prezentat în fața opiniei publice, ca foști colaboraționiști? Uimirile tardiv confecționate nu țin locul pasivității tendențioase. Nicolae Manolescu și-a continuat strategia "rezistenței prin cultură", chiar și după ce regimul comunist s-a prăbușit. În fizică, o asemenea mișcare se numește "de inerție".

20 iulie 2010

Mai în glumă, mai în serios

În septembrie 1998, pe cînd mă pregăteam de susținerea publică a tezei de doctorat, l-am invitat firește la Cluj și pe Nicolae Manolescu, cel care era subiectul întregii tevaturi, să ne onoreze cu prezența. Din păcate, nu s-a putut. Era tocmai prins cu o campanie politică locală, prin Moldova. Dar a avut amabilitatea să-mi trimită un fax, cu scurte aprecieri legate de munca doctorandului, care au fost citite în deschiderea festivității.

Situația era destul de ciudată, iar opțiunile autorului, limitate. Dacă mă lăuda, s-ar fi zis că ne întoarcem reciproc delicatețurile. Dacă mă critica, s-ar fi crezut că e un ingrat. Așa că N. Manolescu a preferat s-o dea pe ironia benignă, de salon. Recunoștea efortul de cercetare al doctorandului, dar se disocia glumeț de concepția generală a lucrării, pe care n-o împărtășea. Admitea oricum seriozitatea informării aflate la temeliile monografiei: "Dl. Laszlo Alexandru e un comentator deplin credibil. Informația d-sale mă copleșește. Știe despre mine însumi o

mulțime de lucruri pe care eu nu le știu; și, dacă le voi fi știut pe unele (nu pe toate!), le-am uitat”.

Am rîs atunci, ca de-o glumă bună (și politicoasă). Cum naiba să știu eu mai multe despre Nicolae Manolescu, decît știe el însuși despre sine? Acum însă, de cînd constat că uită oportun tot ceea ce nu-i mai convine – de pildă campania pe care a purtat-o, prin adunări publice, prin editoriale din *România literară*, prin Comunicate ale USR, privind amînarea deconspirării scriitorilor turnători – mă gîndesc că totuși gluma lui era serioasă. Te pomenești că eu chiar știu lucruri pe care el le-a uitat deja?!

Tare mă tem că, atunci cînd lumea rîde în hohote la afirmațiile serioase ale unui critic literar, în schimb tace posomorîtă cînd el glumește, ăsta e un semnal de alarmă. E. Lovinescu i-a găsit și o denumire, care le ridică părul măciucă unor critici contemporani de prin București: Revizuiri!

21 iulie 2010

Sorineliu Zelea Lavriceanu (1)

Pe cerul criticii literare autohtone s-a înălțat un nou astru al ideilor. Sorin Lavric e cel mai tare din parcare. Nicolae Manolescu îl publică număr de număr în revista centrală a scriitorilor. Eugen Simion îl premiază la Academia Română. Personajul are o singură problemă: e nițel cam foarte legionar în gîndire. Ah, și încă una: scrie cu picioarele. În rest – toate bune.

Mă uit, de-o pildă, la comentariul (*Hristoși în serie* – brrr, ce titlu! – în *România literară*, nr. 20/4 iunie 2010) pe care l-a dedicat romanului, recent scos de la naftalină, al lui Dinu Pillat. Citesc prima frază a cugetărilor lui Gîgă despre lume și viață: “Obișnuit a vedea în lucruri sensuri și coerențe, intelectualul este în genere o ființă fără apetit pentru obscurități”. Probabil că Lavric se gîndea la mentorul său, Liiceanu, cînd a dedus că intelectualul nu prea le are cu obscuritățile. Mă rog, să trecem.

Și ce noutăți mai aflăm prin cartier? “În ordinea românească a secolului XX, fenomenul obscur prin excelență a fost fenomenul legionar”. Așa că hop și Sorin, omul care aprinde becul, vine și ne vorbește despre “fascinația pe care elementul ominos din mișcarea legionară îl exercita”. Da, dom’le, element ominos, cum îți zisei. Nu, nu omenos, că aia-i alta. Și dacă tot nu ți-e clar, mai ia una de-aici, că-i pe gratis: “stupefierea ominoasă provocată de legionari”. Efectiv.

22 iulie 2010

Sorineliu Zelea Lavriceanu (2)

Îi dăm cuvîntul, în continuare, amicului Sorineliu care prezintă, în carne și oase, cel mai bun antidot la plictiseală și tristețe: “Toți erau obsedați de legionari: comuniștii, care îi exterminau imitîndu-le în același timp tiparele de propagandă, intelectualii neobedienți, care încercau să înțeleagă fenomenul, legionarii, care se străduiau să supraviețuiască în închisori, și firește românii nepolitici, care tremurau de frică să nu se afle că printre rudele lor se număraseră cîțiva legionari”. Bine, am înțeles ideea. Vin și eu cu un exemplu dintr-ăsta, de logică fluentă: toată societatea românească de azi e obsedată de pescuit. Badea Ion care stă pe malul gîrlei, vînzătoarea de la magazinul de undițe și momeli (care nu știe dacă își face planul săptămînal), secretara de la Asociația Vînătorilor și Pescarilor (care speră să-i vină destui cotizanți), nașul de la CFR (care-i duce, contra bacșiș, pe pescari la destinație), nevasta lui Badea Ion (care speră să pună ceva în oală diseară) etc. Vezi? Cu toții numai la pescuit se gîndesc.

Să vorbim acum de valorile speciale, care-l împing spre delir pe comentatorul *României literare*: Dinu Pillat “intuia că dăduse ființă unei cărți care nu numai că îl exprima ca artist, dar deopotrivă îi reda stupefacția ominoasă pe care i-o provocase etosul legionar”. Fugi d-acilea! Cum vine asta? “Cine străbate cartea ca pe o ficțiune autonomă trăiește cu senzația că asistă la o poveste tristă în care cîțiva fantași, mînați de elanul

vîrstei și de înălțimea idealului, își frîng destinele.” Aha, deci nu așa trebuie parcursă. Buchina trebuie citită ca imn sadea, în poziție de smirnă și smerenie, cu mîna dreaptă la inima stîngă, fiindcă “este romanul unei conștiințe, o conștiință care, sub haina ficțiunii literare, face portretul etosului legionar”.

Mergem la alt pasaj instructiv din cronica – literară, mănțelegi – a lui Sorineliu Zelea Lavriceanu. E bun de plasat fix sub frontonul publicației, acolo unde odinioară puneau comuniștii îndemnul cu proletarii din toate țările, care au de făcut o chestie împreună: “Cum piatra de încercare a onestității unui intelectual român este fenomenul legionar, Dinu Pillat trece proba libertății de conștiință, prețul plătit pentru scrierea romanului fiind cel știut. De aceea, valoarea lui simbolică o întrece pe cea literară”. Da, nene, cine-i legionar e onest și liber la conștiință. De-asta n-are ursul coadă.

Cîteva ultime considerații, în loc de temă pentru acasă. Subliniați tautologiile din următorul pasaj: “fără presupunerea unui ominos legionar de esență irațională, trama cărții are un miez sibilinic de parabolă cețoasă”. Subliniați cacofonia din următoarea frază: “Sufletul lor suferă de o excrescență metafizică care le sufocă la propriu firul vieții”. Subliniați eroarea de ortografie din următoarea sintagmă: “niște miniștrii pragmatici”.

Să trăiască *România literară*!

23 iulie 2010

Academia de rîs

Se pare că Ștefan Agopian e un scriitor tare glumeț, de vreme ce scrie săptămînal, de cîțiva ani deja, la o Academie de rîs. Din cîte constatam pînă adineaori, umorul lui se voia, totuși, întemeiat pe fapte reale, înfășurate în aparențe hazlii. Am fost cu atît mai mirat văzîndu-l că își dă cu părerea, pe marginea dialogului dintre Nicolae Manolescu și mine, dar se bazează doar pe cele afirmate de una dintre părți. Cealaltă. Îi recomand spre documentare însemnările mele precedente pe blog, din 14-20 iulie. Dacă nu de alta, măcar ca să respecte deontologia

jurnalismului (umoristic). Și mai vorbim pe urmă.

P.S. După ce-am analizat migălos zece tipuri de sofisme diferite, în afirmațiile publice ale președintelui U.S.R., aflu totuși din direcția lui Agopian că sînt “un cunoscut polemist clujean, care se inflamează una-două”. E ca și cum aș scrie și eu că falnica sa mustață îi conferă un inconfundabil profil feminin.

24 iulie 2010

Foame de carte

Citesc din presă că un sucevean de 71 de ani s-a hotărît, în sfîrșit, să se înscrie la Facultatea de Litere, ca student în anul I. Merită felicitările noastre cordiale. Mai ales că, prevalîndu-se de prevederile regulamentului școlar, a solicitat scutirea de la taxa de înscriere, întrucît e orfan încă din 1978. Și i s-a aprobat!

25 iulie 2010

Pe cine iubește Dan Stanca? (1)

Ziaristul cu același nume s-a gîndit, nu demult, să azvîrle în căldarea presei cotidiene o zgomotoasă declarație de dragoste: *De ce îl iubesc pe Paul Goma?*. După cum se spune prin capitala culturii care-l adăpostește pe inspiratorul acestei pasiuni încinse, *“l'amour a ses raisons, que la raison ne connaît pas”*. Așa că tentativele lui Dan Stanca de a-și argumenta sentimentele, prin intermediul rațiunii, sînt sortite inadecvării. Reclama la insecticid n-ar trebui legată de imaginea platoului cu friptură. Relansarea imaginii notoriului antisemit al ultimilor zece ani n-ar trebui camuflată în spatele titlurilor hollywoodiene.

Și, zău așa, de ce-l iubește Dan Stanca pe Paul Goma? “Pe șleau spus, fiindcă i-a înjurat pe toți.” He-he-he, să fii matale sănătos, la cîți imprecatori profesioniști se află prin toate cotloanele comunicării publice românești, chiar c-ai fi avut *“l'embarras du choix”*. Mă așteptam să te justifici prin argumentele pe care P.G. le folosește, prin raționamentele pe care le ilustrează, prin valorile pe care le profesează. Dar faptul, în sine, că înjură…? Pare rău, domnu'. Cam subțire sentimentu'.

26 iulie 2010

Pe cine iubește Dan Stanca? (2)

De altfel îmi pare de tot bizară transplantarea afectelor ce țin de viața privată, în sfera publică. Firește că putem admira sau detesta o personalitate culturală, datorită ideilor, a principiilor sau a frumuseților estetice promovate de aceasta, și pe care le putem împărtăși sau nu. Dar să transformăm în drapel de luptă afecțiunile noastre colaterale?!

Mă gîndesc să-i propun ziarului *România liberă* un serial de însemnări critice despre istoria literaturii române: *De ce transpir la subraț cînd văd o poză de-a lui Mihail Sadoveanu?*. Sau: *De ce-mi curge nasul cînd aud de Vasile Cârlova?*. Mai am cîteva titluri disponibile în portofoliul meu personal, dar (încă) n-aș vrea să cobor în zona trivialului.

27 iulie 2010

Pe cine iubește Dan Stanca? (3)

Sînt însă de acord cu Dan Stanca asupra faptului că, între Goma și Cioran, se pot recunoaște cîteva asemănări. Nu numai depărtarea fizică de România, ori solitudinea orgolios asumată. Și nu doar noul domiciliu ales de cei doi, în Franța stîngismului cultural. Dar și o răsucită evoluție/involuție ideatică a lor.

Tînărul Cioran, de pildă, nu ezita prin 1933-1934 să combată viguros orice idee de democrație, ori să delireze partizan pe marginea ideilor totalitare și a promotorilor lor: “Orice om cu cît de mică înțelegere istorică trebuie să recunoască faptul indiscutabil că hitlerismul a fost un destin pentru Germania”. Sau: “Nu există om politic în lumea de astăzi, care să-mi inspire o simpatie și o admirație mai mare decît Hitler. Există ceva irezistibil în destinul acestui om pentru care orice act de viață cîștigă semnificație numai prin participare simbolică la destinul istoric al unei națiuni… Meritul lui Hitler este de a fi răpit spiritul critic unei națiuni”. Ulterior n-a mai știut în ce gaură de șarpe să-și ascundă neghiobia și cum să-și renege mai virulent “păcatele tinereților”.

Tînărul Goma a pornit ca anticomunist perseverent, a fost un spirit democrat activ și s-a profilat ca disidentul cel mai pregnant al regimului ceaușist. După expatrierea sa, mai ales în ultimii zece ani, a optat însă pentru prietenia cu Ion Coja, ale cărui idioțenii antisemit-negaționiste le-a desăvîrșit lamentabil, într-o etapă de bîjbîieli inclusiv stilistice: "Doar știm, avem și hîrtii[,] și ținere-de-minte: «Holocaustul românesc» este o minciună, un fals, o escrocherie, o ticăloasă amenințare («Punga sau viața!»)" (vezi vol. *Săptămîna Roșie 28 iunie-3 iulie 1940 sau Basarabia și Evreii*, București, Ed. Vremea XXI, 2004, p. 273).

28 iulie 2010

Pe cine iubește Dan Stanca? (4)

E normal ca, atunci cînd ne îndrăgostim de cineva, să nu-i vedem îndată defectele. Totul e luminos și plin de frișcă, în etapa de acomodare. Dar pe urmă? Ne salvăm oare sentimentele, dacă ne prefacem în continuare?

Mai pe românește vorbind, Dan Stanca n-a apucat oare să afle că obiectul pasiunii sale e cam antisemit? Că are un șir de scrieri unde calcă în picioare mormintele unor inocenți, pieriți de moarte violentă, din cauza dictatorului Antonescu pe care tot el, iubitul din Paris, îl proslăvește? Sau, ce? Știa tot satul, și n-a aflat bărbatul?

Dacă Dan Stanca e într-adevăr ziaristul care mai scoate capul dintre urechi să se documenteze, atunci înclin să cred că știa toate astea. Dar nu ni le spune. Fiindcă, tacit, jubilează pe marginea lor. Chiar dacă n-are tupeul să le proclame, la rîndul său, pe față. Dar s-a decis să le furișeze pe după piersic, declarîndu-se îndrăgostit. Nu de ideea otrăvită, ci de propagatorul ei. Păi, cum să lupți cu sentimentu'?

Măcar, odinioară, extremiștii aveau *cojones*. Acuma ei plutesc în platonism.

12 august 2010

B.P.T.

Aud că a fost blocată manevra ziaristului Marius Tucă privind șterpelirea prestigiosului brand cu numele "Biblioteca pentru Toți". Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM) a respins cererea de înregistrare abuzivă, ca proprietate a omului din Caracal, a acestei mărci construite de alții.

Tucă să nu dispere. Are la îndemînă o soluție simplă, fără să-și modifice sigla. Îi zice colecției, de mîine încolo, "Biblioteca pentru Tonți".

14 august 2010

În oglindă

Nivelul 1: Cronicarul *României literare* (nr. 27/2010) își plimbă ochii peste paginile altor reviste de profil. Astfel ajunge să descopere, în *Dilema Veche*, o ironie de-a lui Radu Cosașu.

Nivelul 2: Gazetarul cu dileme consemnase că tocmai s-a confruntat cu o frază memorabil-neghioabă: "Am citit de curînd – și nu am ridicat din umeri – că «Piatra de încercare a onestității unui intelectual român este fenomenul legionar». Am ridicat privirea spre unul din pereții camerei mele, unde de mult fixasem acest memo: «Piatra de încercare a intelectualului român este înțelegerea operei lui Caragiale» (Camil Petrescu, 1927)".

Nivelul 3: Românul literar comentează participativ aberația ridiculizată în *Dilema*: "am fi dorit ca Radu Cosașu să nu țină secret numele autorului maximei «piatra de încercare a onestității unui intelectual român este fenomenul legionar», fie și numai fiindcă, spre deosebire de Dan Diaconescu, ipochimenul care a emis-o merita popularizarea".

Nivelul 4: Îi facem pe plac curiosului de la *România literară*. Enunțul inițial, antologic în stupiditatea sa inconfundabilă, a fost emis tocmai de Sorineliu Zelea Lavriceanu, în paginile revistei care voia să știe cine-i ipochimenul (vezi și însemnările mele din 22 iulie).

Concluzie: scriitorii de la *România literară* nu-și citesc propria publicație, dar sînt la fel de iritați în fața neghiobiei ca și aceia care, în schimb, o mai răsfoiesc din cînd în cînd.

15 august 2010

Căpușa cu buletin mușcă din nou

Nu mult a trecut de cînd am detaliat haiducismele securistului Eugen Uricaru pe moșia Copyro. Metoda lui e foarte simplă: îți faci o jucărie hibridă, la intersecția dintre stat și privat (care, adică, ia banii cu ajutorul statului, dar îi îndreaptă în folosul privatului), după care te declari stăpîn pe opera literară a unor scriitori care au avut ghinionul să moară. Măcar hoitarii știi că te duc la groapă și te lasă acolo, dar Uricaru și directoarea lui de încredere, Nicoleta Cofcinski, te mulg și postum.

După ce s-a cățărat, cu de la sine putere, pe opera lui Mihail Sebastian și le-a dat în judecată pe nepoatele dramaturgului, pe chestia că ele nu-s de fapt moștenitoarele unchiului lor și nu mai au dreptul să-l publice (?), o nouă victimă a lui Uricaru a devenit Ursul Fram al lui Cezar Petrescu. Volumul a fost tradus în ebraică de Riri Sylvia Manor, din pur entuziasm, s-a găsit și un editor din Israel care să-l publice. Un singur aspect a fost scăpat din vedere: suma corectă, care să gîdile buzunarele fostului turnător securist.

Data precedentă cînd m-am ocupat de acest subiect urît mirositor intitulat Copyro, sugeram că ar fi necesară modificarea componenței ORDA și a strategiilor sale, pentru limpezirea situației. Între timp înțeleg că la Oficiul guvernamental s-au produs schimbările de personal. Pe cînd și asaltul cu DDT asupra căpușei de la Copyro?

21 august 2010

Critica chioară e surdă

Mi-am permis nu demult să-mi expun cu sinceritate opiniile despre Monica Lovinescu: cele bune și cele rele. O anumită Angela Furtună s-a năpustit să mă răstălmăcească, prin

parțializare: a ascuns judecățile mele pozitive, le-a bagatelizat ori le-a pus pe seama ipocriziei mele (?); în schimb le-a inventat pe altele, negative, și le-a agravat artificial. Am rugat-o cu toată seninătatea pe năprasnica Furtună să-mi citeze un singur pasaj, din cuvintele mele, unde aș fi acuzat-o pe Monica Lovinescu de antisemitism. N-am primit clarificările necesare, în direcția cu pricina.

Minciuna devine mai consistentă atunci cînd e repetată, așa că Angela Furtună adoptă metoda bîlbîielii. În timp ce se ocupă să-l apere pe Vladimir Tismăneanu (halal "victimă"!, halal "avocat"!), cu un drum își repetă și acuzația mincinoasă la adresa mea, deși fără a mă mai pomeni direct: "Monica Lovinescu este, începînd cu ziua comemorării decesului ei, asiduu acuzată de antisemitism în revista *Tribuna*, tot printr-o astfel de logică de delegitimare".

Mai întîi mi-a desfigurat punctele de vedere, printr-o prezentare chioară, iar acum Furtuna face *"la sourde oreille"*, repetîndu-și imperturbabil neadevărurile. Nu-mi rămîne decît să-i adresez salutul clasic al literaturii române: A se slăbi, Angela!

22 august 2010

Jogging cu morții (1)

A te ascunde în spatele numelor sonore ale celor ce nu mai sînt probează – în afara unei conștiințe tulburi – și o frapantă criză de personalitate. Metoda se pare că e destul de răspîndită printre noi. Există grupulețe simpatice ai căror membri se gratulează reciproc, prin intermediul promovărilor clasicizante. Aflăm peste noapte că H.-R. Patapievici e un Kierkegaard de București, Andrei Pleșu e un Montaigne român, iar Liiceanu de-a dreptul Heidegger. Odată șmecheria lansată la apă, nu-i greu să fie dusă la sublim (în ridicolul său). Vladimir Tismăneanu e declarat de către Mircea Cărtărescu "un Proust al comunismului românesc". Iar autorul *Levantului*, în ce-l privește, e doar un fel de Dante… Evoluăm zilnic printre geniile care se calcă pe bătături.

O variantă mai ingenioasă e să-ți pescuiești un nume respectat și să-l transformi în stindardul tău de luptă, sub care să te legitimezi pe tine însuți. Tot ridic din sprîncene, de cînd Vladimir Tismăneanu declară că-și va boteza institutul guvernamental cu numele "Monica Lovinescu", de cînd a inventat conferințele "Monica Lovinescu" etc. Să fiu limpede înțeles. Nu fiindcă regretata jurnalistă a *Europei libere* n-ar merita, cu prisosință, onorurile postume. Dar ele sînt destinate, în egală măsură, să-i confere legitimitate și intangibilitate politologului din Washington, după modelul brevetat în anii stalinismului ("dai în mine, dai în tine, dai în fabrici și uzine").

Am urmat un mic exercițiu de curiozitate și am luat la răsfoit jurnalele Monicăi Lovinescu. Voiam să verific dacă relațiile dintre cei doi au fost, într-adevăr, așa de fierbinți cum ne-o tot induce astăzi analistul cu patalama. Fost-a cu adevărat Vladimir copilul de suflet al Monicăi? În *Jurnal 1981-1984*, Tismăneanu nu e nici măcar pomenit. În *Jurnal 1985-1988*, Tismăneanu e amintit de cinci ori: fiindcă e progenitură de ștabi comuniști, dar combate bine la *Europa liberă*, sau cînd Monicii se duc cu el la o cafenea să-l bîrfească pe Dorin Tudoran.

23 august 2010

Jogging cu morții (2)

În *Jurnal 1990-1993*, Monica Lovinescu îl numește de vreo zece ori pe Tismăneanu: fiindcă a scris un articol de politologie într-o revistă, împreună cu altcineva, fiindcă a fost atacat prin America de popa Calciu, fiindcă s-a dus pe la Timișoara, în calitate de monarhist (?!), fiindcă soția lui nu știe boabă românește sau franțuzește, dar el a făcut un film despre Partidul Comunist Român (?) etc. În *Jurnal 1994-1995*, Tismăneanu e citat de patru ori: au zburat împreună cu avionul încoace, spre București, iar el i-a ajutat la bagaje. În *Jurnal 1996-1997*, Tismăneanu figurează de două ori: cînd a scris un necrolog în revista *Lumea liberă* și cînd le-a trimis o carte Monicilor. În *Jurnal 1998-2000*, Tismăneanu e pomenit iarăși de cîteva ori

razant: fiindcă l-a apărat în presă pe Patapievici, sau fiindcă a avut o convorbire telefonică de explicații cu Monicii, iar ulterior au cinat cu toții la restaurantul chinezesc, fiindcă a tipărit un articol elogios despre Virgil Ierunca etc.

După cum se vede, sînt detalii banale, presărate ici-colo, care configurează parametrii unei relații ocazionale și superficiale, de-a lungul a douăzeci de ani. Nimic nu îndreptățește anexarea postumă a figurii Monicăi Lovinescu, pe post de efigie nobiliară, în uzul și abuzul carierei publice a lui Vladimir Tismăneanu. Și încă – spre norocul politologului – nu se cunosc părerile din 2004 ale anticomunistei Monica Lovinescu. Pentru că pe-atunci s-a publicat dezgustătorul volum de dialoguri intitulat *Marele șoc*, cînd stîlpul progresului transatlantic ne asigura, pe noi toți, că "Ion Iliescu a devenit o personalitate de vîrf a procesului democratic din România", că emanatul este "un om al stîngii democrate", iar discuția cu autorul mineriadelor a constituit, pentru intervievator, "o plăcere intelectuală". Într-adevăr: *Mare șoc*! Oare cu cîte degete i-ar fi fi bătut obrazul Monica Lovinescu, dacă se vor mai fi întîlnit vreodată, înainte de moartea ei?

24 august 2010

Pelicanul și babița

Stilul de cățărare al lui Tismăneanu – prin exploatarea personajelor publice, transformate fără voia lor în paraploaie – a fost copiat din mers de acest *no name* intitulat Angela Furtună. Femeie în toată firea, nu s-a remarcat de-a lungul anilor prin nimic semnificativ, în planul literaturii ori al schimbului de idei culturale. Dar pe neașteptate se produce clicul, se pogoară revelația și Angela Furtună începe o campanie de frenetică beatificare publică a Monicăi Lovinescu, declarată postum mare geniu, gînditor întemeietor și "strălucit filosof politic" de talie mondială. Mai avea nevoie scriitoarea din Rue François Pinton de așa ceva? Prea puțin. Însă personajul care ține de toartele cădelniței culege roade vîscoase. A reușit să intre în ochii lumii,

fiindcă bîzîitul insistent a atras atenția asupra bărzăunului.

Că toată șmecheria e de-o vulgară frivolitate, schițînd abia o pală de notorietate provincială, disipată în foarte scurtă vreme, nu mai încape vorbă. Sau, ce? Dacă de mîine încep și eu o exaltată manevră de imagine, prin elogierea – să zicem – a lui Napoleon Bonaparte, proclamîndu-l geniu ambulant, lăudîndu-i pe istoricii care l-au lăudat și înjurîndu-i pe istoricii care l-au înjurat, voi deveni cumva, peste cîțiva ani, împăratul României?!

25 august 2010

Un vulcan olog

Dan Culcer scapă și el două vorbe năcăjîte despre opiniile mele. Cu cîteva luni în urmă, făceam pe acest blog un tur de orizont, în beneficiul lui Mihai Iovănel, despre situația politică din interbelic. Gazetarul din capitală avusese impresia că legionarii dețineau monopolul exclusiv al extremismului de dreapta. În luarea mea de cuvînt, i-am explicat că tot la extrema dreaptă vehementă erau și cuziștii (cu toate că ei aveau un conflict acut cu legionarii – *et pour cause*, își disputau același domeniu de interese!), și finalul domniei lui Carol al II-lea, și guvernarea lui Antonescu. Era o teribilă concurență pe extrema dreaptă, în acele vremuri.

Dan Culcer nu pare să fie de acord cu mine. Asta este, nu intru în schema lui de beatificare sforăitoare a dictatorilor români din secolul XX, după șablonul "Partidul – Antonescu – România!". Absolventul roșcovan de la Academia militară Saint Cyr trebuia neapărat prezentat mai cu patru perechi, în comparație cu ceilalți criminali din trecutul istoriei românești. "Ion Antonescu nu putea fi aliat cu nemții și italienii decît într-un sens absolut conjunctural, ca să asigure spatele frontului României", protestează acum nostalgicul expatriat.

Păi, nene Dane, spatele frontului e în funcție de încotro îndrepți fața! De pildă, dacă ataci spre Est, spatele e – logic – la Vest. Iar dacă te duci invers, atunci totul se schimbă. Și cînd

Antonescu poartă un război de cîțiva ani, alături de naziști și fasciști, își plimbă trupele pînă hăt către Stalingrad și extermină – în mod premeditat, ca politică de stat – populația civilă evreiască din Basarabia și Bucovina care a avut ghinionul de a-i ieși în cale, să vorbești de "sensuri absolut conjuncturale" frizează caraghioslîcul (pentru a recurge la eufemisme). E ca și cum mi-ai spune: da, e adevărat că am două urechi și două mîini, dar e o chestie conjuncturală, că dacă mă nășteam găină, nu le-aveam!

Dan Culcer tot vîră pe internet diverse pastile trăznite, sub formă de "Jurnalul unui vulcan olog". Măcar odată și-a nimerit titlul. Dacă stai drept, în două picioare, și le citești, vezi că bolboroselile lui resentimentare șchioapătă și împroașcă idei toxice.

30 august 2010

Vocile nopții (1)

Am adeseori prilejul de-a le explica elevilor mei anumite figuri ale expresiei politicoase în societate. De pildă e cam bădăran să spui "Vreau (o înghețată)". Se preferă "Aș vrea (o înghețată)" sau "Voiam (o înghețată)". În italiană e o necioplire să întrebi pe cineva: "Ai înțeles?" (*Hai capito?*). În contexte publice de un anumit nivel se recurge la varianta: "M-am făcut înțeles?" (*Mi sono spiegato?*). Principiul de bază al comunicării amabile e că, dacă celălalt nu ți-a priceput gîndul, de vină ești tu, fiindcă nu l-ai expus limpede, nu colocutorul, care ar fi tîmpit la cap…

E clar că Mihai Iovănel e departe de asemenea precepte ale bunei creșteri, atunci cînd intervine în subsolul precedentei mele însemnări de pe blog, recurgînd la formula: "vă explic întrucît nu ați înțeles". Bine-bine, n-oi fi înțeles eu, dar ce anume exprimase el? "Tot ce spusesem eu era că «extrema dreaptă din România se suprapune aproape perfect peste doctrina legionară»: adică (vă explic întrucît nu ați înțeles) exista o relație de sinonimie CONCEPTUALĂ între doctrina legionară și extrema

dreaptă din România. Asta nu înseamnă, cum ați înțeles dvs., că legionarii sunt singurii care reprezintă extrema dreaptă în România, ci doar că aproape toți ceilalți extremiști de dreapta (sau fenomene de extrema dreaptă) din România se regăsesc în doctrina legionară."

Cursurile de lingvistică generală le atrag studioșilor atenția că, în limba română, topica are relevanță semantică. Nu e totuna să spui: (a) "OMUL vede LUPUL" sau (b) "LUPUL vede OMUL". Așa și cu ceea ce-și închipuie Iovănel că ar fi zis în presă.

(a) "EXTREMA DREAPTĂ din România se suprapune aproape perfect peste DOCTRINA LEGIONARĂ" însemna exact ceea ce le explicasem eu cititorilor: în opinia lui Iovănel, extrema dreaptă românească era reprezentată – aproape exclusiv – de doctrina legionară.

(b) Dacă M. Iovănel nu a vrut să spună asta odinioară, ci ceea ce ne explicitează acum, fraza lui inițială ar fi trebuit construită cu topica inversată: "DOCTRINA LEGIONARĂ din România se suprapune aproape perfect peste EXTREMA DREAPTĂ". Dar el – atunci – nu așa a scris. Iar eu am citit și am înțeles, exact, ceea ce el a comunicat.

Nu doresc să detaliez aici carența de abilități profesionale a unui critic literar care una încearcă să spună, dar altceva izbutește. Nu insist nici pe nerozia istorică a noii ipoteze lansate de el: cum așa, Carol al II-lea sau Antonescu, de pildă, aveau ambiții milenarist-apoteotic-apocaliptice, pe modelul lui Zelea Codreanu, pentru a se regăsi în doctrina legionară?! Oricum o învîrte și-o sucește azi Mihai Iovănel, atît varianta (a) cît și varianta (b) ale enunțului său reprezintă neghiobii patente.

31 august 2010

Vocile nopții (2)

Mihai Iovănel are ezitări nu doar la capitolul de sintaxa propoziției, ci și la acela cu semantica limbii române. În finalul comentariului, mă pune la punct cu superbie: "Chiar nu-i

puteați răspunde lui Dan Culcer altfel decît trivial, altfel decît prin «nea Dane»?”.

Să remarc, întîi, imprecizia reproșului. Fusese vorba, în fraza mea, despre “nene Dane”, nu despre “nea Dane”… Pentru un critic care croșetează citate, oleacă de rigoare s-ar fi impus. În al doilea rînd, “nene” reprezintă (conform DEX) un “termen de respect cu care se adresează un copil sau o persoană mai tînără unui bărbat mai în vîrstă sau unui frate mai mare”. Pentru Iovănel, în schimb, atunci cînd mă adresez cuiva cu “nene” devin “trivial”, adică (după același DEX) “vulgar, ordinar, obscen, necuviincios, indecent, scabros”.

Dacă Iovănel s-ar fi angajat chelner pe-o terasă și, în loc de cafeaua cu frișcă solicitată, i-ar fi servit clientului un bocanc peste ochi, probabil că și-ar fi pierdut job-ul. Dar în critica literară autohtonă poți scrie bine-mersi, exprimînd altceva decît îți trece prin cap, sau deformînd tendențios și insultător semnificația cuvintelor citate. Cu un asemenea capital de conștiință, devii vrednic de-un premiu academic.

Mă tot întreb și eu, ca eroul lui Marin Preda: pe ce se bazează Iovănel? Cum de-a ajuns acest personaj trist, plin de umor, pe panta gloriei înainte de a-și publica vreo carte? Nu demult și-a perplexat cititorii cînd, luîndu-și instinctul ca etalon, a declarat volumul Ioanei Macrea-Toma, *Privilighenția*, “evenimentul anului 2010”, deși admitea foarte senin că nu l-a citit (!), iar din anul cu pricina mai erau cîteva luni bune. Halal și noi succesuri!

Oare zelul cu care a curățat grajdurile lui Augias (Simion) să-i fi adus laurii pe chept? Sau prestarea de servicii cu parul, pe moșia lui Buzura, alături de Andrei Terian (alt fenomen cultural miraculos, evidențiat în 2010 prin autoplagierea cronicii sale literare din 2004)? Acești Castor și Polux ai criticii zboară, pe cai mari, spre Panteonul arivismului nonșalant.

1 septembrie 2010

Zona Circului (1)

Mi-a căzut în mîini, pentru prima dată, publicația *Cuvîntul legionar* (nr. 84/iulie 2010). Am petrecut o jumătate de oră amuzantă, ca pe vremea cînd mai răsfoiam revistele de umor – de pildă, *Academia Cațavencu*. Cele trei-patru personaje de-acolo continuă lupta, fără zăbavă. Își mușcă mîinile pentru trădarea lui Horia Sima, îndeamnă la unitate, își răsfiră grijuliu sfaturile. "De ce trebuie să se păzească un legionar: să nu se lase ademenit (…), de lupta cu alți șefi legionari (…), de spiritul negativ" etc.

Am citit, cu hohote de rîs brăzdate de sughițuri, chiar și un decalog *sui-generis*. "CELE 10 PORUNCI de care să se țină legionarul pentru a nu se rătăci de pe drumul său glorios în aceste zile de întuneric, de urgie și de satanică ademenire. (…) 1. Nu crede în nici un fel de informații despre Mișcarea Legionară, citite în orice foaie ar fi, chiar dacă pare a fi naționalistă, sau șoptite la ureche de agenți, sau chiar de oameni de treabă. Legionarul nu crede decît în ordinul și cuvîntul șefului său. Dacă acest cuvînt nu vine, înseamnă că nimic nu este schimbat și că legionarul își merge [sic! – L.A.] în liniște drumul său înainte. 2. Dă-ți seama bine pe cine ai în față. Și cîntărește-l cum trebuie și cînd este un inamic care vrea să te înșele și cînd este un prieten prost pe care l-a înșelat mai înainte un inamic. 3. Păzește-te ca de o mare nenorocire de omul străin care te îndeamnă să faci ceva [sic! – L.A.]. El are un interes și voiește sau să-și facă interesul prin tine, sau să te compromită în fața celorlalți legionari. Legionarul acționează numai din ordin sau din inițiativa sa proprie. 4. Dacă vrea cineva să te ademenească sau să te cumpere: scuipă-l în ochi. Legionarii nu sunt proști, nici de vînzare. 5. Fugi de cei ce voiesc să-ți facă daruri. Nu primi nimic. (…) 9. Nu te speria dacă nu primești ordine, vești, răspunsuri la scrisori; sau dacă ți se pare că lupta stagnează. Nu te alarma, nu lua lucrurile în tragic căci Dumnezeu este deasupra noastră și șefii tăi cunosc drumul cel bun și știu ce vor." Ettetera.

Această sintaxă de grădiniță, corcită cu teoria conspirației, platitudinile sforăitoare și clarviziunea de tip *delirium tremens*, era inevitabil să nu includă și o adresă poștală. Doritorii pot obține relații suplimentare – după cum o precizează caseta tehnică de pe ultima pagină – în București, pe strada Mărgăritarelor, în Zona Circului.

2 septembrie 2010

Zona Circului (2)

Ce m-a distrat suplimentar în haioasa fițuică a fost să constat, pe frontispiciu, că figurează ca director un oarecare Nicador Zelea-Codreanu. OK, știam că românii dau nume trăznite, de genul Sandokan Popescu ori Elvis Paraschivescu. Dar chiar așa?

Pentru cititorii mai tineri trebuie amintit că Nicador e acronimul meșterit după numele celor trei ucigași ai prim-ministrului I.G. Duca la Sinaia, în 1933: Nicolae Constantinescu, Ion Caranica și Doru Belimace. Nicadorii s-au transformat mai apoi într-un fel de moaște profane, pe care gloata înverzită le-a venerat cu frenezie. Oricum, bizară contradicție logică, în agenda de lucru a unei organizații pretins creștine. Ce-o fi avînd în comun credința cu adorarea de criminali?! Atîta timp cît legionarii – mai vechi sau mai noi – nu renunță la triumfalismul evocator al Nicadorilor, orice pretenție a lor de-a aparține unei asociații cu frică de Dumnezeu rămîne ceea ce este: o lamentabilă demagogie.

N-am reușit încă să pricep dacă Nicador Zelea-Codreanu există cu adevărat, sau e doar un pseudonim, împins din bășcălie la înaintare, sub poza celuilalt Zelea, originalul. Ideea mi s-a părut, oricum, la fel de tîmpită de parcă aș fi aflat că noul Partid Comunist Român a relansat *Scînteia* și l-a pus director pe Utece Gheorghiu-Dej, sau pe Ugesere Ceaușescu.

3 septembrie 2010

Gîdilături

Se aude că, în curînd, se va deschide la Cluj primul Cinema

7D, care ne va invita la surprize dintre cele mai interesante: "ochelari tridimensionali, scaune mișcătoare, vibrații, gîdilături, jeturi de apă și vînt".

Dincolo de faptul că, în vederea momentului "post-spectacol", va trebui probabil să mergem la cinema cu umbrela, șoșonii și hainele de schimb, îmi amintesc că, în copilărie, se mai practica această glumă cretină: venea din spate un amic și te gîdila pe neașteptate, ca să te enerveze. În asemenea situații, o luam la fugă după binevoitor și nu ne lăsam pînă nu-i ardeam cîteva picioare-n fund. Dar acum? Să mai dăm și bani pentru a fi gîdilați?

P.S. Cum vor proceda legionarii care tocmai și-au citit *Decalogul* la ziar? "Dacă vrea cineva să te ademenească sau să te cumpere: scuipă-l în ochi." E voie oare de la partid să se lase gîdilați în public, sau vor trebui să-și pregătească sputa de-acasă?

4 septembrie 2010

Ventilul lui Horia

Nu știu cine e Theodor Codreanu. Dar e limpede că nici el nu vrea să știe cine a fost cu adevărat Vintilă Horia, căruia îi rescrie în cheie ditirambică viața și opera (vezi rev. *Însemnări ieșene*, nr. 7-8/iulie-august 2010, p. 32-35). Pînă să-i resusciteze simpatetic romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*, Codreanu mîngîie plin de tandrețe "naționalismul și presupusa apartenență la Mișcarea Legionară" ale lui V. Horia. Tot acolo compătimește nedreptățile teribile pe care le-a avut romancierul de înfruntat, odată cu "scandalul legat de primirea Premiului Goncourt, declanșat nu doar de ambasada Republicii Populare Române de la Paris (în regia lui Mihai Ralea?), dar și de extrema dreaptă și de către stînga comunistă și evreiască (în frunte cu André Wurmser) și, nu se putea, chiar de unii confrați români din exil".

Monstruoasa coaliție a tuturor extremelor posibile s-a năpustit, vai, asupra neprihănitului Horia care – printr-o nobilă

adversiune – s-ar plasa, desigur, pi șentru…

Să-i mai repet oare și acestui Codreanu pasajele închinate (ăsta-i cuvîntul potrivit!) lui Mussolini, de către Vintilică Horia, pe vremea cînd se cățăra spre postul diplomatic din Italia? ("E cu neputință astăzi să desparți noțiunea de artă de aceea de fascism. Opera lui Mussolini, oricît de abundent și nedrept a fost criticată, va rămîne peste veacuri mai ales ca o desăvîrșită realizare artistică… Ordinea fascistă înseamnă înainte de toate ordine spirituală.") Să-i reamintesc acestui Codreanu părerile despre Hitler ale lui Vintilică Horia, pe vremea cînd se aburca spre postul diplomatic de la Viena? ("Germania lui Adolf Hitler [este] o valoare asemănătoare, ca forță și întindere, religiei în Evul Mediu sau artei în timpul Renașterii"; "Acest «homo europaeus», cel dintîi dintre cei mai mari, acel ce s-a încumetat să distrugă o prejudecată și să dovedească, cu strălucite argumente, forța nepieritoare a Europei, este Adolf Hitler. Discursul său este acela al veacurilor care vorbesc încă de pe turlele catedralelor și al basilicelor, din fundurile bibliotecilor și al muzeelor și de pe culmea aceea de umanitate care se numește europenism.")

Dumnezeul lui Vintilă Horia va mai rămîne ceva timp în exil, fiindcă Adolf Hitler și Benito Mussolini, popii a căror poală fu pupată de romancierul carierist au fost, în realitate, cei mai mari dictatori ai Europei. Din vina lor, milioane de oameni simpli, ca mine și ca dumneavoastră, au pierit în mod tragic. Mirtul și tămîia, cheltuite la altarul asasinilor, au un preț usturător, pe care deceniile de ambiguitate ale expatriatului se pare că încă nu l-au achitat.

5 septembrie 2010

Prea mult Păunescu (1)

Intru pe site-urile unor ziare, să văd ce noutăți sînt pe lume. Îl găsesc pe Adrian Păunescu lamentîndu-se în vreo trei publicații că e foarte grav bolnav, mai are puțin și ne părăsește, dar nu e ranchiunos, adresează un salut de rămas-bun și o

propunere de împăcare lumii întregi. Mde, ce să zic? Să-l ierte Dumnezeu, că va avea ce!

Caut pe internet veștile mai interesante ale momentului. Aflu că Academia din Moldova tocmai și l-a făcut membru de oroare, pardon, de onoare, pe Adrian Păunescu. Ce onoare îți poate aduce asocierea cu principalul saltimbanc al dictatorului comunist Ceaușescu n-am prea înțeles, dar, în fine, dacă tot se duce omul, hai să-l petrecem politicos.

Deschid televizorul, mai mult dintr-un reflex inconștient. Îl văd pe Adrian Păunescu tronînd și explicîndu-ne foarte avîntat realitățile politice ale momentului, cum stă azi țara și ce vom avea de făcut în continuare. Păi bine, nene, nu ne explicași că boala, că așa și pe dincolo?

Îmi zic să ascult oleacă de muzică subțire și trec pe Radio România Cultural. Vocea inconfundabilă a lui Adrian Păunescu ne relatează, pe ton hotărît, povestea vieții lui, în cine crede, pe cine iubește, în ce speră. Iar pupincuristul ăsta?! Păi ne lași, moșule?…

6 septembrie 2010

Prea mult Păunescu (2)

Iau în mîini revista *Tribuna*, nr. 192, să văd dacă nu s-au strecurat erori de tipar în ultimul meu articol. Pe paginile 15, 16, 17, 18, nimeni altul decît Adrian Păunescu, despre de toate și despre nimica: "perioada antemergătoare nașterii mele" [**i-auzi! de-atunci se scrie istoria! –** L.A.]; "lucrurile excepționale pe care le-a făcut Antonescu" [**mie-mi spui? –** L.A.]; "bunica era analfabetă, dar era genială"; bunicul "era excepțional"; "de altfel eram eminent, vreau să vă spun, am fost, în clasa a VIII-a, cel mai bun din clasă"; în facultate "începusem să fiu glorios"; "eu, la 25 de ani, aveam deja locul meu în literatură!" [**te joci? –** L.A.]; "am spus într-o poezie că aș fi acceptat să fiu noroi pe bocancii celor care au participat la Marea Unire, dar să fiu acolo!" [**dar ai fost noroi! te-am văzut la televizor! –** L.A.]; "acest Ceaușescu a reușit în anumite momente să-și depășească, parcă

fără măsură, condiția de membru de partid și să devină component al nației, pe care s-o conducă și s-o înaripeze. Pe mine m-a înaripat pentru foarte mulți ani gestul acesta" [**ați văzut porc cu aripi?** – L.A.]; "Virgil Ierunca și Monica Lovinescu m-au primit în mod secret la Paris, după întoarcerea din America, și ne-am văzut cîteva zile și cîteva nopți, fiind entuziasmați de personalitatea mea" [**chiar așa?** – L.A.]; "Mircea Eliade i-a scris, se pare, lui Dumitru Micu: «Cîtă vreme în România s-a mai născut un om ca Adrian Păunescu, putem muri liniștiți!»" [**că bine le mai zicea – se pare – Mircea Eliade; iar Papa l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil…** – L.A.]; "Eu nu l-am lăudat pe Ceaușescu pentru ceva ce n-a făcut. Eu, cu tipul meu de temperament și cu felul meu de a pune pasiune în toate, poate am exagerat. Poate am devenit vinovat prin ton, poate oamenii au judecat faptul că nu puteam exprima la fel de deschis critici la adresa lui, cum exprimam opțiuni la adresa vizitelor lui în țară" [**da, da, Adrian Păunescu exprima… opțiuni!** – L.A.]; "Deci asta este, dom'le profesor! Eu n-am pentru ce să mă scuz!".

Interviul a fost realizat în casa lui Adrian Păunescu. A fost supervizat de domnișoara Ana-Maria Păunescu, secretar general de redacție la *Flacăra lui Adrian Păunescu*. Venind vorba despre dosarul de la Securitate al lui Adrian Păunescu, acesta a fost adus imediat de Carmen Păunescu (doamna cu accidentul de circulație): 7 dosare mari și late, legate, cu acte originale și xeroxate!

Se știe că, pe vremea comunismului, nu se făcea interviu sau reportaj fără a se insista pe excepționalitatea și genialitatea cîrmaciului Ceaușescu în domeniul cu pricina, fie că era vorba de agricultură, meteorologie, mulsul vacii sau răsfiratul bălegarului. Pionul dictatorului s-a (re)umflat ca broasca din poveste și, stînd să plesnească, asudă azi la cultul propriei sale personulități multilateral lăbărțate. De ce nu povestește despre palmele și flegmele încasate în decembrie 1989?

7 septembrie 2010

O falsificatoare

Magda Ursache flutură iar un panegiric la adresa lui Paul Goma, pornind de la opiniile lui… Theodor Codreanu. Măcar pe ăsta îl văzusem răsalaltăieri, cu bazaconiile despre Vintilică Horia. Așadar putem înțelege rapid cum stăm și cu Magda Ursache, doar consemnînd autoritatea științifică la umbra căreia își proptește ea judecățile.

Marea minune a exegezei literare își putea construi vocalizele barem pe niscaiva citate, pentru a ne convinge. Bunăoară pe faimosul pasaj negaționist ce atestă, pe lîngă multe altele, antisemitismul virulent al lui Paul Goma: "Doar știm, avem și hîrtii[,] și ținere-de-minte: «Holocaustul românesc» este o minciună, un fals, o escrocherie, o ticăloasă amenințare («Punga sau viața!»)" (vezi vol. *Săptămîna Roșie 28 iunie-3 iulie 1940 sau Basarabia și Evreii*, București, Ed. Vremea XXI, 2004, p. 273). În loc de asta, Magda Ursache încearcă să ne impresioneze prin violențe verbale gratuite și ironii ofensatoare, la adresa unora dintre cei care au fost deranjați de antisemitismul lui Goma: "coarda" Cutare, "coarda" Cutărescu, "coarda" Cutărică etc. Ce simplă e viața! O mișcare din șold spre dreapta și a schimbat realitățile după bunul plac, decernînd antisemitului diploma de "Făt-Frumos-din-Lacrimă".

Arma secretă a istoriei literare încearcă marea cu degetul și în direcția lui Mihail Sebastian. "N-a pomenit mai nimeni că Sebastian era și autor al broșurii clandestine *Armata roșie vine*, circulînd în aprilie '44. După Marian Popa, *Vin rușii!*, broșură apărută după acel 23 august majusculizat, unde M. Sebastian saluta comunismul exportat cu tancul de URSS". De unde are Magda Ursache aceste informații? Cum le poate ea dovedi științific? Nu contează! S-o fi crezînd foarte subtilă, cînd lansează calomnii flagrante.

Magda Ursache nu avea nici un fel de probe, din care să reiasă că Mihail Sebastian a fost un bolșevic arivist, cum încearcă ea să ni-l picteze. Avea în schimb pasaje foarte limpezi, în

Jurnalul scriitorului, care mărturisesc starea lui sufletească din acele momente: "Mă felicit că experiența mea la *România liberă* s-a terminat repede, înainte de a-mi fi angajat acolo semnătura. Ar fi fost imposibil să lucrez sub un regim de comitete secrete. Imbecilitatea îndoctrinată e mai greu de suportat decît imbecilitatea pură și simplă. (…) În trei zile, după năvala lui Graur și a bandei lui, am înțeles că intru într-o redacție terorizată de conformism. Nu, nu. Mai bine scriu piese de teatru" (joi, 31 august 1944).

Dar minunăția lumii nu citează, nu. Ea… comentează, pe ton senzaționalist. Ce simplă e viața! O mișcare din șold spre stînga și a schimbat realitățile după bunul plac, mînjind o victimă evreiască de ocara militantismului comunist. Magda Ursache e un om fericit, trăind într-o lume paralelă. Își face impresia că, prin simpla gîdilare a corzilor vocale, trecutul și prezentul se mulează la poruncă. Să n-o deranjăm. Ea visează la cai verzi pe pereți.

8 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (1)

E totuși surprinzătoare energia cu care noi și noi generații de condeieri români se îndîrjesc împotriva lui Mihail Sebastian, continuînd să-i orchestreze cele mai fanteziste procese de intenții. În acest domeniu, aventura zgomotoasă a Martei Petreu a reprezentat doar vîrful aisbergului, prin răsunetul amplificat al șarjei calomnioase (împinse pînă la *character assassination*), prin chirurgicalul decupaj falsificator al citatelor, prin ascunderea opiniilor ce contravin concluziilor prefabricate de monografa *sui-generis*.

Un mic detaliu, simptomatic pentru ceea ce se cheamă "cultură română". Editura Polirom nu pregetă să publice chiar și a doua ediție din scrierea aceasta a Martei Petreu, falsă de la primul cuvînt al titlului și pînă la prețul de pe ultima copertă. În schimb aceeași Editură Polirom refuză tipărirea cercetării mele, în care vreau să aduc sub ochii publicului, rînd pe rînd,

contrafacerile autoarei, să demonstrez rea-credința sa frapantă, reiau pasajele scrise efectiv de Mihail Sebastian, trunchiate și răstălmăcite de ea, și le repun în contextele de unde au fost prelevate cu penseta. Argumentul suprem al editurii? O asemenea carte nu s-ar vinde… Dar ce, în România se vinde (în două ediții) și se premiază doar fabulația defăimătoare? Iar restabilirea adevărului e falimentară?

9 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (2)

Teza principală a Martei Petreu, enunțată în titlul cărții și repetată apoi, cu o infinitate de nuanțe răsucite, este că Mihail Sebastian i s-a supus voluntar (și voluptuos) “stăpînului” Nae Ionescu, i-a preluat ideile și răfuielile reacționare, i-a secondat pașii în campaniile antidemocratice. A ajuns chiar – țineți-vă bine – “un extremist de dreapta moderat” (de parcă așa ceva ar exista…).

O discuție mai insistentă trebuie formulată în legătură cu cronologia subsecventă speculațiilor Martei Petreu. Cînd anume a fost extremist Mihail Sebastian? Care a fost perioada cînd gazetarul interbelic ar fi alunecat pe panta militantismului antidemocratic? Căci simpatiile la extremă ale lui Nae Ionescu, model prezumat al lui Sebastian, datează abia din toamna anului 1933 (după cum o remarcă întemeiat și Z. Ornea). Înaintea acestei date, magistrul avusese o traiectorie mai curînd tortuoasă.

Într-un articol programatic, publicat în 1929 sub semnătura lui Nae Ionescu, se insistă pe orientarea clară împotriva partidului liberal (“Acum cîțiva ani, problema era scăparea țării de sub tirania stearpă și păgubitoare a liberalilor. Iar soluția la îndemîna tuturor: restaurarea prestigiului monarhiei și crearea unui organism politic de luptă”, vezi *Pentru mai multă claritate*, în *Cuvîntul*, sîmbătă, 16 nov. 1929, p. 1). Pentru alungarea de la putere a liberalilor, publicația îi sprijină pe țărăniști, din postura alergătorilor care înaintează spre aceeași destinație, însă

evoluează pe culoare paralele. Trebuie subliniat cu toată fermitatea: militantismul împotriva liberalilor – în interbelic, la fel ca și-n zilele noastre – nu echivalează automat cu vreo opțiune nedemocratică.

Dar sentimentele se schimbă peste noapte, iar directorul-editorialist ne explică, după doar cîteva săptămîni, motivele noului divorț: abia ajunși la guvernare, țărăniștii au încercat să-și aservească ziarul, să-l transforme într-o gazetă idolatră. Politicienii nou-veniți, la fel ca și cei abia debarcați, nu acceptă relații de la egal la egal cu o presă care se vrea totuși liberă să le critice eșecurile. Foștii amici tolerează de-acum, și ei, doar supunerea oarbă (vezi Nae Ionescu, *Ce e un gazetar, sau: originea disensiunii*, în *Cuvîntul*, miercuri, 15 ianuarie 1930, p. 1). Reorientarea de program se produce astfel, din mers, în favoarea aducerii la domnie a lui Carol al II-lea. Articolele insistente de încurajare a Restaurației, edițiile speciale prilejuite de întronarea prințului pogorît din Occident, fotografiile triumfaliste și ditirambii monarhici mărturisesc noua direcție a publicației, în perioada 1930-1933. Nici aici nu se poate vorbi de vreun partizanat nedemocratic al *Cuvîntului*, care se plasează doctrinar, tocmai dimpotrivă, în inima sistemului constituțional.

10 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (3)

Relația dintre Carol al II-lea și Nae Ionescu pare să fi fost, pentru o scurtă vreme, armonioasă. Regele a avut, la începutul domniei, abilitatea de a-și apropia factorii politici mai influenți, pentru a-și consolida puterea. Însă, odată ce veleitățile autoritare ale domnitorului devin mai pregnante, mergînd spre subordonarea progresivă a instituțiilor țării, personajele incomode – printre care și directorul *Cuvîntului* – au sfîrșit marginalizate. Așa se explică noua simpatie a lui Nae Ionescu, vizibilă mai ales din a doua jumătate a anului 1933, în favoarea Gărzii de Fier și a Germaniei naziste, aflate în plină ascensiune. Toate celelalte opțiuni de pe spectrul politic intern fuseseră

deja epuizate. Astfel că, într-un interval de numai patru ani (1929-1933), pot fi documentate în paginile *Cuvîntului* poziții politice extrem de fluide ale lui Nae Ionescu: întîi se plasează împotriva liberalilor de la guvern, dar e aliat natural cu țărăniștii din opoziție; apoi se pronunță împotriva țărăniștilor veniți la guvernare, dar militează pentru consolidarea dinastiei, prin aducerea pe tron a lui Carol al II-lea; apoi formulează prudente rezerve antimonarhice, dar exaltă noua "spiritualitate" legionară.

E frapant să constați, retrospectiv, doza de naivitate în viața practică a lui Nae Ionescu, profesorul venerat de studențime. Pesemne că, pentru a-și păstra nealterate libertățile de manevră, magistrul s-a îndîrjit mereu împotriva forțelor aflate la putere, investindu-și succesiv speranțele ori în opoziție, ori în trimisul mesianic din depărtare, ori într-o mișcare "transcendentă", izbăvitoare. Imaginea lui haiducească poate fi – în ochii unor adolescenți – seducătoare, însă eficiența concretă a acțiunilor sale rămîne, în mod vădit, catastrofală.

O judecată și mai brutală emite Z. Ornea, care îl vede pe directorul *Cuvîntului* ca pe un individ complet lipsit de scrupule, întrucît "nu se poate vorbi de o sinceritate în adoptarea unui credo la un cinic care n-a crezut niciodată în nimic". Era cam greu, în asemenea circumstanțe zigzagate, să se găsească cineva care să pășească pe urmele conceptuale ale "filosofului". Cu toate acestea, Marta Petreu are impresia, în studiul său, că – acolo unde era vorba despre o oportunistă piruetare în roza vînturilor – poate fi totuși identificată o ideologie năistă clară și unitară, precum și o filiație ideatică, spre învățăcel. Curajoasă ipoteză!

11 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (4)

Textele cu adevărat militante, în sprijinul legionarilor, pot fi găsite prin paginile publicației abia la finele anului 1933. O notează și Z. Ornea, un cercetător minuțios: "din toamna lui

1933, gazeta *Cuvîntul* a început să insereze știri și reportaje despre mișcarea legionară". Decizia lui Carol al II-lea privind dizolvarea Gărzii de Fier, pentru a o împiedica să participe la alegeri, a fost însoțită de cîteva măsuri de forță, mediatizate insistent și patetic de publicația lui Nae Ionescu, prin titluri de-o șchioapă: *Schingiuirea legionarilor continuă*; *Protestul deținuților de la Jilava*; *Doi legionari în agonie în spitalul din Piatra-Neamț*; *O sălbăticie inutilă și primejdioasă*; *Un act medical care dovedește ororile regimului* (vezi joi, 21 decembrie 1933, p. 3). Este solicitată imediata eliberare a arestaților, repunerea partidului în drepturi și amînarea alegerilor, pentru a se permite reluarea campaniei electorale. Profesorul universitar P.P. Panaitescu, sub pretextul compasiunii pentru o victimă, găsește cu cale să-și proclame simpatiile extremiste (vezi *Pentru a împiedeca asasinarea profesorului V. Cristescu*, în *Cuvîntul*, joi, 21 dec. 1933, p. 3). E tipărit *Memoriul legionarilor deținuți adresat Suveranului. Arestații au declarat greva foamei* (vezi *Cuvîntul*, duminică, 24 dec. 1933, p. 3).

În contextul astfel schițat, pe cînd mișcarea teroristă e prezentată în veșmintele unui martir persecutat, este introdus în pagină, pe de altă parte, un mesaj al lui Corneliu Zelea Codreanu, care plînge lacrimi amare pe umerii celor victimizați și avertizează sumbru că "atunci cînd va suna marele ceas al biruinței legionare, nu vor rămîne nerăzbunați" (vezi *Cuvîntul*, duminică, 24 dec. 1933, p. 3). Lucrurile se precipită și, în cîteva zile, survin evenimente brutale: asasinarea primului-ministru I.G. Duca, numeroasele măsuri de represiune, instituirea cenzurii militare, suspendarea ziarului *Cuvîntul* și arestarea lui Nae Ionescu, văzut de autorități ca unul dintre instigatorii morali ai dezordinilor, prin frenezia și insistența ultimelor două-trei luni de propagandă.

12 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (5)

În tot acest vîrtej de date și fapte, avem o problemă de

cronologie legată de Mihail Sebastian. Pe de o parte dispunem de *Jurnalul* său, cu pagini pornind din 1935, care atestă gîndirea democrată, ponderată, responsabilă și matură a tînărului autor. Pe de altă parte, adeziunea lui Nae Ionescu la gardism s-a produs abia în toamna lui 1933, iar imediat mai apoi *Cuvîntul* a fost suspendat (a apărut doar un singur număr în ianuarie 1934) și gazetarii săi au suportat efectul cenzurii. În aceste circumstanțe, cînd anume și-a manifestat Sebastian simpatiile extremiste, preluate și învățate de la Diavolul Nae?!

Pentru a depăși obstacolul cronologiei, Marta Petreu aruncă totul în urmă, pe dealul vremii. Dar nici nu putea face un salt prea amplu, căci pînă în vara lui 1931 M. Sebastian lipsise din România, ca bursier la Paris, iar ipoteza unui extremism fascist, manifestat prin corespondență, de un tînăr evreu, tocmai din capitala Franței democrate, "suna ca naiba" (ca să folosim expresia unui politician postdecembrist). Plus că articolele lui Sebastian din *Cuvîntul*, anterioare ori simultane sejurului său în Occident, aveau o frecvență sporadică și nu permiteau răstălmăciri atît de spectaculoase.

Să punem datele cap la cap, pentru a vedea cum stăm:

• 1929-1931: M. Sebastian e la studii în Franța;

• toamna 1931-ianuarie 1934: M. Sebastian scrie intens la *Cuvîntul*;

• toamna 1933: Nae Ionescu aderă la ideologia Gărzii de Fier;

• ianuarie 1934: *Cuvîntul* e suspendat, Nae Ionescu e arestat, iar redactorii nu mai publică, din cauza cenzurii și a represaliilor;

• 12 februarie 1935: debutează pasajele păstrate din *Jurnalul* lui M. Sebastian, incluse ulterior în volum.

13 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (6)

Singura etapă disponibilă, pentru înscenarea orbirii gazetarului Mihail Sebastian, ca… "extremist moderat", rămînea

între toamna lui 1931 și iarna lui 1933. Însă e complet neverosimil ca intelectualul evreu – ilustrat în ochii contemporanilor prin spiritul său cartezian și ironia mordace pe care le propaga –, proaspăt revenit din democrația franceză, să deraieze peste noapte către extrema dreaptă, frenetică și antisemită, timp de doi ani, apoi să îndure un an de cvasi-cenzură, după care să profeseze din nou, în paginile *Jurnalului* său intim, o neștirbită convingere democratică. Lucrurile nu se leagă, în traseul lor atît de sinuos-zigzagat. Decît, eventual, prin interpretarea falsificată a textelor de-atunci și prin violențe stilistice care să distragă atenția cititorilor de azi (iar în acest compartiment ziarista clujeană mai pune de la sine, cît să prisosească).

Să admitem totuși pentru moment, de dragul demonstrației, că astfel ar fi stat lucrurile. Să concedem, împreună cu exploratoarea trepidațiilor diabolice, că Mihail Sebastian și-a vîndut sufletul în perioada 1931-1933. Însă cum a putut el oare să fie ispitit de Diavolul Nae Ionescu, din moment ce Profesorul s-a "convertit" la extrema dreaptă – după cum o indică textele din *Cuvîntul* și concluziile cercetătorilor – abia în toamna lui 1933?! Din două, una: fie Sebastian și-a precedat cronologic Maestrul pe calea "pierzaniei" (dar atunci n-avea cum să fie influențat de acesta!); fie a suferit farmecele extremiste ale lui Nae Ionescu, începînd cu toamna anului 1933, pe urmă a îndurat – de-a lungul lui '34 – rigorile cenzurii, neavînd cum să-și tipărească articolele, iar în februarie 1935 era din nou democrat bine-mersi, după cum o atestă *Jurnalul* (dar atunci cum îi poate fi documentată orbirea prin textele anterioare, datînd din perioada 1931-1933?).

Nici una dintre cele două ipoteze nu stă în picioare, deoarece fiecare contravine precisei cronologii. Butaforia romanțioasă a Martei Petreu pretindea să existe un Magistru pervers și un Discipol naiv (fiindcă altminteri nu mai avea pe ce să-și lipească îndoielnicele speculații psihanalitice). Dar textele din publicistica lui M. Sebastian, preluate de neo-monografă prin citare parțială și răstălmăcite prin plasare în contexte eronate,

datează din etapa anterioară “înverzirii” lui Nae Ionescu!

14 septembrie 2010

În jurul lui Mihail Sebastian (7)

După cum am văzut deja, pamfletara face abstracție de ceilalți cercetători, care au devansat-o pe domeniul publicisticii interbelice a lui Mihail Sebastian și au ajuns la rezultate diametral opuse. Ea se străduiește să le minimalizeze activitatea, să le conteste buna-credință ori chiar să le ascundă existența, prin neincluderea în bibliografia subiectului. Ea afectează postura – ușor prezumțioasă – a unui descălecător. Această atitudine ar mai putea fi oarecum înțeleasă, prin raționamente ținînd de concurența vanitoasă.

Însă e surprinzător că Marta Petreu trece sub tăcere și depoziția solidă a unui contemporan al lui Mihail Sebastian. Este vorba de semnificativa scrisoare a lui Eugen Ionescu, adresată lui Tudor Vianu la 19 septembrie 1945, cînd autorul lui *Nu* își biciuiește sardonic, dar cu mare precizie, colegii de generație pentru deriva extremistă. El mărturisește, cu un drum, și despre demnitatea constantă a lui Sebastian. “Generația «Criterion», fudula «tînăra generație» de acum cincisprezece și zece ani s-a descompus, a pierit. Nici unul din noi nu avem încă patruzeci de ani și sîntem sfîrșiți. Alții, atîția, morți. Generația d-tale e mult mai norocoasă. Noi am fost niște bezmetici, niște nenorociți. În ceea ce mă privește nu-mi pot reproșa că am fost fascist. Dar lucrul acesta se poate reproșa aproape tuturor celorlalți. **M. Sebastian își păstrase o minte lucidă și o omenie autentică. Ce păcat că nu mai este** [subl. m., L.A.]. Cioran e aici, exilat. Admite că a greșit, în tinerețe, mi-e greu să-l iert. A venit sau vine zilele astea Mircea Eliade: pentru el totul e pierdut de vreme ce «a învins comunismul». Ăsta e un mare vinovat. Dar și el, și Cioran, și imbecilul de Noica, și grasul Vulcănescu, și atîția alții (Haig Acterian, M. Polihroniade) sunt victimele odiosului defunct Nae Ionescu. Dacă nu era Nae Ionescu (sau dacă nu se certa cu regele) am fi avut, astăzi,

o generație de conducători valoroasă, între 35 și 40 de ani. Din cauza lui toți au devenit reacționari. Al doilea vinovat este Eliade: la un moment dat era să adopte o poziție de stînga. Sunt de atunci cincisprezece ani. Haig Acterian, Polihroniade fuseseră comuniști. Au murit din cauza prostiei și încăpățînării. Eliade a antrenat și el o parte din «colegii de generație» și tot tineretul intelectual. Nae Ionescu, Mircea Eliade au fost îngrozitor de ascultați. Ce era dacă ăștia erau maeștri buni. Pe lîngă ei, Crainic nu contează. Din cauza lui Nae Ionescu, Haig Acterian și Polihroniade au murit. Iar prostul din topor, Costin Deleanu și poetul Horia Stamatu sunt fugari în Europa (o să-i vedem în Franța într-o bună zi), ca și Eliade, ca și Cioran, ca și Amzăr. Iar ceilalți imbecilizați sunt inutilizabili: licheaua Paul Sterian (e încă în Turcia?), buhăitul Vulcănescu, imbecilul de Cantacuzino, fudulul, prostul, grandilocventul Dan Botta, afectatul, ipocritul Constantin Noica, secătura Petru Manoliu. Unii morți din prostia lor, alții, din fericire, amuțiți – toată generația «Criterionului» e distrusă. Fatalitatea îi urmărește pe toți, **și pe cei care nu s-au lăsat prinși de stupiditate și nebunie, și pe cei rămași lucizi. Accidente absurde sau misterioase s-au ivit; i-au aruncat, și pe ei, dincolo…** [subl. m., L.A.] Singur a rămas Petru Comarnescu, dar el nu era decît impresarul, organizatorul Criterionului, «animatorul» nu mai are pe cine anima și organiza. Cruțîndu-l pe el, destinul a vrut să facă o ironie: să evidențieze și mai bine golul din juru-i”.

Mărturiile contemporanilor lui M. Sebastian, precum și concluziile unanime ale cercetătorilor operei sale converg, atunci cînd îi atestă gîndirea lucidă și demnitatea personală. Și totuși, documentele vremii sau explorările profesioniste ulterioare sînt, în mod sistematic, neglijate ori denigrate de mitografa contemporană. Procust retează cu hotărîre tot ce depășește extremitățile patului și își continuă nestingherit isprăvile. Un umăr suplimentar mai pun, în sprijinul balivernelor aventurierei, și cei care-o premiază ori o reeditează sub ochii noștri uluiți. Imaginea publică de moment și banii sînt oare mai im-

portanți, în România secolului XXI, decît realitatea istorică a faptelor?

18 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (1)

Paul Cernat este un reprezentant proeminent al tinerei generații de critici literari. S-a afirmat în ultimii ani în presa de specialitate prin hărnicia prezenței cvasi-ubicue, tonalitatea matură a comentariilor sale, raționalismul și prudența evaluărilor, surprinzătoarele schime de independență, prin care se sustrăgea cînd și cînd de sub presiunea taberelor deja cimentate și atît de previzibile. Asemenea rare calități nu puteau să nu-l propulseze în prim-planul curiozității cititorilor.

Constat azi că tresăririle de personalitate ale lui Paul Cernat se pot manifesta nu doar ca semn de exasperare, în direcția revendicării unui grad sporit de autonomie a judecății. Cabrarea conferă o forță suplimentară de izbire, inclusiv atunci cînd este vorba de revenirea în tranșeea conformismului. Contestarea libertăților de gîndire și a temerității de evaluare se produce, în scrisul lui Paul Cernat, într-un mod la fel de natural, cu aceeași intensitate regurgitantă. Poteca eliberării din sclavie are două sensuri, e cu dus-întors.

19 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (2)

Și nu mă gîndesc aici în primul rînd la efortul – oh, atît de delicat – depus de Paul Cernat pentru "recuperarea" imaginii publice a lui Sorin Antohi. Omul îi turnase la Securitate, decenii în șir, pe amicii săi de suflet, dar a recunoscut-o abia într-un tîrziu, constrîns de iminența deconspirării. Și-a continuat totuși netulburat cariera universitară, conducînd institute și doctorate, participînd la comisii internaționale de expertiză, cu toate că el însuși nu dispunea de un doctorat științific *en bonne et due forme*. Alt scandal colosal! Mai lipseau doar naivitățile virginale de prin revista *22*, unde Paul Cernat compătimea si-

derant că, “în mod regretabil, aproape nimeni nu-i mai solicită azi expertiza” lui Securin Antohi. Co-conducerea fantomaticei reviste *Cuvîntul* își avea prețul său de conștiință. Cernat l-a achitat cu nonșalanță.

Unde-a trecut Antohi, treacă și Marino! Iată-l din nou pe istețul transfigurator de realități gîdilînd arguții ieftine. El ne explica mai ieri-alaltăieri, prin *Observator cultural*, că nu putem noi pricepe tot zbuciumul sufletesc al delatorilor (“E adevărat, Marino și alții au fost niște instrumente ale Securității, însă după ce au fost victime ale ei”), ne făcea teorii ale conspirației, pentru a deturna atenția de la situațiile concrete discutate (“Marii vinovați și marii păpușari sînt în umbră, acoperiți, și își rîd de noi”), pițiga pe coarda Operei, care e în măsură să scuze ori să atenueze murdăriile patente ale Artistului (“să nu speculezi păcatele moral-politice ale oamenilor pentru delegitimarea unor opere valabile”) etc.

Cu asemenea antecedente la activ, nu e de mirare că Paul Cernat probează azi, în *Observator cultural* nr. 539, 540, 541/2010, o nouă treaptă a devenirii profesionale: de la cazuri la… cazuistică. De la porcăriile concrete la vicleniile abstractizante. Știau ei cîte ceva, marxiștii, cînd ne asigurau că acumulările cantitative (de zgură plutitoare) împing spre saltul calitativ (de ceață generalizată). După ce-a spălat plin de zel imaginea unor amici ai Securității, Paul Cernat se gîndește să pună pe masă, în sfîrșit, o ditamai teorie prin care să-și apreteze franjurii conștiinței.

20 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (3)

Ar fi recomandabil, așadar, să ascundem sub covor fărașul plin al literaturii române, în loc să-l exteriorizăm. Ar fi chiar o legitate istorică. Nu mai putem s-o ținem tot langa înainte, vorbind pe față despre compromisurile și lașitățile puse în scenă de admirabilii noștri scriitori: “dacă în timpul unei ocupații militare și/sau politice – lesne calificabile drept anormale

în raport cu norma libertății pluraliste –, atari atitudini sunt adecvate, dacă nu și legitime, aplicarea retrospectivă a criticii de front devine de la un punct încolo contraproductivă și inadecvată". E foarte logic băiatul! Cînd n-ai libertăți pluraliste, e normal să critici derapajele etice, dar îndată ce le-ai căpătat (din ceruri?; prin sacrificiile altora?), e recomandabil să-ți ții gura. Ca să nu devii inadecvat.

Înainte de a-și deșerta sacul de răstălmăciri, Paul Cernat pornește mimînd seriozitatea. El face distincții, e analitic și obiectiv. Ar fi fals să confundăm ideea de scriitor cu aceea de conștiință și responsabilitate publică. Prin urmare ar fi incorectă "suprapunerea deliberată între noțiunea de «scriitor» și cea de «intelectual public», de instanță civico-morală". Datorită acestei operațiuni de decantare, s-au constituit în cultura română postdecembristă două grupări, care s-au așternut pe o lungă dispută. Dialogul public și evaluarea reciprocă a criteriilor de judecată echivalează, în viziunea tînărului autor, cu o sinistră hecatombă: "atît militantismul «est-etic», cît și partizanatul defensiv al adversarilor, ambele – reflexe ale unei logici de front, se fac responsabile de perpetuarea, pînă spre mijlocul anilor 2000, a unui maniheism posttraumatic cu efecte nocive în planul evaluării critice și al vieții literare". Ce să deducem de-aici? Că idealul public al lui Paul Cernat se îndreaptă spre frățietatea universală, unde lupul și mielul se pupă-n bot armonios? Asta n-o va găsi nici în poveștile fraților Grimm. "Maniheismul" deplîns azi cu lacrimi de crocodil era prezent în literatura română, bine mersi, și pe vremea dictaturii lui Ceaușescu, doar că era mai dificil de exprimat din cauza cenzurii. Vocea alternativă se refugia atunci la *Europa liberă*, ori în eteratele apropouri printre rînduri, P.S.-uri de clarificări aparent benigne și așa mai departe. Dar ea continua să existe.

21 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (4)

Pînă aici P. Cernat schițase oarecum o tentativă de clasifi-

care, o caricatură de apreciere globală. Dar pe urmă își suflecă mînecile și trece vînjos la execuția publică a opiniilor care, lui personal, îi tulbură somnul de după-amiază. Direcția de gîndire care propune sancționarea etică a compromisurilor scriitoricești și a complicităților cu diversele dictaturi e gratulată cu ciomagul, deoarece "a avut în plus, vreme de un deceniu și mai bine, un caracter preponderent publicistic, polemic și defulatoriu. O lustrare umorală și sterilă, în care putem vedea și o compensație întîrziată pentru tăcerile din anii comunismului...". Da, da, asta e răsplata verbală cuvenită, pentru toți cei care le ciocănesc obrazul colaboraționiștilor: "caracter preponderent publicistic, polemic și defulatoriu"; "o lustrare umorală și sterilă".

Nu știu de ce am impresia că Paul Cernat își plantează cam artificial epitetele, cu unicul scop de-a discredita conceptele alături de care le plasează. Criticul literar nu pare să fie adeptul unei lustrări, de pildă, "intelectuale și fecunde", ci e pur și simplu adversarul oricărei lustrări. Adjectivele corozive îi slujesc la reconfortarea conștiinței sale tulburi.

Și cum își explică autorul nemulțumirile? "În ciuda declarațiilor de intenții, numărul relecturilor critice sistematice aplicate autorilor canonici ai perioadei postbelice – evident, dintr-o perspectivă «liberă», actualizată – a fost neglijabil. Pentru critica și istoria noastră literară acești ani pot fi considerați în mare parte pierduți." De parcă i-ar fi împiedicat cineva, în tot acest răstimp, pe Paul Cernat și ciracii lui, să-și răspîndească în cele patru orizonturi "relecturile critice sistematice"! De parcă monologul consensual și estetizant ar umple de sevă, peste noapte, critica și istoria noastră literară debilă!

Oricum, bizară mentalitate la un reprezentant de frunte al tinerei generații: taci tu, ca să vorbesc eu! (Cu varianta ajutătoare: spune ce vrei tu, dar numai pe subiectul hotărît de mine.) Păi, unde scrie că Paul Cernat e singurul care împarte biletele, după bunul său plac, la festivalul de vorbit în public?

22 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (5)

Teama de etic se refugiază, ipocrit, în esteticul sublimat. Comentatorul ne dă brînci să recuperăm de-a valma frumusețile artistice: “s-ar cuveni să acceptăm că a venit timpul ca, spunînd tot ce e de spus despre «mizeriile» istoriei noastre recente, să salvăm măcar producțiile literare valide, indiferent dacă aparțin unor «colaboraționiști» sau nu”. Nobilă preocupare, de nu cumva esteticul în sine reprezintă o categorie relativă, disputată inclusiv prin dictonul popular: nu-i frumos ce e frumos, ci-i frumos ce-mi place mie. Cum facem atunci să ajungem la un consens, în ierarhizarea minunățiilor literare românești? Aici rețeta furnizată cu generozitate de Paul Cernat e cam simplistă. Primul pas – și singurul – ar fi să uităm, la comandă, de dragul edificării monumentului cultural, traseul sinuos individual. Dacă reușim să-l citim pe-un autor, ținîndune strîns masca pe figură, putem avea revelația geniului.

Analistul reia astfel cu voluptate și încurajează excursiile către groapa de gunoi a lui Eugen Barbu: “E greu și azi pentru unii să accepte că un stîlp al ceaușismului protocronist ca Eugen Barbu a putut scrie – alături de volume mai mult sau mai puțin compromise – cîteva romane și nuvele remarcabile, care nici măcar nu sînt plagiate ca *Incognito*”. Pentru ca un personaj dezgustător ca Eugen Barbu – care-a împletit complicitatea cu regimul ceaușist, prin delațiuni și activitate propagandistică deșănțată, și sfidarea regulilor elementare ale scrisului, prin plagiate repetate – să fie redescoperit și repropulsat, prin respirație artificială, gură la gură, de către un reprezentant al tinerei critici literare, nu era nici măcar nevoie de-o revoluție anticomunistă. Spectacolul de exhibiționism cinic al lui Paul Cernat e dintre cele mai dizgrațioase.

23 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (6)

Pentru a edifica o asemenea dubioasă performanță, scrii-

torul plantează la rădăcina speculațiilor sale (filosofice, dragă Doamne) o contradicție răstălmăcitoare. Pe de o parte, el se pronunță în favoarea estetismului absolut: “calitatea literară se cere judecată cu o unitate de măsură intrinsecă. Un asemenea adevăr banal trebuie reamintit”. Pe de altă parte, criticul admite însă că “literatura nu e niciodată «pură», necondiționată de contexte biografice, sociale, ideologice, dar evaluarea ei n-ar trebui să fie condiționată de criterii exterioare artisticității”.

Avem prin urmare un obiect artistic complex, numit operă literară, care s-a înălțat la intersecția mai multor sectoare ale activității umane: biografia personală, existența socială, presiunea ideologică, experiența estetică etc. etc. Și mai avem un critic literar tendențios, care pentru a-și răspîndi jocurile de societate de-a struțul și nisipul, face *tabula rasa* din toată bogăția operei literare, proclamînd exclusivismul îndîrjit al unei singure trăsături, literaritatea (calitate, ea însăși, fluidă și relativă). Iar ipoteza castratoare ne e lansată de la înălțimea Turnului Eiffel, pe un ton tranșant și condescendent: “Un asemenea adevăr banal trebuie reamintit”.

Astfel procedînd, omul se pronunță implicit, cu o închistare stupefiantă, împotriva abordărilor pluridisciplinare, contextuale, sintetizante, împotriva descoperirii adevărurilor filosofice despre lume și existență, prin intermediul textului literar, căci toate acestea, nu-i așa?, nu sînt cuprinse în “unitatea de măsură intrinsecă”. Paul Cernat consfințește poziția ancilară a criticii literare, în timp ce-și plimbă lupa monofazată peste bogăția de semnificații și trăiri a operei artistice, găsindu-i doar ici și colo virtuțile literare. Vrînd să-i gonească pe alții, de la Cina cea de Taină, se exclude pe sine însuși.

24 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (7)

Prin ce e mai bună soluția avansată de P. Cernat, în comparație cu ce se propunea în sacrosancta “rezistență prin cultură”? Pe vremea dictaturii comuniste, întrucît scriitorilor români

le era amputată dimensiunea social-politică a reflecției publice, mulți dintre ei s-au îmbătat cu apă rece, spunîndu-și: din moment ce nu ni se permite să ne pronunțăm decît în limitele textului literar, noi declarăm – în semn de sfidare? – că nici nu ne interesează altceva. Nu sistemul opresiv ne blochează o cale de evoluție, ci noi optăm cu bună știință, prin argumente filosofico-estetice (?), să renunțăm la ea.

Peste capetele scriitorilor s-a prăvălit însă, pe neașteptate, schimbarea de regim din decembrie 1989. Rezistența prin cultură n-a mai valorat o ceapă degerată, în corul revendicărilor energice, provenite din cele mai diverse straturi ale societății. Refugierea în turnul de fildeș al estetismului autosuficient, refuzarea interdisciplinarității și a dimensiunilor politicului din existența cotidiană îi condamnau, în mod automat, pe toți cei înțepeniți în proiect, la desuetudine. Iar acum, după douăzeci de ani, apare ca o floare Paul Cernat și încearcă să răsucească la loc mersul istoriei, oțărîndu-se la toți cei care i-au experimentat deja, pe propria piele, splendorile și servituțile: “Din păcate, revizionismul est-etic postdecembrist – care are, desigur, legătură cu critica, mai puțin cu cea literară – s-a făcut responsabil de întreținerea prelungită a unei confuzii deliberate între etic, estetic și politic, fapt ce a dus nu doar la vicierea multor judecăți de valoare, ci și la parohializarea vicioasă a cîmpului nostru cultural, ceea ce a favorizat – cu bune intenții, poate – mai degrabă o nouă închidere decît o reală deschidere a minții”. Mintea bornată – care respinge percepția realităților în interconexiunea lor disciplinară – îi acuză pe ceilalți de închiderea minții.

25 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (8)

Că Paul Cernat ne propune o nouă lobotomizare ceaușistă se percepe și din nostalgiile lui maladive. Tînărul scriitor, afirmat în contextul și cu ajutorul pluralismului democratic, își deapănă cu voce tare aleanul după glorioasele vremuri de odi-

nioară. Punctînd în treacăt micile detalii dezagreabile, analistul subliniază apoi cu entuziasm aspectele tari ale ceaușismului literar românesc: “cultul «operei» ample, complexe, seriozitatea laborioasă din domeniul criticii și istoriei literare, o «înflorire» spectaculoasă a poeziei, dar și a prozei ce uza de strategii «oblice» (parabole istorice, metaficțiune parodică, realism magic, ambiguități ludice și ironice ș.a.m.d.), ba chiar și a literaturii de aventuri”. De mirare că toată această “înflorire” s-a dus de rîpă, nu-i așa? Urmează pupatul dulce, lipit pe mîna cenzorilor trimiși din ceruri, de la Partidul Comunist Român: “Mă tem că nu-i cu totul neîndreptățit umorul negru al celor ce afirmă că, în anumite cazuri, cenzorii au făcut bine – literar vorbind – unor romane prea «subversive», plivindu-le prolixitatea tendenționistă și redundanțele moralizante. Cînd vrei să îți transformi literatura în armă politică antitotalitară, e de dorit să nu tragi împotriva propriei literarități”. De ce nu s-o fi ducînd istețul la un schimb de experiență prin Cuba ori Coreea de Nord, să le explice și romancierilor subversivi de-acolo despre binefacerile estetice ale cenzurii?!

Firește că întreaga teorie privind absolutismul estetizant al literaturii e scoasă din jobenul magic al scamatorului: “Etica politică e una, dar literaturii îi priește, în general, eschiva, atitudinea oblică, piezișă, «enigmatică»”. Cine i-a șoptit la ureche, lui Paul Cernat, o asemenea aberație?! În realitate, unele dintre cele mai semnificative izbînzi din istoria literaturii au avut, tocmai dimpotrivă, o atitudine directă, militantă, adînc implicată în realitățile din mijlocul cărora au apărut. Nu vreau să insist aici asupra epopeilor homerice, dar capodopera medievală a lui Dante Alighieri a oferit, cu siguranță, cel mai fidel tablou al vieții social-politic-etic-religioase de-atunci. Capodopera contemporană a lui Alexandr Soljenițîn nu doar a descris bîrlogul monstrului comunist, la el acasă, ci a condus pur și simplu la o revoluție a mentalităților politice, pe întregul continent european. Ne va explica oare Paul Cernat că *Divina Comedie* ori *Arhipelagul Gulag* nu țin de marea – de

cea mai mare – literatură a tuturor timpurilor?

26 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (9)

Pe vremuri circula în mediile scriitoricești un banc sugestiv. Se spunea că, prin anii ‘50, în plină epocă proletcultistă, Eugen Barbu, în timp ce stătea la băut cu amicii într-un restaurant, le-ar fi declarat cu aplomb: “Gata, băieți, m-am săturat. De mîine mă fac porc. Mă dau și eu cu comuniștii”. A urmat sinistra experiență cunoscută, cînd Eugen Barbu a devenit principalul stîlp cultural de susținere a ceaușismului, beneficiind de toate privilegiile nomenclaturiste aferente. Bancul e, totuși, cu două tăișuri și le-a permis celor cu simțul umorului să-l considere mai curînd fabricat: împrejurarea presupune că Eugen Barbu ar fi avut și o etapă anterioară, de conștiință și luciditate, ceea ce, avînd în vedere profilul odios al personajului, pare cu totul improbabil…

Mi-am amintit de această anecdotă apocrifă, în timp ce citeam pasajele spășite în care Paul Cernat își pune cenușă-n cap, regretîndu-și elanul publicistic anterior, care l-a propulsat în atenția opiniei publice, și promițînd că n-o să mai facă: “Nu mă exclud din peisajul acestei orbiri ideologizante, și cred că dezintoxicarea prin care am trecut după 2005 a fost salutară. Multă vreme, atît sus-semnatul, cît și colegul Daniel Cristea-Enache am fost percepuți ca fiind pe «baricade» opuse. Faptul că azi ne regăsim, de bine, de rău, pe aceleași poziții ale «ecumenismului estetic» ține de o normalitate inconceptibilă în anii ‘90. Nu e vorba aici de «apolitism», ci de o (pe cît posibil) depolitizare a actului critic, în condițiile în care independența sa e mereu amenințată de sectarisme clientelare. (…) În ceea ce mă privește, am căzut o vreme în această capcană din rațiuni mai mult est-etice decît estetice. Nu degeaba atunci cînd am scris, acum cîțiva ani, despre criza de creștere a prozei noastre tinere și stigmatizarea puerilă a maximalismului narativ, multă lume s-a scandalizat, contrariată”.

Cernat se întoarce din excursia de la Damasc și, din Paul, devine Saul…

27 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (10)

Ce interese mînă oare din urmă această metamorfoză proclamată sus și tare? Majoritatea noii generații de critici a învățat, de fapt, să se muleze pe evaluările precaute, vîslind în limitele țarcului estetizant: "E de remarcat că o judecată *sine ira et studio*, dar nu necritică, dublată de o separare fină între etic, estetic și politic în judecarea operei unor scriitori importanți cu angajamente totalitare se manifestă abia de curînd, la unii critici și istorici literari din generația cea mai nouă (Andrei Terian, în *G. Călinescu. A cincea esență*, Oana Soare, în monografia despre Petru Dumitriu, Crina Bud, în cartea despre A.E. Baconsky ș.a.), neangajați direct în «bătăliile» ideologice ale trecutului și ale prezentului".

Pe lista tinerilor aliniați la judecata prudentă, unilaterală, care șterge compromisurile social-politice grosolane ale autorilor examinați, dragă Doamne, strict estetic, Cernat îl putea adăuga și pe alde Mihai Iovănel. Fost ciomag al lui Eugen Simion printre cercetătorii revoltați din Academie, el și-a făcut mîna reeditîndu-l triumfal pe D.R. Popescu, în anul de grație 2004. Aceste calități, pe lîngă multe altele, l-au chivernisit pesemne și cu un premiu academic pentru publicistică, deși Iovănel încă nu s-a învrednicit să publice o carte, în înțelesul îngust și tradițional al termenului. Pentru cine are probleme cu terminologia, ești mare publicist atunci cînd nu publici cărți… (Originalitatea răsplății a fost depășită în trombă, cînd premiul "Titu Maiorescu" pentru critică literară al Academiei Române i-a fost ulterior atribuit unui legionaroid agramat.)

Privind roată și învățînd din mers, nou-veniții în lumea literaturii române au băgat de seamă că, dacă te ții vertical în convingeri, cariera ta stagnează. După decembrie 1989, vechea garnitură de mastodonți a rămas la butoanele de comandă, în

sectoarele culturale și educative pregnante. Dispensa, în vederea cățărării fulgerătoare, e semnată doar în beneficiul celor fără scrupule excesive pe teme de judecată etică. Și-atunci ce face junele publicist? Își mai permite să descifreze, în gura mare, semnificația inscripției *“Mene, mene, tekel, upharsin”*? Principiile nu țin de foame, iar lecția cu pricina au învățat-o, vai, mult prea repede tinerii critici, ale căror valori de tagmă vine acum să le îngroașe Paul Cernat.

28 septembrie 2010

Iluziile pierdute ale lui Paul Cernat (11)

Este evidentă prăpastia uriașă care s-a căscat între valorile profesate în țară și cele apreciate în lumea reală. Pe plan intern, înțepenirea vechilor decidenți în poziții-cheie pentru cariera intelectuală impune aceleași criterii de contraselecție remarcate, cu decenii în urmă, și de către I.D. Sîrbu: “după o generație ce refuză castrarea totală (un coi poate fi donat ostatec la primărie), vine o generație ce se castrează singură, în sunet de tobe și trîmbițe, ca apoi să urmeze a treia generație care se naște deja castrată gata”. E drept că I.D. Sîrbu n-a intuit, la vremea sa, tentativele unora de-a face… saltul generațional, încercînd să urce pe scara curajului, de la nivelul nepoților la acela al părinților. Sau poate chiar al bunicilor.

Zbaterea aceasta măruntă, între adevărul conștiinței și adevărurile carierei, se află însă la ani lumină de realitățile vieții. O putem constata mai ales cînd avem prilejul de-a face comparații. Cînd avem posibilitatea de-a admira imaginea României, văzută prin ochii unui scriitor vertical. Herta Müller – recent premiată cu Nobelul pentru Literatură – și-a prefigurat vizita în România printr-o serie de observații tăioase despre situația mioritică din zonă: “Cînd te uiți peste tot, vezi oameni care au lucrat pentru Securitate și nu prea are importanță cine ce a făcut. Nu s-a discutat aproape nimic: nici despre Securitatea din Biserică, nici despre cei care au fost omorîți cînd treceau granița, nici despre cine pe cine a împușcat la Revoluție sau

despre cine a dat ordine. Oriunde te uiți, în psihiatrie sau în alte domenii, nu s-au dat răspunsuri despre ceea ce s-a întîmplat acolo în perioada dictaturii, pentru că problema nici nu a fost pusă. Trăiesc în Germania și compar mereu lucrurile: cum s-a întîmplat cu istoria recentă a RDG și ce s-a făcut în România. Rezultatul este sumbru”.

Au oare scriitorii români vreo datorie, pe această linie a democratizării societății în care trăiesc? S-o ascultăm din nou pe Herta Müller: “În alte țări intelectualii se ocupă mai mult de treburile politice, se discută mult mai mult și mai aplicat pe marginea unor teme, ceea ce în România nu s-a întîmplat și nici nu se va întîmpla. Din păcate, în România există alte obișnuințe, dar foarte multe ar putea depinde de intelectuali și de tehnocrați. Scriitorii și artiștii din România nici măcar nu au vrut să discute despre problemele colaboraționismului. Erau prea mulți încurcați cu dictatura, așa cred”. Iar dialogul continuă pe aceeași tonalitate lipsită de echivoc: “*Cum ați putea defini acest gen de neimplicare?* / H.M.: În limba germană există termenul «Mitläufer», cel care merge cu ei: tace, încearcă să nu iasă în evidență, nu deranjează pe nimeni, se face gri”.

Între înfrigurarea lui Paul Cernat de a trage după sine ușa bordeiului, spre a nu fi deranjat în judecățile exclusiv estetice, și exigența Hertei Müller, care cuprinde cu privirea sa realitățile mizerabile ale unei societăți înapoiate și ale unor scriitori care (nu) o reprezintă, se află distanța dintre cel care își caută adaptarea la non-valoarea internă și cea care a obținut deja recunoașterea valorică externă. De-asta n-are ursul coadă.

29 septembrie 2010

Despărțire (1)

Aflu cu imensă durere că s-a stins din viață, la Dietzenbach, scriitorul Ion Solacolu, președintele Cercului Democrat al Românilor din Germania. În discreția și demnitatea sa consecventă, a reprezentat pentru mine, în primii mei ani de publicis-

tică, un important punct de referință.

Solacolu a tipărit în țară, după schimbarea de regim, unele cărți cu profil politologic: *Inconsistența miturilor* (în colab. cu Stelian Bălănescu), 1995; *Schimbarea alianțelor României. De la Titulescu la Antonescu* (în colab. cu Gheorghe Barbul), 1996; *Marea farsă a secolului: fascismul bolșevic. O discuție despre stînga și dreapta politică*, 1996. Însă marea sa realizare a constat mai ales în editarea, din Germania, timp de vreo douăzeci de ani, a revistei *Dialog*. Aici au publicat, în condițiile deplinei urbanități și libertăți de expresie, lideri de opinie ai exilului românesc: Ion Rațiu, Radu Câmpeanu, Neagu Djuvara, Dinu Zamfirescu, Mircea Ionnițiu, Ileana Vrancea etc., precum și personalități culturale semnificative: Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Virgil Nemoianu, Norman Manea, S. Damian, Mircea Iorgulescu etc.

Revista *Dialog* a inclus, din octombrie 1982, un *Supliment pentru literatură, cultură și educație*, redactat de Ion Solacolu în colaborare cu Ion Caraion, iar între 1988 și 1992 un *Caiet de literatură*, redactat de I. Negoițescu. Tot aici s-au publicat, în premieră absolută, manuscrise de mare importanță literară, cum sînt romanele *Din calidor* și *Patimile după Pitești* de Paul Goma ("în dactilografierea autorului"), ori *Straja dragonilor*, fragmente autobiografice de o șocantă sinceritate, redactate de I. Negoițescu înaintea decesului. În estimările realizate de însuși Ion Solacolu, "statistic privind lucrurile, din revista *Dialog* au apărut peste 200 de numere (numărul standard avea între 16 și 32 de pagini), din *Suplimentul pentru literatură, cultură și educație*, care nu mai apare de cîțiva ani, 72 de numere, din *Caietul de literatură*, 34 de numere. În plus am mai editat pentru Ion Caraion, cu mențiunea «apărut în colecția *Dialog*», zece numere din revista lui internațională de poezie *Don Quichotte*, pe care el o redacta la Lausanne iar eu o culegeam și multiplicam la Dietzenbach".

30 septembrie 2010

Despărțire (2)

Revista *Dialog*, rodul strădaniei sale solitare, era redactată, dactilografiată, multiplicată și încopciată. Fiecare exemplar era pus în plic și expediat, gratuit, pe adresa unor intelectuali și exilați de limbă română, stabiliți cu domiciliul pe toate continentele. Abia în ultimii ani, publicația a început să fie culeasă și tehnoredactată pe computer, iar printre destinatarii săi au fost incluși unii scriitori din România.

Am descoperit-o pe la jumătatea anilor ‘90, cînd primind eu însumi un exemplar prin poștă, am rămas uimit de consistența periodicului și m-am simțit obligat să-i mulțumesc editorului pentru amabilitate. S-a născut de-aici o întinsă corespondență, ulterior consolidată într-o impecabilă prietenie. Poate că eram eu atunci la vîrsta elanurilor și a descoperirilor indignate, pe care el încerca, din ipostaza senectuții amare, să le tempereze ori să le expliciteze. Fragmente din aceste schimburi de idei am inclus, cu acordul său, în volumul meu *Orient Expres*. Mi-a stat aproape cu inițiativele, sugestiile și semnătura sa atunci cînd am avut, împreună cu amicul Ovidiu Pecican, ideea de-a lansa pe internet revista *E-Leonardo*.

L-am invitat aici, auzind că are intenția să doneze, la trei biblioteci diferite din țară, colecția completă a revistei *Dialog*. Am dirijat una dintre donații către B.C.U. Cluj. S-a organizat și un simpozion festiv, cu luări de cuvînt despre semnificația și consistența exilului cultural românesc, despre poziția relevantă a *Dialogului* pe baricadele luptei în favoarea democrației. Au intervenit prof. Doru Radosav, Adrian Marino, Laszlo Alexandru, Ion Solacolu, Mircea Popa, alți participanți din sală. Discuțiile, substanțiale, au fost publicate în *E-Leonardo*, nr. 5/2004.

1 octombrie 2010

Despărțire (3)

Cu aceeași ocazie, Ion Solacolu a fost invitat de Ovidiu

Pecican spre a li se adresa studenților care cercetau problemele de europenistică și de evoluție democratică pe continentul nostru frămîntat. Nu se putea găsi un vorbitor mai avizat pe tema care se suprapunea, de fapt, peste însăși traiectoria meditațiilor sale.

Am avut și ocazia unei discuții mai apropiate cu Ion Solacolu. Absolvise o facultate cu profil tehnic, obținuse un doctorat în specialitate. Avea o carieră promițătoare în România și un drum limpede trasat, de pe care ar fi trebuit să lipsească surprizele. Dar n-a mai suportat, văzînd paranoia ceaușistă care se dezlănțuia. După eșecul Mișcării Goma, din 1977, a hotărît să plece definitiv cu familia în Germania, pentru a le da copiilor săi o nouă șansă. Era bine acolo, fiindcă erau împreună, dar gîndul lui se întorcea mereu spre România. Avea deja peste 40 de ani în momentul dezrădăcinării. Nu s-a putut adapta niciodată cu adevărat la cultura germană, limba o vorbea greoi, cu ezitări și apatie. Nu-și găsea nicăieri de lucru, devenise "gospodina" casei, în timp ce soția lui, copiii își urmau drumul în viață (la servicii îndepărtate, cu navetă, la școli și facultăți).

I-a venit ideea de a-și transforma singurătatea și interesul constant pentru realitățile românești într-o formă de comunicare cu ceilalți exilați, care îi împărtășeau nostalgia. A preluat revista *Dialog*, la început practic doar cîteva foi dactilografiate, multiplicate și împărțite printre cunoscuți. Apoi cercul cititorilor s-a extins treptat – spre alte țări, spre alte continente. Se impunea o sursă de finanțare constantă, pentru această pasiune bizară (hîrtia, tonerul, plicurile, timbrele etc.). Dar nimeni nu-i oferea un loc de muncă.

A studiat situația din mica localitate germană unde se stabilise și a constatat că puținii locuitori aveau o diversificată arie de interes pentru presă (ziare locale, ziare naționale, reviste ilustrate, de modă, de grădinărit, de cinema, cu apariții săptămînale, lunare etc.). Toate trebuiau să le parvină dimineața abonaților la ușă, pe cînd își sorbeau cafeluța. Însă lipsea cel care să presteze acest serviciu. Așa că a inventat el noua meserie.

Veneau noaptea baloții cu presă, împachetați *en gros*, aduși cu trenul ori camionul. El locuia într-o casă cu gard scund și curte încăpătoare. Cutiile și sacii îi erau aruncați, din mers, peste gard, după miezul nopții. Strîngea, desfăcea și sorta totul, în liniștea locuinței adormite. Apoi făcea cu mare precizie cîte un mănunchi, din gazeta locală, regională și națională, revista de profil etc. pentru fiecare locuitor în parte, în funcție de gusturile și abonamentele oamenilor. În zorii zilei, își lua bicicleta și străbătea ulițele pustii, azvîrlindu-i fiecăruia peste gard, în pragul casei, ziarele solicitate. Pe cînd pedala în aerul rece al dimineții, inginerul chimist din România, cu un strălucit doctorat în specialitate, nici măcar nu considera că noua lui ocupație constituie o nedreptate.

Iar asta a durat aproape zece ani. Cînd a ajuns să citească prin sat contoarele de gaz ale locuitorilor, a luat-o ca pe o promovare profesională: în sfîrșit putea să doarmă și el noaptea. Da-da, a fost un solitar pur-sînge acest Ion Solacolu, care și-a plătit încăpățînarea de a-și menține dreaptă șira spinării cu broboane de sudoare nobilă. Doar el își va fi știut gîndurile, în fundătura spre care l-a împins istoria. Mie mi-a povestit toate acestea oarecum în treacăt, cu jumătate de gură, parcă era vorba de altcineva, în timp ce privea distrat clădirile somptuoase ale Clujului, pe ale cărui străzi ne plimbam agale. Astăzi, cînd știu că el nu mai este, simt cum mă strînge o gheară-n piept. Dumnezeu să-l odihnească!

P.S. Am o singură poză cu Ion Solacolu, pe care am făcut-o eu în biroul lui Ovidiu Pecican. Venit în vizită împreună cu doamna Liana Solacolu, cei doi soți admiră cu amuzament noul manual de istorie, al cărui nonconformism stîrnise deja valuri de praf și cenușă. Eram în 1999.

2 octombrie 2010

Categoria țînțar (1)

E absolut stranie impresia unora că, în dezbaterile culturale, hotărîtoare ar fi locvacitatea dezinhibată și iuțeala de

mînă, pentru deformarea ori răsfrîngerea subiectelor abordate. Nu contează ce anume spui și cum stau lucrurile: important e să fii prezent. Să se vadă că ai răspuns, că nu ești de-acord, că ironizezi. Așa se înfiripă faima de mare publicist. Din suma răstălmăcirilor și a diversiunilor fabricate.

În contextul recentei discuții, mai insistente, despre opțiunile de judecată ale lui Paul Cernat, m-am oprit, într-un colț al argumentației, și în dreptul lui Mihai Iovănel. I-am adus în treacăt unele reproșuri. Abia au trecut cîteva ceasuri și m-am pomenit corijat, în subsolul blogului, de impetuosul gazetar. Ce rost mai aveau obiecțiile mele? Împricinatul îmi și replica, se explicita, mă punea la punct. Promptitudinea condeiului și bășcălia stilului aruncă în derizoriu esența discuției – un aspect concludent și repetitiv al numeroaselor "dialoguri" angajate de Iovănel în presă.

Îl învinuiam că, în scopul cățărării în carieră, se pusese fără scrupule în slujba imaginii publice a lui Eugen Simion, pe fundalul unui amplu scandal mediatic. Și într-adevăr, cu vreo trei ani în urmă, numeroși cercetători ai Academiei Române răbufniseră, excedați de șirul neîntrerupt de abuzuri pe care-l constatau la locul lor de muncă. Lucru nemaiimaginat, oamenii ieșiseră valuri-valuri cu protestele în presă, astfel că *Observator cultural* organizase vreo trei numere speciale de dezbateri, fiind potopit de șuvoiul indignării. Cum devine util țînțarul la casa vecinului? Iovănel sare să pareze prin ricoșeu, în revista *Cultura*: "Nu mi-a trecut nici un moment prin cap să scriu despre protestul adresat de trei cercetători de la Institutul «G. Călinescu» președintelui României și președintelui Academiei, cu privire la «dictatura» din Institut"; "nu am putut să-l iau în serios". Dacă-i numărăm pe degete, coane Fănică, protestatarii au fost mai mult de trei: Cristina Bîrsan, Ileana Stănculescu, Liliana Corobca, Roxana Sorescu, Cătălina Velculescu, Cristina Deutsch etc. Alții au plecat mormăind în barbă: Dan C. Mihăilescu, Nicolae Florescu etc. Alții, în fine, nu s-au exteriorizat defel, fără a însemna că erau extaziați de

fișa postului. Mihai Iovănel știa prea bine situația de-acolo, ca unul care se învîrtea prin zonă. Dar strategia bagatelizării ("trei cercetători") și a decredibilizării ("nu am putut să-i iau în serios") e binevenită, în asemenea ocazii, în locul discutării frontale a realității.

După ridiculizarea succintă a colegilor săi indignați de nedreptate, Iovănel se răsucește spre conducătoarea *Observatorului cultural* – publicația ce le găzduise revolta – și începe să enumere sarcastic cărțile publicate pînă atunci de Carmen Mușat. Și se-apucă să le estimeze, dacă au sau n-au… relevanță științifică, universitară. Ce-are a face una cu altele? Nimic, dar nu asta contează. Flăcăul se făcuse util cu o mică diversiune. Mai trece o vreme și, cînd îi aduc eu aminte de măgăria servilismului de odinioară, el îmi dă, vezi Doamne, bibliografie: mă trimite să-i recitesc articolul obraznic din revista *Cultura*. Să vezi și să nu crezi.

3 octombrie 2010

Categoria țînțar (2)

Îi reamintesc de asemeni că, în urma prestărilor de servicii cu ciomagul, i s-a atribuit un premiu academic pentru publicistică, deși Iovănel încă n-a catadicsit să publice nimic original între două coperți. Răspunsul lui? Pentru a fi publicist, nu trebuie să publici cărți. (Să-l judece colegii lui, academicienii…) Și că premiul nu era din partea Academiei Române, ci a Fundației Naționale pentru Știință și Artă.

Ce-i drept, Fundația respectivă "își desfășoară activitatea sub auspiciile Academiei Române", fără a constitui însăși instituția cu pricina. Păcatul meu era venial, întrucît am pus pe seama întregii Academii – și a distinșilor academicieni din comisia de jurizare – eroarea frapantă a răsplătirii unui ciomăgar. Asta scuza, oare, premierea pe bază de interes(e)? Dar Mihai Iovănel nu așază faptele pe cîntar, pentru a stabili o ordine de priorități și gravități. El nici nu-și propune așa ceva. Nu evaluarea co-

rectă și transparentă îi stă în obiectiv, ci lansarea de fumigene superficiale, susținute prin vervă batjocoritoare. El insistă pe detaliile imperfecte, pentru distragerea atenției cititorilor de la esența problemelor aflate în dezbatere. Prin ce periferii rău-famate ale intelectului și-o fi deprins vicleniile acest pardalian?

4 octombrie 2010

Categoria țînțar (3)

Dar să revenim la subiectul nostru. Întrucît se vorbea despre tinerii scriitori carieriști, care șterg zelos compromisurile social-politice ale predecesorilor, în numele criticii "estetice", îi propuneam lui Paul Cernat să-l adauge la listă și pe alde Mihai Iovănel, în calitatea aceluia de editor dezodorizant al lui D.R. Popescu. Pe dată se ițește Iovănel, din subsoluri, cu răspunsul: "nu eu l-am editat pe D.R. Popescu: eu doar i-am postfațat un roman («F») considerat cvasiunanim ca fiind foarte bun. Aveți altă părere? Foarte bine: presupun că în '89 ați ieșit în stradă pentru libertate de opinie, nu pentru liste negre și epurări".

Într-adevăr aveam altă părere. Sub pretextul falacios al valorii estetice ("un roman considerat cvasiunanim ca fiind foarte bun"), tineretul condeier trudește pe brînci la re-băgarea ceaușiștilor în literatură. În 2004, de fapt, dacă stăm să-i citim postfața căznită, Mihai Iovănel avea alte… pisici de fugărit (*"d'autres chats à fouetter"*). Problemele se puneau ceva mai răspicat. "Trebuie precizate cîteva chestiuni minimale și, în opinia mea, de bun simț. Nu le revendic vreo pretenție de originalitate. Prima este de ordin general: din criteriile de judecată a ficțiunii literare nu fac parte adevărurile extraliterare pe care ea le poate exprima. (Ce importanță are pentru valoarea operei lui Dickens faptul că el prezintă în romanele lui o imagine denaturată a capitalismului de secol XIX din Anglia? Nici una.) O a doua precizare privește decorul comunist. Datele lui specifice au determinat o specificitate marcată a literaturii scrise în timpul lui. Mesajul propriu-zis literar al cărților a fost dublat de un mesaj politic, pe linie sau în răspăr. Situația aceasta comportă

nuanțe: au fost autori mari și demni/curajoși; au fost autori mărunți literar[,] dar curajoși în plan politic; autori mari, dar lași[,] sau nedemni[,] sau doar neutri; și autori mici și pe linie. Astăzi, după ce specificitatea respectivă s-a dus spre locuri mai bune, rămînem cu cărțile autorilor mari, fie ei modele de moralitate sau nu. Prin literatura pe care a scris-o, Dumitru Radu Popescu ține de prima categorie; cu observația că o dată cu trecerea timpului calificativul etic se va evapora, lăsînd să vorbească doar literatura. Și bine va face."

Să închidem bucla aberației ambulante, încercînd să pricepem ce vrea să transmită. În creierii acestui Iovănel, D.R. Popescu ține de categoria autorilor "mari și demni/curajoși"? Fostul președinte al U.S.R., întronizat de Ceaușescu în anii delirului dictatorial spre supunerea breslei, zeloasa cîrpă beletristă de la Congresul XIV al PCR, ar fi dintre cei mari, demni și curajoși?! Ptiu, drace!

5 octombrie 2010

Categoria țînțar (4)

Să remarcăm subtila manevră. Tineretul criticard proclamă la toate intersecțiile că jură doar pe estetic. Dar, la o adică, umflă realitățile estetice în mod artificial, pentru a strecura pe sub masă bazaconia cu onoarea și demnitatea canaliilor ceaușiste.

Nu cu mulți ani înainte de litaniile Iovănelului la adresa DRP-ului, Monica Lovinescu remarcase însă o cu totul altă realitate. Observațiile ei merită reamintite in extenso: "Un «Cuvînt» ce nu deschide o vocație și nu anunță o operă, ci închide parcă un destin și necinstește opera a fost rostit de D.R. Popescu la recenta conferință națională a partidului. Ah, vor zice, poate, cei obișnuiți cu vremurile, nu e decît atîta? Astfel de discursuri de circumstanță nici nu sunt luate în seamă, cine le citește? Recunoaștem că sunt greu de citit: cînd fiecare rînd dezminte realitatea trăită și suferită de tot omul, cînd incantația laudei își desfășoară volutele după ritualul limbii moarte, cînd sfidezi sistematic adevărul, cui să nu-i fie lehamite de ast-

fel de ceremonii ale deriziunii pure? Și totuși, nu împărtășim părerea cvasiunanimă, o astfel de cuvîntare trebuie citită rînd după rînd, dezgust peste dezgust, mai ales de către scriitori, atunci cînd în numele lor pretinde a se exprima D.R. Popescu. / «Cuvîntul» ni se pare mai grav ca oricînd, acum. Deoarece D.R. Popescu cîntă înflăcărat binefacerile regimului tocmai la sfîrșitul unui an cînd cuțitul ajuns la os i-a îndemnat pe muncitori și pe studenți să manifesteze pe străzi în mînie și violență, iar ecoul acestei mînii, ca și al represiunii ce a urmat, a umplut paginile ziarelor și undele televiziunii și posturilor de radio străine, de nu mai deschizi un jurnal, un radio, un televizor fără a citi, auzi, vedea mărturii, comentarii, reportaje, dezbateri asupra situației de mizerie și încrîncenare în care actualii conducători din România (El și Ea) au adus țara. Or, tocmai Lui și Ei li se adresează D.R. Popescu, pentru a le exprima recunoștința fără de margini a unor scriitori pe care nu știu cum să-i împileze mai bine. Plecăciunea este atît de incredibilă, încît merită citată, după *Scînteia* din 16 decembrie 1987, cel puțin parțial. Acei scriitori care au aruncat ziarul fără a citi ce se afirmă în numele lor au totuși un fel de datorie minimală de a se pune la curent" (vezi *Pragul. Unde scurte V*, Ed. Humanitas, 1995, p. 9-10).

Îi recomand lui Mihai Iovănel spre studiu individual, în continuare, amplele pasaje în care "marele" și "demnul" și "curajosul" D.R. Popescu binecuvînta clarviziunea Cîrmaciului și a genialei sale neveste. Tot în decembrie, dar cu vreo doi ani înainte de dezumflarea gogoașei.

Acum, cînd Iovănel își dă sarcastic cu presupusul dacă miam riscat viața cumva, în '89, pentru libertatea de opinie sau pentru listele negre de epurări, pot să i-o spun în obraz (presupunînd că are acest obiect în dotare). Nu, nu de-aia mi-am riscat viața, în decembrie '89, pentru a-l vedea, douăzeci de ani mai tîrziu, pe preșul lui Nea Pingea, în postura de vicepreș academician, lins de tînăra generație curbată în adulație.

Cu un popor de clone după chipul și asemănarea lui

Iovănel, Nicolae Ceaușescu – în carne și oase – și-ar sărbători triumfal centenarul în 2018.

6 octombrie 2010

Prise de conscience

În fața coteţului, Grivei a exclamat surprins: "Aoleu! M-a mușcat un om!".

8 octombrie 2010

Critica chioară e vorbăreaţă (1)

Ce ușor e să-ți cumperi loc de veci în revista lui Gheorghe Grigurcu! Îi împingi șefului un premiu literar de provincie mică, după care el te publică în *Acolada* sătmăreană cu orice delir pe trei cearșafuri, fără să se mai froaseze. Angela Furtună își continuă așadar aventurile inteligenței, în nr. 7-8/iulie-august 2010, prelungindu-și revelațiile despre Monica Lovinescu și Mircea Eliade.

Ținta din vitrină par a fi eu, din moment ce furioasa suceveancă își reia caznele pomenindu-mă încă din prima frază. Dar, pe parcursul acrobațiilor, devin străvezii obiectivele sale colaterale. Voi trece plutind cu indiferență peste micile ifose pe care le schițează doamna bibliotecară: "prefer să aplic diagnosticul de blocaj tezelor lui L.A., decît verdictul de tendențiozitate, care e lipsit de ieșire". Am înțeles. Blocajul conferă acea deschidere prolifică pe care, în schimb, tendențiozitatea o refuză. De ce sînt oare obligat să stau de vorbă cu această forță vie a argumentației inexorabile?

Printre lecturile mele de vacanță a figurat, de altminteri, și nr. 8-9/august-septembrie 2010 al revistei *Bucovina literară*, unde redactorul-șef Constantin Arcu se miră, cu voce tare, în legătură cu evoluțiile realităților contemporane: "Nu știm cine l-a turnat pe Norman Manea, eu personal n-am avut onoarea de a-l cunoaște. Știm însă că, dacă N.M. era turnat, păi era turnat exact la tăticul doamnei, colonelul F.N., șeful Direcției a III-a de la Securitatea suceveană și alții *eiusdem farinae*, secu-

riști care s-au ocupat îndeaproape de scriitorii ce aveau legături cu Monica Lovinescu și cu *Europa liberă*! Nu cred că este corect să răspundă progenitura pentru păcatele părinților, însă n-ar strica să dea dovadă de puțin bun simț" (vezi articolul *Baba bate doba*, la p. 63 și urm.).

Situația îmi pare de-un caraghioslîc strivitor, să vină acum furtunoasa fiică a securistului său tată și să-mi explice mie, pe degete, despre măreția Monicăi Lovinescu. Îi aștept, cu oarecare seninătate, și pe nepoții de frate ai generalului Pleșiță, care să-mi țină cursuri intensive despre eroismul disidenței lui Paul Goma. În România încă n-a murit nimeni din cauza cinismului ridicol.

9 octombrie 2010

Critica chioară e vorbăreață (2)

De fapt baba bate doba pe un subiect demult răsuflat: fost-a sau ba Mircea Eliade legionar la tinerețe? Fost-a sau ba Monica Lovinescu, la bătrînețe, complice activă la blocarea discuțiilor incomode despre savantul chicago-ist? Întrucît realitatea faptelor e demult extra-evidentă – cu condiția să nu fii de-o rea-credință patentă – mă limitez la a reaminti mai jos cîteva argumente.

Însemnări din jurnalul unui contemporan: "Lungă discuție politică cu Mircea, la el acasă. Imposibil de rezumat. A fost liric, nebulos, plin de exclamații, interjecții, apostrofe… Din toate astea nu aleg decît declarația lui – în sfîrșit leală – că iubește Garda, speră în ea și așteaptă victoria ei. Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazu, Ștefan cel Mare, Bălcescu, Eminescu, Hajdeu [sic! – L. A.] – cu toții au fost la timpul lor gardiști. Mircea îi cita de-a valma… / Altminteri n-aș putea spune că n-a fost amuzant. După opinia lui, studenții care l-au ciopîrțit cu cuțitele pe Traian Bratu, aseară la Iași, nu sunt gardiști, ci ori… comuniști, ori național-țărăniști. Textual. În ce-l privește pe Gogu Rădulescu (domnu Gogu, cum spune Mircea ironic), studentul liberal care a fost bătut cu frînghii ude la sediul gar-

dist – foarte bine i s-a făcut. Așa li se cuvine trădătorilor. El – Mircea Eliade – nu s-ar fi mulțumit numai cu atîta, ci i-ar fi scos și ochii. Toți cei care nu sunt gardiști, toți cei care fac altă politică decît cea gardistă sunt trădători de neam și merită aceeași soartă. / S-ar putea să recitesc cîndva aceste rînduri și să nu-mi vină a crede că ele rezumă cuvintele lui Mircea. De aceea e bine să spun încă o dată că n-am făcut decît să redau întocmai vorbele lui. Asta, ca nu cumva să le uit. Și poate că într-o zi lucrurile vor fi destul de liniștite – pentru ca să-i pot ceti această pagină lui Mircea și să-l văd roșind de rușine. / Să nu uit, de asemeni, explicația pentru care el aderă cu atîta inimă la Gardă: / - Eu totdeauna am crezut în primatul spiritual. / Nu e nici farsor, nici dement. Este numai naiv. Dar există naivități așa de catastrofale!" (Mihail Sebastian, *Jurnal 1935-1944*, București, Ed. Humanitas, 1996, p. 115; însemnări de marți, 2 martie 1937).

Reflecții din corespondența unui contemporan: "Cioran e aici, exilat. Admite că a greșit, în tinerețe, mi-e greu să-l iert. A venit sau vine zilele astea Mircea Eliade: pentru el totul e pierdut de vreme ce «a învins comunismul». Ăsta e un mare vinovat. Dar și el, și Cioran, și imbecilul de Noica, și grasul Vulcănescu, și atîția alții (Haig Acterian, M. Polihroniade) sunt victimele odiosului defunct Nae Ionescu. Dacă nu era Nae Ionescu (sau dacă nu se certa cu regele) am fi avut, astăzi, o generație de conducători valoroasă, între 35 și 40 de ani. Din cauza lui toți au devenit reacționari. Al doilea vinovat este Eliade: la un moment dat era să adopte o poziție de stînga. Sunt de atunci cincisprezece ani. Haig Acterian, Polihroniade fuseseră comuniști. Au murit din cauza prostiei și încăpățînării. Eliade a antrenat și el o parte din «colegii de generație» și tot tineretul intelectual. Nae Ionescu, Mircea Eliade au fost îngrozitor de ascultați. Ce era dacă ăștia erau maeștri buni" (Eugen Ionescu în scrisoarea din 19 septembrie 1945 către Tudor Vianu).

10 octombrie 2010

Critica chioară e vorbăreață (3)

Evaluări ale unui cercetător avizat: "Cum anume se putea concilia revoluția creștină cu o mișcare politică, cea a legionarilor, care predica și practica asasinatul politic ca mijloc curent de dispută cu adversarii nu se întreba Eliade. Și doar, de la începuturi, mișcarea legionară a practicat asasinatul ca mijloc de luptă politică (vezi cazul Manciu din 1924, asasinat chiar de C.Z. Codreanu, în 1933 legionarii îl asasinaseră pe I.G. Duca, în 1936 pe Mihai Stelescu, iar la Congresul studențesc legionar de la Tîrgu Mureș, din aprilie 1936, se alcătuiseră, oficial, liste negre cuprinzînd oameni politici adversari ai Gărzii de Fier, care trebuiau asasinați, iar echipierii juraseră că-și vor îndeplini misiunea asumată). Eliade ignora aceste fapte care demonstrau, totuși, că această revoluție politică nu poate fi și cu adevărat creștină, deși legionarii predicau spiritul creștin ca fundament al omului nou, creat de legionarism. Dar, încă o dată, cum se poate concilia, în epoca modernă, Evanghelia creștină cu glonțul asasin?" (Z. Ornea, *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995, p. 204). "De altfel, sunt probe că Eliade a îndeplinit, din partea mișcării legionare, în această campanie electorală, anumite funcțiuni de ordin propagandistic în provincie. Ar fi fost unul dintre cei ce s-au ocupat, din partea Centrului, de propaganda electorală din județul Prahova. (…) Frisoanele noii convingeri, legionare, nu l-au părăsit o dată cu alegerile din decembrie 1937" (ibid., p. 206, 207).

Aprecieri din partea unui studios informat: "Orientarea fundamental antisemită a Gărzii de Fier îi obligă sau îi stimulează pe intelectualii afiliați ei sau simpatizanți să adopte limbajul antisemitismului radical sau cel puțin să afirme adeziunea la programul antisemit al Gărzii. Nichifor Crainic, Nae Ionescu și discipolii lor vor produce o ideologie neo-antisemită, avînd, unii dintre ei, contribuții originale la redefinirea «problemei evreiești» în noul ei spirit" (Leon Volovici, *Ideologia naționa-*

listă și “problema evreiască”, București, Ed. Humanitas, 1995, p. 94). “Explorarea iraționalului, a subconștientului, toate valorile culturale și estetice legate de mit sînt opuse programatic rațiunii, adevărului, spiritului critic și sînt transpuse într-o ideologie de dreapta, într-o expresie politică explicit sau voalat pro-legionară. Tot ce ține de valorile spiritualului este considerat de dreapta, susține Nae Ionescu și, după el, Constantin Noica («…voi fi la dreapta, la dreapta spirituală a colectivității românești»). Aceeași opinie e împărtășită de Mircea Eliade. / «Trădarea intelectualilor» despre care s-a vorbit în legătură cu reprezentanții «noii spiritualități», are în vedere nu numai angajarea politică într-o mișcare esențialmente opusă libertății de gîndire, deci anti-intelectuală, ci și pervertirea unor valori estetice și filosofice în «bunuri» și argumente politice. Nu numai angajamentul e semnul «trădării», ci înlocuirea gîndirii prin angajament, a criteriului adevărului, prin mit, «confiscat» și pus în slujba misticului și politicului, abandonarea intelectului și elogiul barbariei” (ibid., p. 96).

11 octombrie 2010

Critica chioară e vorbăreață (4)

De ce atîtea citate, din autori diferiți, contemporani cu Eliade care mărturisesc ce-au trăit, ori studioși care detaliază ce-au citit? Pentru ca lansatoarea de fumigene din mensualul lui Grigurcu să nu-mi mai reproșeze mie că autorul lui *Maitreyi* a practicat, la vremea lui, politici extremiste, pe bază de compulsie-obsesie. În viziunea Angelei Furtună, de vină nu e legionarul fanatic din interbelic, complice activ al unei mișcări teroriste, ci scriitorul care studiază azi realitățile de-atunci și nu-și ține, naibii, gura. O asemenea judecată nu-i deloc surprinzătoare la cineva care-și dă doctoratul (la propriu!) din gîndirea Monicăi Lovinescu.

Pe aceeași pantă a coafării insistente, critica chioară îl descoperă pe Moshe Idel. Prin bucătărioara ei suceveană, unde amestecă otrăvuri tari, neo-doctoranda va fi țopăit de bucurie

văzînd asemenea pleașcă: un evreu să-l tămîieze pe extremistul Eliade! Și unde? În volumul de dialoguri dintre Sorin Antohi și Moshe Idel, *Ceea ce ne unește* (Ed. Polirom, 2006).

Ceea ce ne uimește, însă, pe noi, este că Idel a găsit lucruri de povestit cu Antohi. Nu e clar cu care anume dintre ei. Cu informatorul securist, care-și turna voluptuos prietenii? Cu îndrumătorul doctoral ce nu dispunea, el însuși, de doctorat? Cu profesorul universitar care își uzurpase poziția academică? Faptul că evreul Idel s-a așezat la un taifas mic, în care să-l spele de păcate, în fața unui escroc (contemporan), pe un legionar (interbelic), ține de farmecul indelebil al realităților noastre oriental-balcanice. În fond – de ce nu? Dacă s-a găsit un ungur (Iuliu Furo) în coasta lui Corneliu Vadim Tudor la conducerea partidului România Mare, de ce să nu admirăm și-un evreu care ne dă povața cea înțeleaptă: “nu poți aborda «afacerea Eliade» ca și cum totul ar fi început în 1937 într-o secundă și s-ar rezuma la România. Trebuie mereu văzut ce se întîmplă în jur, trebuie urmărită toată viața intelectuală europeană”.

Exact așa mă gîndeam și eu: trebuie mereu văzut ce se întîmplă în jur. Ca unul care figurez de ceva vreme în caseta redacțională a unui săptămînal israelian de limbă română, mă gîndesc că n-ar fi rău să pun o mică întrebare la Tel Aviv: știe oare lumea de-acolo cu cine și despre ce anume stă la taifas Moshe Idel?! Cît despre Angela Furtună, o las în plata… comisiei de doctorat și a sucevenilor ei, care au început deja să-i scrie scurta biografie.

12 octombrie 2010

Altă minciunică de la Paulică (1)

Atunci cînd Paul Goma și-a publicat primele trei volume de jurnal la Editura Nemira (cu prefața mea), a circulat o vreme, prin mediul literar, butada lui Virgil Ierunca: din conversațiile telefonice pe care le transcrie romancierul în jurnalul său, adevărată este doar exclamația “Alo”. Ce să răspunzi la chestia asta? În ce mă privește, puteam garanta pentru puținele

adnotări referitoare la mine însumi și care, pe vremea aceea, în 1997, erau absolut obiective.

Au mai trecut cîțiva ani peste toată lumea. Goma a preferat să se dea în stambă cu antisemitismul cel mai deșănțat și să practice comerț de idei pe internet cu Ion Coja. Să-i fie de bine pe la obraz! Noroc că Vadim era ocupat cu chestiuni importante prin *Tricolorul*. Dar a fost valabilă și bifarea unei premieri cvasi-simultane cu Adrian Păunescu, pe la Academia din Chișinău. Mațul gros al ceaușismului rezidual a fuzionat pe neobservate cu vocaliza lebedei disidente.

În pană de argumente, după etalarea minunățiilor sale prin galantar (Antonescu a fost băiat-gigel cu *cojones*, evreii minoritari i-au provocat pe bieții români majoritari, încît aceștia s-au apucat să-i extermine spre a se proteja etc.), Goma s-a gîndit să-i dea în judecată pe cei care nu-i împărtășesc elanurile. Caligula își propunea odinioară să-și declare calul senator – el fiind împărat se pare că figura i-a cam reușit. Paul Goma s-a chibzuit să obțină în instanță decizia că numai el are dreptate, atunci cînd scrie o carte aberantă, iar toți cei care nu-l iubesc sînt jegoși, buboși și cu platfus. Cum Goma încă n-a fost proclamat împărat, primul proces l-a cam pierdut.

13 octombrie 2010

Altă minciunică de la Paulică (2)

Dar nu contează, Jean boxează. În jurnalul expus cu rîvnă pe internet, gigantul din Belleville ridică noi și noi perdele de fum. Astfel, în data de vineri, 24 septembrie 2010, pe lîngă amplele decupaje din ziarele momentului sau mesajele pătimașe de la rude și prieteni, concentrate în jurul ideii: *Sînteți genial, maestre!*, își face drum și vestea după care Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) solicită la Curtea de Apel București constatarea calităților de “lucrător și colaborator al Securității în cazul avocatului Gheorghe Mușat”.

În mod întîmplător, casa de avocatură Mușat a preluat sarcina de a-i reprezenta în fața instanței pe unii dintre intelectu-

alii agresați juridic de Paul Goma. Iată oportunitatea de aur ca romancierul să se năpustească direct spre concluzii. “Ăsta: el, cu scutu-i de «avocat» MAI i-a apărat pe (…), pe (…), pe (…), pe Laszlo, pe (…), pe (…), pe (…), pe (…), pe (…), pe (…) și pe (…) și pe (…) și pe (…) – chiar și pe (…)”. Iar ceva mai încolo: “Astfel se explică înfrîngerea mea – totală, fără drept de apel în procesul intentat calomniatorilor (…). Abia acum îmi explic siguranța cu care alde (…), Laszlo, (…), (…) îmi făceau «atmosferă» înainte de proces, nu doar asigurîndu-mă că voi pierde, dar obrăznicindu-se, recrutaseră și «martori» ca numitul (…), luîndu-mă peste picior (…). Nu venea (sentimentul victoriei Binelui asupra Răului de mine) doar din faptul că știau: oricum, tot ei cîștigă, dar, sunt apărați (!) de un important securist: Gheorghe Mușat, contraspionul lui pește! (…) / Pot eu lupta cu un astfel de monstru, caracatițoid, hienicefal? Firește, nu”. Iar lamentațiile autovictimizante, precum și îndemnurile heirupiste din categoria “Să nu uiți, Darie!” se înșiră în continuare, spre adormirea naivilor care mai dau crezare.

Foarte sincer nu cunosc, în acest moment, detalii despre avocatul Gheorghe Mușat și eventualul său dosar de la Curtea de Apel București. Mă uimește, oricum, dexteritatea cu care Paul Goma, el, își trage deja concluziile și îi mitraliază dezinvolt pe toți vecinii, concitadinii și afinii acuzatului, chiar înainte ca instanța să-și formuleze sentința pe speța individuală. Iată o bravă inimă justițiară. Aș avea totuși următoarele remarci de făcut.

14 octombrie 2010

Altă minciunică de la Paulică (3)

1) Paul Goma n-a pierdut “fără drept de apel” procesul aberant pe care l-a intentat în scopuri autopublicitare. Ca dovadă, tocmai în aceste zile i se judecă apelul la Tribunalul București.

2) Subsemnatul Laszlo Alexandru nu sînt reprezentat la proces prin avocat (deci nici de casa Mușat). Am depus

Întîmpinare în nume personal, atît la Judecătoria Sectorului 1 București, cît și la Tribunalul București, Secția Civilă. Mi-era foarte limpede, încă de-acum patru ani, că Paul Goma luptă la greu să-și transforme lamentațiile antisemite într-o deșănțată campanie de imagine proprie. Așa că, spre a mă apăra, mi-am făcut și eu publice reacțiile în instanță – vezi *Tribuna* (Cluj), nr. 91/16-30 iunie 2006, p. 10-11; nr. 92/1-15 iulie 2006, p. 10-12; vezi *Tribuna* (Cluj), nr. 189/16-31 iulie 2010, p. 10, 24; vezi *E-Leonardo*, nr. 9/2006 și nr. 16/2010. Cititorul poate constata personal, cu mare ușurință, dacă lucrurile stau așa cum îl dezinformează Goma pe internet (privind reprezentarea mea de către avocatul Mușat), sau așa cum afirm eu cu documente în fața instanței.

3) Subsemnatul Laszlo Alexandru nu am invocat, în apărarea mea, nici un "martor" – după cum susține Paul Goma în jurnalul său sprințar. Însă am depus spre analiza judecătorilor o serie de înscrisuri, conținînd nenumărate citate cu gîndirea nemuritor-antisemită a reclamantului. Dacă se vor fi perindat pe la bară și niscaiva personaje care să-și dea cu părerea (alde Valerian Stan sau Mircea Stănescu), acestea au fost chemate tocmai de cel care se consideră deranjat de prezența martorilor. E de tot hazul – și de cînd lumea – să-i reproșezi celuilalt ceea ce tu însuți faci.

4) Subsemnatul Laszlo Alexandru n-am făcut nici un fel de "atmosferă" înainte de proces, avînd în vedere că nu eu l-am dorit. În schimb am răspuns detaliat la publicația unei oarecare Aurora Mihacea, aderentă servilă de-a reclamantului, care încerca prin textele sale difuzate în România și Franța (pe românește și pe franțuzește) să influențeze decizia judecătorilor, tocmai în preajma pronunțării sentinței – vezi finalul intervenției mele *"Ce minte, ce minte…!"*, în *Tribuna* (Cluj), nr. 119/16-31 august 2007, p. 10-11 și în *E-Leonardo*, nr. 12/2007. E de tot hazul – și de cînd lumea – să-i reproșezi celuilalt ceea ce tu însuți faci prin interpuși.

Din Paul Goma a rămas doar umbra celui care, odinioară,

lupta împotriva lui Ceaușescu și a securiștilor. O umbră tot mai transparentă.

15 octombrie 2010

Vuolsi così…

Văzînd că risc să fiu depășit tehnic de tînăra generație, mi-am deschis acum cîteva luni o pagină personală pe Facebook. Cînd am făcut pasul cu pricina, nu prea știam ce implică. Dar acum începe să mi se limpezească. Primesc aproape zilnic cîteva așa-numite "solicitări de prietenie" (ceea ce, ca să fiu sincer, pentru un solitar încăpățînat ca mine e foarte flatant). Elevii mei de-acum cincisprezece, sau zece, sau opt, sau trei ani, odinioară prezențe dintre cele mai apropiate, îmi scriu din cele mai neașteptate colțuri ale globului: S.U.A., Italia, Franța, Grecia. E o luptă împotriva spațiului și a timpului, care se poartă cu ajutorul tehnicii.

În afara evocării nostalgice a vremurilor cînd erau la liceu, unii îmi mulțumesc pentru limba italiană învățată de la mine, sau pentru descifrarea, în clasă, a versurilor lui Dante. O fostă premiantă reia, impecabil ortografic, din pasajele dantești mai încîlcite, unul pe care mi-l readuce în atenție: *"Vuolsi così colà dove si puote ciò che si vuole, e più non domandare"* (Așa se vrea acolo unde se poate ceea ce se vrea și mai multe nu-ntreba).

Este nu doar un mirabil joc de cuvinte, realizat de poetul medieval la nivelul exprimării. Versul are și valoarea unui mic refren incantatoriu. Virgiliu îl călăuzește pe Dante prin Infern și, în trei rînduri, atunci cînd obstacolul întîmpinat e atît de oribil sau enorm, încît pare de netrecut, îndrumătorul face un pas înainte și aruncă în obrazul monștrilor această formulă magică. Înțelesul cuvintelor este că însuși Dumnezeu a hotărît ca Dante să viziteze Infernul ("Așa se vrea"), iar voința lui Dumnezeu se transformă instantaneu în faptă ("acolo unde se poate ceea ce se vrea"), așa că tu, biată pocitanie, nu-ți mai arăta vremelnica autoritate, ci dă-te la o parte din calea noastră ("și mai multe nu-ntreba"). Asemeni unui "Sesam deschide-

te!”, piedicile se prăbușesc la auzul vorbelor vrăjite, iar cei doi își continuă drumul nestingheriți.

Pasajul nu e dintre cele des invocate, din *Divina Comedie*. Altele au făcut o carieră mai răsunătoare, devenind de-a dreptul proverbiale (*“Nel mezzo del cammin di nostra vita”*, sau *“Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate”*). Dar să-l văd reamintit, după zece ani, din partea unui fost discipol, recunosc că mi-a făcut o anumită impresie. Precum și contextul unde toate acestea s-au produs. Gîndirea medievală a fost o clipă reînviată pe Facebook…

P.S. Mă gîndesc că există în pasajul dantesc și-un alt sens, general uman, care ne poate îmbogăți. Dacă Dumnezeu vrea, putem învinge obstacolele spre a merge mai departe și nu trebuie să ne facem griji.

16 octombrie 2010

Un caz de obraz. Gros. (1)

Am intrat azi într-o librărie din centrul Clujului să văd ce mai e nou pe rafturi. Mi-a căzut sub priviri volumul lui Paul Goma, *Scrisuri I (1971-1989)*, apărut recent la Ed. Curtea Veche. Știam că autorul publicase deja *Scrisuri (1972-1998)*, la Ed. Nemira, în anul 1999, o carte mare și lată, de peste 600 pagini, reunind publicistica sa polemică. Aceasta de-acum avea tot cam pe-atîtea. Mi-am zis c-o fi ediția a doua, cu ușoare modificări. Am căutat la cuprins și am observat surprins că, în realitate, aici se află mare parte din corespondența militantă a lui Paul Goma, publicată deja în *Scrisori întredeschise. Singur împotriva lor*, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1995, ediție îngrijită de Laszlo Alexandru. Acuma, sigur, dacă un autor decide în 2010 să-și recupereze cartea apărută în 1995 și s-o relanseze sub titlul alteia, din 1999, e dreptul lui cel mai sfînt să-și ia publicul la mișto. Dar probabil că, dacă mi-aș cumpăra dintr-o librărie *Frații Jderi* și aș vedea, pe parcursul lecturii, că între coperți mi s-a băgat *Neamul Șoimăreștilor*, aș rămîne perplex.

În timp ce răsfoiam noua apariție, mi-am amintit de micile detalii dezbătute cu Goma, acum 15 ani, în legătură cu problemele specifice ale editării. De pildă existau cîteva epistole doar în franceză, una doar în engleză – cum să procedăm? Rămîneau așa? Sau trebuiau dublate de eventuala mea traducere (întrucît originalul românesc se pierduse)? Autor și editor am optat, pe-atunci, pentru această din urmă soluție. Mi-am zis să văd ce variantă a adoptat editorul de-acum. Deschid la scrisoarea către președintele Ronald Reagan, care aici nu mai apare în engleză, ci doar în română. Stupoare. Nota de subsol anunță: traducere de Laszlo Alexandru. Sar la scrisoarea către Danielle Mitterrand – aceeași situație: a dispărut "originalul" francez, iar versiunea română e în traducerea mea. La fel și epistola către Michel Morcrette.

Nu e prima dată cînd aflu abia într-o librărie, răsfoind cartea în fața raftului, că rodul muncii mele de traducător a fost pus la dispoziția publicului, fără ca eu să fi fost măcar anunțat. (Mi s-a-ntîmplat deja cu romanul *Ai toată viața înainte*, de Romain Gary.) Dar e cu siguranță o premieră absolută să constat că autorul care, pe de-o parte, mă porcăiește cu redutabilă energie, inventînd pe bandă rulantă cele mai strașnice nemernicii pe care le-aș fi comis, îmi exploatează pe de altă parte, în mod tacit și interesat, activitatea intelectuală de odinioară. Ăsta e șarmul inconfundabil al lui Paul Goma. Îi pare foarte normal să mă tîrască prin tribunale, pentru că i-am semnalat – cu ample citate – că a devenit de-un antisemitism dezgustător. În schimb dacă l-aș chema și eu în fața judecătorului, pentru că a șparlit traducerea mea și a vîrît-o în cartea lui, fără să-mi ceară acordul, s-ar lamenta probabil că iar e persecutat de oculta evreiască internațională…

17 octombrie 2010

Un caz de obraz. Gros. (2)

Mai era ceva lume prin librărie, mă dureau picioarele și n-aveam unde mă așeza, era zăduf, așa că n-am stat să puric în de-

taliu cartea. Mi-am azvîrlit în treacăt privirile asupra paginilor "în traducerea" mea. Îmi sunau ciudat. Nu le-am recunoscut. Mi-am zis să verific totuși, înainte de-a trage concluzii pripite.

Mesajul lui Paul Goma către Danielle Mitterrand, în versiunea mea din 1995, debuta astfel: "Doamnă, / Mă adresez dumneavoastră, apărătoare de frunte a drepturilor omului în America Latină..." (p. 177). În recenta apariție – de care nu știam și pe care n-am autorizat-o –, epistola începe astfel: "Madame, / Mă adresez dumneavoastră..." etc. Tot prin anii aceia tradusesem, ce-i drept, și romanul lui R. Gary, a cărui protagonistă era Madam Roza, o bătrînă fostă prostituată care îi creștea, cu multe sacrificii, pe plozii abandonați de tîrfe. Acolo n-am avut nici o reținere și am tradus franțuzescul *"Madame"* prin românescul "Madam". Dar cu siguranță nu mi-aș fi permis niciodată așa ceva, în debutul unei scrisori oficiale, adresate soției Președintelui Franței!

Epistola către Ronald Reagan începea astfel: *"Dear Mr. President, / As a person who has benefited from the existence of **Radio Free Europe**..."*. Eu am zis așa: "Stimate Domnule Președinte, / **Ca o persoană care** a beneficiat de existența postului de radio *Europa liberă*..." (p. 170). Citesc în ediția recentă: "**Ca cineva care**...". Vreau să-mi asigur cititorii că n-aș fi îndrăznit, ca traducător, încă din prima frază a unui mesaj solemn, să-l trimit pe Președintele S.U.A. să se... cace.

N-am mers cu lectura mai departe. Bănuiesc că prea-inteligentul editor al prea-cinstitului autor a băgat și alte multe cacofonii, imbecilități ori stîngăcii stilistice, că doar ele nu mergeau în contul lor, ci al fraierului de traducător, indicat limpede la subsol. Le-aș fi mulțumit, dacă s-ar fi abținut complet.

Prin urmare vreau să declar aici limpede. Cu recenta ediție a lui Paul Goma nu am nici în clin, nici în mînecă. Tot mai frapanta derivă profesională a scriitorului mă înduioșează – iar cea morală mă oripilează.

18 octombrie 2010

La moartea unui concept

Recenta vizită a Hertei Müller în România, declarațiile sale tăioase și întîlnirea cu cititorii de la Ateneul Român au avut darul de-a readuce în discuție o idee delicată, cu totul specifică plaiurilor mioritice: rezistența prin cultură. Gabriel Liiceanu ar fi apărat-o, dar premianta Nobel i-a retezat-o. Nicolae Manolescu a cam zigzagat-o, cum îi stă-n fire de-o vreme: a lăudat-o pe scriitoare în *România literară*, dar i-a înjurat ideile prin *Adevărul*. Eternul dilematic Andrei Pleșu, în tandră coabitare cu toate fronturile, a înnădit și el un articol unde, în prima jumătate, se disociază ("un scriitor care a scris cărți bune… nu poate afirma, orgolios, că ar fi «rezistat» prin scris"), iar în a doua jumătate se asociază ("Da, am rezistat prin samizdatul prieteniei, al celor șapte ani de-acasă, al comeseniei și convivialității"). Cine vrea să priceapă, aleagă ce-i place! Andrei Pleșu, el, și-a făcut datoria de-a se da cu rolele prin altă idee incomodă.

Pe acest fundal de zbateri și clarificări, își face apariția academicianul Dan Berindei, care se-ntreabă direct și ne răspunde viguros: "A existat sau nu rezistența prin cultură? Categoric, a existat și fără existența ei cultura acestei națiuni ar fi pierit". Bun, asta am înțeles-o. Și cum s-a manifestat ea? Care i-au fost reprezentanții? Păi, iaca, de-o pildă, Adrian Păunescu a stîrnit ample ecouri cu *Nedreapta gramatică*. Au fost apoi "filmele istorice ale lui Sergiu Nicolaescu, care au transmis către sute de mii de români realități care fuseseră ocultate timp de aproape două decenii". Ba chiar însuși opinionistul, "în revista *Studii* am publicat un articol, cu 53 de ani în urmă, în care susțineam că liberalii radicali – în frunte cu C.A. Rosetti și I.C. Brătianu – erau partizani ai eliberării clăcașilor și ai împroprietăririi lor, ceea ce era adevărat, dar și opus liniei impuse de Mihai Roller". Ca urmare a acestei formidabile îndrăzneli, Dan Berindei a fost "supus atunci criticilor *Scînteii* și ale *Luptei de clasă* și chiar într-un editorial al revistei în care publicasem articolul".

Acad. Dan Berindei, pe vremea comunismului, a avut într-adevăr o prestație zbuciumată. Cu o mînă a rezistat prin cultură, împingîndu-i pe clăcași la înaintare. Iar cu mîna cealaltă a scris numeroase note informative la Securitate, sub numele conspirativ "Băleanu", și l-a turnat pe propriul său fiu, plecat în Occident. Acum îi redescoperă și-i promovează, în coasta sa, pe ceilalți doi mari rezistenți anticomuniști, Adrian Păunescu (artizanul spectacolelor ceaușiste omagiale, pe stadioane) și Sergiu Nicolaescu (făurarul mitologiei naționaliste comuniste, pe marile ecrane).

Dacă admirația pentru rezistența prin cultură îi poate regrupa, sub aceeași paraploaie ruginită, pe Nicolae Manolescu, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Dan Berindei, Adrian Păunescu și Sergiu Nicolaescu, înseamnă că, la urma urmelor, conceptul a devenit deja atît de lax, încît a dobîndit valori de laxativ.

22 octombrie 2010

Doctore, vindecă-te!

Dacă, prin absurd, Corneliu Zelea Codreanu s-ar fi apucat de pictură – făcîndu-și oleacă de timp între două proiecte de asasinare a adversarilor politici din interbelic –, mai mult ca sigur că s-ar găsi azi niscaiva scriitori patrihoți care să-l vîre în evoluția unui curent estetic, care de la Picasso…, avînd în vedere că și Rubens…, întrucît tehnica poantilistă…, dar mai ales tușele viguroase… etc. Din păcate pentru toată lumea, se pare că Zelea n-a prea pictat (decît cu sînge).

Eh, nu contează. Noroc că avem un doctor bolnav de antisemitismul cel mai feroce. Nicolae Paulescu a înființat, alături de A.C. Cuza, în 1922, "primul partid din Europa care a adoptat zvastica drept simbolul său oficial. Un an mai tîrziu cei doi au pus bazele Ligii Apărării Naționale Creștine și au păstrat zvastica neagră în mijlocul tricolorului românesc ca însemn al noului partid". Un cercetător de azi, prof. Peter Manu, subliniază limpede că "Paulescu a fost vicepreședintele Ligii și șeful filialei Ilfov, la a cărei inaugurare declara: «România Mare e ca

un fruct splendid de o frumusețe uimitoare. Dar ea poartă în sînul ei un parazit de curînd pripășit care-i suge toată vlaga. Acest vierme neadormit e Jidanul, care îi otrăvește fiii în cîrciumi nenumărate, care îi răpește fecioarele și le face să devină sterpe, care prin tot felul de speculații fură pîinea de la gura bieților Români» (*Apărarea Națională*, nr. 2 din 22 noiembrie 1925, p. 3)". Savantul Paulescu, după cum arată același comentator, a propagat "un discurs antisemit de o josnicie și virulență neegalată, înainte și după el, de nici unul din cei ce au aruncat acest fel de gunoaie în spațiul public român".

Ce noroc că filologul Răzvan Codrescu (frămîntat anterior de *Spiritul dreptei*, artizan al revistei extremiste *Puncte cardinale* etc.) și popa Galeriu scot în 2009 taman o crestomație de texte ale medicului Nicolae Paulescu! Să vezi și să nu crezi pe-unde se piteau admiratorii medicinei românești! Și ce baftă pe spiritul public că un gazetar cultural agramat, de calibrul lui Sorin Lavric (encomios nu demult cu adeziunile legionare ale lui C. Noica), delirează mai recent prin *România literară* în legătură cu "hormonul secretat de pancreas".

Am și eu o mică întrebare către filologii, popii și gazetarii contemporani, care ne-mpletesc o barbă cît o zi de post, agitîndu-se conotativ pe marginea efectelor curative ale penicilinei. Acest Paulescu n-are cumva și niscaiva tablouri pictate? Fiindcă atunci, nu-i așa, dacă ne gîndim că Picasso…, întrucît și Rubens…, care în tehnica sa poantilistă…, cu tușele viguroase…

23 octombrie 2010

Meandrele memoriei (1)

Am citit cu mare tulburare povestea lui Marius Oprea (*Observator cultural*, nr. 532/iulie 2010), privind expediția sa cu caracter etic-istoric în satul Răchițele, pentru dezgroparea osemintelor partizanului anticomunist Teodor Șușman. Eroul se pare că fusese ucis mișelește, în anii '50, cînd trupele Securității se concentrau pe… vînătoarea de vulpi. "Cînd l-am

găsit în acea rîpă, în marginea satului Răchițele, pe coasta care urcă spre dealul unde se află biserica, mortul zăcea cu fața în jos și cu capul sprijinit pe peretele unei gropi prea strîmte și puțin adînci. Avea cinci gloanțe în trup și un altul în cap și un bolovan mare și greu așezat pe spate, ca și cum ar fi trebuit să nu se mai ridice niciodată de acolo.” Țăran harnic, înstărit, fost primar și demnitate locală, Șușman se luptase aprig pentru interesele consătenilor săi, ajungînd chiar în audiență la rege, pentru recuperarea unei păduri din ținut. Și-a izbutit!

Cu atît mai apăsătoare se dovedește ingratitudinea oamenilor din Răchițele, care azi îi refuză lui Marius Oprea orice sprijin pentru dezgroparea efectivă a eroului și reabilitarea sa morală. “În rîpa unde l-am căutat pe Teodor Șușman, am primit din prima zi o vizită: preotul Teodor Boc, vărul primar al premierului Emil Boc. Încă din drumul spre Răchițele, m-a ținut o jumătate de oră la telefon, încercînd să îmi explice că fac o mare greșeală, că fac dintr-un bandit un erou. I-am spus că eu îmi fac datoria față de urmașii mortului, care m-au solicitat să le redau osemintele bunicului lor. Nu s-a sfiit să-mi spună că aprinde lumînări în altar și ne blestemă pe toți, pentru că ne umplem mîinile cu sînge. Ajunși la Răchițele, am bătut la multe porți închise. Ne-au trebuit două ore ca să facem rost de un hîrleț: popa Boc fusese din casă în casă și i-a amenințat cu afurisenia pe toți cei care vor încerca să ne ajute.” Un gest încă mai șocant vine din partea altui localnic: “De îndată ce oasele au ieșit la iveală, a apărut în rîpă un individ pletos și cu părul răvășit, vociferînd, blestemîndu-ne și el. S-a apropiat de groapă și a scuipat peste mort. Îl cheamă Teofil Răchițeanu și este poet, membru al Uniunii Scriitorilor, «om al satului»”.

Însă Marius Oprea își face mai departe datoria, cu toate obstacolele ridicate de lunga perioadă scursă de la crima mișelească, de locuitorii ostili de azi, din satul Răchițele, de politica națională defavorabilă: “Teofil Purcel sau Răchițeanu, dacă vreți, cel ce a scuipat pe osemintele lui Șușman, a fost profesorul de istorie și mentorul actualului prim-ministru Emil Boc.

În luna februarie a acestui an, printr-o Ordonanță de urgență, prim-ministrul Emil Boc a interzis ca Institutul de Investigare a Comunismului să se mai ocupe de descoperirea celor uciși de Securitate și a schimbat conducerea Institutului, care acum se ocupă de «cercetare fundamentală» sub conducerea politologului Vladimir Tismăneanu. Dar eu, ca arheolog, împreună cu colegii mei, continuăm, la sesizarea familiilor, să-i găsim pe morții uciși de Securitate și ascunși pe cîmpuri, prin rîpe, păduri și munți. Cum l-am găsit și pe Șușman, supranumit, odinioară, «Tatăl moților»”.

24 octombrie 2010

Meandrele memoriei (2)

În justiție există obiceiul ascultării tuturor părților implicate într-un conflict (*audiatur et altera pars*). Cu atît mai recomandabilă este această practică în investigarea corectă a trecutului. Scriitorul Teofil Răchițeanu intervine cu ample explicații legate de reportajul lui Marius Oprea (*Din nou despre “Cazul Șușman”*, în Suplimentul “Claviaturi” al revistei *Tribuna*, nr. 195/16-31 oct. 2010, p. X-XI). Argumentele sale merită de asemeni luate în considerare.

“Acest Șușman a fost înainte de 1944 primar, în mai multe rînduri, în Răchițele. Avea cîrciumă, gatere de tăiat scînduri, din care cîștiga foarte bine. Mulți cetățeni din Răchițele lucrau la el ca zilieri, plătiți, cel mai adesea, mizerabil. Șușman își sporea prin munca acestor amărîți averea. Așa s-a conturat așa-zisul său «rai». / Ca primar, în anul 1932, a înșelat satul pe care-l conducea, vînzînd, fraudulos, cîteva sute de hectare de pădure. Răchițenii erau pe atunci, 99%, analfabeți, așa că el, știutor de carte, îi manevra după bunul lui plac. Satul a aflat de înșelăciunea primarului lor și l-a dat în judecată. Cu acea ocazie, 300 de răchițeni în opinci, unii chiar desculți, au străbătut pe jos distanța de la Răchițele la Cluj (circa 80 de km), unde s-a judecat procesul. Prefectul de atunci, Dunca, spre cinstea lui, i-a ajutat pe răchițeni. Aceștia au cîștigat procesul, iar Șușman,

din ordinul prefectului, a fost destituit pe loc din funcția de primar. Răchițenii l-au pus în locul lui pe Suciu Pașcu, cel care descoperise tărășenia și pentru care faptă Șușman se va răzbuna cumplit, omorîndu-l în felul în care l-a omorît și pe Petrea lui Indrei." Autorul anexează la relatarea sa o impresionantă fotografie, cu un numeros grup de țărani necăjiți, dintre care unii încălțați cu opinci, dispuși într-o sală somptuoasă, în jurul unui pupitru judecătoresc. Legenda pozei spune: "Răchițeni în fața Prefecturii din Cluj, în 1932, la procesul cu primarul Teodor Șușman" (p. X).

Scriitorul se referă și la asasinarea propriului său tată, de către partizanul anticomunist. "Precizez că tatăl meu, Purcel Petru, zis și Petrea lui Indrei, știa unde se ascund Șușmanii, Securitatea a aflat asta, l-a arestat, l-a torturat sălbatic și l-a obligat să semneze un angajament că va ajuta la prinderea partizanilor. Bietul om îi ducea pe securiști în diverse locuri, dar niciodată acolo unde se ascundeau partizanii, căci știa că dacă aceștia vor fi prinși, vor fi executați. Dacă ar fi vrut, tatăl meu ar fi putut determina oricînd prinderea lor, dar nu a făcut-o, fiindcă zicea «nu vreau să am moartea lor pe sufletul meu». (…) Acest Șușman, aflînd de umblările prin munți ale tatălui meu și necunoscîndu-le adevăratul rost, a hotărît că acesta îi este dușman și și-a propus să-l lichideze, ceea ce a și făcut. Tatăl meu avea atunci 36 de ani, mama 33 de ani și aveau 10 copii, toți minori. «L-a lichidat» e un fel de a spune. În realitate, Șușman s-a comportat ca un hingher. Tatăl meu a fost dezbrăcat complet, iar Șușman, cu un cuțit, i-a tăiat, pe viu, nasul, urechile, i-a făcut «buzunare» în piele și a pus în ele sare pentru ca suferințele să-i fie cît mai mari. Același lucru a făcut Șușman și cu un alt cetățean, Suciu Pașcu, ceva mai tîrziu. Amîndouă cadavrele au fost aruncate într-o văgăună a munților, de unde nimeni nu le-a putut recupera pînă astăzi. (…) Acest Șușman, prin felul său de a se comporta, nu era «tatăl moților» cum zice Marius Oprea, ci, zicem noi, «tatăl hoților»."

25 octombrie 2010

Meandrele memoriei (3)

Îmi amintesc că Michael Shafir sublinia, în mod inspirat, că "în postcomunism asistăm la ciocnirea memoriilor". În dezghețul produs după șirul de dictaturi succesive, se creează o adevărată suprapunere de voci care urlă în suferință. Toate victimele resimt imperativul mărturiei, stringența reparației morale. Uneori este inevitabil ca mesajele lor să se contrazică, punîndu-l pe cercetător în fața unei uriașe dileme etice. Cine o fi fost cu adevărat Șușman? Erou anticomunist neînfricat din munți, ucis mișelește de trupele de Securitate? Sau mic despot local, care și-a escrocat fără scrupule comunitatea ce l-a investit cu încredere și și-a omorît în chinuri groaznice consătenii? Greu de spus limpede în acest moment.

Cum la fel de dificil este să judecăm tranșant, bunăoară, situația unui Ion Gavrilă Ogoranu, autor al amplului ciclu memorialistic, în șapte volume, *Brazii se frîng, dar nu se îndoiesc*. Cine a fost el de fapt? Înverșunat partizan anticomunist, refugiat timp de decenii prin munți și în viața subterană, propulsat de mirabilele idealuri ale cinstei și jertfei? Sau legionar pătimaș, ce nu-și ascundea convingerile fanatice (plasate pe cealaltă extremă!), mort și îngropat în 2006 sub steagul verde și cu salutul fascist al camarazilor?

Probabil că dezgroparea cadavrelor nu e suficientă pentru limpezirea judecăților morale asupra trecutului. Marius Oprea face un lucru foarte util, în efortul său încăpățînat de-a scoate la suprafață povești întunecate, de crimă și trădare. Dar, pentru un adevărat istoric, el ar avea obligația de-a le înfățișa cititorilor toate aspectele încurcate ale realității, în întreaga lor diversitate.

26 octombrie 2010

Meandrele memoriei (4)

Tot astfel cum o minimă deontologie i-ar pretinde, firește, să nu-și braconeze rezultatele științifice în scopuri militant-politice. Marius Oprea a fost un timp demnitar al statului român,

în virtutea adeziunii sale la un partid politic (liberalii). Cînd partidul lui a părăsit guvernarea, Oprea și-a păstrat o vreme postul, atacînd administrația și pe noii săi colegi, “din interior”. Demis din funcție, în conformitate cu ritualul jocului democratic, arheologul și-a dublat eforturile critice la adresa adversarilor – lucru întrutotul scontat.

Eu unul refuz totuși să-i respect strategiile legate cu ață albă: iei un adevăr controversat (Șușman – bandit sau martir?), ne prezinți un singur aspect al său, cu indiscutabilă vînă patetică, după care conchizi că primul-ministru te-a demis cu reacredință, fiindcă a vrut, dragă Doamne, să blocheze cercetarea crimelor comuniste. Liberalii nu-l pot denunța, cu neostoită indignare, pe Băsescu fiindcă a condamnat crimele comunismului doar spre a-și face capital politic – atîta vreme cît și Marius Oprea procedează exact la fel: își exploatează expedițiile istorice restitutive, pe teren, spre a izbi cu ele în plan politic.

Morții trecutului merită respectul privirii limpezi, nealterate de ceața pasiunilor politice ale prezentului.

P.S. Pînă la urmă, totuși, cum a murit partizanul Șușman? “Trădarea, pe care o pedepsise și de care s-a temut, nu l-a ocolit. Adăpostit în șura lui Teodor Moldovan din Răchițele, a fost găsit de acesta dormind acolo. Moldovan s-a dus de îndată la Securitate și a anunțat că la el în șură doarme un om cu o armă. 18 securiști și milițieni au înconjurat șura și au deschis focul. Ca măsură de precauție, aveau cu ei șapte cîini de urmărire, astfel dresați, încît să atace omul. După o vreme, s-a așternut tăcerea” – după cum ne povestește, cam senzaționalist, Marius Oprea? Sau mai curînd astfel: “Auzind Șușman de această dezlănțuire diavolească împotriva consătenilor săi, s-a hotărît să pună capăt terorii prin sacrificiul său suprem. Astfel, a venit în sat, s-a adăpostit în șură și a trimis un copil cu un bilet la miliție, informînd unde se află. Securiștii au năvălit ca la un atac împotriva unei mari formații inamice și au găsit… un Om, care se împușcase” – după cum ne comunică ziaristul Virgil Lazăr?

31 octombrie 2010

Umberto Eco – un nou roman

Autorul colosalului succes *Numele trandafirului* își continuă aventurile în domeniul romanului gotic, anunțînd în aceste zile o nouă apariție: *Cimitirul din Praga*. Prezentarea promite surprize la fel de numeroase ca odinioară, căci este vorba despre "un nou roman polițist, plasat într-un context istoric. De-a lungul secolului al XIX-lea, între Torino, Palermo și Paris, găsim o satanistă isterică, un abate care moare de două ori, cîteva cadavre într-un canal parizian, un garibaldin care se numea Ippolito Nievo, falsa chitanță a lui Dreyfus către ambasada germană, evoluția acelei minciuni cunoscute sub numele de «Protocoalele Bătrînilor Înțelepți ai Sionului», care îl va inspira pe Hitler în crearea lagărelor de exterminare, iezuiți care conspiră împotriva masonilor, masoni, carbonari și mazzinieni care sugrumă popii cu mațele proprii, un Garibaldi bolnav de artrită și cu picioare deformate, proiectele serviciilor secrete piemonteze, franceze, prusace și rusești, măcelurile din Parisul de pe vremea Comunei, descoperiri oribile de criminali care, în arome de absint, planifică explozii și revolte de piață, falși notari, testamente mincinoase, confrerii diabolice și mise negre. Un excelent material pentru un roman-foileton de secolul al XIX-lea, de altminteri ilustrat ca foiletoanele de pe-atunci. Un amănunt: cu excepția protagonistului, toate celelalte personaje din acest roman au existat cu adevărat și au făcut ceea ce-au făcut. Ba chiar și protagonistul face lucruri care au fost făcute cu adevărat, doar că face și multe altele, care probabil că au avut alți autori. Se întîmplă însă că, printre servicii secrete, agenți dubli, ofițeri vicleni și fețe bisericești păcătoase, singurul personaj inventat din această poveste este cel mai adevărat dintre toate".

3 noiembrie 2010

Scîrba noastră și mînia / Ceaușescu – România! (1)

Recentul film al lui Andrei Ujică, *Autobiografia lui Nicolae*

Ceaușescu, ridică mai multe categorii de probleme. Ele merită trecute succint în revistă.

În grijulia societate postmodernă, obligată să recicleze totul, pornind de la gunoaiele menajere, ce sfîrșesc reambalate și recoafate, filmul despre dictatorul român vine să ilustreze cunoscuta zicală: "a face din căcat bici". Fiindcă tot un deșeu toxic îl constituie și deceniile de grobiană propagandă comunistă, în mijlocul căreia artistul s-a scufundat ca peștele în apă, spre a ne aduce sub nas "un joc secund, mai pur". Faliții economiei de piață scobesc azi la ghena dintre blocuri. Tot astfel, statutul ambiguu pe care-l îmbracă producția cinematografică – la intersecția dintre artă, distracție și propagandă – permite revizitarea ideologiei sucombate, într-un excurs care-și păstrează tot echivocul. Nostalgie? Admirație? Ironie? Restituție? Cîte puțin din toate.

Ambiguitatea este, în orice caz, trăsătura capitală, plasată la temelia întregului edificiu. Tot așa cum, de pildă, eu n-aș putea, în deplină bună-credință, să scriu/filmez/pictez autobiografia lui Andrei Ujică – nici regizorul nu mă va convinge că, azvîrlind pe marele ecran trei ceasuri interminabile cu mutra celui mai detestabil român din secolul trecut, el unul a fost perfect obiectiv. Că a lăsat imaginile să vorbească de la sine. Că n-a intervenit în configurarea mesajului. Neutralitatea (mimată) este deja o formă de partizanat.

4 noiembrie 2010

Scîrba noastră și mînia / Ceaușescu – România (2)

Recuperarea produselor expirate e consonantă cu perioada prin care trecem. Însă o altă caracteristică esențială a momentului nostru, în ce privește comerțul de informație, ar trebui să constea în polifonia și imparțialitatea perspectivei. Or, la acest capitol, filmul lui Andrei Ujică a rămas blocat în trecutul oribil pe care ni-l resuscitează. Regizorul se mulțumește să pescuiască prin portofoliul cinematecii propagandei, restituindu-ne, după caz, monstruozități ori mici picanterii ale protipendadei

de odinioară. Totuși, România comunistă n-a echivalat doar cu faciesul dictatorului – tot mai descărnat și înverșunat, pe măsura trecerii vremii. La fel de semnificativă, dacă nu cumva mai importantă, ar fi fost prezentarea efectelor pe care deciziile ceaușiste le-au produs asupra vieților noastre și ale părinților noștri. Precum și asupra puținelor personalități care au avut curajul de-a i se împotrivi.

Remarcile lui Andrei Pleșu, în această ordine a lucrurilor, sînt extraordinar de precise și întemeiate: "Nu pot privi documentele vieții lui ca pe un spectacol «interesant», nu mă impresionează drăgălășeniile lui domestice (nici cultura muzicală și tandrețurile familiale ale ofițerilor naziști), nu reușesc să analizez filmul lui Andrei Ujică drept exercițiu de «discurs nonficțional». Ideea că Nicolae Ceaușescu avea și un «ce» uman, că, împreună cu doamna, credea sincer, neduplicitar, în marxism-leninism și în viitorul de aur al comunismului, că, în definitiv, a fost un self-made man, înșelat de istorie, toate astea mă lasă rece. Ba nu! Mă contrariază! Eu țin minte, de pildă, niște catastrofale demolări, iar în film n-am văzut decît șantiere de construcție. Eu țin minte spectrele foametei, iar în film n-am văzut decît cîteva alimentare trucate, pline de mezeluri. Eu țin minte prizonieri politici deghizați în infractori de drept comun sau în psihopați, țin minte vînătăile Monicăi Lovinescu, revoltele din Valea Jiului și de la Brașov, pușcăria lui Radu Filipescu, moartea lui Gheorghe Ursu, bătăile încasate de Paul Goma și multe altele, de același fel, dar în film n-am văzut decît mase largi de aplaudaci, euforice demonstrații populare, muncitori festivi și spectacole omagiale. Dictatura e, vreme de trei ore, mai curînd ridicolă decît criminală. Știu că totul e spus cu un fin subton de ironie, că filmul se cheamă «autobiografie» și prezintă lucrurile din unghiul arhivei oficiale, că există o «banalitate a răului». Dar din filmul acesta, Ceaușescu, deținător al puterii absolute, iese binișor, iar populația care o suporta iese prost. El e «autentic», sincer, bine-intenționat, în vreme ce noi eram, toți, ipocriți și lingăi. Admit

că pentru cei care au trăit epoca, «subînțelesurile» regizorului sunt limpezi. Dar pentru newyorkezi, pentru generația tînără și pentru nostalgici, perspectiva asupra ceaușismului e aceea a unui caraghioslîc duios”.

Sub pretextul abordării monografice, chipurile din “interior”, colajul interminabil de imagini proiectate pe marele ecran ne prezintă un nemernic în diversele sale momente de viclenie, cinism, ironie, tandrețe, jubilație sau decădere. Întrucît victimele sale lipsesc, însă, cu desăvîrșire, ni se confecționează impresia că asistăm la o reprezentație bufă, a unui teatru de marionete. Ceea ce nu este adevărat. Efectele – mentale, morale și civilizaționale – ale ceaușismului ne luptăm chiar și-n ziua de azi să le depășim. De pe Marte sau din Lună, probabil că dictatorul dîmbovițean arată așa cum l-a văzut Andrei Ujică. Dar societatea românească i-a resimțit nocivitatea, pe propria sa piele, de-a lungul a cel puțin două generații (fără a mai lua în considerare și sechelele postume).

5 noiembrie 2010

Scîrba noastră și mînia / Ceaușescu – România (3)

Dar nu numai efectele produse de nefasta dictatură ceaușistă sînt trecute sub vălul Mayei. Cauzele, care-au împins la instaurarea ei și la diversele opțiuni falimentare, de-a lungul deceniilor, sînt de-asemeni omise. Asta se vede încă din primele imagini ale filmului, care zăbovesc pe leșul lui Gheorghiu-Dej și alunecă peste chipul imberb al lui Ceaușescu, aferat în jurul catafalcului. Cum a ajuns el tocmai acolo? Ce căuta acel tinerel, de unul singur, printre staliniștii albiți la păr, de cîte nemernicii văzuseră și făcuseră? Să fie oare adevărată bîrfa că junele peltic și-a datorat fulminanta ascensiune raporturilor homoerotice cu scumpul defunct, pe vremea cînd își petreceau zilele după gratii la Doftana?

Andrei Ujică n-a găsit, firește, răspunsuri la această ipoteză, prin arhivele propagandei pe celuloid. Așa că își structurează discursul inspirîndu-se, parcă, din versurile lui Nichita

Stănescu: “El începe cu sine și sfîrșește / cu sine. / Nu-l vestește nici o aură, nu-l / urmează nici o coadă de cometă”. Discursul critic e supărător și frivol, atunci cînd ne propunem reșaparea unui mit, din cioburile, șabloanele și etichetele componente, spulberate cu ocazia revoluției.

În absența lumii reale, care nu și-a găsit locul prin *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*, acuzațiile răspicate ale procurorului la proces, privind înfometarea, împingerea la disperare și decimarea prin subdezvoltare a populației României sună – Doamne ferește – ca o impietate. În fond, ei n-au fost decît niște bătrînei cumsecade, care ne voiau tot binele. Confruntați cu reproșurile vehemente, Leana își înoadă broboada sub bărbie, iar Nicolae orăcăie răgușit: “Fals! Nu răspund decît în fața Marii Adunări Naționale!”.

Păcat că, înaintea genericului final, nu s-a auzit răpăitul mitralierelor.

P.S. Dacă Andrei Ujică va avea cîndva intenția să-și rotunjească documentarea, îl voi conduce pe strada Moților din Cluj, la poalele dealului ce urcă spre Mănăștur. Acolo a fost împușcată mortal Luminița Mișan, în timp ce alerga să se adăpostească din fața gloanțelor, în seara zilei de 21 decembrie 1989. Era o tînără frumoasă, de 21 ani, cu părul lung, care a agonizat horcăind pe trotuarul din dreapta, în fața farmaciei. Singura ei vină a fost că a îndrăznit să strige “Jos comunismul!”. Dar asta n-avea cum s-o afle regizorul, din arhiva de protocol a Partidului Comunist Român.

28 noiembrie 2010

Înțelepciune de pe internet

Meditație care circulă în mediul virtual: *“Dio ci aiuta sempre, solo che a volte non capiamo come ci sta aiutando”* (Dumnezeu ne ajută mereu, doar că uneori nu pricepem cum anume ne ajută).

1 decembrie 2010

Despre eroi și morminte

Citesc în presă că tocmai s-a inaugurat la Alba Iulia primul bust al lui Adrian Păunescu. Informația pesemne că e inexactă, căci somptuosul poet se grijise deja, încă din timpul vieții, să-și tragă statuie într-un sătuc oarecare, în vecinătatea celei a lui Dinu Săraru. De data asta, însă, e vorba de-un oraș cu pretenții (oare?), care a finanțat gargara din banii Consiliului Local și ai celui Județean. Din fotografie nu-mi dau seama dacă bustului i s-au pus la loc, pe piept, și flegmele încasate în decembrie 1989.

E bine să luăm seama cine pe cine onorează, pentru a înțelege nivelul moral al unei comunități. Acum 15 ani, cînd publicam cu elevii revista *Amici* și o trimiteam prin poștă la diverse adrese din România, am descoperit cu uluire că, la București, exista școala generală "Eugen Barbu". M-am întrebat pe-atunci, în sinea mea, ce anume puteau să studieze copiii într-o asemenea instituție. Cum să plagieze mai fără obraz? Cum să slujească mai zelos un regim dictatorial? Cum să terorizeze mai eficient o comunitate de scriitori? N-am găsit răspuns la întrebările mele și nici nu știu dacă școala aia mai există acum.

Pe de altă parte, o fostă colegă din Timișoara îmi scria, cu cîțiva ani în urmă, că, lîngă blocul în care locuiește, tocmai se inaugurase strada "Doina Cornea". M-am gîndit iarăși la ciudățenia că, în Cluj, din cîte știu, încă nu avem o străduță, piațetă, grădiniță sau alee cu numele "Doina Cornea", în schimb ea există deja pe malul Begăi. Pesemne că timișorenii au preluat mai multă înțelepciune, din lecțiile de curaj ale disidentei anticeaușiste, decît propriii ei concitadini.

E totuși semnificativ că, în România europeană, poetul pupincurismului comunist se cocoață deja pe soclu, contra cronometru după secunda decesului, în schimb adevărații eroi care atunci s-au sacrificat, azi supraviețuiesc subexistînd. Spune-mi pe cine cinstești, ca să-ți spun cine ești. Cînd voi mai

avea drum cu mașina într-acolo, voi avea grijă să evit Alba Iulia pe centura ocolitoare.

4 decembrie 2010

Limba română pe Facebook

O adolescentă îi scrie alteia, cu entuziasm: "te lovesc. esti o scumpa". Cealaltă îi răspunde cu aceeași înflăcărare: "ms. si eu te lovesc".

O senzație acută de stupoare și impresia că sensurile fug pe-alături. Bine-bine, ms. probabil că e "mersi". Dar de ce să "lovești" pe cineva care ți se pare o scumpă?! Iar aia să fie încîntată?... Am nimerit oare în mijlocul unei conversații sado-maso?

Abia după minute bune pricep că "te lovesc" e traducerea pentru "I love you". Deh... Asta e limba română pe Facebook...

5 decembrie 2010

Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea? (1)

Țin minte aproximativ că, în anii copilăriei mele, se dădea un serial comic american la televizor, parcă duminica la prînz. Cu titlul bizar "Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea?", ne prezenta noi și noi aventuri casnice ale unei familii unde femeia, Samantha, mișcă din nas pentru a scoate familia din impas. E vorba cumva de spălatul vaselor? Curățenia generală? Schimbarea garderobei? Zîna cea bună își face instantaneu datoria. Soțul asistă mereu nemulțumit la aceste performanțe, el e împotriva practicilor oculte, consideră că nu i se cuvin avantajele nemuncite, își ceartă femeia, de fiecare dată cînd aceasta mai rezolvă o încurcătură. Exasperarea lui sporește, atunci cînd le vine în vizită soacra-vrăjitoare (la propriu și la figurat). Iar cînd și fetița lor începe să-i pedepsească pe prichindei, la grădiniță, cu ajutorul paranormalului – neavînd dexteritatea mămicii, ea trebuie să-și miște năsucul cu ajutorul mîinii pentru a face vrăjile – agitația sterilă a bietului tată de familie ajunge la culme.

În realitatea comunistă deprimantă, serialul american, frivol și insolit, făcea notă discordantă. Mi-am amintit de el în aceste zile, aruncîndu-mi ochii pe recentele însemnări de jurnal ale lui Paul Goma, publicizate pe internet. Disidentul de odinioară, care părea nemulțumit de întregul univers ce-l înconjoară, găsește și motive de satisfacție: "Ion Coja merită felicitările tuturor celor de bună credință". Literalmente. Goma se complace fără șifonare în vecinătatea ideală a lui Adrian Păunescu, la onorurile Academiei din Chișinău. Iar atunci cînd vine vorba despre invectivarea autorilor ce nu-i împărtășesc gogomăniile, își trimite nevasta la înaintare, să spele miraculos vasele din bucătărie: "Nu-mi iese din minte – și din suflet – prietenul Laszlo. (…) Ana – care îl prețuia, îl «adora», după rafala de invective, nemaideslușind în discursul furios decît «minciuna Goma», a oftat și a decretat: / «Laszlo al nostru a devenit un puțoi isteric.» / Și așa a rămas în Analele Noastre, transnistrologul".

Mde. Ce-ai putea oare să-i explici pensionarului care, privindu-te din peluza populată afectuos cu Vadim, Păunescu și Coja, se ascunde după umerii nevestei pentru a te insulta grobian? Să-și rînească singur? A se slăbi, Paulică…

6 decembrie 2010

Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea? (2)

Dacă aș avea și eu în vene voluptatea fabulației, nu mi-ar fi greu să inventez la minut o întîmplare cu vecinii de la bloc, care m-au sfătuit încă de mic copil: Măi băiete, să nu-ți faci de lucru cu Bărbosul care se înscrie în Partidul Comunist pentru a lupta mai eficient împotriva Secretarului său General. Să nu-l bagi în seamă pe Gomiță Minciuniță, care ieri îl persifla pe dictatorul Ceaușescu, iar azi îl linge pe dictatorul Antonescu; pe-acela care plînge lacrimi cît fasolea pentru victimele basarabene, dar împroașcă venin împotriva victimelor evreiești ale basarabenilor. Să nu-l iei în serios pe cel care se afirmă tată de evreu, dar neagă producerea Holocaustului în România

(“Doar știm, avem și hîrtii[,] și ținere-de-minte: «Holocaustul românesc» este o minciună, un fals, o escrocherie, o ticăloasă amenințare («Punga sau viața!»)” – vezi vol. *Săptămîna Roșie 28 iunie-3 iulie 1940 sau Basarabia și Evreii*, București, Ed. Vremea XXI, 2004, p. 273). Să nu legi prietenie cu Smucitul care – pentru a încuraja Libertatea Cuvîntului și Drepturile Omului – îi dă în judecată pe toți cei care nu-i acceptă ciudățeniile. Să nu te superi excesiv pe cel care te consideră, în scris, un “puțoi isteric”, dar te cheamă la tribunal – el pe tine! – fiindcă l-ai insultat și l-ai calomniat.

După ce-ți mai trece întrucîtva scîrba, devine totuși amuzant să constați cum judecă Paul Goma lumea și viața prin prisma șlițului. Întrucît n-am fost de-acord cu antisemitismul lui revoltător, sînt caracterizat, de el și de nevastă-sa, prin intermediul organului sexual cu pricina. Și de ce m-am disociat, oare, de gîndirea lui totalitară, nespălată? Foarte simplu, dacă e să-l credem pe Goma: fiindcă am o iubită evreică. (“Îl întrebasem – pe-atunci comunicam prin poștă – ce i se întîmplase «între timp», fiindcă era vizibilă detracarea «aparatului» – cumva… «noua sa iubită, evreică» l-a întors pe dos?”).

7 decembrie 2010

Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea? (3)

Întîmplarea face că, pe vremea cînd încă mai “comunicam prin poștă”, îi explicasem foarte limpede lui Paul Goma că eu unul nu-mi formulez punctele de vedere intelectuale, în funcție de impulsurile sexuale. Și că, nu, iubita mea de-atunci nu era evreică. Dar, firește, lumea n-are decît să-l creadă pe Monumentul Verticalității din Belleville, și nu pe mine însumi, atunci cînd vine vorba despre importantul subiect al originii etnice a partenerelor mele…

Fapt este că minciuna cu “amantele” fusese discutată în corespondența noastră, foarte explicit, în 1999. Îi detaliasem din nou subiectul, în subsolul eseului *Paul Goma antisemit*, publicat prin 2004-2005. Iată, însă, că în 2010 îi reproșez lui

Goma neobrăzarea cu care mi-a furat munca de traducător și a publicat-o în cartea lui, fără să mă avertizeze, fără să-mi ceară acordul. Cum ar putea răspunde oare, în mod fluent, la această nouă porcărie pe care a comis-o împotriva mea? Simplu. Dezgropînd-o pe precedenta, de-acum 11 ani, și reîncălzindo pentru marele public. Estimez că, prin 2019 și prin 2028, voi afla iarăși din *Jurnalul* lui Paul Goma că am avut cîndva o amantă evreică…

De altfel Goma le servește, în *Jurnal*, și omagiatoarelor sale o ghidușă anculare de recunoștință: "voi scrie mai cu seamă despre femeile mele, cele care au scris suroral despre scrisul meu, indiferent dacă mi-au rămas fidele ori și-au găsit perechea cu altul: Marta Petreu, Nicoleta Sălcudean, Anca Hațiegan, Sanda Cordoș…". Să-i trăiască lăudătoarele, disidentului cu șliț!

P.S. Dacă-l credem pe Freud, fiecare se fălește cu ce n-are.

12 decembrie 2010

Trash (1)

Revista *Vatra* din Tîrgu Mureș are coperți lucioase, negre, semicartonate. E o plăcere s-o răsfoiești. Apare cînd și cînd, dar e de obicei consistentă pe tema tratată. Numărul 10-11/2010 își propunea – cum scrie la intrare – să ne lumineze despre "Expertiza comunismului". O tînără ne privește fix, cu un singur ochi (celălalt îi e astupat de plete). Are gura și urechile acoperite cu o banderolă roșie, ornată cu secera și ciocanul. Aluzia la legea mafiotă a "omertă" e evidentă: *"Chi non vede, non sente e tace / vive mille anni in pace"*. Înseamnă că vom citi pesemne despre conivența dintre comunism și stilul de viață mafiot. Au trăit cumva "o mie de ani în pace", pe vremea comunismului, oamenii care și-au amputat simțurile și simțirea?

Coperta a patra e de tot macabră: o stivă de cranii umane rînjite. Mulți dinți lipsă, acolo unde fusese gura. Zîmbetul știrb al tigvelor. Sub ele, un citat în engleză: *"…there are some lies that lodge so deep in the hopes of man that they can never be killed no matter how many are executed to make the lie true"*. Înțelepte

cuvinte. Ne mai rămîne doar să deschidem în fine publicația, pentru a vedea ce ne comunică despre subiectul anunțat.

13 decembrie 2010

Trash (2)

Aici surprizele se țin lanț. Nu citim, cum ne-am fi așteptat, o diagnoză asupra hidoșeniilor comunismului. Majoritatea vorbitorilor se apleacă asupra… nemerniciilor anticomunismului. Ni se explică detaliat mîrșăvia intelectualilor care, în activitatea lor științifică ori publicistică, încearcă să deconstruiască "fata morgana" bolșevică. Ținta "cap-piept" e Vladimir Tismăneanu, dar scurte popasuri contondente se produc și în dreptul lui H.-R. Patapievici, ori al altor figuri publice, cărora le este condamnată înregimentarea politică din prezent. Printr-o uimitoare răsucire de reper, vorbirea nu se mai face despre unul dintre marile fenomene criminale ale secolului trecut, ci se trece la răfuiala groasă împotriva purtătorilor de imagine de azi. E util de precizat, pentru a se pricepe mai exact dimensiunile făcăturii, că membrii desantului de ciomăgari sînt, în linii mari, aceiași maoiști furioși, a căror neghiobie stridentă s-a revelat – în contextul *Raportului Final* publicat de Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România – prin lansarea unei broșuri concurente. Huliganii din *Iluzia anticomunismului* frămîntă sub cizme aceleași noroaie, pe care le-au străbătut din nou pentru a jefui diligența cu "Expertiza comunismului".

14 decembrie 2010

Trash (3)

"Pe mine condamnarea comunismului a ajuns pur și simplu să mă dezguste, și asta nu are nici o legătură cu atitudinea mea față de comunism" – scrie apăsat condeierul despre care îți vine automat să te întrebi, îndată ce-i vezi numele prin gazete: așa de tînăr, și deja Șiulea? Așadar investigarea, discutarea și blamarea (măcar în plan intelectual) a utopiei atroce, care a înălțat piramide de cranii, îi repugnă măriei sale, Ciprian-

omul-fără-mîrțoagă. Imoralitatea flagrantă a acestui cinic impenitent e revoltătoare.

Și el continuă, în trombă, astfel. (Acordăm consistente premii financiare cititorilor care vor izbuti să identifice predicatul principal din următoarele două fraze.) "Însă toate jocurile acestea cinice de putere, alianțele lipsite de scrupule, pragmatismul fără limite, lupta urîtă, la baionetă, pentru ceva ce a încetat de mult să mai fie (dacă a fost vreodată) un obiectiv al societății și a devenit un obiectiv personal. Modul de un cinism îngrețoșant în care sînt puse să defileze victimele comunismului în scopul autolegitimării și reducerii la tăcere a oricui nu e de acord cu linia oficială." (Ei? Ați găsit predicatele care să lege – măcar gramatical – toate aceste vorbe-vorbe? Sau putem conchide că eșecul lingvistic defilează, strîns lipit, în coasta avortului etic?)

15 decembrie 2010

Trash (4)

Nu știți cine e Florin Poenaru? Nici eu nu știu cine e Florin Poenaru. Dar bietul Florin Poenaru are păreri foarte indignate despre faptul că dezastrul comunismului mai poate fi criticat, chiar și după dărîmarea respectivului faliment din țara noastră. "Această circularitate a memoriei [?] face din anti-comunism o activitate permanentă, practicată mult după dispariția oricăror urme de comunism din moment ce, nu-i așa, memoria victimelor trebuie păstrată mereu."

Iată un biped bizar, care e nemulțumit de faptul că memoria victimelor comunismului nu e ștearsă instantaneu din catastiful suferinței colective. Care se miră insolent că orice urmă a crimei nu dispare în momentul succesiv producerii sale. Care interzice dreptul la existență pentru un larg evantai de activități de terapie socială: istorice, civice, etice etc.

Cînd face totuși o jumătate de pas îndărăt, fabulosul Poenaru le impută cercetătorilor că nu întrebuințează instrumentele călăilor: lupta de clasă. Medicului chirurg i se repro-

șează că nu răsfiră bube verzi peste rana deschisă. “Despre formarea, structura, evoluția istorică, antagonismele, contradicțiile și luptele acestei clase [muncitorești] nu se suflă o vorbă în anti-comunism.” Ei, da. Cum nu se vorbește nici despre plusvaloare, *Anti-Duhring* și “Proletari din toate țările, uniți-vă!”. De altminteri, nici analiștii hitlerismului nu se lasă fraieriți de teoriile imbecile despre degenerescența rasei evreiești…

La capitolul de concluzii, haideți să admirăm și cireașa de pe tort: “anti-comunismul nu este altceva decît o formă muzeificată de uitare, o gălăgioasă punere sub tăcere și o îngropare a trecutului la vedere”. Fix așa, oximoronic. Iar Florin Poenaru e însuși Florin Poenaru.

16 decembrie 2010

Trash (5)

Adrian Dohotaru e dintre aceia care, privind flegmatic la mormanul de cadavre lăsat în urmă de regimul comunist, deplînge faptul că, în portretul de grup, mîna criminalului n-a fost pictată suficient de diafan. Prin urmare el deploră “istoriografia vindicativă practicată în *Raportul Final* al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii din România”. Nu-i înțeleg, zău, tulburarea. Ar fi suficient să refacă el însuși, din perspectiva torționarilor, cronica anilor tulburi. Ar fi liber să ne vorbească pe nerespirate, cum fac unii dintre tovarășii săi de idei, despre intențiile nobile, idealurile luminoase, dificultățile proletare și frăția universală dintre popoarele progresiste.

Dar nu. El combate faptul că Vladimir Tismăneanu și colegii “eșuează în asumarea unei scheme interpretative, a unei baze epistemologice pentru a opera o astfel de pedepsire declarativă a comunismului”. Asumarea perspectivei morale în istoriografie este, prin urmare, fățiș reprobată. Indicarea vinovaților ce-au rezultat, în urma cercetării faptelor și a documentelor, e abhorată. Pesemne că Adrian Dohotaru e dintre cei ce suspină cu jale, constatînd că încă n-au reușit să cupleze în postumă frățietate călăul și victima. El ar vrea, demagogic, să

pună lupul și mielul să se pupe – rusește – pe gură.

17 decembrie 2010

Trash (6)

Alex. Cistelecan învîrte polonicul în cratița euro-marxismului volatil. El e nemulțumit constatînd că Vl. Tismăneanu condamnă, la unison, teoria politică șchioapă și practica socială criminală. În revista *Vatra*, care expune pe coperta sa craniile supraetajate ale victimelor, iar în corpus ilustrații edificatoare din copilăria traumatizată a trei generații (sticle goale de lapte, ziduri de închisoare, statuia lui Lenin în fața Casei Scînteii etc.), Cistelecan jr. transpiră să ne convingă de splendoarea doctrinei: “nu are nici o importanță că proprietatea mijloacelor de producție nu a ajuns nicicînd în mîinile producătorilor, că legea valorii și structura de clasă au domnit nestingherit vreme de decenii”. Că bine le mai zice pătrunzătorul gînditor! Dacă, în comunismul românesc, proprietatea asupra mijloacelor de producție ar fi trecut cu adevărat în mîinile producătorilor direcți, pesemne că zidurile pușcăriei din Sighet ar fi fost ceva mai scunde, iar sejurul în spatele lor, oleacă mai confortabil.

18 decembrie 2010

Trash (7)

Dan Ungureanu îmbracă, teribilist, maieul peste sacoul cu cravată. Defilează așa, insistent și provocator, prin centrul orașului, spunîndu-le parcă tuturor celor ce-și fac cruci stupefiate: vedeți? astfel trebuie prezentată – răsturnat – realitatea!

Aflăm, prin urmare, o mulțime de noutăți surprinzătoare de la acest Dan Ungureanu. De pildă nu-i adevărat că democrația occidentală ar fi învins, iar totalitarismul comunist est-european ar fi fost demolat de evidența lucrurilor. Nu, dimpotrivă. “Are loc, după 1990, un fenomen de distorsiune cognitivă: oamenilor de pe stradă le pare că blocul estic a fost învins și blocul vestic a triumfat. E o simplă iluzie optică.” Printr-o lungă serie de amănunte imperfecte, pescuite cu pen-

seta din realitatea proteiformă și accidentată a societății concurențiale, Ungureanu încearcă să ne persuadeze că democrația nu e cu nimic mai presus decît dictatura. “Ca să luăm doar cazul Statelor Unite, în 1946 a renunțat la colonia sa, insulele Filipine, în 1965 a dat dreptul negrilor să se căsătorească cu femei albe, să studieze la școlile albilor, și chiar să bea apă de la robinetele pentru albi. (…) Pînă în 1972, americanii derulează experimentul Tuskegee, destinat să observe efectele sifilisului netratat asupra unui grup de patru sute de negri. Abia în 1972, Canada abolește legile care impuneau sterilizarea obligatorie a persoanelor considerate debile mintal. În 1965, SUA abolesc legea care interzicea imigrarea «raselor inferioare» mediteraneene, evrei și italieni. Din 1958, persoanele bănuite de simpatii de stînga au dreptul să primească pașaport, în Statele Unite. Personalități ca Leonard Bernstein, Arthur Miller și Robert Oppenheimer, Orson Welles și Linus Pauling au fost concediate, hăituite și persecutate pentru ipotetice simpatii politice, în țara libertății cuvîntului și a dreptului individual la un proces echitabil. Charlie Chaplin a fost expulzat din SUA pentru filmul *Modern times*. Maccarthysmul a eradicat militanții de stînga din sindicatele americane și le-a dat ireversibil pe mîna Mafiei italiene.” Și tot așa mai departe.

Starea de fapt este cernută secvențial și manipulată ideologic, în spirit și beneficiu neomarxist. Factologul nărăvaș ar fi trebuit să pornească de la diferența esențială de abordare a dezastrului rămas după al doilea război mondial. Americanii au gîndit și au implementat generosul Plan Marshall, prin care au ridicat de la pămînt economiile occidentale și le-au inclus în circuitul mondial. Rușii au gîndit și au implementat jaful extins al țărilor est-europene ocupate. În țara noastră, de pildă, s-au înființat celebrele societăți “mixte”, prin care bogățiile locale erau transportate în patria comunismului: Sovromlemn, Sovrompetrol, Sovromcărbune, ba chiar și (vorba lui Goma) Sovromcăcat. Așa se face că o jumătate de continent a propășit, iar cealaltă jumătate s-a prăbușit.

Dan Ungureanu e de tot caraghios, înverșunîndu-se împotriva americanilor care au îngrădit, la un moment dat, drepturile unora la imigrare. Cam în aceeași perioadă, țările socialismului progresist le îngrădeau tuturor cetățenilor dreptul la… emigrare. E util să privești direcția în care zboară păsările migratoare, pentru a recunoaște corect punctele cardinale.

19 decembrie 2010

Trash (8)

Stilul ăsta de gîndire ("pe bază de viceversa") nu mi-e complet necunoscut. M-am izbit de el, pe la începutul anilor '90. Eram la prima ieșire în Occident, după cîteva decenii de privațiuni și mizerie ceaușistă. Ușoara mea exaltare se datora poate și faptului că mergeam tocmai în Italia, țară a cărei cultură o studiasem și începeam s-o predau. Aveam, în sfîrșit, prilejul de-a sta de vorbă cu italienii adevărați, să intru în contact cu sonoritățile cotidiene. Lăsam deoparte gîndirea luminoasă a clasicilor, deprinsă din cărți, pentru a mă familiariza cu felul de-a fi al contemporanilor.

După depășirea graniței, pe cînd traversam Alpii, am admirat uluit pe fereastra trenului peisajul mirific, nemaipomenit. Dar, treptat, atenția mi s-a întors către la fel de senzaționalele șosele montane, tuneluri și viaducte care pe alocuri străpungeau stînca, alteori se desprindeau de ea și pluteau prin aer, închipuind arabescuri impresionante. Cu toată firea mea rezervată, nu mi-am putut stăpîni exclamațiile de încîntare, pe măsură ce trenul avansa prin munte. Un vecin de compartiment, într-o italienească molfăită, a intrat în vorbă cu mine și, cu jumătate de gură, mi-a dat oarecum dreptate în privința aspectului impunător al construcțiilor. Totuși – a-ncercat el să mă calmeze disprețuitor – nu e bine să fiu așa entuziast, fiindcă toate chestiile astea au fost făcute de americani. După război, au venit tocmai în Italia să construiască drumuri și șosele, pe vîrful munților. Și interlocutorul meu improvizat s-a dezlănțuit, într-o filipică logoreică, împotriva yankeilor care le făcuseră

lor străzi.

Nu i-am putut urmări pînă la capăt logica, dar cu siguranță mi-a displăcut pronunția lui italienească. M-am întors către fereastră și am privit mai departe peisajul, străduindu-mă să fac abstracție de bîzîiala dezagreabilă din fundal.

20 decembrie 2010

Trash (9)

Două sînt șmecheriile de raționament la care Dan Ungureanu recurge, pentru a răsturna sensul realităților democratice. Nu percepe valorile de ansamblu și reușitele de sistem, care au fost indiscutabil obținute, în cadrul democrațiilor, ci scoate în evidență și chiar hipertrofiază o pululație de amănunte individuale, mai mult sau mai puțin criticabile. În plus, analistul nu compară fapte existente, la un anumit moment dat, pe cele două părți ale baricadei politice (de pildă, în anul cînd în Statele Unite li se permisese în sfîrșit negrilor să bea apă de la aceleași robinete cu albii, cîte notabilități românești muriseră deja în pușcăria de la Sighet?), ci închipuie un Eden ipotetic, la care raportează imperfecțiunile occidentale.

Aceeași fărîmițare tendențioasă a percepției totalității o practică Dan Ungureanu și atunci cînd se referă la sistemul comunist. El refuză, prin urmare, să vadă ansamblul criminal de concepere și implementare a doctrinei, pentru a remarca satisfăcut unele scîntei ale excepțiilor. “A fost comunismul un totalitarism? Hrușciov a condamnat cultul personalității lui Stalin. Nagy Imre în Ungaria și Dubcek în Cehoslovacia au inițiat reforme care ar fi dus la pluralism, dacă n-ar fi fost înlăturați prin invazii sovietice. Abia venit la putere, generalul Wojcech Jaruzelski a preferat să negocieze (cu rea-voință, cu brutalitate, dar totuși) cu șefii sindicatului Solidaritatea, deși putea foarte bine să-i împuște. Armata Vietnamului comunist e cea care a înlăturat de la putere regimul bestial al lui Pol Pot din Cambodgea. Mao a fost înlocuit de blajinul și eficacele Deng Xiao Ping. (…) A vorbi despre comunism *in abstracto* e

o prostie. Nici politic, nici economic, în cele opt țări europene în care s-a instaurat, comunismul n-a avut același sens.”

Voi împrumuta, o secundă, raționamentul pervers al lui Dan Ungureanu, pentru a-l sfătui pe preopinentul meu să nu meargă, Doamne ferește, la spital atunci cînd suferă de-o apendicită acută. Acolo ar putea să dea peste instrumente nesterilizate, medici neglijenți, asistente morocănoase, saloane aglomerate, infecții neprevăzute, pene de curent ucigașe, scurt-circuite provocatoare de incendii etc. În schimb, dacă va recurge la vraciul indian, i se vor lipi plante răcoroase peste zona afectată, va aspira fumigații exotice exaltante, se va delecta cu tam-tamul ancestral al tobelor ce fac legătura cu Marele Manitu și va încerca viziuni paradisiace, în stare corporală fiind.

Dan Ungureanu e farmacistul neghiob, care ne înșiră cu aroganță pletora de principii active, dar refuză să ne ofere banalul antinevralgic, atunci cînd ne doare capul.

21 decembrie 2010

Trash (10)

Alexandru Matei pornește la drum transmițîndu-ne o cugetare profundă: “Vorbești întotdeauna dintr-un motiv. Altfel, ai tăcea”. Iată o chestiune la care eu unul, pe cont propriu, nu-i sigur că m-aș fi gîndit. Și care-i aspectul pe care Alexandru Matei ținea cu tot dinadinsul să ni-l împărtășească, pentru că altminteri și-ar fi ținut gura? “Nicolae Ceaușescu este, pentru mine, singurul erou cu care am fost contemporan, și ultimul erou al istoriei României. (…) Împușcarea lui Ceaușescu a însemnat, pentru istoria românească, ghilotinarea sacralității politicului, echivalentă cu cea a lui Ludovic al XVI-lea în 1793”. După ce stalinistul îmbătrînit în ticăloșii, cizmar fără obiectul muncii și dictator fără scrupule s-a comparat toată viața cu Burebista, Ștefan sau Mircea cel Mare, postumitatea îi rezervă surpriza analogiei cu Ludovic. Diferența notabilă este că angrenajele propagandei de partid au fost înlocuite, din pricina erodării, cu zelul tîmpeniei individuale a celui ce crede că are

motive să vorbească, fiindcă altminteri ar tăcea.

E adevărat că, prin clasa a cincea de la școala generală, mă transpuneam și eu în pielea lui Mircea, care-i dădea semeț replica sultanului: “N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid / Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!”. Dar idilizarea romantică a trecutului nu m-ar fi împins să rîvnesc la un pașalîc memorabil, pe plaiurile mioritice, doar pentru a-mi mîngîia înflăcărarea patriotismului preadolescentin.

Iar exaltarea e, mai totdeauna, însoțită de contradicție: “Cu Ceaușescu la putere, aveai impresia accesibilității nemuririi, pe care numai un regim totalitar o poate, chiar și dacă în mod ucigaș uneori, întreține. Azi toți conducătorii sînt făcuți pe măsura mea. Și nimeni nu mai e cu adevărat copleșitor”. A susține că le deschizi semenilor tăi accesul la nemurire, fie și într-un mod ucigaș, e ca și cum l-ai lăuda pe Alexandru Matei pentru imbecilitatea sa inteligentă (sau pentru inteligența sa imbecilă, care pînă la urmă tot aia e). Cu mențiunea că zbuciumul contrastelor îl afectează doar pe el însuși, nu și pe contemporanii săi, care n-au a-i suporta consecințele, pînă cînd purtătorul de păreri nu găsește motive de-a vorbi. Căci altfel ar tăcea.

22 decembrie 2010

Trash (11)

“Trebuie să mărturisesc că ceea ce mă fascinase la regimul lui Ceaușescu era spectacolul ordinii, că învățasem limbajul oficial, iar caracterul lui injonctiv nu avea pentru mine doar valoarea unor cuvinte de tinichea. Ele transmiteau forță, forța ordinii.” Dacă asta e ce-i lipsește lui Alexandru Matei, care se frămîntă înnebunit în mijlocul democrației actuale de la noi și tînjește după “spectacolul” dictaturii, îi recomand o cură intensivă prin Coreea de Nord. Acolo, în fiecare primăvară, îndată ce dă ștevia, grupuri-grupuri de cetățeni fascinați de “forța ordinii” se îndeletnicesc să-și adune pe coclauri de-ale gurii pentru zilele următoare, fără a-și mai pierde vremea cu mari întrebări filoso-

fice. Problemele lor ontologice și-au găsit rezolvarea, prin intermediul botanicii. Chiorăitul mațelor acoperă muzica sferelor.

Dar agitația pășunistă a lui Alexandru Matei poate fi simplu rezolvată, pe cale individuală, printr-o subscripție în vederea achiziționării biletului de tren. De ce-ar trebui o întreagă societate să facă stînga-mprejur și să-i adopte, în sunet de trîmbițe, năzuința falimentară?

Revista *Vatra* din Tîrgu Mureș are coperți lucioase, negre, semicartonate. E o plăcere s-o răsfoiești. Numărul 10-11/2010 stabilește chiar și un subtil dialog expresiv, între coperta a patra, cu stiva de cranii umane rînjite (victime ale comunismului), și multe dintre paginile sale, cu stiva de capete pătrate care țin cu tot dinadinsul să ne comunice nostalgia lor pentru comunismul care "fuse și se duse". Diferența constă doar în faptul că opinenții, puși în foaie pe două coloane, par oleacă mai colțoși.

P.S. Adineaori s-au împlinit 21 de ani de cînd era cît pe ce să fiu împușcat, în decembrie 1989, pe una din străzile Clujului, în timp ce strigam "Jos comunismul!". De-atunci încoace, n-am avut motive să mă răzgîndesc.

23 decembrie 2010

Reciproc

"Per anni ho dovuto sopportare le mie zie che ai matrimoni di fratelli e cugini si avvicinavano con un sorrisetto e, dandomi una pacca sulla spalla, mi dicevano: - Allora, sarai tu il prossimo? Poi ho iniziato a fare lo stesso ai funerali ed hanno smesso." (Ani de zile a trebuit să le suport pe mătușile care, la nunțile fraților și ale verișorilor, se apropiau cu un mic zîmbet și, dîndu-mi o palmă peste spate, îmi spuneau: - Ei, tu vei fi următorul? Apoi am început să fac și eu așa la înmormîntări și s-au potolit.)

– va urma –

www.hergbenet.ro
www.libraria.hergbenet.ro

Herg Benet Publishers

Bun de tipar: noiembrie 2011. Apărut: 2011.
Editura Herg Benet, Str. Dr. Burghelea 22,
sector 2, Bucureşti, România.
E-mail: editor@hergbenet.ro

Tipărit în România.

HERG BENET
PUBLISHERS